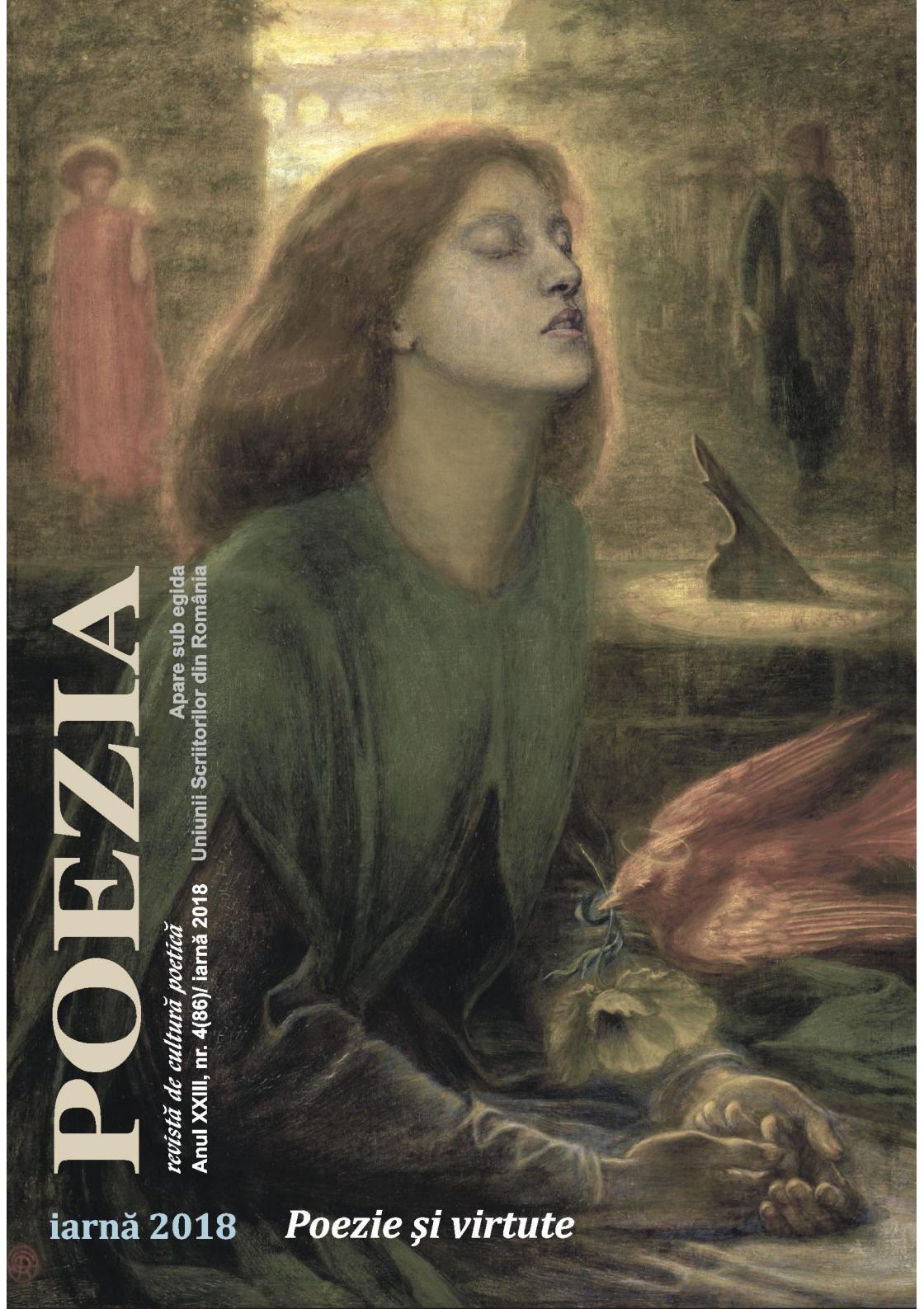

POTESTIA

revistă de cultură poetică
Anul XXIII, nr. 4(86)/ iarnă 2018 Uniunii Scriitorilor din România

iarnă 2018 *Poezie și virtute*

POEZIA / iarnă 2018

**APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA**

POEZIA

**revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 4 (86)/ iarnă, 2018**

Tema numărului

POEZIE ȘI VIRTUTE

iarnă 2018

**Editor: FUNDATIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local**

REDACȚIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ȘEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIȚĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timișoara)
Leo BUTNARU (Chișinău)
Dragoș COJOCARU (Iași)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iași)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franța)
Carmelia LEONTE (Iași)
Güner AKMOLLA (Constanța)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iași)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iași)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

Pe coperta: Beata Beatrix, de Dante Gabriel Rossetti

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iași
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: poezia95@yahoo.com
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACȚIEI** sau în contul revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată
precum și a adresei poștale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe poștale.

Tipărit la BLUE SIM & CO
Bd. Carol I, 3-5, 700037 Iași, simonaslf@yahoo.com

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – Muza, făuritoarea înțelepciunii / 5

„Lumea poeziei este adevărul meu oraș natal”,

con vorbire cu DAI WEINA, China / 17

„Poezia e haina pe care o îmbrac”,

con vorbire cu Mircea M. POP / 24

POEME de: Constantin MĂNUȚĂ (28), Ion Gheorghe PRICOP (31), Ștefan AMARIȚEI (34), Valeriu Marius CIUNGAN (36), Eduard Filip PALAGHIA (37), Dan MINOIU (38), Constantin BOBOC (40), Luca CIPOLLA (42), Nicolae NISTOR (45), Cătălin AFRĂSINEI (46), Sorin COTLARCIUC (51), Marian HOTCA (53), Emilian MIREA (55), Constanța NIȚĂ (56), Nicolae VĂLĂREANU-SÎRBU (59)

TINERI AUTORI: Anda CHIS (61), Alexandru MĂRCHIDAN (63), Mihaela AIONESEI (66), Tudor LIȚCANU (68)

POEZII DE LA CENACLUL SCHENK / 71:

Sebastian GOLOMOZ, Adrian VIZIREANU, Adina VELEA, Steluța CRĂCIUN, Daniela SORIAN, Alexandru IANCU, Dora PASCU, Camelia ARDELEAN, Irina ALEXANDRESCU, Dorel TĂTARU, Nicolae CALITOIU, Ana PODARU, Cris ANDRONIC

POEZII DE IERI PENTRU AZI: Nicola COSTIN / 78

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Eugen JEBELEANU / 81

POEME românești de: Mihai EMINESCU (83), George BACOVIA (84), Emil BOTTA (87), Felician POP (88), Simona Grazia DIMA (90), Elisabeta BOGĂȚAN (93), Mircea M. POP (96), Livia CIUPERCĂ (98), Ștefania HĂNESCU (99), Corina MATEI GHERMAN (100), Caliopia TOCALĂ (101), Marius CHELARU (102, 110), Adi CRISTI (104), Mircea PLATON (106), Christian W. SCHENK (107), Cassian Maria SPIRIDON (108, 111)

traduse de: Christian W. SCHENK, Mircea M. POP, Livia MĂRCAN, Dagmar Maria ANOCA, Mariana ZAVASTI GARDNER, John Eduard GARDNER, Fay Jacqueline GARDNER, Guner AKMOLLA, Joachin SCHWIETZKE, Jean PONCET

Marius CHELARU – Biblioteca HAIKU / 122

POEME de: Ludvig UHLAND (129), Else LASKER SCHILLER (131), Franc JOUSSEN (149), Eric SARNER (137), Kenny OZIER-LAFONTAINE (141), Michel BENRAD (144), Angela MANITTA (147), Guido Mattia GALLERANI (150), Lucianna ARGENTINO (152), Nicola MANICARDI (154), Géo NORGE (158), Sultan CATTO (160), Anna KAMIENSKA (162), Krzysztof Kamil BACZINSKI (162), Tymoteusz KARPOWITZ (163), Julia HARTWIG (163), Tadeusz

ROSEWICZ (164), Miron BIALOSZEWSKI (165), Anna POGONOWSKA (166), Tadeusz BOROWSKI (166), Artur MIEDZYRZECKI (167), Ludmila MARIANSKA (167), Wislawa SZYMBORSKA (185), Mieczyslawa BUCZKOWNA (169), Tadeusz KUBIAK (170), Zbigniew HERBERT (170), Jerzy FICOWSKI (172), Hidazet KARAKUŞ (173), Mueser YENIAY (176), Miroslaw DEMAK (179), Sona HAMBARDZUM (184), Angelo POLIZIANO (186)

în românește de: Mircea M. POP, Olimpia IACOB, Eliza MACADAN, Elisabeta BOGĂȚAN, Nicolae MAREȘ, Guner AKMOLLA, Marius CHELARU, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU, Traian DIACONESCU

P O E Z I E Ș I V I R T U T E

Dragoș COJOCARU – *Virtute feminină și necaz bătrînesc în opera Ernani de Verdi-Piaver / 189*

Daniela ANDRONACHE – Rime, versuri și virtuți în *Povestirile din Canterbury de Geoffrey Chaucer / 193*

Diana Dobrița BÎLEA – *Virtutea, o poveste despre slăbiciuni / 199*

Cristina RUSU – „*Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea!*” / 202

E S E U

Leonida MANIU – *Avertismentul lui Faust / 206*

C R O N I C I Ș I R E C E N Z I I

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie / 211*

Ioan HOLBAN – *Cărăușii de timp / 216*

Muguraș Maria VNUCK – *Marcel Miron între flux și reflux poetic / 218*

Diana Dobrița BÎLEA – *Poezie scrisă cu mîna dinspre inimă / 224*

Dușita RISTIN – *Clipa de poezie a vietii noastre / 226*

Ion Gheorghe PRICOP – *Sub cheia metaforei integratoare / 228*

Constantin MĂNUȚĂ – *Poezia lui Dan Moisii / 231*

Daniel ONACA – *Din Poezia Nordului: Lirica Birgittei Lillpers sau a scrie cu finețe despre finețuri / 234*

Radu ȘERBAN – *Ritmul amfibrahic în haiku? / 241*

Mircea M. POP – *O antologie de poezie tîrnără românească / 244*

Î N S E M N Ă R I :

Florentina NIȚĂ – *Poezia Diasporei (IX): Satul ca metaforă a rădăcinilor ancorate și leagăn al copilăriei eterne / 245*

PRIMA VERBA – Carmelia LEONTE/ 248

Mihai EMINESCU: *Să fie seara-n asfințit/ 250*

Cassian Maria SPIRIDON

Muza, făuritoarea înțelepciunii

Cerul înstelat deasupra mea și legea morală în mine
Immanuel Kant

În *știința nouă*, Giambatista Vico remarcă, citîndu-l pe Homer din *Odissea*, la păgîni înțelepciunea a început cu muza, redînd în continuare tendențios versul homeric unde muza a oferit: *știința binelui și a răului*. În *Cîntul VIII* din *Odissea* citim (traducere: Dan Slușanschi): „Crainicul, iată-își el, cu alesul aed lângă dânsul,/ Cel multslăvit cu-a sa Muză, ce-i dase și bine, și răul:/ Ochii-i luase și văzul, dar cântul cel dulce-i menise./ Pontonoos îi aduse un jilț argintat, de îndată,/ Chiar în mijloc, la meseni, sprijinindu-lde stâlpul cel falnic,/ Iar sus, în cui, atârnatu-i-a lira cu glasul măiastru,/ Sus, chiar la capul aedului. Crainicul cum s-o apuce/ îi arătă: coș cu pâine-i alături, pe masă, bucate,/ Cum și pocalul cu vin, ca să bea când o vrea, după poftă./ Ei din mâncăruri cu lacome mâini apucau de pe mese./ Dară când, iar, de băut și mâncare se mai saturară,/ Muza-n demnat-a aedul să cânte-a vitejilor slavă,/ Cântul ce-atuncea cu faima-i la cerul înalt ajunsese:/ Cearta ce îi despărți pe-Odysseu și pe-Ahil' Peleianul/ Se sfâșiaseră-n vorbe, la jertfa ce-au dat către zeii/ Mari, ba cu glasul tăios: Agamemnon, păstor de popoare,/ Se bucura-n gându-i tainic că-Aheii de neam se-nfruntară./ Astfel îi și proorocise lui glas de la Foibos Apollon,/ Chiar la Pytho, preaslăvita, călcându-i el pragul de piatră/ Ca glas să cate, atunci când urnise-nceputul urgiei -/ Jalea Troienilor și a Danailor - vrerea lui Zeus”.

Poetul, ne spune Homer, este cel ce a primit de la Muză știința de a lumina binele și răul, spre a le pune în vers. Apelăm tot la Vico, care vedea în Orfeu, poetul trac, îmblînzitorul de barbari și fiare prin măiestria lirei sale, pe cel care a venit în Grecia *spre a-i învăța să fie oameni*, și tot el spune: *cei dintîi înțelepti au fost poetii*.

„Muza, consideră Vico, a trebuit să fie la început propriu-zis știința ghicirii auspiciilor; iar aceasta, după cum s-a spus mai sus în *Axiome* (și cum se va arăta și mai departe) a fost înțelepciunea comună a tuturor națiunilor, adică putința de a contempla pe Dumnezeu prin atributul providenței lui, fapt pentru care esența lui Dumnezeu s-a numit „*divinaia*”, de la „*divinari*”. Și, după cum vom vedea mai departe, această înțelepciune i-a făcut înțelepti pe poetii teologi, aceia care au întemeiatumanitatea”.

În *Dicționar al Noului Testament*, realizat de preotul Ioan Mircea (Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1995), prin virtute (în

grecește αρετή) se înțelege: „puterea de a realiza binele, în toate formele dorite și poruncite de Dumnezeu. Virtutea creștină, ca expresie a atitudinii interioare, este roada harului, a credinței, a dragostei și a nădejdii creștine, izvorite din Dumnezeu prin Hristos și lucrarea Duhului Sfînt. De aceea virtuțile sănt socotite roade ale Duhului Sfînt (Gal. 5, 22). Sfîntul Pavel vorbește despre toate faptele bune, în general, spunând: «*Cîte sînt adevărăte, cîte sînt de cinste, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute și orice laudă (în Domnul), la acestea să vă fie gîndul»* (Filip. 4, 81).

În sensul comun, virtutea este o dispoziție reflectată și voluntară care implică a face binele și a evita răul.

Virtuțile cardinale, după filosofii antici, sunt următoarele: înțelepciunea, cumpătarea, curajul ce implică prudență, dreptatea ce implică echitatea.

Virtuțile teologice (în morala creștină): credința, speranța (nădejdea), iubirea (dragostea), la care se poate adăuga: smerenia, blîndețea, sîrguința, dreapta socotință.

Vico stabilește care sunt *cele trei funcții care revin marii poezii, și anume să născocească mituri sublime potrivite înțelegerii celei mai obișnuite, și care să tulbere pe oameni pînă la ultimele margini posibile, pentru a-și atinge ținta pe care și-a propus-o anume de a învăța poporul să trăiască în virtute, aşa cum ei, poetii, s-au învățat pe ei însiși.*

Gânditorul italian urcă poezia pe cea mai înaltă treaptă, izvorul ei fiind neîndestularea *puterii de judecare a omului*, și încă din primordii a fost atât de sublim încît nimic din tot ceea ce a urmat, filozofie, artă poetică și critică, și nimic chiar din ceea ce a derivat din ele, nu a izbutit să-i fie egal și cu atât mai puțin superior ei; de aici își are Homer privilegiul de a fi fost, nu numai prin meritul său, dar prin epoca în care a trăit, principalele tuturor poetilor sublimi, adică eroici. Descoperirea aceasta privitor la principiile poeziei a risipit părerea cu privire la înțelepciunea de neatins a anticilor.

„Morala poetică, pentru Giambattista Vico a început cu cucernicia pe care providența o hărâzise să fie temelia națiunilor, și știm că, într-adevăr, cucernicia este pretutindeni izvorul din care se nasc toate virtuțile morale, ale vieții de familie și ale vieții sociale; numai religia este aceia care ne face să lucrăm în mod virtuos, în timp ce filozofia mai curînd ne învață să discutăm despre virtuți. Cucernicia și-a luat începutul din religie care este propriu-zis teama de divinitate”.

Și tot el, în *axioma 504* ne relevă: „Virtutea a început, cum este firesc, din străduința generală de înfricoșătoarea religie a trăsnetelor...

Odată cu străduința a început să răsară virtutea sufletului, forța capabilă de a înfrîna poftele bestiale ale uriașilor și care-i oprea de a și le satisfacă în văzul cerului față de care simțeau o spaimă nespus de mare;

așadar fiecare dintre ei și-a luat o femeie pe care a dus-o în peșterile în care se adăposteau, ținând-o lîngă sine, în tovărăsie de viață; legăturile lor de iubire omenească se desfășurau acum la adăpost de privirea celorlalți, pe ascuns, adică cu rușine; în felul acesta ei au început să cunoască podoarea despre care Socrate spune că ar fi «culoarea virtuții»; podoarea este așadar, după religie, a doua dintre legăturile care păstrează unirea dintre națiuni, după cum neobrăzarea și nelegiuirea le duc la pieire”.

Sentimentul religios, raportarea la divinitate sunt temeiurile din care au înmugurit diferitele forme ale virtuții. Cum subliniază italianul cînd prezintă cele *trei genuri de drepturi naturale*: „Primul drept a fost un drept divin; plecînd de la ideea că tot ce există aparține zeilor sau este opera lor, oamenii credeau că și ei și tot ce era al lor ar exista numai prin aceștia.

Al doilea drept a fost eroic, adică bazat pe fortă, aceasta fiind însă, încă de la început, limitată de religie, singura în stare să o țină în frîu atunci cînd nu există legi omenești care să o înfrîneze sau, chiar dacă există, nu sînt în stare să o facă. De aceea providența a orînduit lumea în aşa fel încît primele neamuri care, prin natura lor, erau sălbaticice și crude, să fie convinse de adevărul religiei lor pentru ca să se supună firesc forței și pentru că, lipsite cum erau încă de capacitatea de a raționa, să privească dreptul ca fiind dăruit lor de soartă; iar pentru aceasta, găseau îndrumarea în consultarea auspiciilor. Acest drept al forței este dreptul lui Ahile pentru care rațiunea stă în vîrful lăncii lui.

Al treilea este dreptul omenesc dictat de rațiunea omenească pe deplin desfășurată”.

Moravurile, la rîndul lor, sunt și ele de trei feluri: „Cele dintîi moravuri au fost pătrunse de religie și de cucernicie, aşa cum ni se povestește prin exemplul lui Deucalion și al Pyrrhei care au trăit puțin după potop.

Moravurile următoare au fost proprii oamenilor care se lasă stăpîniți de mânie, ca și celor gataoricînd să se simtă jigniți, cum îi vedem atunci cînd ni se povestește despre Ahile.

În fine, ultimele moravuri, a treia categorie, sînt cele impuse de simțul datoriei, și anume al datoriilor cetățenești”.

Simț al datoriei care va fi cheia gîndirii kantiene, cum vom vedea în *Critica rațiunii practice*.

În încheierea monumentalei sale opere, *Știința nouă*, încă o dată subliniază rolul esențial al religiilor în afirmarea virtuții: „Numai religiile sunt acelea care îndeamnă popoarele spre fapte virtuoase inspirate de sentimente și pe care oamenii sînt îndreptățiti să le ducă la îndeplinire: maximele filozofilor, născute dintr-o meditație asupra virtuții, nu slujesc decît elocinței care înlăcărează sentimentele inspirîndu-le datoria virtuții.

Între religia noastră, creștină, care este adevărată, și toate celelalte care sunt false, există desigur o deosebire esențială, și anume: că, în creștinism, harul divin este acela care ne face să acționăm virtuos pentru a dobîndi un bine infinit și etern; dar cum acesta nu poate fi cunoscut prin simțuri, mintea este aceea care le îndreaptă pe acestea către faptele virtuoase; în religiile false, dimpotrivă, care își propun un bine finit și vremelnic, atât în viața aceasta cât și în cealaltă (unde oamenii se aşteaptă la o fericire făcută numai din plăceri trupești), simțurile sunt acelea care poartă cu sine mintea spre a săvîrși acte de virtute.

Dar providența, pe care am întâlnit-o în orînduirea tuturor lucrurilor omenești expuse în cartea de față, ni se manifestă în următoarele trei sentimente pe care le trezește: – primul este uimirea, celălalt este venerația pe care toți învățății au arătat-o față de înțelepciunea de neegalat a anticilor; iar al treilea este dorința fierbințe de a o cunoaște și de a o urma; – iar aceste trei sentimente sunt în fapt trei lumini care pornesc din natura divină a providenței, și care au trezit în oameni dorința de a urma cele trei direcții indicate de ele; și anume toți învățății admiră, venerează și doresc să se unească cu nesfîrșita înțelepciune a lui Dumnezeu; dar a intervenit apoi trufia învățăților, susținută de trufia națiunilor (arătate de noi în primele Axiome și apoi mereu reluate în toată această operă), și astfel cele trei sentimente mai sus arătate s-au corupt.

În sfîrșit, din toate cîte s-au discutat în opera de față, trebuie să tragem încheierea că Știința aceasta implică neapărat străduința pietății, ceea ce înseamnă că dacă nu ești pios nu poti fi nici cu adevărat înțelept”.

Heraclit, în unul dintre fragmentele păstrate, consideră că, o judecată sănătoasă este cea mai mare virtute iar înțelepciunea înseamnă ca în vorbă și în fapt să te conformezi adevărului, dînd ascultare naturii lucrurilor.

Dialogurile lui Platon sunt între cele mai cuprinzătoare asupra diverselor forme de manifestare ale spiritului uman. *Theaitetos* are ca subtitlu: *Despre cunoaștere; Phaidon – Despre suflet; Phaidros – Despre frumos; Philebos – Despre plăcere; Criton – Despre datorie; Charmides – Despre înțelepciune; Laches – Despre curaj; Republica – Despre drept; Hippias minor – Despre minciună; Hippias maior – Despre frumos; Lysis – Despre prietenie; Euthyphron – Despre pietate; Menon – Despre virtute...*

În *Criton* (sau *Despre datorie*, dialog etic) cel care dă numele dialogului platonician se străduie să-l convingă pe Socrate să evadeze din închisoarea unde, condamnat de tribunalul atenian, urma să-și bea cucuta. Îndemn refuzat de condamnat, cu toate că-i este lăudată preocuparea întregii lui vieți întru virtute. În contra argumentelor lui Criton între altele îl întrebă: „Rămîne pentru noi adevărat sau nu că a trăi conform binelui trebuie să fie mai presus de a trăi pur și simplu?”

Criton: Rămîne adevărat.

Socrate: Și rămîne oare adevărat sau nu că a trăi conform binelui este unul și același lucru cu a trăi frumos și drept?"

Pentru Criton condamnarea lui Socrate este o nedreptate, la care ultimul subliniază: „A face rău cuiva și a săvîrși o nedreptate nu este parese nici o deosebire.

Criton: Așa e.

Socrate: Prin urmare nu trebuie să răspunzi la o nedreptate cu alta, nici la rău cu rău, orice ți-ar face cineva. Dar ia seama, Criton, să nu accepți aceste principii dacă nu crezi cu adevărat în ele. Știu bine că sănătatea și vorbă mereu puțini oamenii care să gîndească în felul acesta".

În partea finală a dialogului, în apărarea convingerii sale de a nu evada, îi spune lui Criton, între altele: „Ai să fugi de cetățile care au legi drepte și de oamenii care duc o viață bine orînduită? Dar va mai fi aceea pentru tine o viață vrednică de-a fi trăită? Sau poate totuși te vei duce la ei și vei avea obrazul să le vorbești... dar ce să le spui oare? Ce spuneai și aici, că pentru oameni lucrul cel mai prețios este virtutea, dreptatea, ordinea și legea? Și nu crezi oare că, din partea lui Socrate, o astfel de purtare va părea mai mult decât urâtă? Nu se poate să nu crezi. Dar nu, să zicem că, ducîndu-te departe de locuri ca acestea, ai să ajungi tocmai în Tesalia, la prietenii lui Criton; acolo înfloresc neorînduiala, stricăciunea și poate-ori să te-asculte cu plăcere cînd le vei povesti ce caraghioasă a fost fuga ta din închisoare, cum ți-ai schimbat înfățișarea, punînd pe tine o sarică de piele sau cine știe ce alte străie de fugar. Și crezi că n-o să se găsească nici acolo nimeni care să te mustre că tu, un bătrân cu zile numărate, te-ai încumetat să te agăți cu-atâtă rușinoasă lăcomie de viață încît să încâlci legile cele mai înalte? Ori, poate, dacă nu vei supăra pe nimeni, o să fii lăsat în pace ; dar dacă totuși ai să faci, Socrate, cîte vorbe umilitoare pentru un om ca tine ți-ai și dat să auzi. Cum vei trăi? Te vei băga sub pielea unuia și-a altuia, răbdîndu-i bunul plac? Și ce-ai să faci acolo, în Tesalia, decât să stai pe la ospețe, ca și cum de astă te-ai fi dus pînă acolo: să iei masa? Și atunci cum rămîne cu vestitele-ți vorbiri despre dreptate, despre virtute în întregul ei?

Iar dacă părăsești acum viața, nu o părăsești vitregit de noi, Legile, ci de oameni ; în schimb, dacă vei fugi din închisoare, răspunzînd înjositor, cu nedreptate la nedreptate și cu rău la rău, nesocotind învoielile și legămintele noastre și aducînd rău cui se cădea mai puțin, adică ție, alor tăi, țării tale și nouă, atunci mînia noastră te va urmări cît timp trăiești, iar dincolo, surorile noastre, Legile lui Hades, nu te vor primi cu blîndețe, știind că tu, atât cît ațîrna de tine, ai încercat să ne duci la pieire. Așadar, te rugăm, nu asculta de Criton, ci de noi".

Odată convins, Criton nu mai are nimic de spus, iar Socrate încheie: „Atunci rămîne aşa, iubite Criton, și să facem cum am spus, pentru că Zeul ne călăuzește pe această cale”.

Este poate una din cele mai înalte pledoarii întru respectarea Legii, a ceea ce este cel mai prețios pentru om: virtutea, dreptatea, ordinea și legea.

Menon este dialogul în care Socrate, la apelul convorbitorilor, încearcă să răspundă la întrebarea: *Ce anume este virtutea?* Maieutic se străduie, sprijinit de Menon, să lumineze calitatea comună tuturor virtuților: „Chiar dacă sunt multe, spune Socrate, și de tot felul, ele au, toate, o calitate comună care le face să fie virtuți. Este bine ca cel care răspunde să arate ce este virtutea numai după ce s-a gîndit la această calitate”. Sunt pe rînd enumerate între virtuți: dreptatea, înțelepciunea, curajul, chibzuința, înțelepciunea, generozitatea și încă altele și totuși, Socrate îi reproșează lui Menon că, *virtutea unică existentă în toate acestea n-o putem descoperi*.

Context în care Socrate, în argumentația sa apeleză *la cele divine*, la nemurirea sufletului și la capacitatea lui a-și reaminti: „Sunt preoții și preotesele care se străduiesc să poată explica lucrurile pe care le au în grijă. Tot aşa vorbește și Pindar, și alții poeți, mulți la număr, toți cei care sănătățează de zei. Ascultă ce spun ei și vezi dacă și se pare adevărat.

Spun ei că sufletul omului e nemuritor și că uneori el părăsește viața, noi zicem «moare», alteori se reîntoarce la ea, niciodată însă nu pierde. De aceea trebuie să dăm dovadă de-a lungul întregii vieții, de cea mai mare pietate: căci „celor cărora Persephone le primește îspășirea vechii lor dureroase greșale ea le trimite iarăși sufletul, în al nouălea an, pe tărîmul luminii de sus; dintre ei se înalță regii slăviți și bărbății cu ageră vlagă și cu mintea mare; eroi fără prihană sănătățează și numiți apoi între oameni, de-a pururi».

Așadar, nu există lucru pe care sufletul să nu-l fi învățat, pentru că este nemuritor și de mai multe ori născut și a privit ce se află și în lumea de aici și în Hades și pretutindeni; de aceea nu e de mirare că el își poate aminti, despre virtute și despre celelalte, cele pe care le-a știut mai înainte. Cum nici o parte a naturii nu e străină de celelalte, iar sufletul le-a cunoscut pe toate, nimic nu-l împiedică pe cel ce-și reamintește un singur lucru – și asta e ceea ce numesc oamenii a ști – să le descopere pe toate celelalte, dacă are curaj și nu se dă bătut în timp ce caută. Căci tot ce căută să știm și tot ce știm nu e decât reamintire”.

Și pentru o demonstrație apeleză la un sclav neștiitor întru ale geometriei, pe care, prin întrebări îl determină să răspundă corect, în pofida absenței cunoștințelor în domeniu.

Socrate, după acest tur de forță, concluzionează: „Atunci, dacă adevărul despre lucruri e dintotdeauna în sufletul nostru, nu-i aşa că sufletul nostru trebuie să fie nemuritor și că trebuie deci să încercăm, cu încredere, să descoperim și să ne reamintim tot ceea ce, întâmplător, nu știm acum, adică tot ce deocamdată am uitat?”

Menon, derutat încearcă să afle atunci, cum *deosebesc oamenii virtutea: învățînd-o de la alții, primind-o de la natură sau venindu-le de pe alte căi.*

Socrate acceptă o posibilă echivalare între virtute și rațiune, totodată se îndoiește că virtutea e o știință, ceea ce implică imposibilitatea de a fi învățată de la alții. Drept bune călăuze sunt statutate *presupunerea adevărată și știința*:

„Menon: Așa mi se pare și mie.

Socrate: Atunci, de vreme ce virtutea nu se poate învăța, nu mai putem susține nici că ea ar apărea datorită științei.

Menon: E împede că nu.

Socrate: Așadar, dintre cele două lucruri care sunt bune și utile, unul este scos din cauză: știința nu poate fi călăuză activității politice.

Menon: Așa cred și eu.

Socrate: Atunci nici Temistocle și cei ca el, nici ceilalți de care vorbea adineatori Anytos al nostru, nu au condus cetățile în virtutea vreunei cunoașteri anume sau fiind niște cunoșcători; de aceea n-au fost în stare să le transmită altora calitățile lor, fiindcă ei însăși nu le dobândiseră prin știință.

Menon: Se pare că ai dreptate, Socrate.

Socrate: Așadar, dacă virtutea nu se întemeiază pe știință, rămîne, ca temei, numai presupunerea bună, nu-i aşa? Cu ajutorul ei cîrmuiesc bine cetățile oamenii politici, fără să se deosebească cu nimic, în ce privește știința, de prezcători și de proroci; doar și aceștia, cînd sunt inspirați de divinitate, spun foarte multe lucruri adevărate, de știut însă nu știu, despre lucrurile pe care le spun, nimic.

Menon: Tare mă tem că aşa e.

Socrate: Atunci nu-i aşa că e drept, Menon, să-i numim inspirați pe oamenii care, deși fără înțelegerea lucrurilor, izbutesc, din tot ce fac și spun, să dobîndească adesea succese însemnate?

Menon: Desigur.

Socrate: Pe bună dreptate îi putem numi inspirați și pe prezcătorii și prorocii de care tocmai vorbeam, precum și pe toți poetii; iar despre oamenii politici putem spune, mai mult decît despre oricare alții că sunt inspirați și stăpîniți de divinitate, fiindcă divin este suful care îi cuprinde ori de câte ori, prin vorba lor, îndeplinesc cu succes, și nu arareori, lucruri însemnate, fără să știe nimic din tot ce spun.

Menon: Desigur.

Socrate: Și femeile, Menon, îi numesc pe oamenii de bine, divini. Iar spartanii, cînd fac elogiu unui om de bine, zic «omul acesta e divin».

Menon: Și cred că spun aşa pe drept cuvînt, Socrate. Doar că pe Anytos al nostru, poate îl supără ce spui.

Socrate: Nu-i nimic. Cu el o să mai stăm de vorbă și altădată, Menon. Acum însă, dacă în întreaga noastră discuție întrebările și răspunsurile au fost corecte, noi putem spune că virtutea nu există nici de la natură, nici datorită învățăturii, ci că apare, la cei la care-apare, fără legătură cu puterea lor de înțelegere, ca un dar divin, doar dacă nu cumva ar exista, printre oamenii politici, vreunul în stare să formeze alt om politic. Dacă s-ar găsi unul ca acesta, s-ar putea spune despre el că este printre vii ceea ce spune Homer că este Tiresias printre morți, atunci cînd spune că «între cei din Hades, el singur are cugetul întreg, pe cînd ceilalți, umbre rătăcesc ici-acolo». La fel și aici un asemenea om ar fi, în privința virtușii, ca un obiect real comparat cu niște umbre.

Menon: Mi se pare că ai toată dreptatea, Socrate.

Socrate: Așadar, din raționamentul acesta reiese în mod limpede, Menon, că virtutea apare, la cei la care apare, ca un dar divin; o certitudine în privința ei nu vom avea însă decît atunci cînd, înainte de a încerca să aflăm în ce chip apare virtutea la oameni, vom căuta să descoperim ce este virtutea în sine".

Pentru Platon, în absența darului divin nu avem acces la virtute.

Aristotel în *Etica nicomahică* are o altă abordare a căilor de acces la virtute, aceasta pentru Stagirit fiind de două feluri, dianoetică și etică, cea dianoetică se naște și se dezvoltă mai ales prin intermediul învățăturii (de aceea necesită experiență și timp), pe cînd cea etică se dobîndește prin formarea deprinderilor, de unde și-a primit și numele, printr-o ușoară deviație a cuvîntului ethos.

La care adaugă, nu foarte departe de viziunea socratică a disponibilității și deschiderii noastre către virtute: „Așadar, virtușile nu apar în noi nici în mod natural, nici contra naturii, ci ne-am născut cu aptitudinea de a le primi, pentru a le perfecționa prin deprindere. Mai mult încă, din înzestrarea noastră naturală, aducem cu noi mai întîi facultățile, pe care ulterior le punem în act (lucru evident în ceea ce privește simțurile, căci nu pentru că am văzut de mai multe ori sau am auzit de mai multe ori am căpătat simțurile respective, ci, dimpotrivă, le folosim pentru că le avem și nu le avem pentru că le-am folosit). Dar virtușile le dobîndim după ce mai întîi am depus o activitate, aşa cum se întîmplă și în cazul artelor. Căci lucrurile pe care trebuie să le facem învășînd sănț cele pe care le învățăm făcîndu-le: de exemplu, construind case devii arhitect și cîntînd la

cithară devii cithared. La fel, practicind dreptatea devii drept; practicind cumpătarea, cumpătat; practicind curajul, curajos.

Acest lucru îl dovedește și ceea ce se petrece în cetăți, căci legislatorii îi fac pe cetăteni să devină buni, obișnuindu-i cu binele. Aceasta este într-adevăr intenția oricărui legislator, iar cei ce nu o pun cum trebuie în aplicare nu-și pot atinge scopul; prin aceasta se și deosebește o legislație de alta, una bună de una rea.

Să adăugăm la acestea faptul că din și prin aceleași cauze se naște și pierde orice virtute, ca și orice artă”.

Pentru că, în *Cartea a V-a* din *Etica sa*, Aristotel să pledeze întru domnia legii, în care dreptatea este virtutea perfectă: „Legile se pronunță asupra tuturor lucrurilor, având în vedere interesul comun, fie al tuturor cetătenilor, fie al conducătorilor, indiferent dacă aceștia din urmă sunt desemnați după criteriul valorii sau după vreun alt criteriu asemănător. De aceea numim drept, într-o primă accepțiune, ceea ce creează și menține pentru o comunitate politică fericirea și elementele ei constitutive.

Legea prescrie, de asemenea, și ca fiecare cetățean să se compore ca un om curajos (de exemplu, să nu-și părăsească locul pe cîmpul de luptă, să nu fugă și să nu-și abandoneze armele), să aibă o atitudine moderată (de exemplu, să nu comită adulterul sau acte de violență), să fie amabil (de exemplu, să nu lovească și să nu insulte). La fel procedează legea și cu privire la celealte virtuți și vicii, prescriindu-le pe unele și interzicîndu-le pe celealte, și face aceasta în mod corect dacă ea însăși a fost corect instituită, dar în mod defectuos dacă a fost concepută cu neglijență.

Astfel înțeleasă, dreptatea este o virtute perfectă nu în sens absolut, ci în raport cu altceva. și de aceea, ea este privită în general ca o suverană a virtuților, mai strălucitoare decît luceafărul de seară, mai strălucitoare decît luceafărul de zi. De aici și proverbul: «Dreptatea concentreză în ea întreaga virtute».

Dreptatea este o virtute absolut desăvîrșită pentru că exercitarea ei este cea a unei virtuți perfecte; și este perfectă pentru că cel ce o posedă poate face uz; de virtutea sa și în favoarea altora, nu numai pentru, sine. Căci mulți pot practica virtutea în cheștiuni personale, dar sunt incapabili să-o facă în cele privitoare la alții. De aceea, trebuie să fim de acord cu Bias cînd spune că «exercitarea puterii dezvăluie omul», căci cel investit cu putere se află în raporturi cu alții și, prin aceasta intră în comunitate cu ei. Din acest motiv, dreptatea este singura dintre virtuți ce pare a fi un bine pentru altul, manifestîndu-se în favoarea altuia; ea îndeplinește ceea ce este în favoarea altuia, fie că este vorba de un om cu autoritate publică, fie de un simplu membru al societății”.

Afirmând că *dreptatea este identică cu virtutea*, totuși, *esența lor*, ne atenționează, nu este aceeași, ci, în măsura în care se raportează la alții, ea este *dreptate*, iar în măsura în care este o dispoziție habituală propriu-zisă, este *virtute*.

Iar în *Politica* revine asupra necesității ca în conducerea cetății să-i aflăm pe cei superiori în virtute: „Deoarece susținem că există trei constituții corecte, în mod necesar cea mai bună dintre acestea este aceea în care administrația revine celor mai buni, iar aceasta este cea în care se întâmplă ca un anume «om» singular, sau o întreagă stirpe sau o mulțime să fie superiori în virtute față de toți cei capabili să fie conduși ori să conducă în vederea celei mai dezirabile vieți. Necesitatea identității dintre virtutea unui bărbat și a unui cetățean al celei mai bune cetăți a fost arătată în expunerile de la început. Evident că în același fel și din aceleasi motive bărbatul devine destoinic și se poate întemeia o cetate aristocratică sau regală, astfel încât aproape aceeași educație și aceleași obiceiuri dau un bărbat destoinic precum și un om politic și un rege”.

O astfel de poziționare vedem că amintește de opinile din dialogurile platonice mai sus prezentate.

Novalis, pentru care *omul cu adevărat moral este poet*, adaugă: „Poezia este temelia societății după cum virtutea este temelia statului. Religia este un amestec de poezie și virtute – a se ghici a cui temelie este ea?”.

Pentru cel care a scris *Imnuri către Noapte, religia și moralitatea sunt temelii ale existenței noastre*.

Platonician, Novalis ne spune: „Sentimentul moral este sentimentul facultății absolut creative, al libertății productive, al personalității infinite, al microcosmosului, al divinității propriei din noi”.

Spinoza în *Etica sa*, prin virtute, ne spune, înțeleg același lucru ca și prin putere; cu alte cuvinte (după prop. VII, P. III) virtutea, întrucât se referă la om, este însăși natura sau esența sa, întrucât el are puterea de a săvârși anumite lucruri care pot fi înțelese numai prin legile naturii sale.

La care, într-o altă *propoziție* punea împlinirea virtuții grație rațiunii: „A lucra în mod absolut din virtute nu este, în ce ne privește, decât a lucra, a trăi și a se menține (acestea trei însemnează același lucru) sub conducerea rațiunii, pe temeiul căutării folosului propriu”.

Kant, în *Critica rațiunii practice*, propune cîteva teze asupra datoriei, de care nici Platon nu era străin. Prima, în care *valoarea caracterului devine una morală și incomparabilă supremă, și anume să facă binele, nu din înclinație, ci din datorie*. „A doua teză: o acțiune făcută din datorie își are valoarea ei morală nu în scopul, care trebuie atins prin ea, ci în maxima după care este determinată; această valoare nu depinde deci de realitatea

obiectului acțiunii, ci numai de *principiul voliției* în virtutea căruia a fost împlinită acțiunea, fără a ține seamă de nici unul din obiectivele rîvnirii.

A treia teză, ca urmare a celor două precedente, aş formula-o astfel: *datoria este necesitatea de a îndeplini o acțiune din respect pentru lege.*".

Datoria fiind considerată un imperativ categoric: „Nu este deci decât un singur imperativ categoric și anume acesta: *acționează numai conform acelei maxime prin care să poți vrea totodată ca ea să devină o lege universală*.

Dacă acum din acest imperativ unic pot fi deduse toate imperativele datoriei ca din principiul lor, atunci, deși lăsăm nesoluționată problema dacă în general ceea ce numim datorie nu e un concept gol, vom putea cel puțin arăta ce gîndim prin acest concept și ce vrea el să spună”.

Și într-o notă la *Analitica rațiunii pure practice*, citim: „Pentru oameni legea morală este un *imperativ* care poruncește categoric, pentru că legea este necondiționată; raportul unei asemenea voințe cu această lege este *dependența*, care, sub numele de obligație, desemnează o *constrîngere* la o acțiune care, deși impusă de simpla rațiune și de legea ei obiectivă, se numește *datorie*, tocmai fiindcă un liber arbitru patologic afectat (deși nedeterminat de afecțiuni, prin urmare și totdeauna liber) implică o dorință, care își are originea în cauze subiective, prin urmare el poate fi adeseori și contrar principiului pur și obiectiv de determinare și deci are nevoie, ca constrîngere morală, de o rezistență din partea *rațiunii practice*, care poate fi numită coerciție internă, dar intelectuală”.

Iar în *Teorema a IV-a*, din același capitol se precizează: „Legea morală nu exprimă deci altceva decât *autonomia* rațiunii pure practice, adică a libertății, și această autonomie este însăși condiția formală a tuturor maximelor, singura prin care ele pot fi de acord cu legea practică supremă”.

Sunt cîteva *Satire* ce aparțin lui Juvenal, cu accentuat caracter moral și moralizator, la care apalează în demersul său și Kant. Vom cita cîteva versuri care vin în întîmpinarea *legii pure a datoriei ca datorie*: „Tu fii drept, cinstiț în cuget, bun soldat și vrednic tată; De vei pune mărturie într-o pricină-ncurcată,/ Chiar Plialaris de ță-ar cere-o, nu fi martor mincinos;/ Nu lăsa să te-nspăimînte nici un taur fioros,/ Că nu-i faptă mai mîrșavă, nici omor și nici hoție,/ Decât viața ta s-o aperi săvîrsind o infamie/ Și pierzînd în dezonoare, însuși dreptul de-a trăi” (*Adevărata noblețe*, traducere Tudor Măinescu și Alexandru Hodoș).

Concluzia la *Metodologia rațiunii practice*, în pofida impunerii imperatiive a virtuții ca rezultat al datoriei, fără a ne asigura însoțirea și motivarea obținerii fericirii are o puternică rezonanță lirică: „Două lucruri umplu sufletul cu mereu nouă și crescîndă admirătie și venerație, cu cît mai des și mai stăruitor gîndirea se ocupă cu ele: *cerul înstelat deasupra*

mea și legea morală în mine. Pe ambele nu am voie să le cercetez și să le presupun numai, ca și cînd ar fi învăluite. În întunecimi sau situate în extravagant, în afara orizontului meu; le văd în fața mea și le leg nemijlocit cu conștiința existenței mele. Primul începe din locul pe care-l ocup în lumea sensibilă externă și lărgește conexiunea în care mă aflu, în spațiul imens de lumi peste lumi și de sisteme peste sisteme, și pe deasupra în durata ilimitată a mișcărilor lor periodice, a începutului și duratei lor. Al doilea începe de la eul meu invizibil, de la personalitatea mea, și mă reprezintă într-o lume care are o adevărată infinitate, de care numai intelectul își poate da seama, și de care (iar prin ea, în același timp, și eu toate acele lumi vizibile) mă recunosc legat, nu ca în prima, numai contingent, ci în chip universal și necesar. Primul spectacol al unei multitudini nenumărate de lumi îmi distrug oarecum importanța mea de *creatură animală* care, după ce a fost, pentru scurtă vreme (nu se știe cum), înzestrată cu forță vitală, trebuie să restituie planetei (un simplu punct în univers) materia din care a devenit. Al doilea, dimpotrivă, înaltă infinit valoarea mea ca aceea a unei inteligențe prin personalitatea mea, în care legea morală îmi revelează o viață independentă de animalitate și chiar de întreaga lume sensibilă, cel puțin atât cât se poate conchide din determinarea conformă scopului pe care această lege o dă existenței mele, determinare care nu este limitată la condițiile și hotarele acestei vieți, ci care merge la infinit".

Ne oprim aici cu excursul nostru, încrezători în adevărul că învățătoarea, făuritoarea înțelepciunii, cea care a deschis sufletului portile virtuții este și rămîne poezia, prin care Muza ne învață binele și răul și, putem spune, împreună cu Fericitul Augustin: „Toate poruncile lui Dumnezeu se unesc în pornirea iubirii. Toate virtuțile nu sunt nimic altceva decît dragostea sub diferite forme”.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2019 – Poezie și avatar; Poezie și metempsihoză; Poezie și mîntuire; Poezie și Înviere
2020 – Poezie și dans; Poezie și matematică; Poezie și inteligență; Poezie și rațiune

„LUMEA POEZIEI ESTE ADEVĂRATUL MEU ORAȘ NATAL” – con vorbire cu DAI WEINA, China –

În ultimii ani în Iași au ajuns mai mulți poeți din China. În perioada 19-26 mai anul acesta, cu prilejul celei de-a cincea ediții a Festivalului Internațional de Poezie „Poezia la Iași”, au participat și 6 poeți din China. Poeme a cinci dintre aceștia le-am oferit cititorilor revistei noastre în numărul din vară. Grupajul respectiv l-am realizat și discutând transpunerea în limba noastră cu autorii, dar mai ales cu Dai Weina.

Am avut cu Dai Weina mai multe discuții și la Iași, dar și ulterior, despre poezia chineză, poezia română, autorii clasici și moderni și, între altele, am ajuns la și la ideea acestei con vorbiri

Scriitoare și traducătoare, Dai Weina a făcut studii în China, apoi la universitățile Oxford și la Duke. Redactor la revista de poezie „Light year”, creațiile sale au fost publicate în China și peste hotare, în Anglia, Germania, Coreea etc. A primit diverse premii naționale, dar și internaționale. Este unul dintre autorii cu nume în țara sa.

Marius Chelaru: China este o țară cu o cultură străveche, o istorie pe măsură, și un viitor pe care și-l construiește cu atenție, în stilul caracteristic. În discuțiile noastre îți-am spus câte ceva despre cum au fost tradițiile clasice chineze la noi, cum se regăsește în publicațiile noastre poezia chineză contemporană. Iar tu mi-ai spus, atât cât știi, cum se vede poezia română în China. Știm că, deși s-au făcut pași, încă ne cunoaștem destul de puțin prin literaturile țărilor noastre. Să facem, aşadar, și noi un pas spre o mai bună cunoaștere a realităților din China prin această con vorbire a noastră. Spune-ne câte ceva despre cum erau locurile copilăriei tale, cum ai evoluat și cum au evoluat ele odată cu tine.

Dai Weina: M-am născut și am crescut pe mare, și „mama” este adânc înrădăcinată în temperamentul meu, în creațiile mele. Când aveam 18 ani m-am mutat la Beijing, capitala Chinei, și apoi în Marea Britanie și SUA pentru a-mi continua studiile. În acești ani am petrecut mult timp călătorind prin lume, și literatura mi-a fost mereu cel mai entuziasmat iubit. Acum simt că întreaga lume este orașul meu natal, lumea poeziei este adevăratul oraș natal. În vreme ce căutarea de către noi a moștenirii profunde a strămoșilor noștri ca și altele de acest tip, și fără de odihnă căutarea întru lumea poeziei... aceasta este adevărata nostalgie.

Dacă tratezi o viață ca o operă de artă, „proprietarul” este aidoma unui actor într-un circ al gândurilor, care trebuie constant să încerce să joace o altă persoană și să trăiască o viață nouă cu totul, ceea ce înseamnă că el/ ea trebuie mereu să se creeze pe sine, să creeze viață, să aducă la zi cunoștințele cuiva, și, de asemenea, să reînnoiască personajul. Și aceste

schimbări vor pătrunde imperceptibil în poem pentru că poezia bună nu minte niciodată.

M.C. : Ai un masterat la Oxford, și un doctorat în filologie, în China, la Universitatea Renmin, predai la Academia Chineză de Științe Sociale. Cum ți se pare că a evoluat studiul programatic, dar și interesul pentru limbile străine în China (am în vedere și programele oficiale, dar și interesul celor implicați direct: profesori, elevi, studenți)? și ce limbi, ce culturi par a interesa cu predilecție studenții chinezi?

D.W.: Îmi lipsesc ani mei tineri de la Oxford, care au fost, până acum, probabil cea mai bună perioadă a vieții mele... Orașul de bronz, de parcă lacrimile întelepciunii, prin mii de ani s-ar fi condensat într-o bucată de ambră. Doar marile idei merită dezvăluite, iată de ce atunci când oamenii spun cuvântul „Oxford”, ei ar trebui să-și ridice, abia, fețele și să scoată acel sunet, „O”, rotunjit aparte și lung pentru a-și arăta respectul și admirarea pentru cerul înstelat al cuvântului. Oxford e un loc în care fiecare dorește să se opreasca și să gândească, să stea jos și să studieze, să se întindă și să privească stelele. Deși am fost o fată cam leneșă, totuși mi-am asumat o postură de școlar venit să învețe, ținându-mă de o „listă de lectură” sărguincioasă cam cât pentru o jumătate de persoană, citind clasici și scriind referate. Sunt mai multe ase ale cărții în oraș decât cluburi de noapte, și cărțile pot aprinde tinerii bărbați și tinerele femei mai bine decât dansul. Am înțeles că și cărțile pot fi asociate cu „sexy”. Puteai juca rolul unei „creaturi sexy” în Oxford îmbrățișând cărțile ca pe iubiți.

Când s-a declanșat interesul pentru limbile străine, poporul chinez a fost totdeauna cel mai entuziast în a învăța engleza din toată lumea. Engleza a căpătat o extindere de proporții în colegile noastre și în sistemul de evaluare. Dar eu cred că e problematic, e un fel de centrism euro-american. Ar trebui să acordăm mai multă atenție unei lumi mai vaste, și chiar uneia mai mici, dar mai aparte. Abia aştept ziua în care vom împărtăși aceeași pasiune pentru a învăța, de pildă, frumoasa limbă română.

China are o cultură în care poezia este cel mai sus

M.C.: Vorbeam despre autorii clasici chinezi. Cum sunt ei azi publicați și citiți în China?

D.W.: Da, ei încă sunt larg citiți și recitați. Poezia modernă nu poate concura cu poezia clasică în formarea percepției oamenilor. China are o cultură în care poezia este supremă, și țara are o puternică cultură a poeziei. De exemplu, când luna cauzează nostalgiei, oamenii și amintesc cu

ușurință să citeze versetul din Libai¹ în acest sens, în acest moment fiecare chinez devine Libai. Stilul clasic de viață chinez era fundamental o viață într-o poezie. Poezii antici erau chiar gata să corecteze politica, după cum un sinolog a sugerat odată că ei ar fi putut chiar folosi poezia ca să judece cazuri fără să lezeze legile. China antică a căutat/ urmărit în mod fundamental un tip de justiție poetică.

M.C.: Pe de altă parte, care este interesul pentru poezia contemporană chineză, atât din partea cititorilor, dar și a editorilor? În opinia ta cum publică editurile publică în China, azi? și aici, te rog, să detaliem puțin – clasicii chinezi, clasicii străini, poezia modernă chineză, traduceri din lirica străină? și, desigur, care este interesul publicului?

D.W.: Există un mic număr de publicații menite/ devotate special să traducă poezie în China. „Traducerea ca o disciplină” nu a fost niciodată pe deplin stabilită/ manifestă în China. Traducerea de poezie este parte/ secțiune a studiilor de traducere care nu e în mod deosebit de încredere. Oricum, cred că traducerea de poezie poate cel mai bine reflecta „traducerea ca o disciplină”.

Traducerea este mai mult o re-creare, este o minunată duplicare a originalului, cu urmăririle, flirturile, duelurile acestuia. În afară de asta, traducerea este, de asemenea, un soi de critică. Nu este o mai erudită dar și tainuită/ voalată formă de critică decât traducerea. Traducerea poate chiar să fie pe deplin integrată/ inclusă în arta contemporană și arta comportamentală. Oferă multe posibilități. Prietenul meu poet Xi Chuan mi-a spus odată că a cunoscut un poet care a tradus un poem în acord complet cu transliterația și abandonând sensul, ceea ce însemna să-l traducă doar în acord cu pronunția textului original. Pentru bunul simț, aceasta trebuie că este o trădare a naturii operei originale, de vreme ce transpune o altă parte a operei originale, care este doar sunetul poemului însuși. Pentru un poem, dincolo de conținut și formă, și tonul și ritmul sunt atractive, de asemenea. Translatorul interpretează sunetul singur, cu alte cuvinte el interpretează în mod specific partea de sunet pierdut în traducerea convențională, care este un fel de compensare pentru traducere..

M.C.: Cât de complicat sau de facil este pentru un scriitor să publice în reviste și editorial, în volum, în China zilelor noastre? (Dar în

1 Deși Li Bai are mai multe poeme despre lună, și azi faimoase nu doar în China (între care, de pildă, *Beau singur cu Luna*), aici este vorba despre *Gânduri dintr-o noapte liniștită*, care și azi suscătă discuții în ce privește traducerea într-o limbă occidentală.

străinătate?) Si în particular pentru un poet? Cum a fost debutul pentru tine, și apoi pașii următori care au contat cel mai mult în evoluția ta? Spune-ne și despre revista la care ești redactor șef, „Light year”.

D.W.: Când eram în colegiu am câștigat câteva premii de poezie pentru studenții din universități, aproape un „grand slam”. Din păcate, după ce am absolvit, nu am mai scris poezie aproape șase ani, timp în care am încercat tot felul de meserii, cum ar fi crainic TV, jurnalist, și am fondat o firmă pentru „Carbon development mechanism”. Șase ani mai târziu, m-am întors la literatură și repede am apărut cu texte în diverse reviste, atât în țară, cât și în străinătate, cum ar fi: Face Shield, în „Antigonish Review”, Canada, Eighteen Days Without Night, în „Colorado Review”, SUA, Plastic Sea, în „Lifted Brow”, Australia, Hemingwayesque Kiss, Loving You at the Speed of a Snail Traveling Around the World, Rangoon Lover, în „Poetry Review”, Marea Britanie, Night Flight, în „Salamander”, SUA, Birthday, Gym for the Wicked, în „Quiddity”, SUA etc.

În același timp, am inițiat o revistă de poezie, care mi-a cerut mult timp și multă energie. Poate că ceea ce revista îți oferă, în cele din urmă e un cuvânt, o punctuație, ceva mărunt dar totodată mare. Tinerii scriitori tind să aibă ambiții, un gen de inovație pentru cultură și civilizație, dar, în final, tu ce poți oferi lumii, literaturii? Până și un semn de punctuație, un cuvânt? Aceasta e toată problema.

„Light year” este considerată/ poziționată ca o publicație de pionierat în traduceri, care se dedică/ dăruiește pentru a reflecta legătura noilor generații cu lumea, să reîmprospăteze legătura noastră cu lumea după cum și relația cu limbajul.

Să scriu poezie e stilul meu de a fi oricând, oriunde

M.C.: Ai mai multe volume de versuri. Poezia ta era tradusă în germană, engleză și coreeană și, iată, acum și în română. A fost interesant să văd, comparativ, poezia ta față nu doar de a celorlalți poeți chinezi din grupul cu care ai venit la Iași, ci și a celorlalți chinezi pe care i-am cunoscut, mulți dintre ei în diverse colțuri ale lumii. Scrii o poezie modernă, dar în care am întrezărit și „drumuri” care duc spre simbolistica/ profunzimea culturii/ mentalității chineze tradiționale. Crezi că felul tău de a scrie a fost „nuanțat” de șederile tale în afara țării?

D.W.: De-a lungul acestor ani am călătorit ca o nomadă perpetuu în derivă, și s-a întâmplat să scriu multe în călătorie. Să scriu poezie e stilul meu de a fi oricând, oriunde, e și o experiență divină, de asemenea, ca și cum aş fi mereu cu garda jos. Am fost în multe orașe, am avut multe experiențe noi, am cunoscut multe lucruri/ valori. Un oraș are propriul

hormon, și literatura este o continuare exterioară a sistemului senzorial al unei persoane. Experiențele de peste hotare mi-au ajustat perceptia, modul de a gândi și vederea asupra lumii, toate dezvăluindu-se în poezia mea, dăruind-o cu „nuanțe”, așa cum mi-ai spus. Am considerat mereu că e o relație foarte sexy între poezie și poeti. E sexy de vreme ce ea se reflectă în permanenta respingere a limbajului îmbătrânit, și e un boicot al afirmării limbajului îmbătrânit, vetust. Să scrii poezie înseamnă a te deplasa dintr-o societate familiară a limbajului, către una cumva stranie. Poeții trebuie să reinventeze limbajul, iubirea, credința mereu..

M.C.: Să vorbim puțin despre cum vezi tu trendurile de azi în poezia, în literatura chineză? Din ce știu sunt și filoane tradiționale, dar predomină trendurile moderne, se scrie în vers liber cu apropieri și distanțări de cea occidentală și...

D.W.: Mama versului liber (新詩), e sigur, este poemul antic chinez. Cu toate acestea are ceva posibili tați, între care unul este poezia occidentală tradusă/ stilul occidental. Aceasta este descendența care se impune de la sine a noii poezii.

În fiecare zi în China se produc 100.000 de poeme

M.C.: În România avem, în regiunea Dobrogea, etnici turci și tătari. Am colaborat cu autori (e drept, foarte puțini) cu care am vorbit despre vechi tratate de poezie clasică, și care mai scriu forme vechi de poezie orientală, de pildă gazel. În China, în vreuna din marile regiuni, se mai citesc/ mai prezintă interese vechile tratate (ca, de pildă, *Tangshi Pinhui/ Compendiul categoriilor din poezia Tang*, a lui Gao Bing)? Si se mai scrie poezie în forme fixe vechi chinezești?

D.W.: Statisticile arată că în zilele noastre, în fiecare zi, în China se produc 100.000 de poeme. Cele mai multe dintre ele sunt în vechile forme clasice. Astă înseamnă că noi încă mai avem un mare număr de scriitori și cititori ai vechilor tratate. Cu toate acestea, eu personal mă îndoiesc de sensul acestui tip de creație în vremea noastră. E ca și cum am construi castele în secolul XXI. Nu ne vom putea niciodată depăși înaintașii. Castelul pe care-l construim în vremurile noastre poate fi doar ar putea fi doar contrafacere a celor de demult. Ar trebui să creăm cu limba vie, nu cea moartă.

M.C.: Și, pornind de la ce am spus adineaori, China este o țară mare, cu tradiții diverse. Sunt diferențe specifice considerabile între marile regiuni ale Chinei și în ce privește literatura?

D.W.: Geografia este adesea o hartă a minții/ mentalității, care determină modul de a gândi și emoțiile. Fiecare regiune are propria literatură regională. Dar cred că poezia nu este regională, nu trebuie să aparțină cercurilor mici. E personală, individuală, și aparține ființelor umane.

M.C.: Scrii și teatru, și proză. Vorbește-te despre această latură a creației tale.

D.W.: În 2016 am scris și regizat o piesă al cărei nume a fost „Invazia”. În piesă, încercările/ procesele politice erau îmbinate cu viața cotidiană, și toate aceste procese politice sfârșeau ca și cum s-ar finaliza o complicată și tristă poveste de iubire. În piesă, am pus femeile în trupuri de bărbați și bărbații în trupuri de femei, tradiția și tabuurile, dorința și mântuirea de la baza societății chineze. Câțiva critici au spus că spectacolul e toxic! Scena pe care noi am creat-o a invadat publicul în mod nedefinit/ sine die, publicul trebuia să stea pe scenă, ei trebuiau să fie în lumina reflectoarelor, ei trebuiau să fie subiect al procesului!

Poezia este cea mai puternică forță motrice a limbajului

M.C.: În ce privește poezia chineză contemporană (dar și literatura în general) aş vrea să discutăm puțin despre temele predilecție dar și despre limbajul poetilor (mă interesează viziunea ta și ca poet/ translator, și ca lingvist).

D.W.: Poezia este cea mai puternică forță motrice a limbajului. Dacă energia modernității e pe sfârșite, generația asta n-a trebui să o spoiască cu o haină deja zdrențuită, ci să creeze nouă lor propriu sistem de discurs.. Felul în care noi abordăm textul reflectă atitudinea și gândirea noastră față de cultură. Limbajul meu preferat și tematica trebuie să includă imaginația unei noi generații, o voce mai proaspătă și o cu totul nouă conștiință, într-o vreme a schimbărilor profunde, în spiritul epocii, în grada către ultimii oameni dinainte de inteligența artificială¹, să exprime pe deplin și convenabil gândirea culturală a noii generații. Toate alegerile noastre sunt,

1 Am discutat mai mult cu Dai Wei, pentru a explica exact cum gândește. Ea crede că trăim într-o perioadă a unor schimbări extrem de rapide, între care una este dezvoltarea inteligenței artificiale. Odată cu dezvoltarea inteligenței artificiale, spune ea, „ființele umane se vor schimba ele însăși, cu modificări genetice”. „Natura umană însăși se va schimba pentru a se adapta la noua lume”. Privind astfel, noi s-ar putea să fim „ultima generație de ființe umane dinainte de transformare”.

în final, alegeri culturale. Adevărul este actualizat cu fiecare clipă atunci și acum, ca rezultat al alegerilor culturale.

M.C.: Tu și colegii tăi, Bai Changqing, Qi Ren, Yan Jin, Zhang Zingtao, Zhou Zhanlin ..., invitați anul acesta din China la festivalul de la Iași ati fost primiți cu interes și aprecieri la noi. Cum ai văzut tu România, Iașul?

D.W.: E atât de impresionant că în Iași poezia nu e doar un lux, ci este și un mod de a fi zilnic. Poezia încă trăiește în acest oraș, în loc de a fi „moartă” în muzee. De asta cred eu că poezia e o modă fără vârstă.

M.C.: Cum și s-au părut, atât cât s-a putut să înțelegi până acum, și cât am discutat noi despre asta, poezia autorilor români? Cum ai văzut, aşadar, poezia românilor, poate și comparativ cu cea chineză în ce privește felul de a scrie, caracteristici etc.?

D.W.: Din păcate nu înțeleg româna, o limbă atât de frumoasă care combină atât de frumos limba voastră veche cu latina. Oricum, atunci când am vorbit cu prietenii mei poti români, am simțit cu tărie că împărțim același limbaj și aparținem aceleiași republici. Republica poeziei.

M.C.: Să ne apropiem de final (mulțumindu-ți pentru această con vorbire, și în speranța că vom găsi ocazia să te invităm din nou în România) cu proiectele tale.

D.W.: Mulțumesc foarte mult. Trebuie să spun că această călătorie la Iași este o amintire atât de minunată, încât e unul dintre cele mai frumoase „momente” care au puteau să se întâmple în viața mea. și am câștigat, trebuie să spun, un prieten extraordinar în tine, Marius. și sper că e doar începutul unei foarte lungi prietenii.

M.C.: Mulțumesc și eu, și în numele cititorilor revistei *Poezia*.

Interviu, prezentare și note: **Marius Chelaru**

„POEZIA E HAINA PE CARE O ÎMBRAC” – con vorbire cu Mircea M. POP –

Mircea M. Pop viețuiește din 1989 Germania, unde a lucrat 23 de ani într-o bibliotecă juridică a Institutului Max-Planck, din Heidelberg. Este unul dintre autorii români care, dincolo de preocupările legate de opera sa originală, face eforturi pentru propagarea poeziei de limbă română, clasică și contemporană, de o parte și de alta a Prutului, în limba germană. Menține o legătură constantă și activă cu numeroase publicații și din țară, în care publică articole, traduceri în și din germană, note de corespondență și.. De altfel, este colaborator constant al revistei noastre, în paginile căreia a publicat zeci de autori români trăduși în germană, dar și din limba lui Goethe în cea a lui Eminescu. Este, pe scurt, unul dintre cei care, dincolo de creația sa personală, aduce servicii literaturilor țării de origine, dar și celei de adoptie, efort care merită semnalat. Și de aceea am ajuns la ideea acestei con vorbiri.

Mircea M. Pop s-a născut pe 8 mai 1948, în comuna Mișca, județul Arad. Este un poet, critic și traducător bilingv (română-germană). A absolvit Facultatea de filologie din Cluj, secția română-franceză în 1971. A fost profesor de franceză la Școala generală din comuna Almaș, județul Arad, la Liceul din Sântana și director și profesor la Școala generală din comuna suburbană Livada, județul Arad. Din august 1989 trăiește în Germania, unde a absolvit o școală comercială industrială și a lucrat într-o bibliotecă juridică a Institutului Max-Planck din Heidelberg. Din 2003 este membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași iar din 2013 al Uniunii Scriitorilor din Germania.

Colaborator constant al revistei „Poezia”, fi regăsim semnătura în reviste din România și din Germania („Die Brücke”, „Der Literat”, „Neue Sirene”, „Wild Brot – Wort Bild”, „Rhein-Neckar-Zeitung” și „Matrix”), Austria („LOG”).

După debutul editorial cu ciclul *Elogiu tăcerii*, în volumul colectiv *Afinitățile izvoarelor*, Editura Facla, Timișoara, 1985, a publicat numeroase volume de poezie, eseuri, critică, traduceri în română și germană, primind pentru creația sa o serie de premii în România.

Marius Chelaru: Ai în volumul pe care l-am semnalat în *Poezia*, nu de mult, un poem intitulat „acasă”, despre meleagurile natale, de la Mișca, în care totul pare mai curând un tablou în culori sepia, dar cu multe nuanțe calde. Cum sunt acum cele două „acasă”, din România și Germania?

Mircea M. Pop: Greu de spus, Marius dragă. De fapt comuna mea natală Mișca, este satul Lunca din romanul *Setea*, al lui Titus Popovici. Autorul, ca elev, venea în vacanțe din Oradea la Mișca, unde avea bunica

(mama mamei), mătuşa (sora mamei) și un văr prim. La Mișca, comună situată în apropiere de Chișineu-Criș, pe malul Teuzului, nu am fost de mai bine de trei decenii! Fiind în vara anului 2014 la Arad, vroia să mă ducă o verișoară și soțul ei, dar nu am mers, tocmai pentru a nu deformă imaginea pe care o aveam. De fapt am locuit acolo de la naștere până la vîrstă de patru ani, apoi de la șase la șapte ani și mergeam în vacanțe, la bunici și verișori. În rest, în Sântana, unde am și avut un prim contact cu limba germană, de fapt mai mult dialectul local.

Aici locuiesc într-un orașel cu peste 15.000 locuitori, lângă Heidelberg, ne desparte doar podul de pe autostradă. Aici însă nici satul nu mai e sat: nu găini, nu gâște sau porci pe stradă...

M.C.: Colaborezi cu multe reviste și din spațiul limbii române, dar și din cel al limbii germane. La noi știm, tu fiind un colaborator statoric al revistelor „Poezia”, mai ales, dar și „Convorbiri literare”, că traducerile tale în și din germană sunt apreciate. În Germania traducerile din poeții români contemporani sunt primite cu interes?

M.M.P.: Poezia, sincer să fiu, interesează aici destul de puțin. Pe primul plan sunt romanele polițiste. Am publicat aici traduceri în „Die Brücke” din Saarbrücken, revistă care de trei ani buni și-a sistat apariția. La fel stau lucrurile și cu „LOG International” din Viena, revistă de care nu se mai știe nimic.

M.C.: Ai publicat și volume cu poezia lui Blaga în Germania. Cum au fost ecourile în rândul confrăților, criticilor, cititorilor, de la noi și din Germania?

M.M.P.: Despre traducerile din Blaga a scris aici răposatul Johannes Bettisch din Reșița – cel care scrie e bine să cunoască ambele limbi – precum și în „LOG International” și s-au vândut câteva exemplare din „Psalm dragostei” – probabil le-au cumpărat studenti germani care studiază română.

În țară s-a scris la Târgu-Jiu în revista „Portal Măiastra” despre volumul „Psalm dragostei”.

M.C.: Dar la traducerile tale din Argezi?

M.M.P.: Traducerile mele din Argezi sunt puține, doar o plachetă bilingvă cu 11 poeme, însotită de o grafică excelentă realizată de o româncă din Africa de Sud, editat de Centrul pentru Promovarea Culturii de masă din Târgu-Jiu.

M.C.: Ai mai multe cărți de autor apărute și la edituri din Germania (la noi, și după cum o arată editurile la care au apărut cărțile tale, ești legat

strâns și de Iași). Cum și se pare felul în care sunt primite/ receptate și de către cititori, confrăți și de către critică aceste volume ale tale în Germania față de România?

M.M.P.: În Germania am publicat două volume de versuri despre care s-a scris, tot aşa, în „Die Brücke” și „LOG International”, precum și în cotidianul „Rhein-Neckar-Zeitung”.

M.C.: Ești și membru al USR, filiala Iași, dar și al U.S. din Germania. Vorbește-ne puțin despre cum e în Germania.

M.M.P.: Filiala U.S. din Germania funcționează sub auspiciile sindicatului Verdi. Se plătește 1% din venitul brut (0,5% pensionarii), ești „apărat juridic” în caz că ai probleme judiciare legate de activitatea literară, primești trimestrial o foaie volantă intitulată „Die Feder”. Pana de patru ori pe an și ești invitat în noiembrie la Stuttgart la adunarea generală, unde primăria oferă un prânz, înainte de începerea lucrărilor. De fapt nu am fost decât o singură dată. Din cei peste 300 de scriitori din Baden-Württemberg doar 3-4 reușesc să trăiască din scris.

M.C.: Discutând, cu ani în urmă, cu Ion Miloș, dar și cu alții români care, plecați peste hotare, au tradus din literatura română în limba țării de adoptie, el era nemulțumit de faptul că, după cum considera, munca sa nu era apreciată de către organismele statului român de la care aștepta o mai mare deschidere. Tu ai o activitate notabilă de acest tip. Cum este privită, din acest punct de vedere, în Germania? Dar în România?

M.M.P.: NU interesează pe nimeni, Marius dragă, nici aici, nici acolo, dacă traduc sau dorm!

La începutul anului am trimis la Ministerul Culturii un e-mail cu rugămintea să mi se aprobe și mie venirea pe cale oficială la Târgul de Carte din Leipzig, unde România era oaspete de onoare, urmând să prezint traduceri din Blaga, cele două volume ale mele în germană și poezia „Istorie la Alba Iulia” pe care am tradus-o special pentru acest eveniment și pe care î-am trimis-o acuma ție pentru publicare.

Răspunsul a fost, bineînțeles, negativ. De fapt nu vroiam decât fie să mi se deconteze drumul și să-mi plătesc eu o cazare acolo, fie... viceversa.

M.C.: *Şaptezeci poeme & ani...* Dincolo de surpriza pe care am avut-o văzând cifra din titlul cărții, mi s-a părut interesantă lumea (în vers) prin ochii tăi de privitor atent la tot felul de întâmplări/ detalii, de la un „copil naiv” trecând pe stradă, „obiectele pline de praf” cu „farmecul lor vetust” la vizita în redacția unei reviste. Și, totuși, „vinzi tristețe”...

M.M.P.: Da, Marius dragă, fac parte din tagma acelora care cred că tristețea ne înnobilează. Deși...

M.C.: Cum e, ce e poezia pentru tine, Mircea dragă? Un refugiu? Un altfel de oglindă? O „oră benefică” a vieții?

M.M.P.: Poezia este și rămâne pentru mine un hobby. Curios mi se pare însă faptul că deși „înghit” cel puțin un roman (uneori chiar două pe săptămână) iar poezie citesc mai rar, de scris scriu totuși...poezie.

Dar mai concludent ar fi să re-dau poezia „Definiție” din ultima mea carte:

„Ce e poezia?// Poezia e haina pe care o îmbrac,/ e aerul pe care îl respir,/ e pâinea pe care o mănânc,/ e femeia pe care o iubesc.// Poezia e însăși viața.// Bineînțeles că și moartea/ e și ea tot o poezie/ dar cu mult mai tristă...”

M.C.: Să încheiem cu proiectele tale, nu încăntă de a-ți mulțumi și pentru această convorbire, dar și pentru constanța ta în revista „Poezia”, în care te aşteptăm și pe viitor.

M.M.P.: Vreau să public în acest an un volum intitulat „Câțiva scriitori români din diaspora”, de fapt... 42, dintre care alături de Emil Cioran, Mircea Eliade, Panait Istrati, Norman Manea, Dumitru Tepeneag mai sunt prezenți o serie de autori mai mult sau mai puțin cunoscuți.

Poezii, între timp, am mai scris câteva, pe care le voi publica în volum când s-ar aduna destule.

La venirea aici, în vara anului 1989, mi-am scris memoriile în două sau trei caiete dictando, dar sunt prea comod să le re-văd și să valorific câte ceva din ele.

Îți mulțumesc și eu pentru atenția ce mi-a fost acordată.

Interviu de **Marius Chelaru**

AŞ FI PUTUT

Aş fi putut
să fac exerciţii la trapez
de când eram mic copil
cu sufletul aprins şi febril
cântam: Do, Re, Mi, Do Diez...

Lumina albă
nu este a mea
se vedea pe-un cer înnorat
lacrimi curgeau dintr-o stea
şi eu în iubire
eram scufundat.

Atât cât poate
se vede
dintr-un unghi
dintr-un călcâi,
îl sfidam pe Arhimede
cu o floare de crin
aprinsă-n lămâi.

Aş fi putut
să trec neînsemnat
prin toate lumile celeste.
De nimeni nu eram îmbătat
cu florile salcâmului...
Aş fi putut!

TU EŞTI, DRAGOSTEA MEA

Tu eşti, dragostea mea
aşa mi-au şoptit stelele
nepipăibile totdeauna.
Dar eu nu cred
că-s vinovate,
de ceea ce au zis
şi ce nu au zis.

Aștept o nouă revoluție
în lumea florilor,

a viețuitoarelor
și a micilor orătanii de baltă...

Așa m-aș visa
că mă plimb pe culoarele
megalitice
ale unui labirint
incendiat.
Dar vezi
cum mă îndepărtez
de tema principală.

Tu ești, dragostea mea
norii nu au mai plâns
și n-a mai căzut
din cer
nici o stea!
Aleluia!

NUMAI ÎN MINE

Numai în mine cred.
Dar aceasta nu-i de-ajuns
Marele Anonim mă vede
și nu-mi dă nici un răspuns!

Zilnic mă visez
într-un lan cu maci
și mă apostrofez
din romani mă trag
ori mai bine din dacii?

Trec zilele senine
dar și cele ploioase
acestea nu-s întrebări pentru mine
cât durerea-i ...în oase...

Nu are rost
să-mi descriu autoportretul:
încetul cu încetul
până revăd, în mine inocentul...!

Cel care am fost odată
acum nu mai sunt

bătut de ploaie și de vânt
Dar iubit de-o fată...
Cum nu e alta pe Pământ!

În mine cred
Mi-e de-ajuns,
mi-e de bine...

E VARĂ

E vară!
și totuși e maiestuos
câmpiiile au înflorit
cu cerul în jos!

E vară!
și ochii mei plâng,
plâng
îmi șoptește o chitară
lasă-mă
să mă înving!

De toate tristețile,
melancoliile,
pandalile
scrise și uitate
în inima mea.

E vară,
e ploaie,
e vânt,
e gând!
arde ca o pară
o stea de pământ!

E vară
și Sfinxul enigmatic
reaprinde Steaua P

Ion Gheorghe PRICOP

Vremea cea petrecăreață

Ne e dor, îi vrem înaltul,
inima ei de noroc:
o cotrobăim ad-hoc
dintr-un capăt până-n altul...

O, ce chiote, pădurea ne transfigura-n poveste,
căci palatele celeste se-adunau în ea de peste...

Și Illeana Cosânzeana,
și piticii cei cu barbă,
fojgăiau prin a ei iarbă
nimfe, spiriduși cu blană...

Cu mustăți cănite-n terci vopsitor de iatagane,
groase umbre diafane, acvile pestrițe, melci...

I-auzi, trece cu trăsura,
către mândra Făt-Frumos,
cad și frunzele pe jos
când îi văd caii alura...

Vine să-i taie din cale, plin de farmec, un cintez,
fărâmițele de miez ciocănind din ghinda moale...
Peste creștet teii paznici
umbra o păzesc, de soare,
și cărări ocolitoare
fug după sitari obraznici...

S-a oprit, stagnează-n ceață ceata noastră de voinici:
– Ce cătați voi pe aici? – Vremea cea petrecăreață!...

Tananica pe tipsie...

Iar în vremi patriarchale
Ne soseau în sat și rromii
De-și împrăștiau atomii
Prin ogrăzi, prin mahalale...

Patru cai și-o măgăriță înhămați pe la căruțe
făceau *dancii* să se huțe sub un coviltir din ițe...

Câini și rate-n lázi de scânduri,
bălii și tigai stricate,
cu picioare lăbărțate
dusă e țiganca-n gânduri,

Că-i lucește-n pumni ghiocul cel ce-nchide-n el destine
– Fete mari, veniți la mine, să vă *ghici* cum vi-i norocul:

Tu printesa vei ajunge,
iară *tu*, biată vădană...
Dar, ce spun eu, nu-i pomană,
scoateți pităcei din *punge*!

Uite, drum de ginerică duce către casa ta,
Luțo, te vei mărita într-o zi de *duminică*...

Oh, și tu, *Ioană* dulce,
săpte copilași ave-vei,
ce-or muri de mâzga șteviei
când or merge să se culce...

Fericit, bade *Dagăță*, fi-vei pân` la bătrânețe,
numai c-are să te-ncrețe,-ncet, la *irimă*, o măță...

Și-un regret pe la chindii,
și-o arsură la prostată,
fiindcă-n viața ta cea lată
n-ai dorit să ai copii...

De tristeți și baftă-n fire, toate scoase din ghioc,
satu-ntreg s-a dat la joc – *tananica* pe tingire...

*

Și-așa vremi n-au fost să steie,
ci-au trecut peste gârlici,
și din toate, pe aici
au rămas doar cozi de zmeie...

Cozi de zmeie și risipă din ce-a fost cândva *Eden*,
încât și al meu desen din cuvinte-i doar o clipă...

Am iubit atâta cartea!

Școala îmi era făptura
ce mă gâdila la creier,
că mă-mpinse să cutreier
spații ce se dau de-a dura...

Zece buși legați în smocu, *plumb*,
penițe-n plumbuieră făceau viața mea prosperă,
că-i dădeam din minte focul...

– *Mână oile, le paște,*
celor buche zicea tata,
și-i mai dă și cu socoata,
până la genunchiul broaștei!

Drumul meu aleatoriu de-învățare e brodatu,
nimenea nu-mi punea hatul de-a-mi spori cel teritoriu...

Am iubit atâta cartea
și cu ea, pe-nvățătoare,
că pe mărgini mă cam doare
mintea, dacă-i zgândăr partea...

Și ca spor, în consecință, lumea văd cu ochi în patru,
de-al ei spectru nu mă *satru*, când ispita se-nființă...

*

Dar, în cruda mea ardoarea
domn la curte să devin
bând la carte ca pe vin,
nu-nvățai și... cum se moare...

Nu-nvățai învățătura pusului de mâini pe pieptu,
ceara-n cruce, ca un sceptru, gălbenindu-ți nasul, gura...

Înserarea când ni-e dată...

Am ieșit la vânătoare
vulpile să le prindeamu,
blană să aibă tot neamul
pentru guler la taioare...

Am cutreierat ponorul pân' ce-am dat de-a javrei urmă,
ascultam cum gheara-i scurmă malul râpei cu piciorul...

Mai trecurăm o toloacă
și-i găsirăm pieptu-n rană,
suscitare de pomană
îi făc尿ăm să știm dacă...

La o poștă de pădure botul ascuțit și dinții
se înfipseră ca zimții în privirea-ne glazure...

iar în scorbură, bârlogul
a pustiu și-a gol se cască,
put cotețele a iască
și dictatele s-abrogu...

Parcă ieri era silhuie, s-a topit chiar pe-a ei limbă
când pătrarele se schimbă dintr-un cui în alte cuie...

Și e scurgere de sânge,
și regret la spină câtu-i,
mai că-ți vine se te gâtau,
cu geamăt de tigru-a plâng...

Fiindcă vulpea cea roșcată, umbră vie-n lună moartă,
înspre albul pur ne poartă înserea când ni-e dată...

Din volumul în pregătire *Elegiile albastre*.

Ştefan AMARITEI

făptura succesivă din ființă originară

în dezmeticirea zilei auzi sunete frânte, mușcături în inima tigrului cu
belșug de dinți hrăniți din fructele cărnii, sub un cer cu atâta pace și atâta
război

cosmosul strălucește ca o sferă metalică, semenii își înghiontesc din
aproape semenii lor, sensul lumii se rostogolește vertiginos, umbra
depășindu-se în fugă prin fereastra unui nor

aripile peștilor plesnesc nufărul apei cu scânteie de aur din ochii păsărilor
în zbor, în vreme ce omul înalță în durata de o clipă a oaselor sale putință-
neputință asaltului sonor

raza oblică a vieții renaște nelămurite aducerii-aminte, în vechi tăceri
ticești de cuvinte amorțite de somn, tocmai când timpul de os descărnat
trosnește și se sparge din toate părțile cu un uruit enorm

*suntem rebeli cuminți, călugări budiști, suntem filosofii eu-lui nostru. suntem
făptura succesivă din ființa originară, până la suma sumei, omul unic
întrupat în oasele-i ușoare, luate mereu prizoniere*

fulgerul timpului deasupra apei

primul fulger ca o strălucire stranie amenință orizontul spiritelor vegetale,
asemenea copilului uiuit de peștii populând marea, umbre scliptoare sau
curcubeie adormite în conștiința apei

atunci, rădăcina de început a timpului transpare întortocheată, umezită de
disfuncțiile telescoapelor, în ciuda faptului că unii se amuză, în afara celui
ce caută noaptea, sfâșiată de linii întunecate ca o bestie rănită, omul
cosmic cu miros de cochilie sunătoare, vizuini năstrușnice încărcate
primejdios cu pofta unor dimineați cu spatele la stele, precum disprețul din
singurătate pe speciile mici, colecționate în pădure când naturalistul cu
surâs de culoarea fluturilor albaștri întârzie în căsuța sa cu ziduri colorate,
devorate temporar de vietări carnivore, până la întoarcerea scafandrului
tău însuți din amfibiiile pământului

această ambiguă ființă poate că s-a născut dintr-o imensă prefacere
ascunsă în copilăria ta, poate aşteaptă prilejul de a-și consuma existența
acolo unde adam și rudele sale mediocre decojesc clipele și orele și zilele,
cuprinse pe totă întinderea pielii noastre

de aceea, einstein se plimbă acum cu mâinile la spate, nemuritor, pe plaja
atlanticului să admire valurile încăpătăne, născute de meteoritul
vertiginos cu sonor galben-cubic, dezamorsat de providență pe spinarea
apei

*astronautul pregătește nava pentru o nouă descoperire, acolo unde pe
oglinda telescopului cerul s-a mutat mai aproape cu milioane de ani lumină,
conspirație scufundată în abisurile lumii*

dunele de nisip de sub apa mării

fulgere liniare se frâng în fire sonore, cerul trezește stâncoasa furtună,
dezrădăcinata spumă a frigului

lacrimile glaciare scutură staminele oțelite, patul de războinic prigonit
spre tunetul rebel, înainte ca strigătele să-nghete apele arteriale firave

peștera coboară noaptea în găoacea sa, îngroapă despărțirile, capul plecat
în cărbunele geologiei, șarpele readus la forma tăcerii desăvârșite

în zori, singurătățile încoronate izbucnesc spre strălucirea albă a zidurilor,
pe urmele șuvoaielor frânte de ploaia destrămată de flamurile sărbătorii,
când raza de mărgean străpunge arhitectura aerului roșu, prin fereastra
scobită în adâncimea luminii

atunci oboseala cântărește somnul, membrana materiei alungite fără
limita depărtării, trandafir abstract în dunga orizontului

mantia argintie a cerului se preface în picături urgente, încât umplu
sălbatic golul inimii, rezervor de sânge descriind itinerarul oaselor sub un
potop lichid mai mareț decât potopul lui noe, care niciodată nu va mai
arunca ancora în dunele de nisip de sub apa mării

*am descoperit locul amintindu-mi o libătie a lui ut-napiștim, dar totul a
rămas în timp, totul s-a scufundat în distanțe de noapte*

Valeriu Marius CIUNGAN

AMNEZII

uitasem primăvara vine după iarnă
cuvântul după gând, gândul fecund după un altul,
cu gleznele jumate în zăpadă, jumătate dezgolite-n ierburi
mai caut aripi să m-ajute să încerc măcar jumate saltul

uitasem anotimpul în care m-am născut
părea să fie o sărbătoare de-nviere
a trupului fragil surpat sub pleoapa de pământ
privind cum iarba încolțind viața primăverii înapoi și-o cere

uitasem anotimpul în care am iubit
și dacă-s patru anotimpuri este vreunul anumit iubirii?
când nu știi sufletului ce să-i ceri e primăvară
sau frunze ruginii pășești nostalgic când ești în puterea firii?
uitasem anotimpul fără ploi în care nu ţi-am scris
am fost frumos poet cândva, frumoasă poezie, nu mai știi,
scriu sau mă scrie cineva în anotimpul anumit iubirii, indecis,
prin pagini albe încolțesc mici lujeri din trupul poeziei, încă viu!

Eduard Filip PALAGHIA**Neliniște**

Doar soarele răzbate, ca un domol bondar
pre crestele de munte, ițite-n zarea sură.
În satul de pe coastă, ca-ntr-un agheasmatar,
mirenii, popa, ceilalți, în prag de arătură,
se strâng cu mic cu mare, ca spicale-n hambar.

E zvon de iureş aspru, bat clopote departe,
şi maicile strâng pruncii în pliu de fotă strâmtă,
ca-n calendare sfinții, bărbătii-s la o parte,
simțind cum înscrierii privighetoarea-i cântă.

Vin zvonuri grele-n muget de zgomote de cai,
Fug lupii dinspre codrii, stau vulpile în tremur,
întreaga fire-i mută, ca după un cutremur,
şi nici un semn nu vine din gurile de rai.

Nici de la mănăstirea, ascunsă-n cea văioagă,
ştiută din vechime c-alungă norii grei,
n-a mai venit vreo carte, sau vreo domoală şagă,
nici stele nu sunt multe, pe cer sunt numai trei.

Ce soartă ne aşteaptă? Şopteşte-ncet un moş,
Păgânătatea-i colo, şi nu e chip de şagă!
Eu cred ca-mi iau amarul, îl pun într-o desagă.
Şi plec cu Dumnezeu, ca fumul de pe coş.

Plecăm spre mănăstire, şoptesc cinci gospodine,
ne-adăpostim acolo, şi pruncii-i luăm cu noi,
Şi poate trece iute urgia care vine,
lăsă pădurii rostul şi carele cu boi.
Ne răzleţim, cu totii, ne-mprăştiem pe munte,
luăm oile cu noi, şi câinii cei flocoşi,
şi poate norocoşi,
cu preotul în funte,
ne vom salva de iureş, spun unii firoscosi.

Părintele zâmbeşte, încrezător de sine,
sărută Crucea Sfânta ce-i răstigneşte straiul,
şi spune adunării, ce-acum umpluse plaiul:

Să nu fugiți, copii! Eu știu că va fi bine!

Dacă priviți spre Cer, unde-s puzderii stele,
veți înțelege-n fine că Domnul ne-a dat Semn:
Rămas-au numai Trei, și Ele-s un îndemn
să nu fugim de-acasă, căci stelele acele,
nu-s aștrii morți născuți în văgăuni de-un zeu,
ci sunt Treimea Sfântă, e Însuși Dumnezeu!

E semnul că rămânem, aici, la vatra noastră
și eu, și voi, cu toții, ca florile-n fereastră!

Dan MINOIU

Amintire

Miroase-a nuntă și a flori de tei
Și a salcâm uscat sub ochii mei
Miroase vremea depărtării mele
Când lumea se deșteaptă și timpul e-n atele

Ciuturi uscate bat ușor pe întâmplă
Când nimeni nu se-nțoarce, când totul se întâmplă
Și cioturi de copac de mult căzut
Îmi amintesc de-o toamnă ce parcă-a mai trecut

Ce gust de vis au clipele trecute
Când doar sorbim cireșile furate?
Mi-e dor de tine Doamnă, pe tăcute
Și vreau să-ți fur sărutul pe-nnoptate.

Descânt

Frumoasă ești, te știe doar pădurea
Pe care o furam de maci fierbinți
Sculptând în ochii tăi nemărginirea
Tăcerilor, când nu am fost cuminți.

În clopot ars și-n sfâșiat de shină
Mă tem să treacă noaptea peste noi
Vom fi alături, tu găsindu-mi vină
Că stelele n-au plâns și pentru noi.

În foșnet de gutuie furată pe-nserat
Te mai aştept să îți presar norocul
Să te aşezi alătarea pe pat
Și să-mi descânți cu floarea și ghiocul.

Vis

Tâmpalele zbat florile mele-n noapte,
Timpul străbate iarna cea dusă ca un blestem,
Te-aștept pe un drum ce-a murit și de departe
Îți cern iubirea cu brațe, ușoare, de lemn...

Te chem printre flori să te bucuri cu mine
Cu timpul pe care puteam să-l avem
Te vreau să-mi rostești că o noapte cu tine
Mă face să tremur în obloane cu semn....

Ce timp neîntâmplat ne-apropie-n rouă
Când schingiuie poarta doar oameni tăcuși?
Sunt mult lângă pietre și îți place când plouă
Femeie iubită, cu ochii cărunți ?...

Clipocit

Eu nu știu să dorm alături de tine
Cântarea vine toată după suspin
Te apropii încet și mi-e greu când mi-e bine
Mă tem și cearceaful devine un chin.

Cu zgomot de piatră neunsă-n ferești
Îți cauți privirea prin foșnet de ploi
Presar cicatrici cu păcate-ngerești
Când număr clepsidra și nisipul din noi.

E șoaptă de doliu cuvântul de mâine
Rotulele-s sparte în clinchet de vin
Îți dau mirul toamnei cu sânge și pâine
Dar lasă-mi poteca să vin să mă-nchin.

Pașii lui Labiș

Adie toamna amintirii prin
Fălticeniul obosit de marile
dileme, ca și cum nimic
nu există (flori scuturate,
moarte timpurie...)

Pașii lui Labiș abia se
aud pe cărări stelare...
El hoinărește încă precum
o pasăre rănită în tînguirile
eternității...

Și iar ne-am adunat aici în
superbe momente de reculegere...
Știu că azi, poezia are alte
reverberații însă destinul ei
rămîne tragic, precum incantațiile
de dezlegare rostite de ploile și
de stihile amurgului...

Curînd, în casa de la Mălini
iarăși va curge vinul reînvierii
ca un PAOS de veșnică pomenire!
POETUL va exista nevăzut, apoi, va
trimită ÎNGERII să ne îmbrățișeze!

Poetul, vede cum departe
Duc vești cu mioritice însemne,
Dar el trecînd prin viață și prin moarte
Spre răsărit vrea lumea s-o îndemne!

Acolo unde zorii fragezi plîng,
El SCRIE și-azi poeme de iubire,
O căprioară rătăcită-n crîng
Și moartea ei rămasă-n amintire!

Mă uit la ziua care moare!
O, ce departe-i răsăritul!
Sunt norii lîncezi, fără soare,
Dar ochii lui ating nemărginitul!

Și parcă ea e căprioara
A jertfei sfinte mănăstire...
Acum, tăcut, se lasă seara...
El scrie și-azi, poeme de iubire!

Și bate clopot de durere
În DUNGĂ bate, printre stele,
Ca Dumnezeu s-aducă mîngîiere
și sîngele nevinovat să-l spele!

Pe culmi pleșuve-ncep să urce
Șovăitorii, urmașii către tine,
Și poartă toți-n spate-o CRUCE,
De vor găsi pădurea în ruine!

Puține căprioare-au mai rămas!
Nici vulpile n-au vizuină!
Se pierde-n fiecare ceas
A MAICII DOMNULUI, GRĂDINĂ!

Colindă

S-a născut în ieslea vieții
Dor de mîntuire mare!
Pînă-n zorii dimineții
Aducea la noi iertare,
Prunc cu stea străluminată
Aștepta la El păstorii,
Au venit apoi odată
Magii și încinătorii!
Maica Domnului sfioasă
Îl privea cu jale dulce
Îl vedea cum EL Acasă
Va sfîrși pe Cruce!
Leagăn nu avea Iisus,
Scutece sărmâne,
Beteleem i-a fost culcuș,
Stelele icoane....
Printre oi și vite Domnul
A venit pe lume,
Staul de urcare tronul
Pregătit din Cer anume!

De atunci în colindare
A bătut la uși străine
și de-atunci lumea are
sărbători creștine!

Plagiat absurd

Grijile amare, toteme
Amărăciunea devine o stare
De spirit –
Minciuna e stăpîna cetății!
Cadouri ipocrite primim zi de zi
(Ce viciu e dospit pe ordinea
de zi a Creației?)
Curge sănge negru pe roșii
impresii iar „moartea nu mai
citește ziarul” ci vine pe
ascuns la destinație!)
Caut o singură UMBRĂ
de poezie... dar a murit
adevărata sensibilitate...)
Tot mai des sunt invocați
Draci! De ce ar fi ei creatori
dacă încă de pe la început au
vrut să plagiez Eternitatea?)
Acum plagiatul e normă
universală!

Luca CIPOLLA

Ancora

De m-ar călăuzi mâna ta,
n-aș mai fi legat de ancora asta
ca pe un copil nenăscut.
Timizi poeții
și în lumea asta
sunt pești hăituiți
ce din apă fixează undița..
o, de m-ar călăuzi mâna ta
mi-aș lăsa amprentele astea pe nisip
ca să nu prezint imediat urme
și m-aș lăsa să mă duc

unde orzul topește aurul lui
într-o aparență inefabilă
care amestecă un cuib la cerul lui
și leagă iedera de zid
fiindcă trupul tău n-are glas
și glasul ăla n-are sunet
pentru o inimă ce nu poate rezista
la forța unei iubiri fără sfârșit.
O, de m-ar călăuzi mâna ta
și eu aş simți-o..

Lună nouă

Mantie ce îmbraci câmpia,
broderie a infinitelor nopți unde am visat,
o lagună, duhul nimfelor,
la ce mister tainic îi potolești setea..
N-ai cuvinte, numai versuri,
instrument de viață,
fir mărunt de nisip
care urlă către vânt prezența lui.
Mireasă a încântării, candidă,
acum pe cer
te lași goală,
singură cu gândurile tale.
Puritatea ta
curăță simțurile mele
și mă eclipsez,
un răsărit fără accente
care caută drumul lui.

Expanziune (poarta Varanasiului)

Liniște pe malurile sfântului fluviu,
o rană invocă
zorile
printre negurile conștiinței;
atât de filmică este
prima oră a copilăriei,
plută eterică,
cunoaștere voalată,
un poet ratat

ar zice „un nou efort”,
niciodată nu va fi premiat.
Tămâia arde,
pulbere de santal,
apa e o mantra
care îneacă egoul
și-l stinge
ca hoit pe un rug de lemn -
ne leagă o iubire neașteptată,
liberi de a fi melancolici
fără nici o judecată,
liberi din materie,
nu mai binele nici răul
când aici miroase a aramă
chiar și un fluviu sfânt.

Pieva

Palide și nuanțate primăveri,
un cuib de barză
pe marginea pievei...
E nemîscata desfășurare,
distanțe... timpuri,
o, ce cavalcadă!
Tricouri ale învinșilor
pe umerii învingătorilor,
cotă a științei
ce încă departe
nu ne împinge..
Ești ceea ce ești
și n-am frâne, nu,
nu știu despre remedii ulterioare
la voința ta
dar pentru un moment
de pe haina aceasta zdrențuită
să pot eu simți
briza sfioasă
a unui iulie pătat
pe malurile salmastre
ale vechiului Ticino.

Nicolae NISTOR

INOROGUL NU POATE FI UCIS

Ar trebui să tac,
să mă las copleșit de umilință,
să privesc de mii de ani cum
ești biciuită în piațetă,
cum faci icoanele să plângă.
Ar trebui să ascut spada
care va ucide inorogul,
dar cine mă duce la izvoarele
miraculoase
să fiu tămăduit?
Ar trebui să las pe Karn
să conducă mânci nemuriri
ce se adapă în liniște
tocmai când stă la pândă moartea
ca sacrificiu...
Tu călare, despletită,
alergi de nu se moare
până la izvoare,
până în Paradis.

DINCOLO DE LACRIMI

Nimeni nu mi-a spus
că plânsul are
sunete ascunse-n
trupul căzut
că niciodată nu
le vor fura alții
să confecționeze
măști vorbitoare
dincolo de lumea din pupile!

VIS DE NOAPTE

Uneori, mă ascund de tine într-o
oglindă ce-mi convine, în spaime cu păsări de
noapte ce alungă cerul din vis,
transpirația spaimeelor când fug în tunelul din mine,
și cercul acesta zvârcolit mă duce tot la tine, Isis -

Uneori, mă ascund ca o vîetate ce fugă de stele de mare,
aleg să nu vorbesc,
ascuns în vegetația neatinsă de om,
agitațiile din armoniile mării, iubirile
scurte, viață au, oare,
ce timp se scurge prin vine-albastre
fericirea din algele pom.

Ce nuntă frumoasă în somn, ce vesel alai mă duce la tine
când eu încerc să ucid păsările din
mine, nocturne păcate, te văd cum fugi goală,
o nălucă ce iubește albul din mine,
eu parcă-s Osiris ce te dorește, călare
pe noapte de păcate,
magia unui vis în mare cu noi, Isis,
trăind uniți în șoapte!

FEMEI DE CRISTAL...

Stau bărbătii ăștia
și așteaptă perfuziile
să lungescă Tânjirea
după femei de cristal.
Atâta chimie în aer,
mătăsurile topite
în flăcările bărbătilor
unde femeia arde
asemeni unui cristal
de la facerea lumii.

Cătălin AFRĂSINEI

1. dictatorul și immanuel kant

domnului profesor ioan baban, la aniversarea

singurul intelectual din oraș a fost profesorul meu
ceilalți simpli funcționari
mai mult răi decât buni
de multe ori își desfășurau memoria

de animal hămesit pe asfalt
 ori pe firmele blocurilor
 fantome ale bunei cuviințe
 trâmbițând în mod fatal
 orișice idee plauzibilă
 despre lumea inteligibilă ori celestă
 marfă pentru vânzătorii din templu
 cu logici imprecise și pure
 immanuel kant schimbă fața nevăzută a lumii
 din păduri nepătrunse
 culegeam iarba fiarelor
 fără a sta prea mult pe gânduri
 am mutat orașul într-altul și pe acela
 & n-a mai rămas oraș pe fața pământului
 ceasornicul elvețian din turnul de fildeș al hyper-eonilor
 zburând pe deasupra vremurilor fără ploi
 secundele începuseră a măsura înapoi
 taina cuvântului
 & muntele se înalță din mare
 cabala afirmă despre cele ce sunt de necuprins
 dar toate sunt cu putință
 pipăibile cu simțurile
 într-o zi am vrut să-l imităm pe însuși hegel
 spre rumoarea iezelor de august
 am comandat o bere guiness
 a trebuit să plecăm
 puținii turiști sovietici rămași
 din comunism
 au băut până la fund din halba prusacă
 nu vom muri de holera
 hegel însuși nu se pregătise
 pentru o moarte irlandeză
 în cel mai urât oraș din lume
 cum numise dostoievski
 sankt petersburgul orașul meu natal
 se adunase să-l vadă pe Acela
 care înviașe morții & maria din magdala
 agale se plimba printre venusiene
 ridicând piatra maria
 noi nu mai avem nici gust
 or gusturile nu se discută decât în amfibolia gustului
 ma cherie & urmează-mă taci și bea

duelez ca hamlet
viața e mult mai grea
funcționarii știu cum și când
să salute dictatorul
e șapte trecute fix
domnul kant își numără simbria
și geniul și geniul

PS: pe 6 august 2018 dl baban împlinește venerabila vârstă de 81 de ani,
haideți să-i urăm la mulți ani prin poezie, vasluienii l-au cam uitat

2. nu știu cum să vă spun

pentru Ioan Alexandru și Mircea Cărtărescu

după bunica mea elisabeta
de la cuceritoarea regină a mărilor
după mama mea
care putea să convingă și o piatră
 și o stâncă
 și un munte
mircea cărtărescu a fost singurul om a cărui vorbire
în limba română m-a impresionat tot atât de mult
ca și a lui nichita
mai întâi am zărit un omuleț
 de departe semăna cu chaplin
 pe holarile de la filologie regăsindu-l mai mult
 pe sprintenul anonim S-H-A-K-E-S-P-E-A-R-E
fără tunică din fotografia alb-negru de deasupra lui eliade
 din partea de mijloc a bibliotecii perfecte
m-am simțit mai mult decât stânjenit uitând
dacă trebuie să alerg după un fel de poem
în care se vorbea despre mine
 să nu mă laud prea tare
 să nu par prea mult de la țară
 însoțit de eminescu & creangă
 mi-am spus și i-am explicat
 domnului decan dan horia mazilu
 eu
 după eminescu

l
a
m
o
u
s
t
a
c
h
e

nu pot decât să urc și am început să caut de nebun
bondița lui labiș săngerând de față cu nichita
nichita un fel de chirurg al limbii române

în
fața
cărui
cuvintele
au
început
să
deraieze
singure
la ploiești trenurile deraiază din cauza metaforei
sora bunicii mele dinspre mamă
la fix o sută de ani și ceva
făcându-și curaj a-l saluta pe nicolae iorga
cu obișnuitul vălenar
SĂ TRĂIȚI UN MILION DE ANI
DOMNU IORGA
mai mult decât legionarii care v-au asasinat
să murim și noi
drept în univers
continuă sora bunicii mele dinspre mamă
fix o sută de ani și ceva
nu mai e nevoie de macaz de acar de muzee de strada plină de castane
a sparge căpățânile mai încăpățăname și nerecunoscătoare
și de asemănarea cui
te mai plângi a fi domnul cu mustață de pe copertă
de fabulosul
grigore alexandrescu scriitorul de fabule
cuvintele arzând în rugul aprins

incendiu universal
pasărea phoenix
hrănidu-și puii din flăcări & cenușă
cenușa axiomă din buricul pământului
îmi spuse mătușa mea
dinspre mamă la o sută de ani trecute fix
ai stat de vorbă cu însăși literatura română
în forma ei actuală ușor strivită de o cizmă roșie ca nația sovietică
ce-am tras noi cu rușii
VOI SĂ-I VORBIȚI numai DE BINE

3.meditațiile lui leverkhun (III)

dedicat domnului Casian Maria Spiridon,
martor ocular la mult mai grele încercări

și de-o fi să mor
înainte ca luceafărul
de seară să răsară
dragilor dragelor
am avut o durere în piept
de la un fel de inimă
solidificându-se și lichefiindu-se
în funcție de mai mulți factori
dintre care nu este lipsit de relevanță
cel puțin pentru mine să accept
adevărul există mai mult
în mauritania tanzania senegal
&-n majoritatea țărilor în exclusivitate
am învățat din istoria comunistă
țin de lumea a treia
toașu nicolae ceaușescu
o învârtea ca pe o verighetă
de la deștu mic la inelar etc
mai știe cineva din lumea a treia
cine a fost toașu
frunzele se legau singure-n copaci
pentru a-l saluta
în birmaneză caucaziană peruviană swahili

Sorin COTLARCIUC

NEMURITORII SLOVEI

Îmi trec prin minte-atîtea nume mari,
Ca Eminescu ori Alecsandri,
Au tras adînc ei brazde-n poezii,
Împotmolind măruntuși veleitari.

Cu iscusința lor în a doini,
Prin cîntec de lirici iconari
Pe mulți din scepticăi contemporani
Trezitu-i-au din crude amnezii.

Iar geniul lor au dat măsură vieții,
O lume fi-va goală fără ei,
Sau îmbrăcată-n primitiv costum.

Acum cînd îi slăvim sănt leac tristeții,
În ciuda multor drastici corifei
Ce-au ignorat miracolul postum.

MURIBUNZII

Răpuși de agonie zvîrcolirilor
ajung în rădvanele morții,
din care evadează în abisul pustiu
unde încremenesc în cenușa plînsului.

Înșelați de cărările măsluite ale vieții
distruse de zdrențuirea viselor
amarnic se căiesc nefericiții.

Alesul drum nu duce nicăieri,
lipsiți de vise, idealuri
a lor ființă tremură în valuri
după ce-a fost ieri.

Prea puțin înțeleși
în dramatică lor existență
se-nalță prin rugi
la rangul de sublimi rătăciți
în împărăția neantului.

INFERNUL PROVOCĂRILOR LUMEŞTI

Oamenii care au simțit nevoia
să creadă în Dumnezeul lor
sînt tot mai dezamăgiți
de neîmplinirile biblice
citate în cuprinsul Cărtii Sfinte.

Învierea morților,
Judecata de Apoi,
A doua venire a lui Iisus pe Pămînt,
Apocalipsa
nu s-au arătat pînă azi,
cu excepția Anticristului,
care face un joc infam omenirii
prin iscoade ale fătărniciiei,
deziluziei sau dezbinării.

Tortura Infernului subjugă
o lume rostuită anarchic
robită de reguli agностice,
o neverosimilă temniță de idei
instalată tiranic în jilțul suprem
care domină metafizic Universul.

MOAŞTELE

Pe nevinovatele jertfe sechestrare
Sub giulgiul dulce al morții,
Pictat cu crani și femure,
Le plîng sălbaticice și neștiute ninsori,
Cu tăcute cuvinte,
Așternute ca un pat de flori
Pe raclele telurice.

Răpuse de gloanțele reci
Ale necruțătorului destin
Ce ființă o înfîrînge,
Iluziile sînt prefăcute-n scrum
În carcera fără ieșire.
Doar un diluviu mai poate
Să scoată la suprafață
Moaștele robite
De-ntunericul torturii.

Venerîndu-le memoria
Duhovniceasca suflare
Se-nclină la altarul
Patimilor îndurate în ființarea
De dinaintea *Vieții de Apoi*,
Pentru atîtea miracole
Cît poate să ducă omenirea.

Marian HOTCA

umbră de toamnă

din roua-neînteleasă
răsare umbra
mult mai grea decât orice visare a beznei
e-n obiceiul nostru
să curățăm în fiecare toamnă
nostalgile îngrămădite
în sufletul de colb

respir un aer trădător
ce se curbează
ca un şarpe
printre cicatricile luminii
lăsând acel ieri
desculț
în adâncul regret al evadrăii

umbra ta se apleacă
singurătatea se întinde
acoperind pașii
iar mai departe nu mai poți separa
memoria de frunzele bolnave

poem de toamnă

ca o fereastră în soare
nostalgia veștejește frunzele
înotând pe caldarâmul luminii

veşnicia
închipuită în mine
e doar o clipă desculță

absorbită
de sâmburii morți ai memoriei

simt seceta
cum îmbătrânește în firul răzvrătit de iarba
meditând lumea
cum se închide
în sfidătoare culori

pribegi
într-o lacrimă smulsă
doar toamna
ne mai strânge la pieptul ei
povara umbrelor plânse

umbră
acolo
unde umbra se desenează singură
fără existență ta
gura rumegă etern
doar regrete

un vis se dăruiește
fiecăruia
pe ascuns
ca o atingere
ce sfidează
cuvântul nerostit

nimeni nu cunoaște
la ce e folositoare întâmplarea
că existăm
hai să trecem haotic
dintr-un punct în altul
până ne plăcăsim
de jocul acesta cu vieți desculțe

limbile de venin se extind
pașii se încumetă să treacă
peste cicatricile unui ochi
ce te absoarbe
frunză cu frunză

șoaptele neîmblânzite
seamănă cu tine
mereu aceeași toamnă eternă
cu păsări bonave
stinse în zare

Emilian MIREA

chinurile Poeziei
chinurile Poeziei sunt
precum chinurile Facerii –
le cunosc doar cei care
au trecut prin ele

farseorii și impostorii
n-au nici o durere –
ei trec pe lângă Poezie
fluierând

și nici nu știu că există

Păcatul Omului
după ce a urcat pe cruce
Iisus a zis că El este
Mielul de sacrificiu și că
după El
nu mai trebuie să moară nimeni
pentru Păcatul Omului

dar în fiecare an de atunci
mieii sunt tăiați și lacrimile lor
parcă îmi umblă mie în sânge

știați că de Paște
mielul plângе când vede
cuțitul și știe că va fi ucis?!

vine o vreme
vine o vreme când și
cei mai apropiati sufletului tău

te lasă baltă
în hătișul de necazuri
și au impresia că viața lor
e mai importantă ca a ta

retrage-te în tine atunci
și caută-ți colacul de salvare
și lasă legile universului
să-și facă treaba și
într-un Tânziu
când își vor aminti de tine
arată-le și tu că viața ta
e mai importantă decât a lor(!)

Constanța NIȚĂ

ÎN CATEDRALELE LIMBII

În ceata de apostoli
ai lui Eminescu
e Labiș cel dintâi.

Iată-l pășind cu morgă princiara
prin catedralele iernii
înveșmântat în straie
de liliac timpuriu
înflorind la poarta
dorului de viață
și de poezie
în anotimpul *Primelor iubiri*.

Dar el purta fatidic
o căprioară murindă
de căpăstrul numelui său
și un zbor înalt
de albatros răpus
la picioarele mării.

În Catedralele Limbii Române
răsună-va de-a pururi

înfiorându-ne
tipătul său de lăstun
biciuind din înalt
lama cuvintelor
până la sânge.

RECONSTITUIRE DINTR- UN SOLZ

Dă-mi solzul
din care voi ai să reconstituï
Oceanul
poate voi reuși să aud măcar
Marea
fremătând la porțile
acestui Decembrie imperial.
Vezi, cerul își macină
nervii și gândul
iar praful stelar
se depune în noi.

ALFABETUL DINTR-O IE DIN ALBAC

Motto: Portul moțenesc are trei culori: alb, negru și aur.

Alb de naștere și nuntă
Sfântul Alpha dintr-o Carte –
Negru asfințind pe umeri
Omega fără de moarte.

Cânepeă albită-n vaduri
Și-n troița de pe deal –
Catifea jelind toți moții
Începând cu Decebal.

Aurul din munți pogoară
Podidindu-se-n coclaur –
Din cer picură cu stele
Iar pe zadii: fluturi de-aur.

MEREU NEPREGĂȚIȚI

Fiecare pas al nostru
sporește tristețea lucrurilor
Stelele răsar și apun
de șapte ori pe zi
Încercând să dezlege

misterele luminii,
găsindu-ne mereu
nepregătiți în fața
misterului întâmplărilor
precum cei dintâi semenii
în fața păcatului.
Copii cu suflete încătușate
de întrebările Sfinxului.

DOAR MASCA

Nici păstrăvii diamantini
ai cuvintelor sărbătorești
Nici fisura privirii
înaintând în zidul făpturii
Nici somnul zvârcolindu-se
sub copitele ploii
Nici iedera amintirii
năpădindu-mi ființa.
Surâzătoare până la crispare
doar masca de gheătă
în cornul de licorn al tăcerii
atârnă.

PE STRADA EMINESCU

Pe strada Eminescu -
pleoapă deschisă
în nedumerirea amiezii -
Se tânguie prin toți porii teii
Că n-au auzit niciodată
Pașii Poetului supunând
zăpezile unui Ianuar duplicitar,
Consolându-se cu versurile lui
recitate prost de-ndrăgostiți neinspirați
ori de poeti damnatați
prin cenacluri de provincie.

Apoi îngenuncheazî cuminții
în fața ninsorii florilor de măr
din colinzi.

Nicolae VĂLĂREANU-SÂRBU

N-am aşteptări

Ai rămas în memorie
o pasare în zbor spre țările calde,
nimeni nu te cheamă înapoi,
dar nici nu te oprește să vii.

Mulți aşteptă ziua când nu se mai pleacă,
eu nu mai am atâta timp,
sufăr alături de toți copiii
dorul de părinti,
dar ai mei nu se mai întorc.

Îmi vine să strig,
dar ecoul nu deranjază pe nimeni
sunt rupți de popor.

Lumea m-a lăsat întotdeauna singur

Oamenii sunt altceva decât sufletele plecate în alte stele,
eu doresc să rămân cât mai mult pe pământ,
dar cineva mă grăbește
nu-mi lasă întregul să se bucure de părțile sale trupești
și le pune la încercare de moarte.

De fiecare dată scap clipa sublimă a împlinirii
cu aerul acela hotărât dinainte
pe care sunt mulțumit că-l respir astăzi
și-l preamăresc cu religiozitate.

Lumea m-a lăsat întotdeauna singur,
să-mi urc pe munte crucea-n spinare
și fiecare aşteaptă să vadă
cum îmi înmormântez voința-n rugăciune,
dar puterea vine când nu mă aştept
și din genunchi mă ridic odată cu lumina.

Viața este un templu care se zidește mai departe
din trupuri ascunse și suflete sfâșiate
pe care numai o mamă le rabdă și pășește
în același sens cu drumul oricum nesfârșit.

flori rupte dintr-un vechi poem

era o miză și singuri
doi invalizi
ne validam reciproc ideile

la masă sub viața de vie
visez cum plouă
și desenez o umbrelă

timpul alunecă pe(ste) pietre
vocea ta sparge tăcerea
asfințitul este un pretext
să ne iubim mai devreme

ca o femeie cu șapte copii
obosită
grădina cu flori

oricum
e importantă lupta între oameni
și propriile lor deprinderi

noi doar scriem
doi invalizi ne taie mâinile
ale tale sunt fierbinți și alungă tăcerea

chemări apar în inima strânsă
la atâtea invalidări de destin
preconcepții

TINERI AUTORI

Anda CHIS

Borcanul cu fluturi

Ar trebui să vezi
stelele sănt albastre păsările sănt gri
trebuie să simți
de suflet nu te pot lega
păsările sănt albastre și tu nu vii de acasă
nu ai timp să treci
peste lacrimile mele
borcanul cu fluturi răsturnat
îmi spune că păsările au înghițit răsăritul
și sănt la fel de mov
ca pubertatea amintirilor cu tine.

ALBASTRU

Risipa de nori

O pană de pasăre
a căzut într-un cuib
și l-a spart
prin el se vedea
ochiul cerului
cum pîndește să treacă
seninul albastru rumegînd
risipa de nori și de cuiburi.

Între două răsărituri

Cerul și-a deschis o fereastră
prin ea se vede
cum soarele strînge de beregată norii
și între două răsărituri
așează un scaun
cocoțat pe o amintire.

Printre degete

Obrajii caselor se șterg de lacrimi
cu mîinile pe ziduri
printre degete
plouă cu melancolii
o bătrînă toamnă

își leagă şireturile
şi ține de mînă copacii
să nu le scape vreo frunză
să orbească poeții.

Dezbrăcați de cuvinte

E încă zi și încă se mai poate bea
cîte o picătură dintr-o lacrimă
m-am întrebat de ce numai mîinile
ne pot trimite semne
și pot trezi copaci
să se ridice din genunchi
și să țipe
strigătul poate înlocui
vocea unora dezbrăcați de cuvinte
e încă zi și se mai pot trezi din beție
fețele triste care au înghiit deja mirarea.

În cealaltă parte a orașului

În ploaia măruntă de primăvară
berzele se scutură de praf și de plăcătul
le lipsește un picior
să prindă pisica de pe acoperiș
iar ochiul clar al norilor
deosebește frumosul de negativ
în cealaltă parte a orașului
porumbeii se îmbată cu apa chioară
și strecoară în buzunare
scrisori și lipici pentru fluturi.

O singură ploaie

În livada cu ploi
toate lacrimile sunt numărate și împărțite
la un număr par de ochi
ploile se strîng primăvara
după cum cresc lacrimile dulci sau amare
după cum ochilor le trebuie bețe
să rămînă deschiși
dintr-o rădăcini
doar o singură ploaie
poate aduce
primul zîmbet impenetrabil.

Alexandru MĂRCHIDAN

Cântec japonez

în
sfârșit
au plecat
toate măștile
la casele lor!
să ne aşezăm la marginea
timpului
și să cerem iertare
păsărilor care nu și-au
găsit pacea.
Înaintea tăcerilor
ecourile florilor de ieri
încearcă un joc nou,
umbrele și-au luat haine
ivoire
aşa cum toamna
mai lasă soarele
câte-un ceas la vedere.
știu că merită să trăiesc
chiar și numai dacă odată
aș putea ademeni
spre tine
un izvor de liniște
acum că au plecat
toate măștile la cuștile lor
și redesenăm ploaia
pe chip.

Acest fel de întâlniri

iată
am ajuns și aici
ca acel care se pregătește
de răsărit
și întâlnește doar alte plecări
o răspântie continuă
te lovește cu jocul ei
iată am ajuns și aici
lumea vine spre mine

cu zgomote de circ
crezând că poate aduce
un dram de uitare
lumea vine în felul ei
și fiindcă nu e vreo sansă să înceleagă
rămân aşa
ca și cum nu aş fi acolo
ca un pelican
cu aripi de plus.

Prudență

deschideți porțile să intre belșugul
ce ne sară viața preapământescă
diminețile și serile însingurate
de gândurile-mesenii
lăsați să intre cântăreții, dansatorii
și chiar tristețile
cu ciorchinii lor ascunși – o parte lumină și două nu știu ce
să intre și călătorile
pământ îndoit cu lacrimi
mers amestecat cu adâncirea de sine
nu ne vom rătăci mergând cu inima
poate cu ochii
și iarăși spun
deschideți porțile să vedeți lumea.
dacă lumea merită
dacă lumea vă primește
dacă pe porți vor intra și lupii bine îmbrăcați...
păstrați mai bine lacrimi pentru toate.

Lăcașul cerului

de când am plecat
mama își aşază noapte de noapte
câte-un lucru de-al nostru sub pernă.
ea nu poate dormi nu poate să cadă la pace
cu ziua care-a trecut cu somnul care vine
dacă nu are sub pernă o bluză roșie-a Elenei
fularul Danielei
o cămașă de-a mea.
știu că mama ne duce dorul când plecăm
știu că plâng pe ascuns
ținând în brațe hainele noastre

lipindu-le de obraz, miroindu-le
 iar atunci sufletul îmi devine în piept
 o roată mare de foc în stare să topească
 toți ghețarii din lume.
 noapte de noapte
 mama-și așează cu grija cuibărită în gesturi
 hainele noastre sub cap
 să fie sigură că suntem bine
 că veghea ei ne păzește de orice nebun
 de orice boală de orice armă de orice demon
 de orice stea căzătoare.
 știu că acum două săptămâni după botezul nepoatei mele
 botezul îngerașului Danielei
 știu că mama i-a cerut o scufiță
 și acum doarme cu ea sub pernă
 știu că la fel va face și pentru copiii Elenei
 pentru toți nepoții așa încât perna ei
 va deveni din ce în ce mai înaltă.
 ea va înainta în vîrstă va înainta în griji
 va înainta în rugăciuni
 știu că toate lucrurile noastre
 sunt păstrate și împăturite cu grijă în șifonier
 știu că datorită acelei perne din ce în ce mai înalte
 eu merg acum prin lume
 ferit de orice boală de orice armă
 de orice demon.

Perpendicular

dacă moartea ar avea mâini și picioare
 și-ar veni la ore fixe acasă
 să-ți toarne apă în vinul din cupă
 dacă s-ar da huța în leagănul ruginit din fața blocului
 și ar scrie poezie după miezul nopții
 (despre moarte bine'nteles)
 dacă-ar juca șah fără să folosească regine și regi contrafăcuți
 dacă și-ar plăti toate impozitele la stat
 ar citi critica rațiunii pure
 sau 20.000 de mări cât o leghe
 dacă ar fi student și-ar primi o bursă
 care nu i-ar ajunge nici de chirie
 dacă și-ar lăsa cv-ul complet
 ar fi mai cultă și-ar asculta Vivaldi

sau căderea mea peste marginea ușii
dacă ar ști cum miroase pielea caldă
a femeii care te ține-n brațe aşa de strâns
că nu mai înțelegi cine ești mai mult: tu sau ea
dacă moartea asta incultă (am mai spus-o)
prea deșteaptă necioplită diplomată și cum mai vreți voi
ar ști ce înseamnă
să plângi de floare de soare de lună de apă
de nimeni care te îngroapă de viu
dacă făcea castele din zăpadă când era copil
și-i înghețau degetele de la picioare
așteptând un prieten uituc
dacă ar respecta codul bunelor maniere
și n-ar mai veni nechemată
iar atunci când cineva ar chema-o
și-ar da seama că de fapt nu pe ea o cheamă
dacă s-ar însura ori mărita și ea
ca să ne lase-n pace pe noi cei care-i devenim
miri și mirese cu forță
dacă ar fi ținut în palme trupul încă moale
al unui pisoi călcat de mașină
atunci zău
ce moarte-ar mai fi fost asta?

Â

Mihaela AIONESEI

Golgotă prăbușindu-se în sine

Nu știi cum e să pictezi fluturi pe o inima
de broască țestoasă. Să bați drumuri
prin desert să aduni curcubeie
solare cu o desagă spartă în spinare.

Să deșiri amurgurile cu dinții
să spargi oase de stele în noapte,
de ochii lumii dimineața să-ți pui
o broboadă pe față
să umbli încătușată în femeia
cea mai anostă
cea mai anonimă
sufletul să-ți fie o lungă sală de tron

să ţii răsăritul agățat într-un tablou
din care lumina și întunericul coboară –
doi călăi ținându-se de mâna,

să pictezi și să nu știe nimeni absolut nimeni
că dincolo de culori viața ta e o
Golgotă prăbușindu-se în sine.

Tăcerea

Tăcerea este o artă, spun unii înțelepți.
În fiecare zi încerc să o desăvârșesc
rup părți din mine și ele se rostogolesc –
firimituri de pâine pentru cerul de păsări
nevăzut neștiut nebănușit. În sufletul lor
stau îngenuncheate iubirile proscrise
un simplu fâlfâit ar sparge luna de piatră
gleznele ei s-ar urni din fântâna
unde șoaptele se ucid în liniște.

Se-nserează. Secundele se năpustesc.
Se răzvrătesc – vipere cu corn auriu. Mușcă.
Tac. Mut bolta răsturnată. Și boabele
de nisip din clepsidră le mut într-o altă viață.

Îmi dă întotdeauna un plus pe care abia îl pot duce.
Îngeri somnoroși se agăță de încheietura mâinii.
Ştiu și ei taina și tac. Noaptea leagănă păcate.
Dimineața sunt un păianjen prinț în propria lui plasă.
În bătaia inimii – toți munții doborâți în somn
și tu...

Groapa

Lumea se aşteaptă să fiu mereu la înălțimea ei
eu mă zbat într-o picătură de sânge
să-mi fie zorii și genele mai lungi
să-mi pot deschide pleoapa
până unde se odihnesc
mama și tata.

Lumea nu știe că am obosit
și că până dimineața
mă trage afară din mine
groapa.

Singurătatea

Singurătatea – o felină
îndrăgostită nebunește de forma desenată
în aburii roșii ai zilei de mâine.
O flacără arzând nevăzută
într-o câmpie plină cu umbre
unde stau nemîșcați colții albi
gata să fure priveliști
născute din pata de sânge
a ochiului încius în sine.

O depărtare – apropiată
numele scris cu plumb topit
înlăuntrul lăuntrului nostru
depărtându-se apropiindu-se.

Singurătatea – strigăt
de care mă sprijin într-un poem.

Tudor LITCANU

Panopticism

Înfășurarea trupului propriu în așternuturi
și punerea în ordine a legilor bio-chimice
Nocturne
E partitură pentru cap.
Pe stradă mașinile trec ca un arcuș pe corzile
unei viori acide.
La ultimul etaj, bătrânnii își dau duhul
comunist în fanfara Lui Gabriel.
Deasupra, pe la vreo 20, pe un avion,
Un contabil face gospel la business class –
În onoarea unei demisii și unui post.

Pe undeva la Sputnik, le poți auzi pe toate
Copii, avorturi, femei, animale
Cum au instrumente la nivel de sinapsă,
Dar, din fericire, cântă doar cu oasele.

În Pripyat se aprind pe 4 Iulie lumini, care
Suflă căldură în mâinile unor radiați

Și vreunul mai aude concertul de
Saxofon al unor articulații noduroase.

La Minnesota, stau doi vânători și pocnesc
Lemne ce urcă în fum, și umplu
Tuburile unei orgi scorțoase,
Cât timp ei caută un Re pe sub piei de cerb.

Și unii, sub angrenajul unui așternut bine
pus la punct
Încă așteaptă o alarmă de 7 dimineață,
Când muzica surzilor sună pentru 7 ore
Și de aude doar peste tot.

Huxboys

Noaptea crește și ciorile încep să fugă
de noi care scoatem seringile
ace folosite/infectate cu trecut
și ne adunăm pe vechea canapea
prizați pe „we” și scindați de „i”.

fă doza aia – rupe vena de tot – simte carnea
taie ligamentul: ții totul cu o mâna
ți-e sete? doar ai rupt vena, nu?
ne adăpăm azi la comun – facem acel pact
nu costă mult – toți neuronii, o doză, un os.

Simt lumina .. ca pe o lumânare pentru mort
Simt canapeaua .. ca pe o bordură și o crimă
Aud ciorile și le văd ca pe îngeri și
chiar aş vrea să-mi arate lumina -/-
-/-

la cina cea de taină nu s-au împărțit lacrimi
la cina ta o să avem și vin – faci cinste cu
sâangele?

nimeni nu poate ști lumina, că până la urmă
trăiți voi cu ea, când noi îndurăm norii.

-/-
nu mai vreau. sunt născut de prea mult timp
și nu am văzut decât carne și nici măcar oase
vreau să văd înapoi pântecul și rămân apoi
orb

imaginea luminii suprapusă pe tot ce însemnă

Doza trece de creier – pleacă, ajunge sus
Vede vena ruptă, nu mai vrea acolo
O să mai urce puțin și apoi dispare. Un ultim
Hit.

văd tot suprapus acum – straturi – tot
mă văd pe mine ca pe noi și canapeaua e
mare -/- doi oameni sunt mai singuri decât
unul

A Swing On a Broken C/ross

de azi se interzic ștreangurile în rai
de aia vreau o cravată când voi fi
incinerat/ ia doar o secundă, mereu
să treci de la persoană
la a umple rândul cu Spud și să aștepți la
coada pentru apus.

cu toții înțelegem convenția – e un lucru de
patru scânduri și
în ultimul moment ne întrebăm dacă nu
se mai poate strica ceasul încă odată /
pentru o doză de ceva ce
nu e viață, oricum

ne place. de ce ne îngroapă, mamă, în sicriu
nu ne e de ajuns corpul? nu mai vrea să ne
vadă?

El parcă era bun cu noi. sau măcar cu ei,
pentru că știe că încă fur cărți de la farmacie
fac supradoză și văd ce mai zice Iggy
pe el îl place și chiar sunt gelos.

My child do not worry. cei ca tine
se pun între două oglinzi ca să nu fie singuri
și ajung în pământ, li se scrie epitaful
slujba o luăm din Steinbeck
și te lăsăm doar cu Hemingway

Premiul revistei *Poezia* la concursul Nicolae Labiș, ediția 2018

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Sebastian GOLOMOZ

Era de o frumusețe cuminte
ploaia insistentă a condus-o
până la prima cafenea
unde masa de la fereastră
o aştepta să-şi tragă
sufletul dezorientat
era de o frumusețe cuminte
surprinzător şi-a comandat
un pahar cu vin
de culoarea toamnei
în urma căruia vocea-i
păsea sfioasă printre silabe
dezmirzând cuvinte de porțelan
şlefuite la sugestia inimii
printron-o prestidigitație intelectuală
a reușit să ascundă frigul
pe geamul aburit desenând
o inimă sinceră
în jurul căreia
domnea parfumul singurătății
doar ascultându-i
ochii săgetători
puteai înțelege că e
dureros şi frumos
în același timp
să mângâi o lacrimă.

Adrian VIZIREANU

Mi-e frig

Mă îmbrac în toamnă și tac,
menade îmi sfârtecă trupul,
din umbră Orfei îmi renasc
rotund, scris din sânge, pământul.
Privirea îmi crește pădure,
lumina pe trunchiuri urcândă
mă umple de frunzele sure,
de zboruri și moartea lor blândă.

E toamnă în mine și tac,
menade îmi sfârte că trupul,
în val peste țărmuri mă-mpart
și pași printre stele nisipul.
Lumina devreme s-a stins,
de noapte sunt lumile pline,
Orfeu zace mut în abis,
ce frig și ce toamnă-i în mine!

Adina VELCEA

Phoenix

O pâclă mă-mpresoară, mi-e inima captivă
în amorțeala rece cu iz de mucegai,
inserții perimate plutesc azi în derivă
acoperind cu mâzgă parcursul către rai.
O noapte-nșelătoare mă ține strâns în brațe,
se infiltreză-n oase, și oasele mă dor,
particule de apă se-nfig ca niște gloanțe
în carneea devastată de-un chin devorator.
S-a instalat teroarea în ceata demodată,
cuvintele-s bolnave, risipă fără rost,
nu mai găsesc emoții... nu mai trăiesc o dată
să spulber încleștarea în care prinsă-am fost?
Se zbate anacronic pe foaia de hârtie,
neputincios, un strigăt în universul mort,
m-au destinat tăcerii, dar încă mă simt vie
cu toata apăsarea poverii ce o port.
Voi scrie disperarea și versul o să doară,
trăim numai o dată, murim de mii de ori,
o plagă este bezna, dar este necesară
pentru-a-nvăță în viață că trebuie să zbori.

Steluța CRĂCIUN

Cum crește-n noi tăcerea

De mult în noi tăcut-au cantilene –
cuvânt vetust ce-n catifea tresare,
doar pietrele mai zgreață alene
ecou rotund ca o îmbrățișare.
Mai trec păreri ca păsări stropind umbra
în sarea din ocean muind aripa,

ori poate reni scurmând sub iarnă tundra,
când peste noi se trece-n taină clipa.
La suflet tragem storuri de meşină
să nu mai simtă iarba printre verde,
şi-n foşnet aspru ca de crepdeşină,
se zbate spaima ce-n abis ne pierde.
Ne-a mai rămas un ochi de păpădie -
un ort ca de lumină să ne-ajungă
cât este ea vecia de vecie,
iar în nimicul beznei calea-i lungă.

Daniela SORIAN

Acest dulce poem

atunci când îmi vorbeşti
mă săruţi cu crinul îngerului
Gabriel pe inimă

mă tem să nu rămân grea
de păcatul cuvintelor
şi să străbat drumurile prin
zăpada filelor
umilită
batjocorită necunoscută
şi alungată din carte în carte
o cuminte Marie

iar mai apoi să îți nasc
în vreo simplă iesle de metafore

acest dulce poem

Alexandru IANCU

Spaima

ăla care trăgea
cu puşca după ciori
nu era Cioran
ăla care umbla creanga
nu era Creangă
ăla care stătea ca o stană
nu era Stănescu
ăla care avea barbă
nu era Barbu

ăla care s-a predat
nu era Preda
înțelege copile
literatura nu e ceea ce pare
literatura e mult
mai complicată decât viața
așa că să nu te pună dracu
să intri în literatură
că numai Manolescu
te mai scoate de acolo

Dora PASCU

Gând ciobit

De prin colțuri de odaie
ce-și știu bine unghiurile,
mi se bulucesc greoaie
umbrele și gândurile ...

Stau grămadă-nghesuite
împietrite-n doruri grele,
când și când par să se-agite
să nu uit cumva de ele...

Gând ciobit înteașă colțul,
umbra lui parcă se-ndoae,
ruginit mi-e azi gablonzul
ca iubitul, plâns de ploaie ...

Iar din unghiuri prăfuite
umbra-i colțul rotunjește
cu-amintiri vechi, îndrăgite,
și gablonzul strălucește ...

Camelia ARDELEAN

Dezbrăcați de suflet...

Dezbrăcați de suflet ca de un palton,
Ne târâm destinul, veșted pân' la oase;
Pe o stea nomadă-ntre dolar și ron,
Îmbrăcăm cămașa cu iluzii roase.
Mutilați de geruri, strepeziți de ploi,
Decupăm în vene șanțuri prevernale,

Se înalță-n temple pulberea din noi;
Ne destramă timpul aplecat de şale.
Descompunem clipe, ţesem amintiri,
Cu durerea lumii strânsă pe retină,
Şi glisăm pe firul silnicei iubiri,
Dar mizăm ca eul vajnici să ne țină.
Călători cu lespezi prinse de călcâi,
Pripioniţi de soartă ca un melc de casă,
Smulgem din ţărână sevele dintâi,
Pe sub grinzi de vise, colbul ne apasă...

Irina ALEXANDRESCU

În ziua-n care...

În ziua-n care nu mai am ferestre
Şi ramurile mi-au intrat în sânge
Alung din gând satanele terestre
Şi port pe faţă ochiul care plângе!
În ziua-n care nu mai am un munte
Şi văile îmi sunt o stradă veche
Dau foc copertilor cu idealuri crunte
Şi tot veştmântul lumii mi-este zeghe!
În ziua-n care ai uitat de mine
Şi numai eu eram un TU sublim
Mă mai scufund în lacătul de TINE
Şi toate-s noi pe cordul meu de chin!
În ziua-n care tu ai fost matrice
Pe sufletul cu alte gene lungi
Mi te închid în mine, cicatrice-
Şi peste ochii mei cad pleoape ciungi !

Dorel TĂTARU

Glasul dres cândva cu Faust

Decretează Holocaust

În încăperi, aleşi de sorţi,
Aşteaptă vii să treacă-n morţi,
Împărtăşaţi până la os
De îngerii slabii cu chip gazos.
Un dumnezeu făcut de blonzi,
Bruneştii toţi sunt vagabonzi;

Pe rând, le cântă din flacon
Evanghelia lui Zyklon.
Ce note grave de oboi,
Ascultă marele război,
Ştia că mielul va fi fript
Chiar dinainte de Egipt.

Nicolae CALITOIU

Nu mai dormim strânși laolaltă

Nu mai dorm copiii împrăştiaţi prin case de la țară
S-au maturizat, sunt împrăştiaţi peste hotără,
Nici saltele nu mai sunt din foi de porumb
Bătrâni au devenit poveri de plumb.
Calul nu mai nechează în bătătură
Ulciorul stă uscat, ciobit la gură.
Şoareci nu mai chițăie în bilițe prin pod
Nu mai sunt boabe de porumb, nici glod.
Nici cărtițele nu mai ies la suprafață
E mai lumină sub pământ, aici e altă viață.
Toamna a venit, și frigul se cașără în noi deodata
Nu mai dormim strânși laolaltă.

Ana PODARU

suprarealism

brațele tale
chingi ce mă ard
mă mistui odată cu tine
cenușa rămasă
cerneală de bard

o tâmplă
un ochi
sub pleoapă de plumb
în mine privește

plutesc într-o lacrimă
unde mă duc
pupila se-albește
alunec
alunec
spirala mă-nghite

orbul mă vede
mutul vorbește

brațele tale
of
brațele tale
mi-s mâinile goale

zâmbesc
sunt nebuñ
ești îngerul bun
brațele tale
chingi ce mă ard
cenușa rămasă
cerneală de bard

Cris ANDRONIC

Străină

Cum au rămas tăcând aceste sate,
În iarba care urcă pe la grindă,
Prin ele parcă moartea mai colindă,
Și-n rest, pierduți bărbăți peste păcate.
Mai înfloresc lalele în ruină,
Și mânji nebuni le calcă în copite,
Grămezi de aluat miros dospite,
În graba care nu se mai termină.
S-au dus frumoase fără să mai vină,
Și-acum, singurătatea le ia locul.
Ar fi mai bine să le ardă focul,
Acesta case singure-n lumină...
Căci mame nu-s, și-așa ne-a fost norocul,
Chiar casa noastră s-o vedem străină...

POEZII DE IERI PENTRU AZI

Nicolae COSTIN

(c. 1660-1712)

Sîntu oarecarii carii vor să știe pentru să știe,
și aceasta iaste nevoința.

Sîntu oarecarii carii vor să știe pentru să-i știe,
și aceasta iaste deșertare.

Sîntu unii carii vor să știe pentru să agonisască,
și aceasta rahnă iaste.

Sîntu unii carii vor să știe ca să zidiască,
și aceasta scumpete iaste.

Înainte de 1709¹

Nicolae Costin : *Ceasornicul domnilor*, 1976, p. 35

[INSCRIPTIE FUNERARĂ]

Într-această groapă, îngustă, închide-să Periandru cel Mare,
A căruia lăcomie Hellas nu-i era îndestulare,
Cela ce norocurile méserilor de viu le mînca.
Carnea lui, în mormînt, viermilor mîncare iaste.
Și carele cu scăderia a mulți oarecînd viețuia,
Cu a tuturor acmu, fiind moartă, iată binele dzace.
Prea nenumărați din binile vieții i-au dezbrăcat, fiind el viu;
Sloboade pre mulți din moarte, fiind el mort,
Viața celor nevinovați au spartu cu vârsare de singe
Și din sudoarea săracilor a petrece preamare laudă avea,
Întru a face să arăta dirept, singur pre sine tiran;
Întru nepăzind legile neîmbîndzit
Au curvit în toată noaptea și arăta 16 mijloce de tiranie;
Iară a răutăților lui deșchis martur va fi Corinthul.

Înainte de 1709

Nicolae Costin, *op. cit.*, p. 371

1 Există opinia că traducerea *Ceasornicului...* a fost făcută în anii 1684-1685 (Const. A. Stoide și I. Lăzărescu: *Studiu introductory la Nicolae Costin : Opere*, Editura Junimea, Iași, 1976, vol. I, p. LXX).

[CUVÎNTU DE PRE URMĂ] ¹

Nice pre bogatul tiran nu l-am înălțat săvai în căftan,
Nice pre cel sărac am urit săvai în sucman.
Nice am apărat giudețul săracului, încîtu-i sărac,
Nice am dat ertare bogatului, încîtu-i bogat.
Nice un lucru rău, necertat nu l-am suferit,
Sau vrunt lucru bun să iasă fără plat(â) n-am poroncit.
Jalobele deșchisă nu li-am urnit la altul,
Cum celor închise dezlegătoriu n-au fostu altul;
N-am apărat giudecata celui plecat și dreptatia,
Nice celui slujit nu i-am oprit m(i)l (o)stivătatia.
Clătit fiind de mînie, nemăru n-am făcut scădere,
Nice daruri n-am făgăduit nemăru intru desfătare.
Nime pre mine fără grijă la cèle fericite,
Nu m-au vădzu cu grije la cèle nefericite.
Cu voe mai tristă nemăru rău n-am făcut.
Nemică fără cale celui lacom n-am slobodzit.
Nice dăňoară n-am suferit pre cei îmbunători,
Să-m fie ușile deșchise nice celor ocărîtori.
Pururea să fiu drag celor buni am silit;
Urît a fi celor răi nu m-am ferit.
Căci eram săracilor celor slabii apărătoriu,
Împotrivă putinciosilor mi-au fostu Dumnedzău într-agitoriu

OVIDIU: METAMORFOZELE, I

Mainte de marea și de pămînt și cît acopere ceriul,
un chip era a firii în toată lumea,
cărui chip i-au dzis haos, groasă și neamistuită mamină.

Cca 1696-1709
Nicolae Costin, *Opere*, 1976, vol. I, p. 9

[DIONISIE: VERSURI GRECEȘTI DESPRE VECHII LOCUITORI
AI ȚINUTURILOR DIN JURUL MĂRII NEGRE]
Multe niamuri să ating
De locurile ce-s pe lingă Meotid

1 Am dat acest titlu potrivit indicației ce precede versurile! „Cuvintele care le dzic părinții feclorilor suptu ceasul cel de pre urmă” (Nicolae Costin, *op. cit.*, p. 681; în același loc apare sintagma pe care am folosit-o drept titlu).

Și nemții și ghetti
Și sarmați și bastarti
Scaunul daților
Și puternice piepturi a lui Alan.

Cca 1696-1709
Nicolae Costin, *Opere*, 1976, Vol. I, p. 29

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Eugen JEBELEANU

* * *

...Măiestria literară? Ea există, desigur. Dar rețeta ei? În ce chip ne putem măiestri? Asta nu știu. Meșteșugul literar se poate, la urma urmei, desprinde. Măiestria... — mă îndoiesc, Ea este un fenomen mult prea personal (și nu de suprafață), pentru a putea fi repetabil, transmisibil. O cheie universală a măiestriei nu există. Un scriitor, oricât de dăruit, poate să producă o imitație foarte convenabilă a lui Shakespeare. Cînd, însă, va ajunge cu adevărat la măiestrie, adică la acel summum de realizare artistică, fără îndoială acea măiestrie va fi măiestria lui, dar nu a lui Shakespeare.

Cu asta vreau să spun doar că măiestria nu este un prototip, ci un unicat.

Un scriitor crește – presupunând, de la început, că ne aflăm în fața unui scriitor născut, și nu făcut (nu se pot confecționa scriitori, oricâtă bunăvoiță s-ar depune). Scriitorul crește – și el crește cu atât mai repede, și cu rezultate cu atât mai rodnice, cu cit pătrunde mereu mai adînc și într-un mod mai insolit în fenomenul vieții, cu cit își amplifică mai temeinic cîmpul culturii și cu cit este mai bine înarmat cu concepția cea mai pătrunzătoare și cea mai consecvent științifică despre lume.

În felul acesta, darurile cu care scriitorul apare sănătate mereu fecundante, reîmprospătate, activizate. Și ceea ce numim măiestrie (care nu e un fel de doctorat în artă, obținut la capătul unor sforțări excepționale... și nici meșteșug) poate, la un moment dat, să încunune calitățile deosebite ale artistului.

Dacă măiestria ar fi un instrument, care — odată făurit sau descoperit — te face să scrii numai opere magistrale, cum se poate explica, în acest caz, chiar la cei mai mari scriitori, prezența, alături de capodopere, a unor lucrări mai slabe sau de-a dreptul mediocre?...

Ca să fiu mai limpede: măiestria literară nu e o problemă de tehnică, de cunoștințe de tehnică poetică, oricât de aprofundate.

Meșteșugul artistic se poate învăța și perfecționa (nu de oricine). Ajutat de un confrate cu experiență, un poet poate să devină, după un timp de la debut, stăpîn pe cunoștințe cât se poate de utile, care altădată îi scăpau... utile, aşadar... însă care mi-e teamă că nu-s cele mai esențiale. Cunoștințele acestea, dominate de conștiința misiunii revoluționare a poetului angajat și slujite de personalitatea poetului, care trebuie să fie însăși generozitatea umană, izbutesc, în anumite cazuri, să înfăptuiască lucrările acelea deosebite, date ca exemple de măiestrie.

Nu trebuie să confundăm, însă, măiestria cu dibăcia. Nu cred în acei „mari poeti”, care înghit săbii și nu se rănesc. Poeții mari cu adevărat sănt totdeauna dispuși să-ști dea săngele pentru transfuziile necesare umanității; ei nu mimează. Mai e nevoie să spun că nu există măiestrie fără curaj, adică fără luarea de poziție împotriva a tot ceea ce este anacronic?

POEME ROMÂNEȘTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihail EMINESCU

Zum Stern

Zum Stern, der gerade aufgetaucht,
Der Weg ist lang und seicht,
Es viele tausend Jahre braucht
Bis uns sein Licht erreicht.

Vielleicht erlosch schon längst sein Schein
Durch blaue leuchtend' Sterne,
Nur noch sein Strahl so schön und rein
Flimmert jetzt aus der Ferne.

Des toten Sternes Bild so nah
Erklimmt des Himmels Licht
Er war, als man ihn noch nicht sah,
Heut' sehn wir ihn... ist nicht.

Gleich unsrer Wehmut, wie ein Dieb,
Verschwand im dunklen Glimmer
Das Licht der uns erloschnen Lieb,
Verfolgt uns heut noch immer.

Oh, Mutter...

Oh, Mutter, liebste Mutter, aus Nebeldunkelheit
Durch Blätterrauschen rufst mich in deine Ewigkeit;
Über die dunklen Schatten der heilig kalten Gruft
Schütteln Akazien Blätter gedrängt von Herbst und Luft,
Die Zweige rauschen leise, als sprächen sie dein Wort...
Sie ewig werden rauschen, du ewig ruhest dort.

Und wenn ich sterb', Geliebte, so weine nicht um mich;
Den Zweig von unsrer Linde mit zartem Finger brich,
An meinem Haupt mit Sorgfalt den Zweig sollst du begraben
Und deine feuchten Tränen lass' auf ihn runterfallen;

Ich werde seinen Schatten empfinden immerfort...
Und ewig wächst der Schatten, ich ruh' an diesem Ort.

Doch wenn das Schicksal möchte, dass wir gemeinsam sterben,
Soll man uns nicht begraben in düstren Friedhofserden,
Das Grabe man uns schaufle am Bachesufer Rande
In einen Sarg, Geliebte, uns bette dort im Sande;
An meiner Brust für ewig wirst sein und immerfort...
Der Bach wird uns beweinen, wir ruh'n an diesem Ort.

Übersetzt von **Christian W. Schenk**

George BACOVIA

Wer singt...

Wer singt monoton ?
Alles singt, alles ist Ton.
Ist Dämpfer,
Sanfter, sanfter.
Harmonie,
Poesie
Und erhabene Anarchie.
Und nichts fasst man an:
Niemand lacht niemand weint...

So muss es sein!

...Eine Zigarre sollen wir rauchen
Und danach sollen wir wieder träumen...

In einer Scheune...

In einer Scheune
Basteln alle Kinder
Ein Stern
Von Buntpapier –
Traum des Friedens,
Der Liebe
Für
Mutmaßliche Zeiten.
Einsamkeit, ich wollte dich nicht

Grausam
Ist die Leere der Einsamkeit
Ich bin ihr Toter...

Einsamkeit?
Bürde des Schweigens
Zerrissen
Von Seufzern...

Einsamkeit...
Dein Auge
Schaut gefroren
In das Auge des
Nicht mitgeteilten Gedankens...

Einsamkeit,
Ich wollte dich nicht!
Das Leben – herzlos –
Hat mich dir verschenkt.

Du hast mich
Vom Leben verlangt
– Dein Gefangener –
Einsamkeit...

Die Menschen
Haben mich geliebt...
Aber sie
Haben mich nicht gewollt.

Festlich

Angenehmer Abend...
Licht von den Kandelaber...
Und die Photographen filmten mich.

Oh, der Saal mit Blumen
Und meine alten
Verse!...
Ich habe die Schätze von Gold
Und Seide der Vergangenheit gesehen

Jetzt die von Heute!...

Ja, ich war in dem Schloss
Des Nabobs
Mit Kristall, Spiegeln und Marmor...

Sieh da! Ich bin wie Hamlet
In meinen
Geschwärzten Kleiden gekommen.

Alter von 75 Jahren,
Mit Blumen und Auszeichnung,
Bin ich ein Knabe
Von 57 Jahren geworden...

Hier, an der Brust,
Ist der Stern von Bacău...
Ich war ein Gedicht
In dieser Nacht.

Wie die Lichter
In Zentrum brennen
Versetzten sie mich in Stimmung für Poesie...

Schön ist die Stadt...
Ist voller mit gelber Funken.
Sollst nicht weinen
Weil sie einmal traurig war!

Ist die Nacht zu Ende...
Komm soll ich dich küssen.
Die Hochzeit mit gelben Nelken
Ist beendet.

Die Akazien werden erzählen!
Oh, Mutter,
Sanfte Mutter,
Schau deinen Sohn an!

Versiunea germană **Mircea M. Pop**

Cervantes

Seien sie sehr rücksichtsvoll
mit diesem Manuskript,
seien sie rücksichtsvoll mit dem Buchstaben T,
mit seiner tiefen Bedeutung,
mit seiner zarten Struktur.

Ich rufe ein goldenes Jahrhundert auf,
ein Folterinstrument:
zwischen Irrtum und Furcht
steht der feinsinnige, liebliche Buchstabe T.
Auf einem Kreuz in Form von T,
wurde die Schimäre gekreuzigt:

NUESTRO SEÑOR
DON QUIJOTE
EL CRISTO ESPAÑOL

An meine Mutter

Wie enthauptet war ich,
welche unschuldige Lilie,
ein Handvoll Pulver war ich
und verloren und abwesend.

Ist mir noch ein Sohn geblieben,
sagt die Mutter
(und die tiefen Veilchenaugen
wie tief schauen sie).
Mein Sohn
ist ein schöner Junge
mit Veilchenaugen....
Und so...Und so...
Oh, derjenige
sind Sie nicht.

Unser Revisor

Der Schüler der Schmerz
wie stark ist er ergraut...
Die Jahre, letztendlich,
die Jahre.

Aber das heftige Weinen
das Weinen, warum?

Wehe, unser Revisor,
der Schulrevisor,
Herr Eminescu
war auf das Rad geschlagen.
Wenn du den Ast krachen hören wirst
bedenke, sage ich: es ist sein Knochen,
unseres Schulrevisors...
Du lügst, Schüler, du lügst,
habe ich gebrüllt,
Eminescu wurde gekreuzigt.

Letzte Strophe

Morgens
als der Gefängnisarzt kam
war es zu spät.
Ions Leib
verkrampfte sich auf den Brettern des Bettes.
Grüner Schaum erscheint im Mundwinkel.
Er hat aufgehört über Sultana zu lachen
weil sie nicht die Schritte beim Reigen machen kann.
Danach hat er den Ochsen verflucht
Der sich an der Rinne verspätete
und ist gestorben.

Versiunea germană **Mircea M. Pop**

Felician POP

(1955)

Felician Pop este președintele Asociației Scriitorilor de Nord-Vest din Satu Mare, directorul Muzeului Județean Satu Mare. Scriitor, poet, jurnalist, artist într-un sens larg, a fost binecuvântat de toate muzele. Un neobosit activist cultural care a dat prin gândirea sa direcție novatoare culturii sătmărene, încă din tinerețe; în anul 1978 înființează în comuna natală, Odoreu, Cenaclul „Preludii”, care dăinuie și astăzi.

Fermo i miei dolori
In una preghiera.
Tanto dico:
Signore,
Tu pùoi iniziarmi
La soffrenza
Ma nessun, volta

Non pùoi rinunciare
Alla tua felicità.
Il uo nome si scrive forte
Nel sangue delle lagrime
E l'orma delle tue inquietudini
Ed il mio occhio si spreyya in cecità
Con la quale tu,
Misori 1
L'invisibile gente.

Sotto la questa prova ,
Si trova la mia anima
Prove in armure,
Potrei perderti
Signore il mio
Così come Tu
Ti giochi con la mia morte
Buttato in giocco
Io l'umile,
Il putrefatto fiorendo
Sulle putrefazioni
Posso tornare
Qgni tempo
La bilancia
E tu on lo sai
Che io sono
La lettera malatta
Della parola
E tu non sai che
Il malato della parola
More come sia un corratore
Giunso più presto
Un demono del dimentico.

Din Felician Pop, *Cartea lui Iov'*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2010
Prezentare și traducere în limba italiană de **Livia Mărcan**

Miesto

Zahl'adela som sa na obrovskú veľkorysost' neba.

Oblaky klipkali očami radosti.

Azúr bol dychom anjelov.

Môj brat dvojička už dávno zbierané nebeské divé jahôdky
a kecal si s Bohom,

ktorý mu prstom ukazoval žírne oblasti,

hravý vetrík mu nadýmal šaty

podarované božstvami prameňov.

Nie, nepomýlila som si cestu.

Určite toto bolo to miesto.

Ranená hora

Podišla som bližšie. Čože to je?

Čosi ako hora nemilosrdne zhodené zhora,

rozrumené a znova postavené. Spalo.

Priblížila som si líce a pritlačila k zemi,

ak to bola zem (prefíkaná vrstva driemajúcej rašeliny?),

vlna výparov ma šláhla po tvári a nablízku akoby

sa zatrepal dve viečka

a zboku ma poštaklili mihalnice.

– Ty nie si mŕtva, zobud' sa, no, pod',
povedala som jej. Ani sa len nezachvela. Len neskoršie mi povedala:

– Však vidíš, že sa hrám práve na hru o smrti, chod',
nečakaj už. Ved' som tu predsa zostala. Prečo ozaj?

Veľmi ma pritáhovala mierna vyvýšenina uprostred
s jazerom a vtákmi v pomarančovom háji.

Nebezpečie

V nebi sú bankety,

až k nám dolieha

cvengot čaší pri anjelskom štrnganí,

potom mizne v nočnej tme,

hnaný vetrom

(ale ozaj kto sa to vzd'al'uje,

on či my?) a potulujeme sa

s očami nahor dúfajúc

že nás tam privítajú alebo aspoň

nám kvapne kvapka elixíru.

V tom istom čase potkan

chladnokrvno sústredene študuje
kótovanie na burze cenností.

Spal'ovanie vody

„Popol pozemských ruží je zemou, v ktorej sa rodia nebeské ruže.“

Novalis

Ako ti zaplatím?

Spýtala som sa práve prelietajúceho vtáka.

Zemou, povedal mi.

Pozrela som sa na hromadu hrúd
na zoranom poli.

Čakali ako byvoly, so zvesenou hlavou,
ponížene. Daj pokoj, nepozeraj sa na ne, sú mladé,
povedal vták, zobkajúc mi viečko.

Zem tvojho tela,

tú chcem.

Aj mi ju dás

tenko a pomaly,
v pohode, v triaške
ako voda.

Zastavenie predaja

Potrestaný predávať. Musíš vykrikovať,
neslušne pritlačiť
chrbát s tučnou trávou mŕkvoho
a úrodného slova. Musíš grobiansky a zjavne
ukázať jarmo, postroj
a odreniny, poukazovať ich
v umelom svetle zo všetkých strán,
menujúc miesta prechodov a skúšok.
Nakoniec si nútenej vysloviť cenu.

V poslednej chvíli si radšej vyberieš ujst'
i s tovarom, ktorý chceš uchrániť
pred predajom. Tak zostáva

milou poliankou, pevnost'ou a kazematou.

„Aký imbecil, práve sme chceli zaplatiť,“
počut' na prázdnom ihrisku výkriky, odpľúvanie
(áno, mohol to byť dobrý predaj).

Ideálny svet

Odvážnejší ako tisíce princípov,
básnici-deti tvoria ideálny svet ,

v ktorom si navzájom gratulujú
a prepúšťajú si miesto
na lodiach, čo závratne letia po hladine listov.
Nikto sa už nest'ažeje na prenasledovanie:
lahký suchot, chlad,
život bezbolestne rozparuje priestory,
cez kôru prenikajú výbuchy svetla,
vzrušený var, nádhera.

Skok ponad pripadlisko

Okienkom medzi mrazom a jarou
sa mohol presuchnúť iba vtáčik
v krátkom letku, aby diamantovým pazúrom
vyryl na nebi znak. V tom korýtku sekundy
diet'a privrelo a otvorilo oči,
slza v trblete mu sklzla po líci.
Rovnako náhle mi priezračnou vodou
ukradli ruku vo svete poézie bez cnenia,
a och, nemohla som si ju odtiahnut',
ked' jeleň práve skokom zdolával pripadlisko
a my všetci sme s farbami a vlajkami
vyšli na vlhké pole: vo chvíli
medzi l'adom a jeho roztopením, medzi nocou a snom,
medzi hlineným súmrakom a rannou rosou.

Dnes

Hlinená nádoba zabudnutá na spálenom strnisku,
tam kde iba klzanie hrúd
ruší ticho, obracia oči k tebe,
ovinutá burinou, rozdrobená teplotou,
rozmrvnená bûrkami. Tváriš sa, že ju nevidíš.
Prekvapene ju nachádzaš na tom istom mieste
– aj dymiac v daždi aj ponížene zimovať, –,
každým dňom sviežejšiu. Pozorne si k nej pritlačíš
uchó: hoci je prázdna, počuješ, ako vnútri tlčie
srdce ochraňovaného života. A v hustej predsiene
počuješ, ako ti oslavnými hlasmi vyslovuje
meno, náhle inštaurovanú všeprítomnosť.

Vzdušné znamenia

„Preosejme základy šťastia,”
povedala som mrene

a ona sa vyšvihla z vody
naznačiac na hladine elipsu.
„No, znázorni základy šťastia,”
dráždil som nebo. A ono z mračna chytrácky
zaklipkalo.
„Povedz, čo vieš o základoch šťastia,”
zakrúžkoval som lásku,
a v zápäti som ju zazrel bezmocný,
ako sa hodila do útrob zeme
medzi veselé magmy a čistú ropu.

Aby som na teba nezabudol

- Prečo ma nevyužiješ? zvedavo sa ma pýta
čarovný vták
a máva krídlami.
- Nerád by som ti poškvnil hieroglify
letu.
- Mohol by som ňa odniest' d'aleko,
prišiel som pre teba.
- Však sa tam dostanem aj hl'adiac na teba.
Ved' existujem, aby som sa nad tebou zmiloval a nikdy na teba
nezabudol.

Traduceri de **Dagmar Mária Anoca**

Elisabeta BOGĂTAN

Song to Burst into Laughter

who are you but
I began to ask
leaning against you
with wonder

I am a fulcrum
you burst into blue roars
of laughter

and you are a fulcrum
'cause what could you be
on this thin and trembling
border

between word
and coolness

you laughed with clear roars
and more and more blue
leaning against me
more and more fragrant
of the soil

The Wind

like a gentle breeze move to and fro behind you
the words and the souls and the grasses

like an opinion

you are and you are not breathes the wind
watching the whirling of light
which steals me
as if it were more body
as if it were more eyes
as if it were more mouth

as if you were a song
which you sparkle
sliding amongst meanings and shapes
tight caught into the moment
as if you wanted to protect yourself

My Blind Mouth

my mouth steaming silence
searches for you
calls for you

you hide under thousands of faces
for my blind mouth
to learn them

like the taste of sands
waved
amongst faces

It Was a Prolonged Light

suddenly the eyelids
rose
and it was a sharp and prolonged
light
I knew of it as it had begun
to hurt

then
our flesh turned light and
transparent
one could see through it up to
tiring far away

and as we held like that to one another
you silent
me silent
listening the eyelids
grow for the second time

Waters

laughing you have no strengths to shake
the water of the horizons from well buckets

you always live on borders
thirsty of new beginnings

you see a spring of rainbows
in the tiny play of butterflies

your changing faces
hurriedly flow sparkling of shields

blind you place in the water of the weather
your body cut in clay

Why Do You Trouble Yourself?

from where
and to where do you carry your ashes?
why do you trouble yourself to carry them

along rough borders
lit
in your big eyes

when the ashes are found
everywhere
thrashed by sun and wind
ah, even in the water of the sight
and up to the core of the word

And the Silence for All That

I was listening to the sigh of the bodies
the crushing of the sight
the winding of the paths through dry leaves
the splitting of stones under frost and intense heat
the harrowing laments of the wind
along the sands
the straggle of dry faces
flung at the edges

I was listening of the pursuit
towards you
seas of light crumble away

and still the song of silence
told me
what respiration it offers us

Translated into English by **Mariana Zavati Gardner,**
John Edward Gardner and **Fay Jacqueline Gardner**

Mircea M. POP

Geschichte in Alba-Iulia

In Alba-Iulia jeder Stein
jedes Krümchen Erde
lebt, atmet,
trägt in Poren lebendig, Geschichte.

Geschichte ist Herz und Blut
Alba-Iuliias.

Die Schritte Michaels des Tapferen stolz
über den leeren Hochmut der Adeligen trend
um den heiligen Umriß des Landes
in die Form eines heiligen ungesäuerten Brotes zu runden
fühlt man, hört man überall.

Das Geklirre der schweren Ketten
die Horias
Seele und Leib fesseln
Widerhallen wehmütig in der Nacht
wie eine ungelöschte Klage.

In Alba-Iulia
in einem rauen, reinen und weißen Winter
vollendet sich wie eine unaussprechliche Lilie aus Feuer
der einstimmige Wille
eines klugen und gerechten Volkes
in Alba-Iulia mehr als wo auch immer

die Vereinigung fand statt, ist zu Ewigkeit geworden.

In Alba-Iulia jeder Stein
jedes Krümchen Erde
lebt, atmet,
trägt in sich, mit sich, Geschichte.

Geschichte
ist das Leben
Alba-Iuliias.

In Alba-Iulia
unterschreibt Geschichte
ihren unsterblichen Ruhm.

În traducerea autorului: **Mircea M. POP**

POEZIE ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ ÎN LIMBA TĂTARĂ

Livia CIUPERCĂ

Canğızlıq

Ayırılmağan qız qardaşım
Meni sıypalağan
İyigliklermen qarşılağan!
Er zaman belli qardaşım,
gizli em de dıqqatlı.
Bızmay menim raatlığımnı.
Soraular da salmay
Çünkü o koz çağşarını qaray
Boşluğun kenarında em kule em cilay.

Şaşqınlıq

Bayır deresinin astlarında
Adaşqan edim bir vaqtılarda...
Ne korgendir dersin kozlerimni?
Topraqta yeşil qozalaq üstünde şaşlerimden adaşqan suğit cerde...
Cel bolmadı sebep, geniş sessizlik yaratса da onı bırvaqıt
İnanarsınmı ne kordim yaqınlarında:?!...
Bir neviy qarışqan, bozılğan,
Oda şaytancasına dallı terekte cürekleşken bir şey
Ama aşağı yarımcasına sallanğan er şey.
Uzaqlaşqan cerde
o spiderman kibi cerleşkende
uşay turıp bolacağına
belki de bolmaycağına,
korınış bolıp qalğan e-mailerde,
aramızda mouslermen cürgende.
Olay tuvil! Yaqınlağan da,
-çünkü kozlerim yapalmay bolğan da -
harikulade!
Quş tüylerinden yapraq yiğini eken...
Belki de üyva viranesi bolıp bızge cetken
O zaman, sorğilarım arttı
- Celnin haqqı balalıqqa bar mı?
etrafında şaşqınlıqını korgen mi?

Bo apaqay

Bo apaqay
 bir kokten anaubırısına
 gezingen
 ve aylandıra sozlernı
 qılıştay etip
 Bo apaqay
 kulmesimən
 koşe-şeşegi bolıp
 tuznın kolgesi eken
 urganda
 qamışını keşenin
 aylarıq tellerimən
 Bo apaqay
 aylandırip arqasında
 zamanın togereginı
 laso bolğan
 o, neday basıt
 bo olingen dünyağa
 kamp ateşlerin aketip! –
 Bo apaqay
 bolmaycaq
 edim men.

Qral trenin ketmesi

o aqşamı peron balaban vucüt eken
 bızde – boldıq qan cürek taşlarını opken
 mumdan taksiler cüvırşa
 cetip uzaqlarğı
 topladıq alay kulkulerni, alay hecelerni
 kaki hanoraqnın kışkene kiselerine
 sonra başladıq beklemeye
 motornun kesin sesi qaldı
 taksi şofernин sesi caralı edi
 soqaqlarğı ad salıp geşkende.
 hecelernin oyını qaynadı
 ayağının yoqarını qoqlap
 sade bir kulumsemek şıqtı
 tar mahpushaneden, kaki rengi
 o da omız kemigimnın kireşini kemirdi

vasilisk kibi qışqırdı
Qral Treni olaytip ketti

pastel (I)

aqşam usti

şışman
korınışımın
collarnı
totıra
etegimén kolgelernı sıpira
ışime olarnı saqladı
unutilğan
katedral kibi

Corina MATEI-GHERMAN

Kok cismi buyı

Gul kozlerim menim carıqlı tegenekke denişken
Ondan işip timsaqlar duaların etip kelgen
Beyaz qamışlardan şasım bolğan qılışın şeşeklisı
Yuzuklerge dağılgan emşeklerimin qiyafet alğan ateşi
Korınışım, keşe rüyasına yaratılıp saqlanğan
Buyının kokteki ali menim koz yaşıma qapalğan
Bileğim tutulğan, gilotina cerini alıp asker bola
Olimnının daqıqasını kese kelecek zamanlarğa
Aşada, yeşillikte, ertenleri kuneşin carığını işemen
Keşenin rüyalarını uşqan mezar kibi koremen
Kun beyazında iridiler, melek ve serafimler doğa
Kokler ose, nevaqıt suygımnı bağışlayman oğa
Koresinm, sen menimkisin bo dünyada, kokteki Alla'ımsın
Kel, olımsızlıkke gizliliğimni saqla, em alıp em aketersin.

Sen yuqlağanda

Istermen seni opmege yuqlağanda
Ama senin işindeki tamircılardan qorqaman
Yaqt bolıp şeşek aşar bola boşlıqlarınaldında
Evelki irı terekler kibi canlanarlar boyalarından
Em evelki canlılar kibi. Bilmem kim edi
Salğan mağa erten toplanğan şaqayıqını.

Yuqlağanda, men otirebilermen seni
Aşqın tatlısı seni olay yuqlattı
Sana topraqnın barlığını unuttırdı
Er alde, topraq qarıştırılğan
Menim vasıtamda başqası yaratılğan,
Tuşuncemnide obemen, cehennemge tuşemen;
Menim tecrübeğimmen cenetke seni ketiremen.

Yapraqsız keşe

Coşma
yapraqsız keşenin coşması
toy oyının coşması
aldatması
guzelliknın coşması
yaratıp şipalaqlıqını
avuşında aşqan emşekler
nevaqt qolların adaşıp keleler
suyilmeknın boşlıqlarında
coşma
koremen caltırığan nefesni
kozlerinde bolğan kokregini
oyın bolıp qalğan parmaqlarını
deniz qaranğılığını
tuyıp kerek şerefini
anyaqtaqı zeuiq carığını
ufuqnın şayırı yıldızman camaulanğan
colımızda carıq bolğan
geçmişni istemiymen yazmağa
şaşime sevdali yapraqnı salğanda
istiyinen aşqını qarıştırmaga
em keleceknin kitabında bolğan aynı carıqqa.

Caliopia TOCALĂ

Keşeleri

7

Keşe, qarayış unutulğan col bolğan
beyin, terk etilgen kelme cerî
kesik kulkı zehirlenip şalğan,
menim eserlerim anlaşılmaz edebî.

Keşe, sen, melayke, kelmedin,
bilmeyen tırıların sayısını,
qatında durkulermen oşlandırmadım,
kokten saatler üstine tuşmedi.

8

Bolsa keşe, cüvıraman coldan
bılıp aynın ağırlığını ve toprağını,
o yerden tuşmek çaresi bolmağan
eş bir tarafqa da ciğiluv adetini.

Bazları buklenemen
ozime upiremen, yukselemen,
ve tabanıma avuşlarımnı aketemen
quş tuyınday yüzemen.

Bazı keşeleri coytıla ağırlıqlar
o vaqt tola kokke insanlar
itler, müşqlar, qoyan, qozılar

Vay, ne quvnaq barlığım bere
ad salaman yoqarda korımışlerge.

9.

Keşeleri, şolnı ekken bolaman
baqırıp şiirler aytaman.
dadını alaman ritimnın, seyrek qafiyenin,
ışımde sessiz intihar alınsın.

Marius CHELARU

Terketilgen koy

*Koy artından koyge, teran-teran olgen ebediyetke,
bugünkü Romanye'ge*

Şurbetlikke ketken ağaşlar
borşıqlarday salqınlıqqā insanların baylı bolar
bazları olıp qalar
mezarlıq kenarında catar
colların tozında adsız mevsim aqqanda
geşkenlerin adımlarında

Balalıqını unutqanların hatıraularında toqlıghan
baqaların „oaqları“ şığıp baltalıq kenarından
kul rengi kunlerni şaqırğan
aqşam artı aqşamıanca korine turğan
geşeler toplağan koy qiyafetini
qalmadı onda tış korgenı

üyelerin arasından
acele etip col aşılığan
onın aqlında qalğan
koyde ebediyet koften doğğan

yaşağanımız bir turlı dünya

olarğa, tinevinmen yarının quş suvi ağa

insanlar quş kibi ekenler
qolları dal ve qanat bolıp kesilgenler
uşmasınlar dep
bazları, urba dep/ sözterni kiyenler
anaubırıları, cephege toplanğan ekenler
ateş qatına/ bir bolıp, cağıp hatırauların
sessiz/ tişlegenler istelmegen geçmişten
parşa tukurıp tinevingi vücutten
qaradı birisi/ kişilerge anlayışlı bolğanday eken
yaşağan ep canğız/ olmekni ağır canğızlıq degen
başqası aldıma kelgen
o şiraysız kılım eken
koz cerinde/ miltiq bar onı men korgemen
cüregi yoq eken
sade qopqan ve qanlı hatıraular qalğan
bala geşken/ koz aldından
melek cilavı/ kulumsemek qalmağan
sözler tuyulmay/ balalığın yoqlığından
hainin parmaqları urulğan
karayışımnı cülqqan

üyde/ soqaqlar birdi
bir-birin bilmi
bazi insanlar yoq bo yerde
anca tuydım
dünyanın dumanından geşkende

quş ediler insanlar o yerde
qol ve qanat kesilgen
uşalmasınlar denilgen

Adi CRISTI

Tuyaman kolgeden ayrılgan vücudımnı

Tuyaman kolge qatıp
vücudımden ayrırla
dolaşqan yapraq
Melekninki
tuşe qanatin astına

Mağa tuşunıp toqta
Olim
oğadar vazih
ufiqnın parmağına
kok dayana
bilinmegən tuşunceleri
ketken kişının
kelmesinden evel bola.

Tuyaman vücudımnı
qatıp ayırla golgemden
Anau dünyanın koterilmesini
eteler duvalarımman

Alla, aff et bizni
sade guna şaresiz
o tuta topraqta bizni
avurlığuman colsız.

Ateş!

Koz
omızlarımnı tutqan
Qarıştırıcı
bolıp qaray
tupegimnın korınışinden

Omırımda
hayalı alde
sızdılar mağ'a
korınışını
anaubır başında
cüregim ura
ust tuşken
togerekler tura:

- Ateş!

Cel bidden ese
arqamda
qorqqan quşlar da
Qalauman koterile.

Yelek

Sevdalıq
sade o bolar
qurtuluş yelegi
canımnı koterdi
umitsızlıktan
aynı zamanda
yetiştı
quşaqlaşuvıman
qollarına.

(kopten
bireuge korınmegen
bolsanda üyinde!)

Aytalar bazıları:
„Mağa kırışkenden sonra
kırıpte qaldın, ya!
Ana¹, qalaldın
ebedî süygimen qaldın!“

1 Ana romancede qadın adı.

Basarabya

Avtobuzman Basarabyadan ketemen
Aldıma qaramadım, başqasının artı korine,
Sol pencireden qarayman etrafima.
Bayırlarğa atladım tarihten.
Uzaqta,
Ağasalar bar, troitsa qiyafetinde,
bereketni bereler kolderende.
Qatımda, ıskembede, tarih tolı kitaplar tura
Basarabyaman: surgunler, aşlıq, anketler, soyqırım, eziyet.
Torbalarım qopqan boğadar dertten
Qara yüzümlerdiy topraqqa batıp ketken
Nevaqıt serbestlikni istegen.
Ufuq sızığısı,
Pişaq bolıp tellerde şaresız qalğan.
Zamanların birisinde, testimalgä sarılığan qalaqay
kibi, kefinnikke Hristos 'nın vucudunu sallay.
Bugun, dertler, kât bolıp plastik torbalarğa salıngan.

Canı Yass'ta aqşam

Bir yerde,
Şeer koşesinde,
iqlam ağasıń yoqar qoqlı penciresinde,
Piyano da bireu gama yasay,
Şalt em serbest şala,
serbest,
oq atqan qırılangışlarday
Keşe carığınday.
Sade men
Supermarkette sıradıa otura ekemen
Caş aqayıń arqasında
Onın ayaq yayı puskullı pantofında şipalaq tura
Anca episini oturta
Vücut sirk piramitinde
Arqasından balaban trapez kostergende
Dalgalı denkleşme art qursağının üstünde

Koniye qafası asılıp başından qalın moyınınдан ketkende.
Kassağa barıp
Eki avuşına o balabən insanşıq tutqan
Zakuska toli birer borkan.
Eki aşalğan bomba, belki anasını hatırlatqan
qatip „yabancı“ ulkege işke ketkende onı canğız taşlaşan.

Christian W. SCHENK

Kitapta mana bağça

Canı qotırlarman, er tepmemen
bir kozım taa aşila
oman üyenemem em aru koremen,
etrafimdaqı qaranlıqlarını
ozime ketiremen.

Aşılğan er kozmen
aqıntı isteklerni koremen
şaşırı meni olarnın kelmesi,
tuyunaman geri ketmesinide.

Canı qotırlarman,
er tepmemen
aşila sayfası kitapnın
keleceği sırada
kitabım bağça
kisemde bola ayna.

Senmen

Erkez üyini taba erkez
quvilğanlar
aşış alğanlar
saruşlar anaubırıler
tabalar kerekken üye.

Etrafına qara, kor
qayerde oşagın başı
canğan ot qayerde kor
bosağanında kor
qarap kor
ketmegesin uzaqlarğı.

Surungen adımlar

Sigaranın dumanıday
quvvet darqala
er qeşken kunın carığınday,
mantıqnın emırlerini bireu istemey
kelmesin dey.

Sarqqan koz yaşları
cariğın ciplerindeler
- camau bulutları -
avurlığını
ve monlığını
buvğanlar serbestliğinin.

Buvılğan cilaular
musalla taşında bar
qaderlerine
endi cilamayalar.

Üyni col sağınğan;
tiş kormeden oşaq cilağan
tuşunıp adaşqan ulına.
qolları birleşken

Cassian Maria SPIRIDON

Ta panta rhei

Taze dam pusliginden patın azırle
uzansın boyı qadar bolıp aqlılıar
hikmetinde
em anlaşılmağan qastalıqnı censin

suvıq ırmağın suvında temizlensin
deniše tursın
ayaqlar denişip onı bassın
tanrıların ketken salqınında

Efes'nin insanları
Sophiya'nın süxygeni
penatlar onı tutalar
keşici Heraklit uşın

Alla'nın kalıbında araştırmacı parmaqlar
qar aqının carığiman tolı canım
Sagrada' nin kulelerinden toplağan edim
araştırcı parmaqlar
Alla'nın cüreginde oturarlar

taştan kele sesi
ses şıgarıp qonuşa
çınar ağaşı kibi
dallı kolonalar
qol kotereler
aytip dualar
„pater nostra“
alay hıristiyan tillerinde aytilar

mevsimlerni kiyindire cavunlar
anca osken bolacaq yapraqlar
tomırşıqlar em şeşekler
canğan mumlar
nevaqıt tabışa suygılıler
birleştirip toplı sesler
şalıp durkuler
olimmen olimni bastırıp

Qolşaqta bellı cer
beklep qaldın
tolı carıqların astında
cerleşken yerin salqınında
kop em ayaqtı kuleler barda

belki Alla'da beklep tura
kelmesini
oğa mınmesini
şekken canlar

kelecek yarınğa
keşken de bolar
canğız qaldın

avurlıqlı kozların
qararğan cüregin

ertenleri adaşıp qalğan
betinde koz caşlarını man

qarayman bahtiyar uşqan şahinnı
belli cerin taşlay da
sala qolsaqnı

Versiunea tătară: **Guner Akmolla**

Marius CHELARU

nacht in mir

nacht außer mir

abend in Suhuleț, weit von der Kindheit entfernt

der engel hat sich über mich gebeugt
mit den augen meiner kindheit versehen

ich sammle vergessene hoffnungen
auf sätteln der pferde der tage
die sich in asche wandeln

ich benachbare mich an diesem morgen der wüste
während meine hände
sich an eine tätschelei von ehemals klammern
nichts von diesem augenblick ist mehr fruchtbar in meinem leib
nichts von diesem augenblick dauert unter den lidern der engel

stadt ist in nacht gewickelt
gedanken der menschen sinken zum himmel
mauern zwischen ihnen erheben sich bis frühmorgens
und ihr atemhauche
entströmen den leibern
schwarze pferde die zum tode rennen

grillen gesang schließt das licht
der anfänge und enden
ein engel bedeckt sie mit seiner staubigen hand
schützt sie vor der zeit

nur das schweien
in meine lider genistet
rippe der erloschenen lichts/ vom fleische befreit
nur das schweigen durchdringt die nacht
nimmt mich an die hand
entlässt mich am rande des morgengraus
aus der nacht
mit der augen meiner kindheit versehen
breitet ein engel schatten
zwischen mir von gestern
in wände meiner erinnerungen gemauert
und mir der ich noch nicht bin.

Traducere în limba germană:

Mircea M. POP și Joachim SCHWIETZKE

Cassian Maria SPIRIDON

NELLA GIORNATA QUANDO...

nella giornata quando mi sono nato
uscì dalla chiesa il prete
cantava
„Gesù è risuscitato dai morti
la morte con la morte camminando”

nella giornata quando sono nato
di mattina alle sei
era primavera culminante
la lìa fioriva
le parcelli mi eravano favorevole
le stelle brillavano lentamente

libero
mi sono trovato nei mani della vita
partendo da zero
strozzato di ribellione e
solo

quando mi sono nato
molti erano morti prima e molti
i quali si nascerano poi

era mota erba
che non poteva essere la seconda volta caminata
neanche di me o di altri nessuna volta
ed erava ancora un cavallo rosso su campo giallo
il quale nessuno non avrebbe avuto coraggio
cavalcarlo in quel momento ne poì
più di tutto era la Luna sola e malata
– donna molto matura, senza virginità di tardi
e mancino –
era ancora un pastore che aveva molte pecore e cani
eravano belve, pianti, cime e acque

quando mi sono nato era scritto
il libro
sulla vita vissuta su le strade sotto lunare
dove amiamo l'altro/ come un fiume
dove la notte esiste/il dolore esiste
dove la storia c'è come un crollamento
– senza fatiga e fredda –
dove si corre per l'anima trasparente della neve

erano scritti/ tute le civiltà e tutte le succende
e non soltanto tanto
ma molto più grave
ma/non m'interessa
ciascuno si diffende come può

MERAVIGLIOSO ERA

meraviglioso era quando la mia sorella puliva lampada
da otto-nove fuochi al tempo di sera
bambino sentivo come il giardino il cortile
ti facevano vedere fantasmi

la lampada messa in chiodo tanto possibile che io possa alzare
la luce chiara la stanza
era di notte/ come mi giocavo
il vetro di otto-nove fochi mi è caduto sopra di braccio
oggi vedo ancora la sua orma

POEMA UMANO

vivo
simile degli abitanti dei grandi città

dell'industria e dell'insegnamento
località divise per zone

vivo e non mi lamento
ma neanche mi congratulo
al secondo piano di un edificio banale
la vita

le vie a ciascune ore deserte
le case cieche le donne sole
desnudate smarrindo da camera in camera
i bambini addormentati
il ritorno dal turno degli uomini

il gong della Mitropolia suonando al mezzo della notte.

Traduceri de **Livia MĂRCAN**

INITIATION

seules des larmes/ des douleurs anciennes
/ pour signer le passage
de ces êtres blancs/
(si fraîche/ leur main
sur le front ne se pose plus)

être/
un golgotha/ sans cesse/ foulé
 par des pieds fatigués
égarés et couverts de poussière
est bien trop ardu pour une âme solitaire

la pâleur du front/ brûlant/ comme le souvenir
de mon enfance/ augurant
une adolescence confuse/
(sous le signe de l'indifférence)

je parle/ de la permanence du corps
vocable divin dans les poumons
du jour/
de tout ce qui advient
je descends vers la mer obscure
et vers les septentrions/ je descends à l'agonie

ZODIAQUE

à travers moi filent
vaisseaux noirs/ rêves/ chemins interrompus
de la mort
je continue d'écrire
ainsi
revêtu de la tunique des vanités

tes pieds même ne puis désormais les baiser
j'ai renoncé
à l'instant fugace et vert
(pour ce qui est du bélier et de son avenir
 je déclare :
toutes les portes sont bouclées
nul n'a le temps de mourir)

LA SOUFFRANCE DE LA MATIÈRE

je secoue la neige et la cendre de mes épaules
je me tranche les veines pour voir la couleur s'écouler
pour voir
l'homme dépouillé de sens/ projeté dans les ravins de la mort
glissant/ dépouillé d'amour en un temps où l'esprit
s'éloigne sans cesse
– roi détrôné –
je m'use les genoux sur les pierres sanglantes

le cœur est vide
ancré au plus profond des racines de la vie
du sang de la mer
le corps noir de la nuit
pèse de tout son poids
le silence dévore la chair muette
fusion passionnelle du feu et de l'eau

solitaire et lumineux
respectueux des dix commandements
je me satisfais du désert

LE TOURBILLON DU TEMPS

libre la voie larges les portes/
par les artères de la raison/ voguent les navires muets
/ qu'enlace la pâle lumière de la lune

énigmatiques les mains
dont le visage secoue la corolle
inscrit/ sur la peau du ciel
(qui renaît chaque matin)
tout ce qui advient
perce une pousse neuve/ un pied adolescent
parmi les feuilles mortes
la trompette seule élève sa clamour

voici la fin de l'incertitude
la naissance du vivant

SERRER LES DENTS

la mort aussi sera bonne
 à quelque chose
lorsqu'un matin
trempé de sueur/
recru par ma lutte
 avec l'ange exterminateur
j'oserai
 lever les yeux
confronter le réel/fixer le nœud coulant

BACHIQUE

je respecte les dix commandements
je me regarde d'un œil stupide
je hais la bêtise
dans l'asphalte poussent des racines d'acier
les âmes sont immortelles

le lac/ couleur de cendre scintille
 entre les arbres
un jour/ là-bas/
je trouverai un lieu où me poser

mais en attendant je vide
verre sur verre

pour oublier
que/ même dans le noir/ la douleur
trouve toujours son chemin

APRÈS LE DÉLUGE

nul ne sait s'il se réveillera le matin
nul ne sait si/ ce qu'il mangera à midi
nul ne sait quand sa bien-aimée le quittera
nul ne sait
quand s'arrêteront les horloges

nul ne sait si l'arche fut assez grande
ni quand viendra la colombe
en général
nul ne sait rien
ou du moins/ rien de certain

pas même
sur l'équité des sentences
là-haut/ dans le ciel

CHAOS ou LE DON DES LARMES

fracasse-moi sur les murs de la mort
et laisse-moi/ en un spasme muet
m'enfoncer
dans la triste résignation

mais
admire/ pendant qu'il en est encore temps
le linceul des nuages et le bleu de l'abîme
/ tout mourant a le droit de pleurer/

ENTRÉE EN APOCALYPSE

partout et en tous lieux régnait la nuit
dans les cieux régnait la nuit
la nuit régnait sans relâche
une nuit pâteuse
qui t'emplissait la bouche/ les oreilles
te cognait les yeux
tu ne savais plus vers où
te tourner

nuit d'acier
 pesant sur les cœurs et les esprits
parfois on se rencontre/ on serre la main
 à l'un/ à l'autre
mais la guillotine du froid
 coupe court
à ce commencement
la nuit/ la nuit sans relâche
 la nuit tellement
sur toute chose
dans l'âme/ dans l'esprit
sur la terre
(la nuit dans la nuit)

PETIT MANUEL DE CONVERSATION

je regarde un canon avec dignité bien en face
 son œil profond et noir de fumée
j'entends gronder sa voix
 de sa circonférence sans chair
 rien d'autre que cendre

nous cohabitons lui et moi/
 sur l'affût j'ai posé mon pied
nu/ plein de sang
voilà
 j'ai renoncé aux vertus comme aux péchés
nous sommes absolument nécessaires l'un à l'autre

CE QUE DIT LE BOUFFON

j'habite en moi dans une sorte d'indifférence
j'occupe mon corps
 j'occupe ma chair
je traverse l'espace
 sans lever courant d'air ni vague de froid
dans mon sillage
 nul papier ne s'envole
je palpe le vide
 ou bien le traverse

*

soudain

mon cœur s'est
dissous dans le ciel
et il a neigé
de lourds flocons
de sorte que j'aurais juré
m'être fait lac
presque lac
dans lequel ma blanche main gelait

*

dans la nuit arrive à pas léger comme d'une ombre
mon âme
sur ses épaules une tête blême
aux cheveux de cendre
elle se meut dans la chambre vide
respirant à peine

caché derrière les livres j'entends son souffle
alors terrorisé je cherche le Livre
et je l'ouvre

*

la balle coulée pour mon cœur
va errant de par le monde
elle me cherche inlassable
enfermée en quelques dossiers
portant trois ou quatre paraphes
par lesquels la loi a dicté
que soient moulés quelques grammes de plomb

*

je traîne mon ombre et son mal
secrète/ marbrée de traces violacées
lacérée par les brins d'herbe
lapidée par les cailloux

je traîne mon ombre et le mal
qui l'opresse/ vent chargé de toute la poussière du jour
de toute la poussière de la nuit
le mal du vide

je traîne mon ombre comme une lumière
montée au ciel
couverte de cendre/ bannie
mon âme suit

*

ce qui importe c'est
de continuer
à s'essuyer les semelles
sur le dos des autres
sans envier quiconque
de ne pas s'inquiéter
la bouche se laisse voir
les dents se laissent entendre

ce qui importe c'est
le premier pas
demain je trouverai la porte de la chambre/ arrachée
des papiers éparpillés dans toute la plaine
des cygnes incapables de voler
des taches sur la face invisible
des poèmes suicidés

SCÈNE TRAGIQUE

la veille de sa mort
les rosiers enterrés jusqu'au cou
parés pour l'hiver
étaient en fleurs

une femme étendait sa lessive
la lumière tremblait paisiblement
l'étoile dans le ciel se frayait un chemin de froidure

ACHAB

nul regret pour Achab
que la mer n'ait point de fin
que la tempête n'ait point de fin
que l'équipage ne l'écoute plus
que ses boyaux soient pleins de trous
et raides son dos et sa jambe de bois

aussi longtemps que souffle Moby Dick
ne compte guère
que de la quille aux cacatois tout gémitte
que les rats aient fui le navire
– augure de funeste destin –
que le monde entier soit saisi de démence
que les vivres viennent à manquer
que les pluies soient sans pitié
que les hommes soient des squelettes

PAYSAGE BLANC

les seins du printemps sont en bouton
si jeunes
effleurés encore
de nulles lèvres glacées ni larmes aucunes
sur la rivière en crue
que restera-t-il
de l'heureuse étreinte des feuilles
dans l'œil cristallin de la paix

blanche – la cire lumineuse du front
suit la Lune en son cours
le bruissement gris [du silence]
perce les gouttes de pluie
rares et indifférentes
dans le miroir du temps

AUJOURD'HUI

nous observons nos bouches d'un œil torve
nous voyons le vide qui nous guette
nous observons d'un œil étonné l'âme qui
naît
mais nous souffrons atrocement de cette côte diabolique
tu écoutes l'herbe pousser
pliant sous le poids des larmes
Seigneur/ aie pitié
nous habitons tous/ nous et nos péchés
ton corps de lumière
ah qu'ils doivent être beaux
tes souvenirs de la vie

vois Seigneur les chérubins chanter

LA MER

tes genoux
par un crépuscule de sang
tremblent solitaires

l'attente
- blessure du divin vieillard -
bouleverse mon âme

dans l'œil vaste de la mer
court une unique vague d'effroi
sur la plage déserte/ j'en recherche le sens

* * *

vagues vers quel lointain courez-vous
si nombreuses et si seules
l'une derrière l'autre
effrayantes et douces
inlassables
qui vous attend là-bas/
à l'horizon
que vous ne restez en paix
quelle voix/ montée des abysses
en écho à votre mugissement
vous guide vers une rive étrangère
qui vous attend/ et pourquoi

ô vagues/ inlassables
la rive atteinte
en votre âme/ seuls éclateront brièvement
quelques grains/ d'écume
avidement engloutis/ par le sable et la lumière

Traduceri de Jean PONCET

BIBLIOTECA HAIKU

Marius CHELARU

„Ginyu”, Saitama, Japonia, nr. 80 / 25.10.2018

Din Țara Soarelui Răsare, din nou, „pelerinul” (ginyu) a călătorit către noi, de la Saitama, trimisă de Ban'ya Natsuishi și Sayumi Kamakura.

Acest număr se deschide cu premiul „Ginyu” pe 2018, acordat lui: Jun Tokuhiro, și premiul „Ginyu” Ban'ya Natsuishi pe 201 – Shin'ichi Suzuki, Japonia, și grupaje de poeme ale acestora. La secțiunea eseului semnează premiul „Ginyu”, Sayumi Kamakura, Toyomi Iwawaki-Riebel, meeting reports, o secțiune de book reviews. Secțiunea de poeme este deschisă de Ban'ya Natsuishi, apoi Sayumi Kamakura, Mohammed Bennis (Maroc), un grup de autori japonezi, între care Toshio Kimura, Toyomi Iwawaki-Riebel, indianul Prakash Poudel și.a., și, în final „Ginyu Gallery”, cu poeme selectate și comentate de Ban'ya Natsuishi, ale unor autori ca Bill Cooper, Lavana Kray din nou, Ana Cates, Brett Brady, Willie R. Bongcaron.

Câteva poeme – unul din premianții „Ginyu”, 2018, Jun Tokuhiro (Japonia): Beau apă/ în umbra/ unui american”; „o floarea-soarelui/ plină de semințe/ moartea e eliberare”; Prakash Poudel (India): „Frunza unui copac/ datorită soarelui/ strălucește alb”; „Așteptându-te/ în preajma parcului sakura/ îmbătrânesc”.

„The Japan Journal”, iulie-august 2018, vol. 15, nr. 2.

În acest număr care pe copertă are tema principală „Pace și prietenie cu China”, la secțiunea „Cultură” cuprinde articuloul *Underneath the Spreading Linden Tree: Haiku in Romani*, în care Nishiko Mayo, prim secretar al Ambasadei Japoniei la București vorbește despre o întâlnire pe care a avut-o cu membri ai Societății de Haiku din Constanța, condusă acum de Laura Văceanu, despre un seminar haiku la Facultatea de Studii Economice (ASE) din București și.a..

Nishiko Mayo vorbește, succint, dar cuprinzător, despre „cultura foarte bogată a României”, despre „teatrele superbe”, muzica deosebită de la noi și în special poezia, amintind de Eminescu, despre folclor, doina noastră și.a., dar și despre haiku, despre faptul că și Radu Șerban, fostul nostru ambasador la Tokyo, este un haijin cunoscut. Sunt mai multe subiecte legate de haiku în România despre care vorbește Nishiko Mayo, de la Societatea de Haiku din Constanța (cu o scurtă prezentare a activităților, revistei „Albatros”, fondată de Ion Codrescu etc.), despre concursul internațional pentru copii sub egida JAL (Linilor Aeriene Japoneze), la care participă, prin SHC, și România. Sau despre activitatea Laurei Văceanu legată de haiku în școli, aspecte legate de kigo specifice nouă și.a.m.d. Sunt citate poeme ale lui Șerban Codrin și Radu Patrichi. Articolul este ilustrat cu o serie de fotografii cu membri ai SHC, studenți de la ASE, Radu Șerban și.a.. Sunt și fotografii ale antologilor editate la

noi, unor reviste (între care Kadō), volume de autor, dar una a Teiului lui Eminescu din Copou.

Un articol amplu, prin care Nishiko Mayo arată că s-a documentat temeinic, fiind, totodată, o bună cunoșțătoare a României, pentru care are sentimente profunde.

„Albatros”, vol. XIX, nr. 30, primăvară-vară, anul XXI, seria a III-a, 2018

Apărut sub sigla editurii NeXT book, din Constanța, acest număr al revistei (reamintim, fondată de Ion Codrescu, în 1992) are în sumar haiku, senryū, tanka, foto haiku, haibun, semnate de autori din țară și de peste hotare, dar și book reviews, o secțiune intitulată „Teorie literară” (Laura Văceanu: *Cultura japoneză din Epoca Meiji la întâlnirea cu cea occidentală*, Dan Norea: Studiu comparativ între două genuri scurte – epigrama și senryū), portrete de autor (pentru Alexandru Pătrulescu, Eugenia Enea, Doc Drumheller), premile la diverse concursuri ale societății, *In memoriam Angelee Deodhar*, text semnat de Laura Văceanu, cărți sosite la redacție. Urăm succes noii echipe redaționale, în formula pe care o regăsim în revistă, condusă de redactor șef: Mirela Savin, și în contextul în care cunoaștem dificultățile prin care trece număr de număr revista până ajunge la tipar.

*

A New Hand, Haiku by Jack Galmitz, bilingual edition English-Japanese, Japanese version: Ban'ya Natsuishi, Preface: Kenji Minato, cover and illustrations: Kuniharu Shimizu, Wasteland Shelbyville, SUA, first printing: 2006, 62 p

Născut în 1951, la New York, zonă în care locuiește și acum, în Elmhurst, Jack Galmitz publică în 2006 un volum în care poemele sunt grupate într-o manieră personală, în secțiunile: The Body of God, A Manner of Speaking, Guan Yin's Walk, Emptiness, The Altar, Home. Și poemele sunt mai puțin convenționale, din mai multe puncte de vedere. De pildă, dacă ar fi să ne oprim doar la unul dintre aspecte, felul în care se apropie/ îndeamnă către spiritualitate, folosind cuvinte ca „god” (cumva ambivalent, poate fără a fi vorba despre Domnul, neapărat – dar nu e exclus – ci despre un „god”/ zeu – „the god”/ zeul), altar sau Buddha, Guan Yin („Cel care percepă/ primește sunetele lumii”, bodhisattva în Asia de Est, venerat de budiștii mahayana, care îl asociază cu compasiunea) etc. Este mai degrabă un volum în „cheie” modernă, agreată de cei care consideră, între altele, binevenită înlocuirea sau folosirea în loc de kigo a aşa-numitelor „key words” (despre care am vorbit de mai multe ori în rubrica noastră), între care și Ban'ya Natsuishi. La fel și despre modul în care are în vedere autorul numărul de „silabe”, semnele de punctuație etc. Ar fi fost interesant pentru mine să fi citit acest volum mai aproape de data apariției, poate l-aș fi privit în context cu alte conotații în ce privește unele aspecte de originalitate, probabil. Cu menținerea că sunt destule poeme care reușesc să creeze o atmosferă aparte, încheiem cu câteva exemple:

„Amurg.../ Trupul zeului/ Plutește albastru în mlaștină”; sau, din aceeași parte: „Canalele Veneției -/ Trupul zeului/ e un pește de argint”; „Rațe pe râu:/ De parcă n-ar fi altceva/ decât lumină și culoare”; Ridicând o piatră/ ea vorbește/ mereu despre întuneric”.

*
* *

Vara aceasta a avut loc ediția a XXVII-a „Colocviului național de haiku Constanța” – 23-25 august 2018, organizat de Societatea de Haiku Constanța; parteneri: Colegiul Național „Constantin Brâtescu” și Cenaclul „Mihail Sadoveanu”. Acolo am primit o serie de cărți și reviste, pe care le semnalăm mai jos, fiecare la locul cuvenit (reviste, alte cărți ale autorilor de haiku ș.a.).

Olga Duțu, *Momente haiku*, ediție trilingvă, română-engleză-franceză, coperta, prefață și creațiile haiga din interior: Ion Codrescu, traducători: Tiberiu Tizu, Alexandra Flora Munteanu, Onorina Grecu, Rodica Maria Popescu, proofreading: Lavinia Nădrag, 230 p.; *Constanța culturală* 2017, 234 p.; Celebris S.R.L., Constanța, 2017

Olga Duțu este un nume des întâlnit în rubrica noastră în ce privește lirica niponă (domeniu în care are o activitate bogată), dar nu numai, aşa că vom fi succinți relativ la primul volum, atent îngrijit și ilustrat, beneficiind și de colaborarea lui Ion Codrescu. Textele au ca tematică lumea animalelor, curgerea timpului/ ciclul sezonier, scene din viață/ întâlniri care au impresionat-o pe autoare (lacrima înghețată de pe obrazul unei fetițe, plânsul unor copii loviți de soartă, familia găsită în viață după trei zile de la avalanșă, bradul de Crăciun însângerat după atacul islamist ș.a.) momente din călătorii în diverse locuri mai de aproape ori de mai departe. Sau „jocuri” legate de „ziceri” de nu cine știe ce demult, din vremuri pe care le dorim duse pentru totdeauna („Horia Agarici/ a zburat la vânătoare -/ după bolșevici”). Doar două poeme, și cu titlu de exemplificare: „crengi de liliac/ încărcate cu flori albe -/ de zăpadă”; „La Polul Nord/ mii de ouă de gheăță -/ tot atâția sori”. Și, desigur, nu încheiem fără a reaminti aportul lui Ion Codrescu.

Constanța culturală 2017 a fost „construită” sub semnul unui moto din Kant: „Un popor fără cultură e ușor de manipulat”. Iar autoarea, prin această „retrospectivă” personală, selectivă, a unui an cultural al Constanței arată că pe țărmul unde a viețuit Ovidiu (sub semnul căruia a fost 2017, la două milenii de la moartea sa), se au loc evenimente de tot felul –la care Olgă Duțu a fost, în bună parte a cazurilor, prezentă –, că este o viață literară/ culturală/ artistică diversă și bogată. Și vorbim despre balet, teatru, lansări de carte, întâlniri cu diversi autori (pe unii Olga Duțu i-a interviewat – sunt peste 40 de con vorbiri), cenacluri literare ș.a.

Textele sunt grupate astfel: Cap. I. Publius Ovidius Naso – 2000 de ani, Cap. II. Mărăști, Mărășești, Oituz – 100 de ani, Cap. III. 100 de ani de la nașterea lui Oleg Danovski, Cap. IV. 65 de ani ai Teatrului de Stat Constanța, Cap. V. Casa

de Cultură a Sindicatelor, Cap. VI. Societatea de haiku Constanța – 25 de ani, Cap. VII. Alianța franceză – 25 de ani, Cap. VIII. Cenaclul „Mihail Sadoveanu” – 10 ani, Cap IX. Uniunea Scriitorilor Europeani de Limbă Română, și, în final, rezumat în română, engleză și franceză, mulțumiri, indicii, de aceeași autoare.

*

Adnana Călinescu, *Cocorul albastru/ Blue crane*, haiku, ediție bilingvă română-engleză, versiunea engleză: Radu Mihail Călinescu, Editura PIM, Iași, 2017, 1000 p.

Apărută la Iași, sub egida asociației „Universul prieteniei”, cartea (cu ilustrații aparținând tot autoarei) cuprinde capitolele: I. Călătorind cu Basho, II. Primăvară, III. Vară, IV. Toamnă, V. Iarnă, VI. Pisoii.

Este și sensibilitate în multe din aceste texte. Pe de altă parte, dacă în ultimul capitol, chiar și primul, în mare, autoarea nu mai apelează la kigo, kireji sau alte asemenea care ar duce cu gândul la ce înseamnă haiku în viziune clasic acceptată, în celealte putem vorbi de o oscilație între tendințele „moderniste” „accentuate” și cele spre clasic. Astfel, numărul „silabelor” nu este mereu 5-7-5, dar sunt și texte în care se păstrează; aceleași considerații și despre kigo, kireji ori, pe un alt palier, litere mari și mici, semne de punctuație, folosirea verbului, dar și alte elemente care țin de structura a ceea ce îndeobște definește un haiku, dincolo de „spiritul haiku”. Câteva exemple: „Până și în Haiku,/ teoria conspirației –/ Basho, agent?!”; „Joc de domino,/ zborul fluturelui –/ vinovat de tot?”; sau „Pe masa de scris/ crenguța de liliac –/ afară ninge”.

Alte cărți ale autorilor de haiku

Dan Norea, *Călător prin lume, amator de glume*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2018, 154 p.

Dan Norea are un fel al lui de a povesti despre călătorii, în care relatarea propriu zisă despre locurile vizitate se îmbină cu umorul (pe alocuri chiar cu epigrama/ poezia umoristică), dar și cu documentarea pe mai multe paliere. Nu în ultimul rând trebuie remarcat și spiritul său de observație. Altfel spus – o călătorie altfel din Deltă în Spania, de la Praga în Belgia, din Sevilla ori Madrid la Londra ș.a. O lectură plăcută și o semnalare pe care o încheiem cu un... poem de pescar, „adaptat” după Vasile Alecsandri de Dan Norea: „Răspândind fiori de moartea, luntrea cea de undiți plină,/ Când la umbră se dosește, când s-arată la lumină;/ iar pe mal în liniștire, un bâtlan păsind încet,/ Zice: Nu-i pieirea lumii... căci pescarul e poet!”

*

Alexandra Flora Munteanu, *Sub cupola poeziei*, ediție bilingvă română engleză, versiunea engleză aparține autoarei, Editura Next Book, Constanța, 2018, 126 p.

Despre Alexandra Flora Munteanu și preocuparea sa și pentru creațiile altor colegi am scris de mai multe ori în rubrica noastră. Tot despre o astfel de carte este vorba și aici, una la care autoarea mi-a mărturisit că a lucrat peste opt luni.

Sunt texte în care se referă succint la cărțile umor confrăți; le-a grupat (după Argument), în capitolele: I. Societatea de Haiku din Constanța la aniversare – 25 de ani), II. Societatea Română de Haiku București, III. Cenaclul „Mihail Sadoveanu” Constanța, IV. Grupul Anticus, V. Poeți din Republica Moldova. În fiecare dintre acestea, cum se poate înțelege și din titulatură, abordează pe scurt cărți ale unor autori care activează în grupurile/ asociațiile respective. Este și un fel de jurnal al lecturilor Alexandrei Flora Munteanu, în care amintește, în maniera sa, de peste 40 de nume de autori, bună parte activând în cele două societăți de haiku de la noi sau în diverse alte asociații/ grupuri din regiunea tomitană.

*

Aurel Lăzăroiu, *Cenaclul literar „Mihail Sadoveanu”, 1976-2003*, studiu monografic, Editura StudIS, Iași, 2015, 342 p.

Din discuțiile cu mulți autori dobrogeni, unii de lirică de sorginte niponă, am auzit des de cenaclul „Mihail Sadoveanu” (înființat în 1976, întrerupt în 2003, activitatea fiind reluată în 2007) și diverse activități legate de acesta, din cadrul Cercului Militar din Constanța. De aceea am lecturat cu interes această carte, și, la nevoie, am cerut și alte detalii de colegii constănțeni, semnalând-o, mai pe larg, în „Con vorbiri literare”, și, acum, aici.

Scrie Aurel Lăzăroiu, „am intenționat să adun într-un singur loc informații privind activitatea cenaclului”, cu privire la „27 de ani din perioada cea mai frumoasă din viață” acestuia, adică din 1976, când a fost înființat, până în 2003, odată cu retragerea secretarului literar Geo Vlad. În 2008, cenaclul, a „asimilat” și Clubul Umoriștilor Constanțeni, din care fac parte și autori de lirică de sorginte niponă (între care Ana Ruse și Dan Norea).

În cvântul de început Olga Duțu, aplică pentru prezentare metoda dinamic-contextuală, după un scurt istoric al unor aspecte legate de presa dobrogeană (pe larg despre presa din regiune, de la primele publicații până spre zilele noastre a scris Traian Brătianu), reviste școlare/ ale liceelor/ din mediul universitar (și cele care/ în care publică autori de lirică de origine niponă – „Albatros” sau „Interartes”) și.a., amintind diverse nume de constănțeni/ dobrogeni sau din alte locuri, legate de activitatea de acolo, „pentru a contura contextul istorico-cultural și literar” care a „favorizat apariția celui mai longeviv cenaclu dobrogean”, alături de cel al Casei Corpului Didactic, „Poesis”.

Sunt selectate „creații poetice care ilustrează evoluția lirică a celor mai valoroși membri ai cenaclului”. Remarcăm, asemenea doamnei Olga Duțu, scurtul „sondaj” cu care se încheie acest prim volum despre activitatea cenaclului, cu răspunsurile a șapte autori la întrebările lui Geo Vasile.

Un volum care poate oferi celor interesați o imagine asupra unui cenaclu, a unui spațiu de suflet în care s-au întâlnit multe dintre firele care au ţesut viața culturală a Dobrogei, atât de bogată și prin minoritățile care conviețuiesc cu românii, fie că vorbim de literatură, umor, teatru, ori pictură și.a., și multe nume importante pentru acel areal, sau/ și nu numai, parte dintre aceștia fiind autori de lirică niponă. Așadar, aşteptăm cea de-a doua parte a acestui demers.

*

Ana Ruse, *Istorie în mișcare*, Editura Anticus Press, Constanța, 2018, 144 p.

În vara aceasta a plecat la cele veșnice Ana Ruse, membră și a Societății de Haiku din Constanța. Prezentăm cititorilor, succint, ultima carte a sa, una de călătorii, pentru că Anei Ruse i-a plăcut mult să străbată lumea. Cartea cuprinde secțiunile: *La Istanbul, dor de Dunăre, Potră cu amintiri, Turcia între legende și realitate, Georgia, factor de stabilitate în zonă, Azerbaidjan, o insulă islamică între țări creștine, Armenia, o pasare Phoenix mereu rănită, Comemorarea unei drame în Crimeea*. Știu că avea și alte planuri de drum, multe și frumoase, și vorbea și despre alte cărți.

Din păcate, acum ne amintim despre ea ca un fost membru al SHC, dar cărțile sale au rămas la îndemâna cititorilor.

Pe scurt din reviste

*

„Constelații diamantine” (redactor șef: Doina Drăguț), anul IX, nr. 3(91)/2018, nr. 8(96)/2018

În numărul 3 un grupaj poetic bilingv, română-franceză, de Paula Romanescu, *La moartea frunzei*, și Valentin Nicolițov semnează o recenzie amplă la o carte recentă semnată de Vasile Moldovan, *Suflet geamăn*.

În numărul 8, sub semnătura și în versiunea engleză a Genjianei Groza, sunt patru poeme tanka în română și engleză. Spre exemplificare, un poem: „Pe cer curcubeu - / în frunzișul nucului/ cântec de mierle - / aşa multe amintiri din copilărie”.

„Litere euxine/ Literas Ponti”, nr. 2 (6)/ aprilie – iunie 2018, Nr. 3 (7)/ iulie – septembrie 2018

În numărul 2 (6) al revistei „Litere euxine”, subintitulată „Revistă trimestrială de imagine a Cenaclului Mihail Sadoveanu” (fondată de coordonatorul cenaclului, Aurel Lăzăroiu), care apare la Constanța, sunt mai multe semnături ale autorilor de lirică de sorginte niponă. Astfel, citim despre *Univers Haiku*: Dan Norea, Profil de autor: Laura Văceanu, mai multe lansări de

carte: Olga Duțu, Coca Elena Gheorghiu, artă plastică: Mihaela Cojocaru ș.a. De asemenea, citim despre participările la diverse evenimente literare care au avut loc la malul mării cu participarea altor nume amintite în urbirca noastră sau colaboratori ai revistei (în afara celor amintiți deja) Alexandrei Flora Munteanu, Dianei Dobrița Bâlea, Traian Brătianu, Ana Ruse, Arșaluis Sarchisian Gurău ș.a.

În numărul 3 (7) notăm, în plus, notele despre câteva lansări de carte, între care Sub cupola poeziei, de Alexandra Flora Munteanu și cele despre Cocolciul de haiku de la Constanța; joi, 23 august, 2018, la Complexul turistic „Răsărit”, de pe Plaja Corbu, a fost o întâlnire comună a Cenaclului literar „Mihail Sadoveanu” și a Societății de Haiku din Constanța, au fost prezentate cărți și s-au susținut recitaluri ș.a.

*

„Dobrogea culturală”, editată de Liga Scriitorilor Români, filiala Dobrogea, an IX, numerele din martie și iunie 2018

În cele două numere (revista apare semestrial) – în care sunt multe texte încinstate centenarului – semnează, ca de obicei, mulți autori de lirică niponă (parte fiind în Consiliu și/ sau Colegiul editorial: Alexandra Flora Munteanu, Mihaela Cojocaru, Dan Norea). Astfel, Dan Norea publică fragmente volumul *Gondola de Constanța*, epigrame, gazeluri, Mihaela Cojocaru apare cu proze, Olga Duțu semnalează volumul *Alexandra*, al Veronicăi Pârlea Conovali, Alexandra Flora Munteanu scrie despre lansarea romanului *România divizată*, al Vasilicăi Mitrea ș.a.

*

„Metafora”, revistă editată de Fundația culturală „Metafora”, Constanța, redactor șef Ioan T. Ștefan, anul XXVII, nr. 1 (87), 2017

Am primit, pentru prima dată, această revistă la care Ana Ruse este redactor colaborator, și am întâlnit semnăturile unor autori de lirică niponă, cu diverse tipuri de texte: Mihai Merticaru, Florin Grigoriu, Olga Duțu.

*

Vatra veche, lunar de cultură, „Serie veche nouă” Anul X, nr. 7 (115) iulie 2018

În acest număr al revistei, al cărei redactor șef este Nicolae Băciuț, citim două texte, două perspective interesante, despre Japonia: „Stația Tokyo” jurnal de ambasador, sub semnatura lui Radu Șerban, și „Japonia – note de călătorie”, partea a II-a, de Mihai Posada.

P O E Z I E S T RĂ I NĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE GERMANĂ

Ludwig UHLAND

BLESTEMUL BARDULUI

A fost odată-n vremuri, departe, un palat
Ce strălucea-n întinsuri pe-o țară-n lung și-n lat,
Jur împrejur grădini, fântâni țâșnind mereu
Din gura lor de aur sclipiri de curcubeu.

Acolo un mândru rege, victorios, bogat,
Stătea pe tronu-i falnic palid și-ngândurat.
Gândirea-i era spaimă, ochii-i erau calici
Cu cântu-i era sănge iar vorbele lui bici.

Doi cântăreți odată veniră la palat,
Unul cărunt de plete, altul cu aur buclat.
Bătrânul sta cu harfa pe-un cal împodobit
Iar Tânărul tovarăș pășea neprihănit.

Bătrânul bard îi spuse: – Fii pregătit acum
Să cânti tot ce-i mai dulce, să cânti tot ce-i mai bun,
Plăcerea și durerea tu strâng-ți-le-n piept
Să-l îmblânzim pe rege, să-l facem înțelept.

În sala cea înaltă ajunseră cei doi,
Regele sta pe tronu-i, regina dinapoi,
El falnic sta pe tronu-i ca nordica lumină,
Ea strălucind sub boltă era de farmec plină.

Moșneagul doar atinse cu degetele struna
Că valuri unduoioase se adunau întruna
Și limpede ca cerul al Tânărului glas
Se împletea cu basul bătrânului Pegass.

Cântară primăvara, credința și iubirea
Și libertatea demnă, frumosul și cinstirea,
Cântară tot ce-i dulce; mai tare, mai molcom,
Cântară tot ce-nalță inima unui om.

Curtenii-n cerc pierd firul batjocurei din jur,
Războinicili se-nmoaie sub acest cântec pur,
Regina fermecată din pieptu-i a desprins
Un trandafir pe care poetilor l-a-ntins.

– Voi mi-ați sedus poporul, acum femeia-mi vreți?
Strigă turbatul rege acelor cântăreți
Apoi aruncă spada în Tânărul piept care
Își seacă vraja vietii-n a săngelui izvoare.

Și ca de o furtună se-mprăștie o lume.
Flăcăul își dă duhul în brațele bătrâne
Ce-l învelesc în mantă, îl leagă drept pe cal
Și-l scoate afară-n curte ca într-un ritual.

Dar colo-n fața porții bătrânu se oprește
Și preț a mii de harfe el harfa și-o zdrobește
De marmora coloanei, apoi strigă turbat;
Se zbuciumă castelul de glas înfiorat.

"– Blestem voi săli mărete să nu vă sune cânt
de coarde, nici glas Tânăr până veți fi pământ,
Suspine doar și gemet și pas timid de sclav,
Stafia răzbunării vă calce-n pas gângav.

Vai voi grădini bogate, priviți fața-i de mort,
Priviți obrazu-i Tânăr ce-n palmele-mi îl port,
Să veștejiți ca dânsul, izvoare să vă sece,
Să vă-mpietriți pustiul prin timpul care trece.

Tu ucigaș, blestemul toți barzilor din lume
Pogoare pe strâmtețea plăpândului tău nume,
Să nu-ți găsești coroana renumelui etern,
Să fii un ultim răcnet uitat ca un blestem."

Bătrânu strigă, cerul i-aude disperarea
Și ziduri se dărâmă, coloane-și pierd sfidarea.
O singură coloană mai stă doar într-o râna
Dând semn ce a fost acolo, ce n-a fost să rămână.

În jur doar piatră arsă, nici pomi, nici o alei,
Nici regele cântat nu-i în rând de epopee;
Uitarea se-nțețește, nu-i pasă nimănuia.
Așa-mplini destinul blestemul bardului!

Traduceri: Christian W. SCHENK

Else LASKER SCHILLER

Surorii mele Anna acest cântec

Inima mea stă într-o coroană de iederă.
Nu se mai poate ofili,
Nu mai poate înflori,
O, sora mea.

Depart se sting treptat lumânările morții
În ochii ei frumoși,
Aceștia au fost două constelații
În care priviră copiii.

Doamne, ce neagră a fost noaptea!
Nici un soare nu mai îndrăznește
Să găsească un zâmbet
Pe fața mea.

O, mâinile tale

Sunt copiii mei.
Toate jucările mele
Sunt în adâncitura mâinilor lor.

Mereu mă joc de-a soldații
Cu mâinile tale, miciule călăreț,
Până când ele cad.

Cât de mult iubesc
Mâinile tale de puști, amândouă.

Cântecul vieții mele

Privește viața mea preschimbă...
Adânc se apleacă stelele.
Privește viața mea preschimbă.

Toate drumurile mele cu flori
Duc spre ape întunecoase,
Frați care se ceartă de moarte.

Bătrâne au devenit stelele...
Privește viața mea preschimbată.

Cântecul meu de dragoste

Pe obrajii tăi
Sunt porumbei de aur.

Doar inima ta este o vijelie,
Sângelile tău vuiește, ca sângelile meu -

Dulce
Pe lângă tufișuri de zmeură

O, mă gândesc la tine -
Întreabă noaptea.

Nimeni nu știe
Să se joace aşa de frumos cu mâinile tale,

Să construiască palate, ca mine,
Din degete de aur,

Cetăți cu turnuri înalte!
Atunci suntem noi hoți de bunuri aruncate de mare la țărm.

Când ești tu aici
Sunt mereu bogată.

Tu mă iezi aşa la tine,
Eu văd inima ta înstelată.

Sclipitoare şopârle
Sunt viscerele tale.

Tu ești cu totul și cu totul din aur -
Toate buzele îți rețin răsuflarea.

Mama mea

Arde lumânarea pe masa mea
Pentru mama mea toată noaptea –
Pentru mama mea.

Inima mea arde sub omoplați
Toată noaptea
Pentru mama mea...

Mama

O, mamă, dacă ai trăi
Atunci m-aș juca în poala ta.

Mi-e teamă și inima mă doare
De prea multă suferință.
Peste tot răsare frunziș de sânge.

Unde să meargă copilul meu?
Eu n-am făcut bucuroasă nici o potecă,
Tot pământul este scormonit.

Mamă, dragă mamă.

Karl Vogt

Acesta este de aur –
Când urcă pe scenă
O luminează.

Mâna sa este un sceptru
Când regizează

Tragediilor lui Strindberg
Le pune coroană,

Din creațiile lui Ibsen
Ia el perlele negre,toate.

Doar el însuși poate să joace regele
În piesă.

Mâine va fi el rege –
Mă bucur.

Lui Hans Adalbert

Când vorbești

Înfloresc cuvintele tale în inima mea.

Peste părul tău luminos

Pornesc gândurile mele într-acolo negre

Tu ești în întregime din pământul sudului și dragoste

Și stea și amețeală.

Eu însă am murit demult.

O, tu, lăcașul meu ceresc.

Georg Trakl

Ochii săi erau foarte departe.

El a fost odată ca băiat déjà în cer.

De aceea ieșeau vorbele lui

Pe nori albaștri și albi.

Noi ne certam privitor la religie

Dar întotdeauna ca doi tovarăși de joacă,

Și îl purtam pe Dumnezeu din gură în gură.

La început a fost cuvântul.

Inima poetului, o cetate puternică,

Poeziile sale: teze cântătoare.

El era desigur Martin Luther.

Sufletul său întreit îl purta pe palmă,

Când a descins în războiul sfânt.

Atunci am știut, el a murit –

Umbra sa zăbovea de neînțeles

Pe amurgul camerei mele.

Traducere din limba germană de **Mircea M. Pop**

Frank JOUSSEN

Frank Joussen este poet, scriitor și profesor german. În 2008, editorul Avvarı Showraiah i-a publicat volumul *Poduri înălțând/ Building Bridges*, primit cu mare bucurie în Andhra Pradesh. O parte din poemele și nuvele lui au fost publicate în reviste și antologii internaționale [Australia („Southern Review”, „Ulitarra”, „Imago”, „England Review”), Marea Britanie („Pulsar”, „Poetic Hours”, „Caught in the Net”, „The Poetry Kit”, „Writing Raw”, „Popshot”, „The Measure”), Irlanda („The Bozne Berries”), Canada („The Malta Ezine Zone”, „Cerulean Rain”, „Raven Poetry”, „Big Pond Rumours”), America („The Pedestal Magazine”, „Ravan Poetry”, „Kota Press”)]. A publicat poeme în câteva reviste din India: „Canopy”, „Creative Saplings”, „Metverse Muse”, „Muse India”, „Poet”, „Poetry Today”, „Triveni”, „Poets International”, „Literary Ruminations”, „The Spiritual Self”, „Save Earth–Save Man”.

Distinctii și premii obținute: „Excellence in World Poetry Award” conferit de United Spirit of Writers Academy, Aligarh, India; premiul întâi „The Novelette”, U.S.A.; mențiune cu ocazia unui concurs internațional de poezie (the International Mattia Short Poetry Competition, U.S.A. 2009 etc.).

Doamne

De ești Tu răspunsul,
atunci întrebare sunt eu.
Înțelesul e deslușit.
Sunt Om,
un străin și pentru mine.
Ești Domnul,
răspunsul dintâi și
și din urmă.

Veșnică întrebare?
Veșnică lume.
Veșnic răspuns.

De vreau să beau
mai mult din nesfârșita fântână
a înțelegerii
se cade mai mult să cuget la Tine
Doamne.

După rugăciune

după o rugăciune
tot ce părea copleșitor

nu mai are aşa de mare importanță
tot ce părea cu neputință
acum e posibil deși nu-i simplu nici îndoieilnic

doar dacă rugăciunea
lucrează
în cel care spune
 că neamul
 rugător
nu schimbă
fața Pământului
din mila Domnului

Prezentare și traduceri de **Olimpia Iacob**

POEZIA FRANCEZĂ CONTEMPORANĂ

Éric Sarner

Éric Sarner (Algeri, 1943) trăiește între Berlin, Paris și Montevideo. Este poet, scriitor, jurnalist – *Le Monde*, *Libération*, «*Géo*», «*Autrement*»... – și regizor. Dintre ultimele volume de poezie amintim: **Éblouissements de Chet Baker** (La Passe du Vent, 2010). **Salto nel sole oscuro**, Terra d'ulivi, 2017, trad. E. Macadan), **Ballade de Frankie** (Le Castor astral, 2011), **Cœur chronique** (Le Castor astral, 2013. Premiul Max Jacob 2014), **22 Figures au passage** (Les Venterniers, 2015) și **Solitude des mots** (Tarabuste, 2017). A publicat numeroase jurnale de călătorie, printre care: **Sur la Route 66, petites fictions d'Amérique** (Hoebeke, 2009), **Un voyage en Algérie** (Plon, 2012), **Regarde par la fenêtre** (Akinomé, 2017). Ca artist plastic, a expus lucrările sale de cercetare asupra raportului dintre cuvânt și imagine *Tentations et Tâches de femmes*, sevență de iconotexte, și **Soupçons d'épopées**, colaj și fotografie (Galerie Marianne Cat, Marseille, 2004 e 2005). A realizat peste douăzeci de documentare culturale și de călătorii, printre care Sénac, Jean, Algérien, poète (2010); e autorul poemului cinematografic **Le Ravissement de Palmyre** (2015). A tradus din engleză (Pierre Joris, D.M. Thomas, Wessel Ebershon) și din spaniolă (F. Garcia Lorca). În anul 2013 Eric Sarner a fost laureat al Premiului Tudor Arghezi (Tg. Jiu). Textele traduse în limba română fac parte din volumul **Cœur Chronique** (2013)

30-SEKRÉTO

secret: *un trezoro sekreto.*
 o ușă ascunsă, *sekreta*
 un parolă, *sekreto.*
 Mama și mătușa atunci când nu vroiau
 ca eu să înțeleg cutare sau cutare secret pe care-l aveau
 treceau
 dintr-o dată
 în idîș
 (limba care le era cea mai intimă, limba lor de dinainte,
 într-un mediu acum marcat de iudeo-arabă
 sau ceea ce rămânea din iudeo-spaniolă).
 Cuvântul auzit atunci și rămas cel mai prezent
 este „*Guenig!*”
 “De-ajuns!”

32-NOMBRE

Numele.
 Era un amestec de sunete de nepătruns
 în numele care mă înconjurau.

Vocale – da – nu se mai terminau,
toate.
și numele tatălui începea cu articolul
masculin EL, care în calitate de nume propriu,
este chiar
numele lui Dumnezeu:
El ke no es nombrar;
cel ce nu poate fi numit,
Inefabilul.

33-DURMIR

Na-ni puiule nani!
ca și cum a dormi este tipic copilului:
pentru femeile din jurul lui
părea să fie ceva liniștitor, bonus de odihnă,
când el dormea.
Lumea devinea mai egală,
era ca inofensivă,
doar pentru că o clipă copilul dispărea
din ea.

Un somn prea ușor sau prea agitat,
durmir alborotado,
și femeile erau cuprinse de angoasă.

În cele din urmă
chestiunea locului
este aceea că trebuie ținut
cât mai strâns
neîncetat
nemișcat
dacă ne jucăm cu el
locul
să știm că jocul e serios
și că trebuie de asemenea
să
ne jucăm fără a ne juca
să știm
că într-un loc
un loc secret

răul
răul
nu mai poate nimic

*

Hades a răpit-o pe Persefona
Zeus îi ordonă
să o înapoieze mamei sale
Demetra
zeiță a Pământului
Hades îi dă să mănânce
Persefonei şase boabe
din fructul morțiilor
Zeus decide în cele din urmă că
Persefona va petrece
şase luni cu Demetra
şi şase luni cu Hades
când Persefona
e cu Hades
Demetra
e atât de tristă
atât de tristă
că inventează iarna

*

Nopțile
se micșorează
cine-și dă seama
se face
cum că nu
ar ști
că zilele
și ele
se micșorează
toate ușile
sunt deja
deschise
din moment ce
totul se pierde
rămân acolo
vagoane mici
roz

cu
perne albastre

*

Am întâlnit
în Pigalle-ul
anilor șaptezeci
tipuri de îngeri
zâmbitori în infern
și înghețăți
în vântul glacial
al bulevardului
la negustori
către vechiul Médrano
către Anvers
târziu
când fetele
se încălzeau
arătându-și coapsele

pentru un franc
între pânzele unei perdele murdare
dacă aş fi știut că toate
aveau să moară
aş fi țipat

*

Realitate
limbaj
și
moartea
spune Pasolini
realizează un montaj fulgerător
al vieții
noastre
și de asemenea
numai grație morții
viața noastră
ne ajută
să ne exprimăm
diversitate
incalculabilă

a semnelor
pe care le traversăm sau creăm
fără ca
vreodată
niciodată
timpul
să conteze

Kenny OZIER-LAFONTAINE

Kenny Ozier-Lafontaine s-a născut în anul 1988 la Fort-de-France, este poet, artist plastic și video, autor a două volume de poezie publicate la Editions Maelström din Bruxelles (*Billes*, 2015 și *Fils de la Nuit*, 2012). *Fils de la Nuit* are deja o ediție italiană apărută în anul 2016. În același an a apărut la Edizioni Pulcino Elefante placheta sa de artă „*Zucchero*”. Este autorul mai multor cărți de artă, rezultat al colaborării sale cu diversi artiști, realizator de documentare (Brazilia, Cuba, Franța, Belgia), colaborator a numeroase reviste și performer al textelor proprii. Poeziile sale sunt pentru prima oară traduse în limba română: primele două texte fac parte din poemul „*Meurs!*” din antologia colectivă „*Je fais un rêve*”, La passe du vent, 2018, iar textele următoare sunt din volumul „*Billes*”, Ed. Maelström, 2015.

Mori!

(fragmente)

Omul în alb iubea zăpada
dar omul în negru zicea:
noaptea e vastă
atunci zăpada geloasă
își desfăcea brațele
își ținea răsuflarea
sufla cu putere
foarte tare
ca să-și îngroașe cristalele
ca ele să fie
dense
luminoase
strălucitoare
precum stelele nopții
atunci
un dintre de lapte bine-ntărit
cădea fără să ricoșeze
din gura
înzăpezită
a omului în alb.

*

omul în albastru
nu iubea nimic
băuse oceanul, cerul și o mie de cuburi de gheăță
de care rămăsese dezgustat
fără poftă
deprimat
omul în galben îi cânta la ureche
cum capul lui Dumnezeu era o mină
că scorul fusese ieri de 2 la 0
că azi el egalase
că mâine totul va fi pierdut
că era deja prea târziu
dar că Suedia și Brazilia erau aceeași țară
aceeași națiune de lumină
aceeași biserică
un templu dărămat
fulgerat
că un foc ardea
ardea tare
în mijlocul glontelui
că un zgromot de pop-corn
de mitralieră
de război civil
era închis în mijlocul mingii
Din „Bille”
fruct, a cărui carne nu ar apartine niciunui copac,
pană care nu ar fi aparținut nici unei păsări,
plăcere eliberată a tuturor plăcerilor,
teamă eliberată de cauza ei,
ecou care ar fi propria lui voce,
reflex care nu ar fi al niciunui chip,
cuvânt care n-ar apartine niciunui limbaj,
cadavru care n-ar fi fost al niciunui viu,
centru emancipat din dictatura cercurilor,
din monotonie euclidiană,
o privire singură, fără nimeni care s-o traverseze,

lucru orfan,
a cărui cenușă nu a fost destinul niciunei arderi

(umbra e întotdeauna mai puțin singură

decât cel pe care îl însoțește)

*

jumătăți de soare,
luni pline de heliu,
strâmtarea zonelor destinate cuvântului,
întregul plutind, derivând la suprafața unui continent
de alge fals primitoare
și el aşezat,
cu ochii mici și privirea slabă
poate flămând,
nimic nu vine să întrerupă cursa suferințelor
alunecând de-a lungul osului,
hazardul cuvintelor a moștenit o mecanică fragilă.

*

nu e nimic de spus,
tăcerea suflă în bronhiile mele
melodia cea rea
ai putea crede că auzi grohăind un soare palid
în fundul gâtului meu
un vânt suflă, căruia
i se acordează cuvinte prea slabe
ca să poată atinge suprafața,

fluviul aduce de toate cu excepția reflexiei imobile a cerului.

*

n-ar trebui să arătăm pe cer decât acele fragmente
care sunt mărturia culorii,
(albastrul cerului în afara sarcofagului de lumină
are aparență
unui copac fără rădăcină,
fără coroană
fără trunchi
fără ramuri
fără frunză și fără fruct
cu doar prezența unei păsări negre
așezată pe o creangă invizibilă)

Prezentare și versiunea română: **Eliza Macadan**

Michel BENARD

Poet, eseist, pictor abstract intuitivist. Laureat al Academiei Franceze. Cavaler în Ordinul Artelor și Literelor. *Poeta Honoris Causa*. Consilier cultural al Cenaclului European Francofon al Artelor și Literaturii. Ex-Vicepreședinte al Societății Poeților și Artiștilor din Franța. Vicepreședinte și membru al Comitetului director al Societății Poeților Francezi.

Sub mângâierea vântului

Sub mângâierea vântului
Și fuga timpului,
Să încerci să percepi invizibilul,
Să încerci să captezi indicibilul,
Să încerci să culegi vibrația
Unei flori de lumină.
În mijlocul tenebrelor.
Arpentor al straniului,
Spicitor al inefabilului,
Să interoghezi efemerul mirajelor,
Să sculpezi frisoanele vântului.
Şaman al revelației
Să dezvăluie portretele singulare,
Să conjuri farmecale,
Și să transmuți misterul
În poem de piatră.

Nu-mi mai rămâne

Nu-mi mai rămâne
Decât intraductibilul verbului,
Al misterului scrierii,
Decât umbra mâinii
Pe literele de lumină
Pentru a îmbrăca cu acalmie cotidianul
A căuta fastele memoriei
Și cântecele necesității.
Atunci în această indicibilă solitudine,
Să îndrăznesc încă inexplicabila
Dovadă de iubire
Ca parcurs inițiatic.

Sunt frecvențele universului

Frecvențele universului
Vibrează în sufletul meu,
Pulsațiile cosmice
Ale muzicii sferelor
Îmi luminează memoria.
Pentru a schița mai bine
Liniile secrete ale corpului tău
Închid ochii,
Și păstrează tăcerea
Ca să pot mai bine
Să ascult melodia vocii tale.

De o grație ingenuă

De o grație inocentă
Surâsul tău ingenuu
Se estompează pe furiș,
Pentru a dispărea deja
La colțul unei străzi necunoscute.
Interogații efemere,
Paranteze silențioase,
Semne dulci și mătăsoase
Depunându-se pe un pergament
Pentru o atingere a eternității
În care se crede încă în uimire.

În teatrul nopților noastre

În teatrul nopților noastre
Senzualitatea corpului tău,
Strălucirea chipului tău,
Chemarea ochilor tăi,
De dans în arabescuri,
Desenează emoția
În ritmul pasiunilor,
De unde se nasc cuvintele
Schițând poemul nostru.
În teatrul nopților noastre
Corpul tău se abandonează
Impudic dar liber

Pe altarul iubirii.

De la lumina zilei

De la lumina zilei
La umbrele nopții,
Trecând pragul
La arca speranței,
Vă văd chipul
Cum se dedublează progresiv
Pe o tăcere stranie
Dintre două cerneluri.
De la lumina zilei
La umbrele nopții,
Mă întreb îndelung
Despre sensul vieților noastre.

Prezentare și versiunea română: **Elisabeta Bogătan**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Angelo MANITTA

Angelo Manitta s-a născut la Castiglione, în provincia Catania. Este fondatorul Academiei Internaționale „Il Convivio” și al revistei omonime, autor a numeroase cărți de eseuri pe teme literare și istorice, de povestiri și de poezie. Cea mai recentă carte a sa este *Big bang. Cântarea satului global*, un poem de mari dimensiuni (circa 800 de pagini), un adevărat maraton care parcurge spații terestre și galactice. Textele traduse în limba română fac parte din volumul *La ragazza di Mizpa/A moca de Masfa (Fata din Mițpa)*, un cânt din poemul *Big Bang*, tradus în portugheză în 2018 de Alexandru Solomon.

Povestitorul

Constelația Scutului

îmi părea mică și labilă.
 Numele său, vrut din rațiuni
 politice, m-a făcut să mă gândesc
 la o societate de regi, prinți
 și președinți care se impun.
 Dreaptă este cauza. Johannes
 Hevelius, scrutător de ceruri,
 observă universul, dar în ziua
 blestemată se incendiază tot.
 regele Sobieski, iubitor de știință,
 cade cu mâinile desfăcute.
 Calcule cu echipe goniometrice
 răsplătesc generosul suveran:
 o mică adunătură de stele
 perpetuează numele lui etern.
 Stăteam cu ochii croiți
 să pătrundă întunericul cerului,
 gândindu-mă la motivele
 unei existențe nefericite, când
 îmi apără o stea, *Delta Scuti*,
 pe care am numit-o Mițpa:
 luminozitatea ei varia
 la distanță de puține ore.
 Acolo se reflectă, într-un fel misterios,
 lumina de pe pământ
 și, aruncat înapoi în timp,
 trecutul se contopea cu prezentul

și prezentul cu viitorul. Eram
în epoca bronzului și scutul
mă condusese la războiul din alte vremuri,
nu mai puțin crude ca azi.

Vântul răvășește zori

Vântul răvășește zori
tomnatici. Eterna curgere
amestecă elementele haosului
originar ca să ofere magii

de tinereți de parabolă. Să pătrunzi
misterul ființei e un rebus
simbolic, ca opririle unui Drum al Crucii
care compensează emfazele de agonie

în desene sentimentale. Și splandida
imagine a unei fecioare, cu părul
ondulat ca valul mării,
dispare sub lovitură de neimaginată

eficiență. Metamorfoza e oglindă
universală: fluturele se închide
în cocon, vlăstarul se schimbă
în stejar, omul se contopește cu

pământul. Și cosmea înaltă,
cu căpșoarele albe și ligule
ovale, își scutură caliciile
ca să le confundă cu roua eterică.

Cuptoare de speranță

Armate dansează pe câmpii
unduitoare și printre mărăcini răsună
triluri de greieri plutitori
în întuneric. Se incendiază

aerul și urechile preiau
sunete de harpe în cuptoare de speranțe. Divinitatea goală
se împădurește la hotarele

vieții, la hotarele morții.
Cuvintele oscilează între dubiu
și certitudine: promisiuni vagi,
dansuri silențioase

care se lovesc de pereți de rubin:
grimase de oglinzi împletite
cu suspine ca să transforme fete
în cristale ușoare.

Nori de toamnă

Am amestecat, ca pe nori de toamnă,
nimicul meu cu al tău
ca să-mi smulg greul
coșciug care mă oprimă.

Fantezia, pregătită să păcătuiască
între licăriri de mașini în viteză,
anihilează în vântul fugar
ramuri de migdal

înflorite peste abis și semințe
acoperite cu odoleni roșii.
Silueta ta atunci renaște
deliruri blânde.

Și casa veche oscilează.
Și lemuri obsceni mă iau în posesie
ca sădezlege vraja
brazilor-cucuvea.

Divin și uman

Divinul și umanul se împleteșc
în contemplarea fantomelor de eclipsă.
Liturghii orifice trezesc
suflete ca să topească

în zâmbet dimineții albe.
Și necunoscutul se amestecă știutului
ca ramuri moi de brazi
pătrunse de soare.

Întuneric sau transparentă de melodie
chinuie omul între durere
și extaz, în timp ce aurul din nisip
se transformă în coșmaruri

sau în vertijuri de libertate care dezleagă
cozi foșnitoare în vânt
printre valuri de voci și muzici
frunze de fagi.

Guido Mattia GALLERANI

Guido Mattia Gallerani s-a născut la Modena în 1984, a studiat Litere la Universitatea din Bologna, unde este actualmente profesor și unde face cercetare în domeniul literaturii comparate. Conduce revista „Atelier”, a publicat eseul *Roland Barthes e la tentazione del romanzo* (Morellini Editore, Milano, 2013). A tradus în italiană poezia lui Guy Goffette pentru Ed. Kolibris și sonetele lui Shakespeare pentru Giunti Editore. Poezile traduse în limba română fac parte din volumul *Falsa partenza*, publicat în anul 2014 de Ladolfi Editore – cartea a fost bine primită de critica literară.

*

Apărată de paltin
față stă tăcută și adormită
ca aceea a unui bursuc sau a unui castor.

Să nu te pregătești
să te ivești în altă parte când ai terminat
ceea ce trebuie să faci și din letargie
să te întorci în cele din urmă la noi, la suprafață
mai proaspăt, odihniti, necesar acestui timp.

*

Occidentalismul modern al capitalului
ca un copac suspendat
în refacerea urbană
nu-l întâlnești după colțuri, după minute...
e scufundat în teritoriu ca o poveste
și e deja fiu viitoarele conforme
fecundări ale memoriei
înainte de a se desprinde de centrul

lumii: a împins deja către cea mai mare diferență sucursala căzută a unei frunze.

*

de la René Daumal

Eu nu trăiesc pentru a nu fi avut un principiu;
 nu am avut un principiu pentru că nu reușesc să mi-l amintesc;
 nu pot să mi-l amintesc fiindcă nu am putut să îl vreau;
 neputând să-l am din nou, văd că nu mai am nimic;
 nereușind să-l vreau, simt că sunt nimic;
 dar știind că sunt nimic, mă descopăr niciodată născut;
 și nefiind născut încă, atunci încep să pot;
 putând începutul, simt că trezind devin;
 și devenind, eu trăiesc.

*

Se povestește că din dragoste
 Pentru Tristan Isolda
 acolo unde el fu îngropat
 a semănat două sălcii plângătoare
 legate una de alta pentru totdeauna
 cu câtă tandrețe macabրă
 iau doar sămânța masculină
 și corpul tău eu îl îngrop de viu
 cu cel ce mi-a rămas necunoscut
 și-al tău refuz îl sublimez în ideal.

*

Este o poză a lui Doisneau care nu reproduce un sărut, ci un băiat care-i șoptește ceva fetei: el întinde mâna către șoldul ei și o ridică în vârful parapetului într-o rochie anii 60. Arătându-ne spatele ca și cum ar fi singuri ne prelungesc ochiul către transparentă lucioasă care se reflectă pe acoperișuri și în apa Senei doar ca să se întoarcă la el care-i spune secretul lui ca în reclama la un film romantic: eu încerc să ghicesc privind la mijloc între cine privește și este privit precum în Eckhart unde ochiul cu care îl vezi pe Dumnezeu e același prin care El te vede și ca într-o oglindă mă recunosc în ecoul gurii sale care ține numai între buze femeia și orașul.

*

Firmă serioasă de modele
recrutează poete aspirante
minimum Nuovi Argomenti
pentru postul de îngrijitoare ale autorilor
în festivaluri, întâlniri și evenimente
deschizându-li-se posibilități de carieră
cu apariție, fotografie și notă critică
într-un cunoscut săptămânal de profil
se cere prezență plăcută și rochie de seară.

*

Poligon politic

Mi-aș spune cel mai fidel prieten
ne uman mie:
un câine supus la chemarea
propriului lătrat,
la jumătatea drumului între sociabilitatea turmei
și singurătatea lupului.
Fără casa mea burgheză
cu tablou și divan,
bucătărie ținută oglindă
m-aș reîntoarce la nimic și ca un Nimeni
aș merge peste tot trăncănid ostil, outsider
sau stampilat în cel mai rău caz comunist
fără mândria democrat-creștină a exilului.
Un cetățean ca ceilalți, o țintă
care la poligonul de tragere alunecă spre tine.

Lucianna ARGENTINO

Lucianna Argentino s-a născut la Roma în 1962. Poeziile sale sunt prezente în numeroase antologii și în revistele literare, încă din anii nouăzeci. Dintre volumele de poezie publicate amintim: *Gli argini del tempo* (Ed. Totem, 1991), *Biografia a margine și Mutamento* (Fermenti Editrice, 1994 și 1999), *Verso Penuel* (Ed. dell'Oleandro, 2003), *Diario inverso* (Manni, 2006), *L'ospite indocile* (Passigli, 2012), *Le stanze inquiete* (La Vita felice, 2016). Poeziile traduse în limba română fac parte din *L'ombra dell'attesa* (Macabor, 2018), care e reeditarea revăzută a volumului *Verso Penuel* din 2003, carte de care autoarea se simte la fel de apropiată și o consideră actuală pentru poetica sa.

*

Multe femei în mine dar un singur poet
multe cuvinte dar numai o privire superstițioasă
caută un dumnezeu milos
care să ierte răul pe care mie mi l-am făcut.
Iar ca să mă vindec nu spun nimic despre nevoia mea
ca să fie superfluă acum și aici
și necesară unde nimeni nu o simte.

*

La capătul albastrului de iulie pacea este o durere prelungită
ascunsă de o bucurie ostilă care nu-i lasă locul
- sceptică și decisă –
pe ascuns gata să fie chemată
și totodată de atâta privit întârcată.
Dacă am fi sperat nu am fi apărat
ceea ce iubim ci am fi trăit
iar acum luați la întrebări de adevăr înfometăm eternitatea
convinși că perfecțiunea ne face invizibili.

*

Îmi lipsește o durere profundă
dintre acelea care îți sfâșie sufletul
și-l fac sublim.
Până aici anii au fost o îmbrățișare strânsă
dată întunericului precum cine nu știe să vorbească
și brațelor le dă acea putere.
Ani petrecuți cu securea la rădăcină,
ani de adevăruri eşuate, de bucurii fragmentare.
Așadar durerea mea e întreagă
deja coaptă, deja prezentă în plânsul
insolent al nașterii. Îi simt
murmurul de mare, mersul de valuri
în viscere – amară respirație de lamă
înăuntru îmi incizează evenimentul care consolează.

*

Mă consolează nostalgia
pe care se aşază regretul în fiecare respirație a mea
- optativ plagiul pe care îl comit
când se leagă strâns de cea mai slabă virtute

de speranță care nu vrea îmbrățișarea
și îmi arată că mai degrabă decât răspunsul
urgentă e exactitatea întrebării
fiindcă larg e adevărul de eliberat
și-ngust e spațiul care îmi constrânge vocea
ce mă cheamă să spun acestea.

*

Ține-mă în locul în care m-ai aşteptat
dă-mi miroslul absenței mele
gustul nerăbdării tale.
Dăruiește-mi măsura distanței și apoi
umple-o cu prelungită prezență.
Liniștește credința care dă înapoi
la privirea ta de biserică profanată
vorbește peste tot despre virtutea mea oarbă.

*

I-aș cere să-mi încredințeze teama sa
dacă mie însămi nu mi-ar fi teamă, având grija,
să o transform în curaj. E mai corect
să rămână a lui și să-i fie armistițiu pentru certitudini
să-i fie dezarmată voința, neprevăzută îndoială.
Consens pentru cine în nesiguranță rămâne neclintit
nu-și mărturisește durerea și improvizază aurore
ca să înmugurească îndrăznețe în inima înnoroiată.

Nicola MANICARDI

Nicola Manicardi s-a născut în 1972 la Modena. Lucrează în sistemul sanitar, este un cititor pasionat și un iubitor de literatură. Versurile sale au fost publicate în mai multe antologii, una dintre acestea intitulată *Umana troppo Umana*, îngrijită de Fabrizio Cavallaro și Alessandro Fo, publicată de Nino Aragno Editore în 2016. În anul 2015 i-a apărut primul volum de poezie, *Periplo*, cu Rupe Mutevole Editore. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul *Non so*, apărut în 2018 la editura *I Quaderni del Bardo*, în colecția „Z”, îngrijită de Nicola Vacca.

*

Ce faci?
Bine.
Este tâmpenia cea mai mare

înseamnă să ne constrângem să mințim
că viața e frumoasă.

Viața e viață
de la pântece în sus și-n jos;
singur rămân liniștit
deasupra unui desen al unui copil
pentru că el nu are vină
iar noi
avem vina desenelor lui.

*

Nu știu
cât nerv va avea – ziua
în trecerea ei – greutăți.

Nu știu
cât colesterol va avea furia
și câte pompe vor încide
sistolele noastre – în tăcere.

Nu știu
dacă ridurile vor avea dreptate
și crema în jurul ochilor va fi panaceu.
Cred în potasiul după un plânset
și în magneziul care calmează trăitul.
Ziua este un condensat de metale
persoane și masacre – plecând de la rimele bucale.
Herpesul nostru care se propagă
în violență – care găsește viață.

Nu știu
cât nerv va avea – ziua.
Fumuri de chimicale și mirosluri
alibiuri în buzunar – prețuri reduse, chiar aşă!

Nu știu
cât ulei va avea legănarea
măslinul e în dormitor
margaretele vor avea spini
și copiii fac deja coroană din ei.

*

Dinții de lapte au terminat
micul dejun
la șapte mă intreb, de ce s-o iau de la capăt?
Nu e deja la capăt timpul?

Succesele și eșecurile
în iubiri și testamente?

Supa de lapte
avea doar resturi – pe margini
iar eu o luam de la capăt
într-un sărut al unui defect (al meu)
de a nu fi transcris un zâmbet
înainte de a fi atins buze.

Dinții de lapte i-am pierdut
dincolo de încuietoare
cu puțin înainte să închid poarta
când ziua m-a obligat să o iau de la capăt
strecurându-mă - două riduri la întâmplare.

Vroiam să stau în grădină, cu mierlele
să desțelenesc dimineața
făcând glume de preot fluturilor
râmelor umflate de pământ;
apoi am auzit o voce
îmi zicea... vezi că trebuie să pleci
erau dinții maturi
care mușcă pâine de zile
și rod osul spaimelor mele.

*

Am un strat subțire de melancolie pe noptieră
între ceainic și strecurătoare
stă secvența de zile trăite
în neputință că mai dai
salutul acela care avea un nume
pe care și azi îl mai aud strigat
și apoi mă întorc și în cameră – dispare.

*

Televizorul închis
pianul închis
impozitele niciodată deschise.
Sertare sigilate
amintiri baricadate

hârtii scrise de un stilou care lăsa urme.
Uși închise
rame care ţin tablouri
gaz încis, bucătărie curată
spumă de ras nedeschisă încă
lame în săculeț
nu mă mai oglindesc.

*

Noaptea târziu
merg pe stradă
numai cuvinte dificile
buzunare adânci
și pisici muribunde de amor.

Se începe să se ascundă curățând cu spatule
strada, de dureri și singurătate
cutii de treizeci și trei de centilitri de amețeală
pentru ora fericită
care nu era oră de aer.

Neînsuflețitul va prinde formă
cu o pernă anatomică
ce va mișca cutia neagră
făcând să iasă iepuri
întâlniți ziua, peste tot.

Prezentare și versiunea română: **Eliza Macadan**

POEZIE FRANCOFONĂ

Géo NORGE

(1898-1990)

În pădure

Fată și fecior
Își spuneau al lor
Dulce dor.

Chiar ai fi jurat
Că-i un murmurat
De izvor.

Mâna ei intră
Lui se alinta
Zăbovind.

Ca o rândunea
Ce în cuib şedea
Cu mult jind.

Dumnezeu a pus
Tot ce-i mai presus
În ei doi.

Stranii și celești,
Puri și îngerești
Amândoi.

Voi, comete, stați
Să-i îmbrățișați
Rând pe rând.

Tot ce e divin
Să coboare din
Cerul bland!

Le-aștern apretat
Ferigile pat
Primitori.
Fericit spectacol;
Lumea-i un miracol
Uimitor.

El și ea, iubiți
De stele priviți
Doritor.

Tobe, nu-i cruțați
Pe cei implicați
În amor!

(*Limba verde*, 1954)

Trezire

Zorii poroși
care curg
reabilitează
gândul nostru transparent.

Îmbraci încă o dată
Falsa togă a sinelui tău.

Îl repari masca de ieri
acestei fețe prea înfrigurate
de propria sa nuditate.

Viața și-o reiește împăturită
pe un fotoliu
ori jos lângă pat –
ca pe o haină la care ții mult.

Îți inventariezi primejdioasa
monedă-a vorbelor pe care-i musai să le spui,

tulburea marfă a
gesturilor pe care va trebui să le faci

spre a menține şiretenia
semnalmentului său.

Și fiecare găsește firesc
că nu a devenit
un altul.

(*Mai multe neînțelegeri*, 1926)
Traduceri de Ion ROȘIORU

POEZIE AMERICANĂ CONTEMPORANĂ

Sultan CATTO

Sultan Catto este poet, profesor, cercetător și inventator, doctor în domeniul fizicii matematice. Predă la Universitățile Yale și Columbia. Este profesor invitat la Universitatea Rockefeller. Poemele sale, traduse în multe limbi (bengaleză, chineză, italiană, japoneză, coreeană, spaniolă și mongolă) au apărut în publicația *Yale Poets*, în reviste literare internaționale și în antologii (*Noches de Cornelia, An Anthology of Contemporary Poetry, The Seventh Quarry* (în Țara Galilor), *Bosphorus, Paterson Literary Review, Long Island Sounds, Israeli Poets, Korean Expatriate Literature, and Shabdaguchha* (Bengali literary review)).

Volume de versuri publicate: *În umbra vorbelor tale/ Under the Shadows of Your Falling Words* (Buenos Aires, Argentina: Ediciones Godot, 2008); *Ecou/ Echo* (Westport, CT: Hutton Electronic Publishing, 2012), ediția bilingvă, cu traduceri în limba spaniolă, *Evadare în timp Escape into Time*, și ediția *Ecou/ Echo*, cu traduceri în limba chineză; *De la poet la poet/Poet To Poet #6: În plină aşteptare/ At the Heart of the Wait* (împreună cu poetul galez Jean Salkilld, volum publicat de editorul și poetul Peter Thabit Jones, Țara Galilor (The Seventh Quarry) împreună cu poetul și editorul Stanley H. Barkan, din Statele Unite (Cross-Cultural Communications). A fost nominalizat la premiul Pushcart.

Atâtea condiții

Dacă vei fi spuma mării
marea va fi săngele meu

Dacă viața-i un sir de întâmplări triste
sufletul meu va fi mereu la picioarele tale

Dacă lumina se schimbă când dragostea zboară
drumul meu va rămâne fără urme

Dacă pronumele pierdute află poemul mântuitor
sufletul meu în sufletul tău se va muta cum tu îl vei locui pe al meu

Dacă praful în urma ta va zăbovi
atunci în zadar ai mai trecut

Dacă te faci o stea mai mare
în umbra ta mă voi ascunde rotindu-mă

Dacă mă vei înlănțui cu brațele tale

mă voi face nor zglobiu

Dacă până la urmă pușcăriile au să cadă
la tine va ajunge strigătul meu de libertate: „Te iubesc !”

Dacă printr-un miracol vei fi pește în apele sufletului
Primul 'C' prins am să-l înclin într-o parte făcându-l canoe
pescuind în insulele din Caraibe.

Cenușă și liliac

Eșarfă de mătase la gâtul meu, culori
în acord cu zâmbetul tău fermecător

rime și pronume
cad de pe buzele tale
mai moi decât mătasea
mai albe decât laptele

e povestea vântului
suflând într-un flaut
cântecul de jazz al unei poete
stăpână
doar pe cerneală

Tu păstoriță cutreierând
călăuza animalelor din nori,
eu sufist rotitor
urmându-ți pașii
pe dealuri virgine

cu stele deasupra,
pământ dedesubt,
și între ele tu

Prezentare și traduceri de **Olimpia Iacob**

POEZIE POLONEZĂ POLONIA CENTENAR: 100 DE POEȚI – 100 DE POEME¹

Anna KAMIEŃSKA²

(1920-1986)

* * * După truda poetului

După truda poetului
au rămas doar versurile lui
precum degetele unei tălpi antice
pe-un soclu pustiu.
Judecînd după unghiile degetelor,
i-a fost mare trupu-i din marmură.
Judecînd după versuri –
după rămășițele clădirii –
a fost grea
treaba
dăltuirii în piatra
mai transparentă
ca aerul.
Mai puțin trainică decît ideea.

Krysztof Kamil BACZYNSKI

(1921-1944)

NEAUA

Vai, câte aripi au căzut azi și s-au stins.
Nu te-a atras freamătul lor dus ?
Liniștea sculptează în gothic turla de la palat
Turlele sănt ca ghimpii în oraș.
Jalea se află în porțile deschise ale viselor
și norii de liniște sănt inundăți.
În rînd capetele s-au aliniat
și stau întroienite.

1 Cf. Nicolae Mareș, *Tălmăciri*, Opera Omnia, Tipomoldova, Iași 2015

2 Traducătoare din Eminescu și din alți poeți români, scriitor din cercul Danutei Bienkowska

Pe scări de gheăță te urci pe cerul înalt
Și pe gloria de marmură a norilor
Te-ai cățărat.

1941

Tymoteusz KARPOWICZ
(1921-2005)

SOMNUL CREIONULUI

cînd creionul se dezbracă
să se culce
fără drept de-apel hotărăște
să doarmă adînc și închis

e ajutat de-altfel
de dîrzenia-i înnăscută
de toate mîinile de pe lumea asta
mîna creionului din măduvă
se rupe - dar un se îndoiae

niciodată nu visează
valuri sau codițe
visează numai soldați drepti
și sicrie

Ceea ce-i în creion
e simplu
ce-i în afara lui e complicat
noapte bună

Julia HARTWIG
(1921-2017)

Departé

S-a dus mai repede ca lacrima
s-a tot dus, s-a tot dus
n-avea în față nici o opreliște
nimeni n-o alerga
nimeni cu ea nu se-ntrecea
universul luminos o aștepta
în brațe s-o ia.

RĂSPUNS

„*Edel sei der Mensch
Heilfreich und gut!*”*
Goethe

Ce vrea de la mine
poezia
renunțare
înstrăinare și melancolie
Să trec prin gloată
ca prin cer

Dacă poezia-mi cer
melancolie și înstrăinare
renunțare și desperare
mă lepăd de ea
Oare dragostea pentru soție
dragostea pentru copilul
cărui-a-i cumpăr
hăinuțe
grija pentru mamă
oare aceste simțăminte umane
să distrugă poezia

Clădește atunci una nouă
din simțăminte tuturor
din cuvintele simple
și-ndepărtează din om
tot ce-i animalic și zeificat

Trebuie oare să fug
de-acasă noaptea
pe furtună
să mor
într-o gară
unde la megafoane
sînt enumerate orașe necunoscute

* *Să fie nobil omul, / Și sănătos, și bun!*

Mă uit la fumul ce urcă
vertical peste acoperișurile plate
ale orașului meu

Mă uit la maldărele de zgară
în care focul mai pâlpîie
văd zilele negre de muncă
care se frîng în planuri limpezi
ca cristalul

în case luminate: Oamenii
pe care îi iubesc
cărora le-am dăruit ochii și mîinile
mă răsplătesc

Căci fiecare și-ar dori să cuprindă
mîna întinsă a semenului său
și noaptea
nu degeaba suspină.

Miron BIAŁOSZEWSKI

NOPȚI DE NEDESPĂRTIT

1 Noapte.

Mirosul punții
Paltinul își înfige rădăcinile.
Apa luminează pămîntul.
Piatra ascultă.
Firul de păr cîntă.

2 Noapte.

Drum.
Genunchii mei sănt puși pe gînduri.
Verdeața singură nu există.

O altă epocă a mîinii,
altă vreme a legănatului.
Fluturii de noapte și stelele roșii
se urmăresc;
se văd
borcanele întunecate ale orizontului

sînt borcane de sticlă.

3 Noapte.

Acum creștem împreună,
se rotesc
cartofii oamenii cîinii acoperișurile...
Cine merge? Cine respiră?
Deasupra-mi și mai departe –
ramură dă-mi laba,
să nu ne călcăm unii pe alții,
picioarul meu e de piatră

piei pești
spuneți-ne spuneți-ne ceva...
simțiți cum ne bate inima
sub solzi sub cochilii
ah, neliniște aceasta
s-o alungăm –
să murim împreună.

– 1956 –

Anna POGONOWSKA

(1922-2005)

SPUN UNII CĂ ÎN EPOCA ATOMULUI

Spun unii că în epoca atomului
Credința în Dumnezeu e depășită –
În ce să cred atunci? În puterea
Iadului care conduce lumea?

1958

Tadeusz BOROWSKI

(1922-1951)

SE-NTORC SOLDĂȚII

Se-ntorc soldații de pe cîmpul de luptă,
se-ntorc deținuții din lagăre;
mă-ntorc și eu să vă povestesc

Despre moartea a milioane de oameni,
neîmpărtașiți, nespovediți, fără de lumînare,

despre crime, despre decepție, despre defăimare,
despre pînea între noi drămuită.

Despre speranța deșartă, despre voință,
despre credința într-o lume mai umană,
numai aşa îmi vei înțelege amărăciunea,
și-atunci n-ai să te miri, mamă.

Artur MIĘDZYRZECKI

(1922-1996)

CE ȘTIE POLITOLOG?

Ce-ar putea ști politologul?

Politologul cunoaște doar orientările de bază
Ştie raporturile de forță actuale
Istoria doctrinelor

Ce nu știe politologul?
Politologul nu știe ce-i disperarea
Nu știe jocul care constă
În refuzul de-a intra în joc

Politologului nu-i vine în cap ideea
Că transformările irevocabile
Apar aşa deodată
Ca și cum s-ar sparge brusc un sloi

Ele făcînd parte din bogățiile naturale
Conștiință a venerabilelor legi fiind acestea
Întruchipînd capacitatea de a te mira
Și simțul umorului

1984

Ludmiła MARIAŃSKA¹

(1923-2005)

***** Oamenii oamenilor**

Oamenii oamenilor. Așa ne pregătim
unii altora soarta, nu soarta cea oarbă

¹ Singura poetă poloneză care a tradus din Eminescu *Luceafărul* și alte poeme, apărute în 1983 la Casa Editorială LSW.

învîrtește roata; noi singuri ne-o facem
de bună voie, cu ochii deschiși îi întindem mîna
sau refuzăm să facem asta. Și roata se învîrtește
iar oamenii uneori pînă și copilul se leagă
la ochi, iar pe o filă împăturită
soarta ne e scrisă, un număr cîstigător.
Tatuajul de pe mînă
fericire înseamnă
și-a durat.
Numărul casei înseamnă
că are un colțisor al lui,
iar carnetul de economii, îmbuibare.
Numărul ghetelor, al gulerului, al ciorapilor
confirmă existența trupului.
Vocea noastră devine număr de telefon.

Întindem sîrme, numărăm, trasăm,
calculăm, dimensionăm, însemnăm.
Oamenii oamenilor. Pentru oameni. Pentru sine
pentru alții.
Avem măsura imaginației tale.
Viața e prea măruntă pentru ceea ce facem.

Wislawa SZYMBORSKA¹

(1923-2012)

MICĂ PUBLICITATE

CEL CARE CUNOAȘTE unde se află
compasiunea (imaginația inimii)
– să dea imediat de veste! să dea de veste!
Să cînte despre asta cît o putea
ca un nebun să danzeze
distrîndu-se sub mesteacănul pipernicit
care-i pus întotdeauna pe plîns.

DAU LECTII de tăcere
în toate limbile
folosind metoda privirii atente
pe cerul înstelat

¹ Lareată a Premiului Nobel în 1996.

în maxilarele mamuților
în săritura lăcustelor
în unghia sugarului
în planctoane
și îm fulgi de zăpadă.

REDAU viața amoroasă.
Atențiune! Ocazie!
În iarba de anul trecut
în soare pînă la gît
stați întinși în bătaia vîntului
(chiar și dirigitorul de anul trecut
al părului vostru).
Ofertele se trimit la rubrica: vise.

CĂUTĂM o persoană
pentru a bocii
la capul bătrînilor, care mor
în aziluri. Rugăm candidații
să se prezinte fără autobiografii
și fără cereri scrise.
Hîrtile se vor rupe
fără a se elibera bonuri de înregistrare.

PENTRU PROMISIUNILE soțului meu,
care v-a păcălit cu toate culorile
de pe lumea asta, cu vorbăria lui,
cu cîntece la fereastră, cu cîine la ușă:
că nu veți fi niciodată singuri
în întuneric și în liniște și fără frică
– nu pot să răspund.
Noaptea, văduva Zilei.

Mieczysława BUCZKÓWNA

(1924-2017)

OMUL

Pămîntul e liniștit
Cerul potolit
Copacii încet respiră
Apa tace

Un om cu-un fier a venit
Și cu foc
Pămîntul l-a găurit
Ceru-i tulbure
Copacii sănt despuiatați
Apa țipă.

Tadeusz KUBIAK

(1924-1979)

ASEMENEÀ ZEILOR

Florile și copacii
sânt plămădite din vînt și apă
peștii și păsările
sânt din carne și oase
din potpurii și din furtună
livezile sânt plămădite
din mortăciuni și din oase
sântem noi
asemănători zeilor

În flori și în copaci
se nasc zi de zi
viermi și păsări
hrana celor flămînzi
și zeii se rod unii pe alții
cînd se sărută
trupul trăind din trup

Zbigniew HERBERT

(1924-1998)

PRĂPASTIA LUI PAN COGITO

ÎN CASĂ totdeauna-i singur
dar peste prag imediat
cînd dimineața Pan Cogito ieșe la plimbare
de-o prăpastie se lovește

Nu-i prăpastia lui Pascal
nici a lui Dostoievski
o prăpastie
pe măsura lui Pan Cogito este

aparte și deosebită
nu-i nici abisul
nici învierea din groapă

merge după el ca umbra
se oprește la bucătărie
în parc peste umărul lui Pan Cogito
citești cu el ziarul

grea-i ca o eczemă
priponită ca un cățel
prea la suprafață să-i înghită
capul mîinile și picioarele

s-ar putea ca odată
prăpastia să crească
să se maturizeze
și să devină amenințătoare

numai să știm
ce apă folosește
și cu ce boabe se hrănește

acum
Pan Cogito
ar putea aduna
cîțiva pumni de nisip
s-o umple
dar nu face asta
și-atunci
cînd se întoarce acasă
lasă prăpastia
în prag
grijuliu acoperind-o
cu-o bucată veche de postav

CALDARÎM

Tin totul pe mine. Ca un caldarîm.
Pe spate am încrustate picioare,
Care zac de-acum în cimitir.
Din piatră sănătate nu mi-e teamă de nimic.

Pulsul meu – lovitura încălțării voastre.

Copitele cailor îmi spun:
– Ești caldarîm orice s-ar întâmpla.
Dar eu tac. Nu-mi dau gîndurile pe față.
Tin totul deasupra. Sănătate caldarîm.
Pentru picioarele voastre – o nimică toată.

Traduceri de **Nicolae MAREŞ**

1 Autorul unei importante antologii de lirică de lirică populară românească intitulată *Meșterul Manole*

POEZIE TURCĂ CONTEMPORANĂ

Hidayet KARAKUŞ

L-am cunoscut pe Hidayet Karakuş în Eskişehir, un oraș anatolian interesant, la confluența între civilizațiilor străvechi. Un om care trăiește azi în mod miraculos, cum spune el, supraviețuind unui atentat barbar petrecut cu niște ani în urmă, în care au murit, arși în flăcări, după cum au povestit, atât el, cât și alții poeti, într-o dezbatere publică la sfârșitul acestei primăveri.

S-a născut în satul Kurusarı, din ținutul Yalvacı în septembrie 1946. În 1966 a absolvit, în Konya, Facultatea de Literatură din cadrul Institutului de Educație și Instrucție Selgiuk. A muncit ca profesor de limba și literatura turcă la Adana, Manisa, Izmir. Poemele sale au fost publicate în numeroase reviste/jurnale din Turcia. A publicat, mai ales în ziarul „Cumhuriyet”, și reportaje, povestiri și alte scrieri. A publicat mai multe volume de versuri și romane, dar și cărți pentru copii, pentru care a primit și un premiu prestigios în țara sa. A primit mai multe premii pentru creațiile sale.

STRIGĂTUL POETIC DIN RANĂ

aceste poezii au fost scrise
cu dorința de a striga

au devenit cărbuni sunetele
pe pieptul meu gol ele
au scris razele

preoți orbi față de califii mehdie
întorși cu acul în țesăturile

au venit din peșteră
în suflete vizibile

parcă devenite altele
părăsindu-și trupurile
fără să-mi pot lua adio
în noaptea mutărilor
pe val de pământ ușor

numai ele au gustat cu guri urâte
zemzem, ape sfinte
umplând cu minciuna lor
petrolul canalelor
cu mirosuri zilnice au urcat, au venit
pe covorul de namaz spre apus și spre răsărit
în furia focului aprins
atacând mareale vechi învins.

CREIONUL ȘI MOARTEA

Dintr-o dată ziua s-a amestecat cu noaptea
la vârf de mugurire păsările zburau
nori de cenușă pe aripă fiecare avea
ciocul moartea fără poezie o purta

acolo

în orașul cu stele și munte unite
femeia care broda pentru mireasă
gândindu-se la suflete însingurate
era mama copiilor
care îneca adâncul cețurilor

acolo

moartea se afla în creionul
și în cântecul
din inimi înecate sau nu
însă prezente la primele lupte
ale celor ce arme ascundeau

un trandafir de foc pe frunțile munților
ardea vârful zilei din fumul razelor
lumea cade în mâna hoțului
luminatului î se taie limba
unde vocile sunt interzise
amurg rușinând ogeacurile

acolo

ceața acoperise zâmbetele
dicționarele
ardeau zgomotele copiilor
flăcările înrășeau linia orizonturilor
dând vieții ultimul chip

acolo deodată

ziua cu noaptea s-au amestecat
chipul meu a alunecat
în orașul unde flăcările s-au aflat
întunericul lupta cu râsetele
mortilor li se fac liste
având hanul pustiu al trăirilor

un bun
pe scara cerului
lumea î se ascunde copilului
adresa tinereții
se pierde în fum

aaah
uite un răzvrătit
aripa de argint la erzingean¹ s-a ivit
amestec de nori
frate cu ploaia primăverii
pământ înviat pe ape bogate
acolo
calendarul arată căderea zilei
se apropie cuvântul strămoșesc
pieptul e plin de texte
legi se adună-n cuvinte
cartea ultimă prinsă de sine
cade spre ochii de semne
ale ultimei sale respirații

1995

RÂSUL LEBEDEI

Lebedele se întrec
în ghiolul unde ele azi petrec
sunetele par zboruri cerești către moarte

glumești privind focurile înalte
în timp ce vorbești de orfanii de mamă
ai picurat din cele atârnate
în vase de aur te-am așezat atunce
fata împleti din basme destine
nu sta pe trepte cenușiu colorate
trupul nu va cunoaște fumurile
scrisorile nu vor deschide focurile
nici munjii ce aduc vocile
în lada cu zestre

lebedele se regăsesc în pupilă
gustul miroitor se află pe buză

1 Oraș în inima Anatoliei.

coboară copile de pe trepte
nu vorbi strâmtorat despre moarte
fără tine eu nu pot crește

1995

PASĂRE OPRITĂ PE MUŞUROI¹

minciună și se pare vesteau morții îndepărtate
zac înroșite ca vasele de pe mese
copii întorși de la jocurile lor
simt lipsa morților
după privirile jos aruncate

uraganul ce a curățat grânele din grădină
pune de leagăn
cu matematica se luptă
poetici sunt pașii
ce zac numărate în foile
trandafirilor picurând pe puncte.

mirosul călătorind în pustie sperie
pasărea ce sta pe muşuroiul mormânt
urcă sprânceana poeziei pe pământ
vântul aduce fiorii de foc sfânt
așteptarea poate dura mult
când izmir² se află în față

toți purtăm cu noi o întrebare
în adâncul ființei noastre
nu știm dacă e sau nu atingere

Prezentare: **Marius Chelaru**; versiune română: **Guner Akmolla**

Müesser YENIAY

S-a născut la İzmir, în 1984; a absolvit Universitatea Ege University, secția Limbă și literatură engleză, și are un masterat la Universitatea Bilkent în literatura turcă. Este editor la revista literară *Şiirden*. Este membră a PEN și a Sindicatului Scriitorilor din Turcia. A primit mai multe premii pentru poezie în Turcia, între care Yunus Emre (2006), Homeros Atilla İlhan (2007), Ali Riza Ertan (2009), Enver Gökçe (2013). A debutat în volum în 2009, cu *Şi*

1 Mormânt.

2 Oraș în Turcia. În trecut s-a numit Smyrna.

întunericul cade la pământ. Are și numeroase traduceri în turcă ale unor poeți din diverse țări. A mai apărut în limba română în reviste, cu poeme în traducerea Niculinei Oprea.

Caravanseraiul nopții

Noaptea asta
aici ar trebui să fie
dansul cuvintelor

– în caravanseraiul gloriei noastre –

în noaptea asta sunt la fel de fericită ca ierburile
care au văzut soarele

și plină cu existența visului meu

în noaptea asta
aici ar trebui să fie
dansul cuvintelor

Lago di Como

Șed înlăuntrul meu
Cum un lac șade în patul lui

când devine întuneric seara
Nu aş fi surprinsă de existența mea

Casa Domnului

Am aterizat
din casa Domnului
pe insula inimii
 am luat ființă

noi suntem în casa pământului
trupurile sunt celeste

Lumea asta e un bărbat

Sunt o femeie
ca un pământ uriaș
 sunt lipsită de copaci

poate trăiesc

sunt sub pământ
sunt răsturnată

respir
nu într-atât ca să stau mai mult în lumea asta

Uneori merg la un bărbat
- la un neant -

lumea asta e un bărbat
puternic, laș, amăgitor

Zmeu

tadei um vitae

privesc lumea
din afara timpului

din deșertul neantului
în cortul existenței

sunt un zmeu
zburând nebunește

pe cerul melancoliei

Craiova

În fața unei grădini de trandafiri
în Craiova

privesc lumea
ca un trandafir roșu

văd pe oricine rămâne înlăuntrul meu
Când privesc la frumusețea rozelor

- pe care le hrănesc cu solul inimii mele -
that I feed with the soil of my heart -

Prezentare și versiunea română: **Marius Chelaru**

POEZIE SLOVACĂ CONTEMPORANĂ

Miroslav DEMÁK

Poet, prozator, dramaturg, traducător, publicist, redactor, editor slovac, Miroslav Demák s-a născut în 2.11.1948 în localitatea Stara Pazova, Serbia. A absolvit școala generală și liceul în localitatea natală, apoi cursurile de jurnalism la Universitatea Komenský din Bratislava (1967-1972), după care s-a angajat ca ziarist în Novi Sad. Refuză o ofertă din partea publicației „Politika” din Belgrad și se angajează ca redactor executiv în revista „Nový život”, condusă de Michal Harpáň. Din 1981 își continuă activitatea jurnalistică în redacția revistei „Pionieri”, publicație care va reveni, apoi, sub conducerea lui Miroslav Demák, la denumirea din perioada interbelică, „Zornička” (*Luceafărul cel mic*). Între 1988-1993 a fost directorul editurii Tvorba, parte independentă a întreprinderii Obzor. În 1991 devine unul din cei patru fondatori ai editurii ESA din Bratislava, pe care a preluat-o peste patru ani. S-a mutat cu familia în Slovacia (1993), unde a reprezentat mai multe firme iugoslave (1995). Între 1996-1997 a funcționat ca șef al departamentului de marketing al editurii pedagogice Slovenské pedagogické nakladatel'stvo. În vara anului 1997 a devenit redactor-șef și unul dintre proprietarii editurii Tigra, care funcționa în cadrul grupului internațional Novum Publishing Group, până în 2006. Pe urmă a funcționat ca redactor al edițiilor străine în cadrul editurii Knižné centrum (Žilina), dar nu a întrerupt nici activitatea în cadrul editurii ESA, axându-se pe editarea literaturii scrise de slovacii din Serbia, Ungaria și România. Este autorul culegerilor de poezie: *Z otvorenej dlane* (Din palma deschisă, 1974), *Zverokruh* (Zodiac, coautor Vít'azoslav Hronec, *Medzi dvoma ohňami* - Între două focuri, 1977), a selecției poetice *Prestavba Elsinoru* (Reconstrucția Elsinorului, 2008), urmate de culegerile de povestiri *Švédské domky* (Căsuțe în stil suedez, 1981) și *Králom bude ten, ktorý sa vráti* (Rege va fi acela care se întoarce, 2001). Pentru copii a publicat *O troch umelcoch* (Despre trei artiști, 1977), *Trojhlavý drak Štefan* (Balaurul Štefan cu trei capete, 1979), *Tchorí chór* (Corul dihorilor, 1985) și *Husle* (Vioara, 1993; ediția a doua, 2008). I-au apărut și texte dramatice pentru copii, două fiind puse în scenă. Pe postul de radiodifuziune Novi Sad a fost difuzată piesa *Vyslobodenie* (Eliberarea).

CERNEALA, SÂNGELE RETORICII

11.

În deșertul galben la aproximativ două zile de mers
de la drumul pe care au fost transportați stâlpii
din fosta Cartagina în viitorul Keruan,
pe locul în care nu s-au aflat nici tatăl lui,
nici fratele ucis, a zărit în nisip o urmă de picior.
Urma era clară de parcă cineva ar fi cioplit-o în piatră.
A studiat-o atent ba chiar o măsură: corespundeau.

O examină dintr-o parte și din cealaltă.
Nimic nu se urni. Nici un singur fir. Nici de nisip, nici
de praf. Plecă fără cuvinte, tot mai departe de drumurile cunoscute.
Nu găsi curajul să privească în urmă.

12.

Se crăpa de ziua dar încă nu era duminică.
Bătrânul domn Sigmund – cu fiecare ochi în altă lume –
parcă aștepta pe cineva în spatele ferestrei. Si încă
nu se făcuse duminică deși sămbăta trecuse deja.
Pe stradă
prin fața clădirii din cărămidă galbenă
trecu un Tânăr care nu se uita nici la stânga, nici la dreapta
dar era clar că vede mai multe decât alții.
Un Tânăr întru totul împăcat cu lumea.
Doar bătrânul domn Sigmund dădea din cap:
– De ce nu pe tata, Cain?
– De ce nu pe tata?

13.

Ne-am grupat la prova solidă
care pâlpâia cu o lumină verde deasupra de noi.
Noaptea delimita lent forma
despicată cândva de râsul delfinilor.
Cu fiecare clipă eram tot mai mulți în lumina vălurită.
Noi, neconvingători și meschini,
confuzi și emoționați,
noi cei cu inima înceată și sărutul prafului
ca un semn în mijlocul spatelui.
Sirenele nici nu s-au clintit când am început să urlăm
pe malurile opuse ale Mării Mediterane.
Doar marea zâmbea, de parcă-ar fi spus:
– Eu nu-mi mai amintesc de nimic.

14.

Un fruct căzu din lămâi.
De parcă ar fi semnalat dimineții nisipoase
că noaptea e în afara noastră.
Ne trezim într-o încăpere rece.
Încăperea e surdă și în întregime albă.
În spatele nostru și în față e doar Africa.
O pasăre înaltă trage după ea luna

dincolo de colinele Africii cu zâmbet fierbinte.

Velimir Kainovič întinde mâinile către soare.

În fiecare dimineață Soarelui îi trece prin cap o răzbunare săngeroasă.

Cerneala, săngele retoricii se usucă

pe o piele de ied bine întinsă.

În față și în spate doar Africa

și o creangă puțin ciudată de lămâi.

ZODIAC

IANUARIE

(*Hamlet*)

La început a fost cuvântul și a fost Hamlet

Și Hamlet nu a dat crezare cuvântului

Câmpia a fost bătătorită de un toc greu Timpul

Apasă fruntea în iarbă Ne trezim

Şoaptele pașilor vestesc sosirea prietenilor

Adormim cu pământul De aceea nu sunt capabil

Să fac primul pas Pe drumul din Elsinore

Oriunde mă voi duce din această cetate

Pretutindeni sunt văzut Și insistent chemat înapoi

Prezență tăcută Doar de unul ca el e nevoie

Ianuarie se află în toate celelalte luni

Amintiți-vă doar de pletele vălurite ale Ofeliei De

norișorii de primăvară Fie de toamnă De regina mamă

Sau de solara carte a lui Hamlet

Fără care lucrurile ar rămâne pe veci

Doar ceea ce de fapt sunt

La început a fost luna Ianuarie și a fost Cuvântul

Și Hamlet tot nu credea în Cuvânt

În acela care singur la nesfârșit va rămâne

FEBRUARIE

(*Richard al II-lea*)

Și regele nostru a căzut tocmai acum

Când în pădure nu sunt izvoare

Aduceți-i deci regelui

Măcar o oglindă

Îți desenai de unul singur un joc de şotron
Pe treptele succesului
(Atâtea trepte în sus și doar
Una singură-n jos)
Nu poți să sari într-un picior
Peste ceea ce ai în palmă tu Richard al II-lea

Ştii bine că ești unul din marele
Neam al regilor aleși
Și nu ai înteles ridicoulul din oglindă
În ea nicio modificare Și coroana-ți
Își găsește locul
Pe un cap străin De atunci nu
Te cunoaște nimeni Ești altfel deși la fel

Tu fostule rege
Zâmbește și iartă oglinda

MARTIE

(Richard al III-lea)
Deseori te vorbesc de rău Richard al III-lea
Tu bunule rege fiară de om

Când vei înțelege și tu La fel ca și el
Că adevărul tău și Ceea ce vrea lumea
Se află în trup în puncte opuse
Nu căuta un cal pentru fugă ci pentru luptă

Nu pierzi dacă nu te întorci
Dacă nu știi ce urmă rămâne după tine
pentru că îi dai crezare E goală
Și de aceea curată Atinge
Infinitul cu trupul tău contorsionat

Nu te sfătuiesc să te uiți la urmele tale
Mai degrabă la tufișul unde odată
S-a rostogolit coroana
La picioarele tale strâmbă și lipsite de vlagă
Și la toate câte nu se vor întâmpla

De aceea nu-l vorbi de rău pe Richard al III-lea
Pe bunul rege fiară de om

APRILIE

(*Machbeth*)

Trebuie să ai dreptate
În jocul acela de-a zgomotul și furia
Dacă nu ești cu adevărat vinovat

Vrăjitoarele cețurilor prezic cercetându-ți ficatul
Umblă vei fi Cu pasul tău vei face să se legene
Verdele grâu în aprilie Vârful regatului
Sâangele este al tău Tumulul de piatră
plin e de liniște Cine e victimă

Nu afirm prea des că Granița nu poate fi
încălcată sau că Se poate face dreptate
O încalci Dispari din tine
Pe urmă doar Încălcarea
pedepsită va fi fără milă

Îmi împleteșc firele Cel neagră și cel alb
Întinse la maximum
Să distrugi dintr-o dată fericirea și frumusețea

Îndoială acum ne-a venit rândul

Versiunea în limba română de
DAGMAR MÁRIA ANOCA și LUCIAN ALEXIU

POEZIE CONTEMPORANĂ DE LIMBĂ ARMEANĂ

Sona HAMBARDZUM

Născută în 1990, Sona Hambardzun este considerată una din autoarele „de viitor” din regiunea în care trăiește, cum mi-a prezentat-o Vardan Hakobyan, rectorul Universității „Grigor Narekatsi”, din Stepanakert, Artsakh (Nagorno Karabakh), și președinte al Boardului Asociației Scriitorilor din regiune, cu ceva ani în urmă, într-o seara frumoasă din orașul istoric Sushi. Sona este membră a Uniunii Scriitorilor din Armenia și a celei din Artsakh din 2009. Locuiește în Stepanakert, predă la Universitatea „Grigor Narekatsi”, la care a absolvit studiile în drept nu cu mult timp în urmă.

*

sunt afară din mine,
o stradă fără opriri
fără trecători...
gândul meu nu sunt eu,
ei nu mă văd
le sunt nefamiliară.
Ei văd.
Văd ei?
Vântul e un alt suflăt
Pe oricine întâlnesc
Caută o nemulțumire pe chipul meu...
Dar sunt fericită,
Sunt o piatră nebună
Și care pășește în mare
Sunt fericită,
Afară, pe stradă, sunt căutători ai fericirii.
Toate acestea care sunt la fel ca și ale mele,
Ar putea fi ale altcuiva care s-a întors,
Ale mele și ale altcuiva sunt legate una de alta
Sunt discursuri contradictorii
În stația din oraș
Și piața publică,
În parcuri și la uniunile naționale:
Degetele tale îmi fac corpul să cânte
Fără vreo claviatură.
De când am încă o femeie studentă
Care de obicei nu vorbește în timpul lecturilor mele,
Pentru că e vorbăreată,
În afara mea toate par a fi străzi.

*

Azi-ul sosește
Pentru că „după” devine chestionabil,
La fel cum destinul își intră în rol.
„După” sosește
pentru că trecutul trebuie să fie negat.
Și de aceea amintirile își preiau rolul.
Trecutul pleacă,
Acele „azi” și „mai târziu” au roluri
Dincolo de timp
De vreme ce am timp
Îmi doresc iarna
Căldura iernii.

Versiunea română și prezentare: **Marius CHELARU**

Angelo POLIZIANO

(1454-1494)

Poet, filolog, profesor de limbi clasice la Universitatea din Florența, personalitate distinsă la curtea lui Lorenzo de Medici și oaspete de seamă al familiei Gonzaga la Mantova, a scris versuri în care îmbină eleganța aristocratică a prozodiei clasice cu imagini înaripate și cu motive și ritmuri populare, celebrând natura, tinerețea, iubirea în perspectiva filozofiei epicureice și a motivului *carpe diem*. A scris în limba latină ode și elegii cu titlul *Silvae*, iar în limba italiană poeme cu titlul *Rime*. Capodoperele sale sunt *Favolo d'Orfeo* (Legenda lui Orfeu) și *Le stanze per la giostra* (Stanțe pentru turnir). În ciclul *Silvae*, scris în limba latină, se află o elegie omagială dedicată lui Ovidiu relegat la Tomis. Echivalând-o azi în limba română, punem în circulație virtuțile sale documentare și estetice cu prilejul împlinirii a cinci secole de la adormirea poetului Poliziano și a două milenii de la înălțarea la cer a lui Ovidiu. Edițiile operei lui Angelo Poliziano, din Renaștere până azi, sunt numeroase. Noi am reprodus textul latin din ediția *Poeti latini del Quattrocento* a cura di Francesco Arnaldi și Lucia Gualdo Rosa, editor fiind Riccardo Ricciardo, Milano-Napoli, 1964 și din ediția Copyreicht, Giulia Einaudi, Torino, 1976, Tom I *Angelo Poliziano*, p. 110-112.

DE OVIDII EXILIO ET MORTE

Et iacet Euxinis vates Romanus in oris,
 Romanum vatem barbara terra tegit.
 Terra tegit vatem teneros qui lusit amores
 barbara, quam gelidis alluit Ister aquis.
 Nec te, Roma, pudet, quae tanto immritis alumno
 pectora habes ipsis barbariora Getis?
 Ecquis, io Musae, Scythicis in finibus aegro
 taedia qui morbi demeret, ullus erat?
 Ecquis frigidulos qui lecto imponeret artus,
 aut qui dulciloquo falleret ore diem?
 Aut qui tentaret salientis tempora venae,
 aut fomenta manu qui properata daret,
 conderet aut oculos media iam morte natantes,
 aut legeret summam qui pius ore animam?
 Nullus erat, nullus; veteres tu dura sodales
 heu procul a Ponto, Martia Roma, tenes.
 Nullus erat; procul ah, coniux parvique nepotes,
 nec fuerat profugum nata sequuta patrem.
 Scilicet immanes Bessi flavique Coralii,
 aut vos, pelliti, saxea corda, Getae,
 scilicet horribili dederit solamina vultu

Sarmata ab epoto saepe vehendus equo,
 Sarmata cui rigidam demisso in lumina frontem,
 mota pruinoso tempora crine sonant.
 Sed tamen et Bessi extinctum et flevere Coralii
 Sarmataque et durus contudit ora Getes;
 extinctum ct montes rlebant silvaeque feraeque,
 et flesse in mediis dicitur Ister aquis;
 quin etiam pigro concretum frigore Pontum,
 Nereidum lachrymis intepuisse ferunt.
 Accurrere leves Paphia cum matre volucres
 arsuroque faces supposuere rogo;
 quem, simul absumpsit rapidae violentia flammae,
 reliquias tecto composuere cado
 impositumque brevi signarunt nomine saxum:
 «Qui iacet hic, teneri doctor amoris erat».
 Ipsa locum late sancto Cytherea liquore
 irrorat nivea terque quaterque manu.
 Vos quoque, Pierides, vati libastis adempto
 carmina, sed nostro non referenda sono.

DESPRE EXILUL ȘI MOARTEA LUI OVIDIU

Zace, pe tărâmuri euxine, poetul roman Ovidiu și pământ barbar îi acoperă osemintele. Pământ barbar, străbătut de Istru cu ape reci, învăluie poetul care a cântat iubiri.

Tu, Romă, nu te rușinezi fiindcă ai fost nemiloasă față de fiul tău genial, mai crudă chiar decât getii? Vai, Muze, nimeni n-a fost, în hotarele scitice, să-i aline suferințele, nimeni care să-i aşeze pe patul «de moarte» oasele rebegite, nimeni care să-l mângâie cu o vorbă dulce, nimeni să-i încerce pulsul slăbit, nimeni să-l oblojească, cu mâna plină de grijă, nimeni care să-i înciidă ochi în clipa morții și nimeni să-i culeagă pios de pe buze ultimele vorbe. Nimeni nu era, nimeni. Tu, crudă Romă a zeului Marte, ții departe de Pont prietenii săi. Nimeni nu știe. Departe fu soția și, vai, micuții nepoți și nici copila sa nu-l urmase pe tatăl său în exil.

Desigur, l-au consolat sălbatici bessi și blonzii corali și voi, geti, cu inimi de piatră, îmbrăcați în cojoace; desigur l-au mângâiat sarmații cu priviri înfricoșătoare, purtați de cai neistoviți, sarmații cu plete în vânt, pline de turțuri de gheăță care, la orice mișcare, zuruie. Într-adevar, pe cel răposat l-au plâns bessii, coralii, sarmații, iar getii neînfricați s-au lovit «cu pumnii» în piept.

L-au plâns munți și păduri și fiare sălbatrice și, se zice, chiar Istrul cu apele sale, ba încă Pontul cel înghețat de ger năprasnic și Nereidele cu lacrimi fierbinți. Păsările blânde ale zeiței Venus au adus torte care învolturără rugul, iar cenușa, după ce trupul s-a mistuit în flăcări înalte, au strâns-o într-o urnă închisă și au scris pe piatra funerară un scurt epitaf: „Cel care zace aici era magistrul iubirii”. Și chiar nemuritoarea Venus din Cithera a stropit din belșug, peste morminte, cu dalbă mâna, balsam divin, iar voi, Pieride, i-ați închinat cântărețului stins cântări pe care noi, muritorii, nu le putem cuprinde.

Prezentare și traducere. **Traian Diaconescu**

POEZIE ȘI VIRTUTE

Dragoș COJOCARU

**Virtute feminină și necaz bătrânesc
în opera *Ernani* de Verdi-Piave**

Nu puține sunt, în repertoriul verdian, situațiile în care chestiunea virtuții feminine provoacă turbulențe considerabile în imaginarul masculin. De cele mai multe ori, femeia cu pricina nu poartă nici o vină reală, dar împrejurările par să indice contrariul. Dacă e să ne referim la operele cele mai importante, lăsând afară deosebitul încercările rămase în afara afișelor curente ale marilor teatre, într-o lectură cronologică a libretelor, o primă asemenea situație problematică apare în *Ernani* (jucată în premieră la Venetia în 1844). Pentru acest titlu, poetul Francesco Maria Piave (aflat la începutul unei fructuoase colaborări cu Maestrul din Busseto), a adaptat pentru scena lirică textul dramei *Hernani* de Victor Hugo, păstrându-i spiritul și liniile de forță și aducând unele modificări binevenite în sens melodramatic. Pentru contextul discutării unor valori etice radicale (în primul rând: onoarea), drama a fost amplasată în Spania din epoca Renașterii, într-un moment în care Carol Quintul își așteaptă numirea ca împărat în urma consultațiilor principilor electori. Pe acest fundal istoric, conflictul politic este, firește, ca în toate operele verdiene ulterioare, complicat prin introducerea conflictului erotic, mai interesant pentru majoritatea spectatorilor.

Figura bătrânului înșelat în optimista lui expectativă matrimonială este aici nobilul Silva (bas), care intenționează să o ia de soție pe Elvira (soprano, tot aristocrată, însă mult mai Tânără). Această (doar pentru el și numai deocamdată) surâzătoare perspectivă ne este adusă la cunoștință în cavatină eroului titular, Ernani (tenor, de asemenea aristocrat, însă opozant și, ca atare, bandit), prima intervenție solistică din partitură. În această arie de prezentare și informare, protagonistul ne este înfățișat în mijlocul rebelilor refugiați într-o zonă muntoasă (noutate introdusă de Piave în raport cu originalul hugolian): în faptul serii, el le solicită, printr-un concis recitativ, tuturor camarazilor ajutorul pentru a pune capăt suferințelor sentimentale care îl macină („del mio cor gli affanni”), alternativa constituind-o, cel mai probabil, pierderea sa pentru vecie („Forse per sempre Ernani fia perduto”). Apoi, în aria propriu-zisă (un grațios *andante*, cum o califică Bourgeois), el își povestește (în comparații florale) îndrăgostirea de o fecioară aragoneză („aragonese vergine”), prijej cu care aflăm, de la bun început, despre condiția esențialmente ireproșabilă a obiectului erotic feminin. Problema reală ne este prezentată

imediat mai departe de același protagonist tenoral, care, în accente precipitate, generatoare de suspans interstrofic, își informează asistența că bătrânul Silva cutează să ridice pretenții, literalmente să întindă mâna asupra ei („Il vecchio Silva stendere/ osa su lei la mano”): mai mult, se impun măsuri urgente, întrucât acest om vârstnic, lipsit de orice omenie, intenționează și are motiv să se bizuie că în ziua imediat următoare își va purta mireasa la patul de nuntă („Domani trarla al talamo/ confida, l'inumano”), caz în care îndrăgostitului surghiunit nu îi mai rămâne decât să moară, bietul de el, de suferință („ahi misero,/ d'affanno morirò”). Ajutorul confrăților exilați se impune și îi este acordat cu bucurie, tenorul manifestându-și mai nou optimism printr-o frumoasă cabaletă...

Punctul de vedere al Elvirei ne este expus chiar din deschiderea tabloului următor, în a doua mare intervenție solistică din cuprinsul melodramei, într-un mod la fel de conventional, dar cu supremă inspirație melodică, în cavatina protagonistei feminine. În recitativul precedent, ea constată că s-a lăsat noaptea și Silva încă nu își face apariția. Din interjecția dublată de impulsiva exclamație „Ah, de nu s-ar mai întoarcel!” deducem imediat că interesul matrimonial al bătrânlui nobil nu e împărtășit de potențiala consoartă. Dimpotrivă, sentimentul pe care îl poartă aristocrata virgină este ură („questo odiato veglio”), iar prezența sa persistentă capătă aspectul unei bântuitoare fantome necurate („immondo spettro”): mai mult, singura consecință a avansurilor amoroase discursive ale veteranului este întipărirea și mai pregnantă a lui Ernani în inima-i feciorelnică (așadar, între cei doi tineri, sentimentul este reciproc). În aria propriu-zisă, Elvira își afirmă dorința de a fi răpită, întâi pentru a scăpa de „detestabila îmbrățișare” („abbrorito amplesso”) a vârstnicului pretendent, și apoi pentru a-și consuma, în termeni paradisiaci și cu patimă naturală, iubirea juvenilă către care se simte chemată cu întreaga ei ființă. Spre deosebire de momentul masculin precedent, corul, alcătuit acum din slujnicele din castelul lui Silva, nu îi cântă în strună sopranei, ci, contrastiv, îi laudă belșugul ce o așteaptă de pe urma unei nunți strălucitoare...

Situația se complică însă de îndată, întrucât în iatacul nedoritoarei mirese se strecoară, incognito, nici mai mult, nici mai puțin decât regele Carol, atras și el de farmecul Elvirei: într-un *andante* pasional ce deschide duetul cu soprana, el îi declară acesteia amorul de pe poziții de suveranitate profitabilă. Dar fecioara se ține tare și îi respinge șarja, în timp ce Ernani, care între timp trecuse la fapte, își face și el apariția, adjudecându-și preferința imediat manifestată a Elvirei și declanșând o furioasă izbucnire a suveranului, sfidat acum nu doar politic, ci și, mai grav, sentimental. Însă încununarea acestei scene conflictuale o constituie apariția, în sfârșit, a bătrânlui Silva (pe numele și titlul său complet don

Ruy Gomez de Silva, Grande de Spania): dezavantajat de vârstă, el este totuși purtătorul cel mai îndreptățit al valorilor tradiționale, printre care onoarea ocupă poziția fruntașă (ceea ce îndreptățește plasarea acțiunii, de către Victor Hugo, în Spania „secolului de aur”, când *el drama del honor* reprezenta specia prin excelență a repertoriului dramatic). Urmat de o suită de cavaleri, onorabilul senior își manifestă neplăcuta surpriză („Che mai vegg'io!”): prezența a doi seducători („due seduttori”) în spațiul cel mai sacru al reședinței sale („nel penetral più sacro di mia magione”), lângă cea care va trebui să fie soția unui Silva („presso a lei, che sposa/ esser dovrà d'un Silva”). Notăm aici accentul plasat cu hotărâre, nu pe propria persoană, ci pe propria familie, acumulatoare și depozitară, peste ani, a patrimoniului celui mai prețios, atât social, cât și individual: onoarea.

Nobilul își cheamă toti oamenii ca martori ai dublei violări a acestui patrimoniu, prin dezonoarea și rușinea aduse actualului respectabil senior („Sia ognuno testimon del disonore,/ dell'onta che si reca al suo signore”). Aria care urmează, detășată evident de modelul cavantinei de auto-prezentare a personajului, este una dintre cele mai memorabile din repertoriul verdian conceput pentru vocea de bas. Într-un mod oarecum surprinzător, accentul se deplasează dinspre tema onoarei (evocată totuși, prin categoria sa antitetică: dezonoarea), către reflexivitatea dezamăgită pe seama sentimentului neîmpărtășit și a trecerii nemiloase a timpului. Binomul iluzie-deziluzie (cultivat și el abundant în literatura spaniolă a „secolului de aur”) servește drept start al acestei cugetări introspective, pornind chiar de la deșarta convingere a posesiei: „(Infelice!... e tuo credevi/ sì bel giglio immacolato!...”). De această dată, parantezele reproduse aici fac parte din libretul lui Piave, ele semnalând tocmai monologul interior al lui Silva (și presupunând un stop-cadru, sau un fel de „înghetare în timp” a tuturor celorlalte personaje, plus corul complet, prezente pe scenă). Iată cum, în aceeași exprimare metaforică de colecție florală în care se încadrase și tenorul, posesia „atât de frumosului crinul imaculat”, posesie pe care bătrânul se bizuia fără teamă, se retrage în domeniul trecutului de iluzorie fabricație (prin întrebuițarea imperfectului pentru verbul „a crede”). Dimpotrivă, în clipa redeșteptării la crunta realitate, tihnită încredințare a posesorului virtual se pomenește acum copleșită de maxima calamitate a dezonoarei, care, la fel de metaforic dar nu mai puțin şocant, se prăvălește peste tâmpalele-i cărunt-înzăpezite („del tuo crine tra le nevi/ piomba invece il disonor”). Necăjita și adâncă reflecție a dezamăgitului nins de ani culminează printr-o retorică interogație (marcată în textul lui Piave ca exclamație), întărită și ea interjectiv: „Ah, perché l'etade in seno/ giovin core m'ha serbato!” și emfatizată de Verdi, în partitură, prin reiterarea locuțiunii adverbiale interogative („perché... perché...”). Cum vedem descifrând fără nici o

dificultate sensul interogației, proaspăt nefericitul deziluzionat și-ar fi dorit mai degrabă ca trecerea anilor (vârsta, cum se exprimă literalmente) să îi fi îmbătrânit și inima din piept, despre care ne informează (în discret dar elocvent treacăt) că i-a rămas tot Tânără. El revine imediat, în ultimele două versuri ale ariei, cu o hotărâre de nostalgie justițiară, afirmând că anii ar fi trebuit măcar (neîmplinită concesie) să îi înghețe (posomorâtă ultimă metaforă) și inima („Mi doveano gli anni almeno/ far di gelo pure il cor”)...

Firește, virtutea în sine a doamnei în chestiune nu e atinsă nici de meditația vechiului senior, nici de faptele precedente sau ulterioare ale celorlalți doi, ambii mai norocoși, pretendenți. Trecând peste amănunte pe care nu le luăm aici în discuție, Carol își va dezvălu identitatea și va pleca, monarhic, cu prada feminină. Ernani va refuza, din cavalerism, duelul la care Silva îl provoacă, jurându-i în schimb să se sinucidă la sunetul cornului pe care el însuși îl oferă. Cei doi se vor implica într-o conspirație împotriva regelui, sortită însă eșecului. Ales împărat și întind acvilin spre magnanimitatea legendarului înaintaș imperial Carol cel Mare, noul Carol Quintul iartă pe toată lumea și i-o dă pe Elvira de soție lui Ernani. În seara dinaintea nunții, bătrânul Silva își reface spectrala apariție și cornul sună fatal. După zadarnice deliberări și rugăminți din partea celor doi tineri, Ernani își respectă jurământul și se sinucide (alegând pumnalul, spre deosebire de opțiunea otrăvii din originalul hugolian): cei doi tineri își iau rămas bun, cu ultima suflare Ernani poruncindu-i generos iubitei să trăiască și... să îl iubească mai departe. Înainte de căderea cortinei, Silva (care, tot spre deosebire în raport cu drama lui Hugo, nu se sinucide și el), mai are timp pentru un ultim *aparte* reflexiv (în libret, între paranteze): el invocă demonul răzbunărilor, care poate veni să se bucure de tragică priveliște a patului nunțial preschimbat în pat mortuar („Delle vendette il demone/ qui venga ad esultar!”). Astfel, cortina cade peste sarcastica bucurie demonizantă a, până atunci, neputinciosului răzbunător pe seama romanticului sfârșit fatal al tinereștii iubiri ce i-a scăpat demult și pentru totdeauna: ultimă dar colosală satisfacție întru nimicnicie a unui bătrân necăjit...

Bibliografie::

Piave, Francesco Maria, *Ernani* în ***, Verdi. *Tutti i libretti d'opera*, a cura di Pietro Mioli, Roma, Newton Compton Editori, 2011².

Bourgeois, J. – *Giuseppe Verdi*, trad. rom., București, Editura Eminescu, 1982.

Rime, versuri și virtuți în *Povestirile din Canterbury* de Geoffrey Chaucer

Povestirile din Canterbury, opera de marcă a lui Geoffrey Chaucer, reprezintă atât o sinteză a temelor, surselor și motivelor literaturii medievale, cât și o frescă a societății engleze aflată într-o perioadă de tranziție de la Evul Mediu la Renaștere.

Cartea este o colecție de povestiri în versuri ale unor persoane care, în anul 1387, decid să pornească în pelerinaj de la hanul Tabard din Souhwark la mormântul lui Thomas Becket aflat la catedrala din Canterbury. Trebuie precizat faptul că, din cauza unei dispute pe care arhiepiscopul Thomas Becket o avusese cu regele Henry al II-lea, acesta este ucis în catedrala din Canterbury în 1170 la ordinul regelui. La scurt timp după moartea arhiepiscopului, locul său de înhumare devine loc de pelerinaj, iar pe seama arhiepiscopului Thomas Becket evlavia populară pune o sumedenie de minuni. În memoria colectivă, acesta devine erou și sfânt și chiar din anul morții sale numerosi pelerini din toate colțurile țării dau năvală la mormântul lui.

În ceea ce îl privește pe Geoffrey Chaucer, poetul englez din secolul al XIV-lea, poeți și critici importanți din secolele ulterioare l-au considerat drept „părintele literaturii engleze”. Un erudit al vremii sale, cu studii juridice și, în plus, posedând cunoștințe temeinice cu privire la autorii latini, la literatura franceză și italiană, vorbind cîteva limbi străine și îndeplinind de-a lungul vieții sale mai multe slujbe – curtean în slujba regelui, funcționar de stat, judecător de pace, însărcinat cu misiuni diplomatice în Spania, Franța, Italia și Flandra, acesta ajunge să cunoască oameni din cele mai variate medii sociale și să își formeze o viziune proprie asupra societății medievale în esență ei. Cum era și firesc, această erudiție și vastă experiență de viață au fost puse în slujba literaturii engleze pe care o înnobilează cu forme literare și cu mijloace de versificație inedite și originale.

Fiind scrisă în ultima perioadă a vieții sale, *Povestirile din Canterbury* beneficiază de toată experiența și măiestria artistică a poetului care evoluase considerabil pe parcursul scrierii operelor sale anterioare, putând astfel fi apreciată ca una dintre cele mai bune opere ale sale.

Ca structură, cartea este împărțită în douăzeci și patru de capitulo plus prolog. În prolog, autorul îi prezintă pe membrii grupului de pelerini. Aceștia sunt oameni din toate categoriile sociale care, cu mai mult sau mai puțin talent, își asumă sarcina de povestitor pentru a alunga plăcile drumului și nu numai. Menționăm faptul că în acele vremuri călătoria de unul singur era de-a dreptul primejdioasă pentru viață și bunurile individului, iar motivele pentru care pelerinii se asociază într-un grup numeros sunt lesne de înțeles.

Fiecare din cele douăzeci și patru de capitole cuprinde câte o povestire, autorul fiind, bineînțeles, de fiecare dată altul: cavalerul, morarul, logofătul, bucătarul, notarul, corăbierul, stareța, Sir Thopas, Melibeus, călugărul, duhovnicul de maici, doftorul, vânzătorul de iertăciuni, târgoveața din Bath, fratele cerșetor, aprodul, diaconul din Oxford, neguțătorul, scutierul, răzeșul, a două maică, argatul Avei, economul, preotul. Tuturor acestora li se alătură poetul care, în prologul său, evocă figurile pelerinilor într-o descriere plastică, minuțioasă, dar nu lipsită de ironie și umor: „Pe scurt, de cum bătu de noapte ceasul,/ Atâtă de plăcut săzum la sfat/ Că m-au primit în sînul lor de-ndat”,/ Și-am hotărît să ne urnim din zori/ Spre sfînt locașul cela călători./// Găsesc a fi cu cale într-acestea,/ Cît nu purced la vale cu povestea,/ Să stric pe fiecare un cuvînt,/ Spre a vi-i înfățișa aşa cum sănt,/ Aşa cum se iviră-n ochii mei,/ Ce hram purtau, și ce era cu ei,/ Și încă-n ce veșminte i-am văzut./ Îl iau pe cavaler de început.”¹

Un loc de seamă în cadrul descricerii făcută de Chaucer îl ocupă virtuțile personajului descris. Asta și datorită faptului că în acea epocă cultivarea virtuților reprezenta o preocupare constantă a bisericiei - un centru de putere în viața societății engleze medievale. În plus, virtuțile sunt cele care concurred la buna imagine a oricărui om. În ceea ce îi privește pe pelerini, putem afirma că aceștia erau uniți printr-o virtute comună și anume credința în divinitate. În acele vremuri, pelerinajele erau un lucru obișnuit, iar credința era un etalon în epocă. Nu de puține ori, oamenii își manifestau credința ostentativ și cu multă fervoare pentru a convinge semenii și mai ales pe mai marii clericilor că aceasta era posesiunea lor spirituală cea mai de preț.

Revenind la cavaler, acesta „era, un om de bine./De cînd s-a fost primit prin tări străine/ El foarte a-ndrăgit cavaleria,/ Dreptatea, traiul slobod, curtenia./ Luptat-a pentru domn fără de pată;/ De toți era virtutea lăudată (...) / De fama lui și pruncii luau aminte;/ Viteaz era dar și-nțelept la minte,/ Și galeș în purtări ca o fecioară;/ N-ar fi rostit o vorbă de ocară/ Sau altcumva orișicui să-i fi greșit:/ Un cavaler, mă rog, desăvârșit.”² Cavalerul este, cu alte cuvinte, un cumul de virtuți și calități înăscute ce îi asigură desăvârsirea și admirarea nedisimulată a poetului.

Dar acesta nu este singurul personaj virtuos din grupul de pelerini. Următoarea persoană în ordinea evocării este stareța: „Si-apoi o maică stareță era./ Sfios zîmbea ea pururi, cu sfîntie,/ Și nu jura decît pe Sînt Elie;/ Cînta la slujbe dumneaei - minune.../ Cucernic ce știa pe nas să-ngîne/ Măicuța Eglantina. Și-apoi, încă,/ Grăia simandicos pe limba frîncă,/ Cum o-nvățau la Stratford cu dichis/ Căci nu știa frînceasca din Paris./ La mese-avea aleasă-apucătură:/ N-ar fi scăpat un dumicat din gură/ Și nu-ntingea adînc cu deștu-n zeamă;/ Iar cînd ducea sub nas, băga de seamă/ Un strop să nu cumva pe piept

¹ Geoffrey Chaucer, *Povestirile din Canterbury*, traducere de Dan Duțescu, Editura Hyperion, Chișinău, 1993, p. 29

² *Ibid*, p. 29-30

să-i pice./ Purtarea-aleasă o făcea fericie./ Pe buze se ștergea aşa de tare/ De nu lăsa nici umbra de unsoare/ În băutura din potir, cînd bea;/ Şi gingăş din bucate ciugulea.”¹

Dacă în aceste versuri poetul îi elogiază capacitatele intelectuale, bunele maniere, atitudinea senină și aerul serafic pe care le răspândește în jurul ei, în versurile următoare Chaucer vorbește despre sufletul ei milostiv, o virtute prin excelență pentru un creștin și mai ales pentru o ființă ce și-a închinat viața lui Dumnezeu: „De firea ei vorbind, putem a spune/ Că mult era miloasă dumneaei:/ Să fi văzut un șoarec mort, alei!/ Sau sîngerat în cursă, păi bocea.../ Şi-avea cătei o droaie de-i hrănea/ Cu lapte și colac și cu pîrjoală,/ Cum mai plîngea dacă-i murea de boală/ Vreun dolofan, sau de-l croiai cu-o joardă.../ Atât era la inimă de caldă.”² Simpatia și admirarea cu care poetul descrie virtuțiile măicuței sunt însoțite de o ironie blândă pornită, se pare, dintr-o oarecare exagerare a celor descrise. Interjecțiile, semnele de suspensie, semnul exclamării sunt mărci ale oralității stilului care fac descrierea dinamică, vie și originală și stimulează imaginația cititorului determinându-l pe acesta să vadă parcă aievea chipul călugărietei.

Următorul personaj evocat este un diacon din Oxford: „Şi un diac din Oxford am zărit,/ În logică de fraged pedepsit./ Ca grebla era gloaba lui de cal,/ Dar nice el mai grăsului, halal!/ Ci supt era la chip și supt la burtă./ Rărită rău era jiletca-i scurtă.”³ Deși aspectul fizic al diaconului trădează o stare socială modestă și o condiție materială precară, poetul se grăbește să adauge că acesta este o persoană valoroasă prin virtuțiile sale precum și prin preocupările care transcend zona preocupărilor comune: „Căci de-ale lumii nu voia să ştie/ Şi nu-i luase încă parohie./ La căpătii mult fi erau mai drage/ Din piele neagră-au roșie hîrțoage/ De Aristot și-a sa filosofie/ Decît scumpeturi, scripcă sau cinghie.”⁴ Versurile care urmează conving cititorul, dacă mai era cazul, în legătură cu dorința avidă a diaconului pentru cunoaștere și explorare. Cu toate că este lipsit de mijloace bănești, acesta face permanent eforturi în această direcție, fiind recunosător celor care îl ajută să evolueze: „Măcar că filosof era, de viță,/ Nu-i zornăiau mulți galbeni în lăcriță;/ Iar de-i făceau de bani prietenii parte,/ Îi da pe cărti și ca să învețe carte/ Şi se ruga să-i apere de boli/ Pe cei ce-l ajutau să stea prin școli./ Era-nsetat de slovă și mintos: N-ar fi zvîrlit o vorbă de prisos/ Ci își rostea cuvîntul cu măsură,/ Pe scurt, dar greu de tîlc și-nvățătură/ Şi de virtutea cea moralicească:/ Şi foarte-i mai plăcea să dăscălească.” Finalul acestei evocări ne duce cu gîndul la faptul că inteligența, cultura, modestia, cumpătarea și buna creștere pot apărea și sub forma unui personaj îmbrăcat sărăcăios, dovedindu-se astfel discrepanța între aparență și esență, între formă și conținut.

¹ Ibid., p. 31

² Ibid.

³ Ibid., p. 35

⁴ Ibid.

Următorul personaj descris de Chaucer de data aceasta este unul din lumea bună a societății engleze ce are carte, dar și funcție și avere: „Apoi notarul, drept și chibzuit,/ Ce-adesea la Sînt Pavel a slujit,/ Era cu noi, om doldora de carte/Și aşezat, deplin în cinste foarte;/ Aşa părea cînd stai la el să cați.../ Ades fusese jude la jurați,/ Și ca prepus și cu peceți în lege;/ pentru știința-i naltă, se-nțelege,/ Avea și mantii și bănet cu carul,/ Aşa de căutat era notarul./ Cînd întocmea-ntre oameni o-nvoială,/ Lui nimeni nu-i scornea tăgăduială./ N-aflai pe lume om mai trepădarnic,/ Deși, zic eu, mai mult părea că-i harnic./ Ci cîte pricini și județe-au fost/ Din vremuri, le știa el pe de rost./Hrisoave migălea cu-așa dichis/ Că nimeni nu-i găsea cusur la scris/ Și buche-n buche legile știa./ Purta la drum, băltătă, o giubea,/ Încins cu brû vrîstat, de borangic;/ De portul său atîta doar vă zic.”¹ Pentru profesionalismul său incontestabil, pentru toate aceste virtuți și calități, notarul se bucură atât de bunăstare materială cât și de aprecierea și respectul oamenilor care apeleză la el cu încredere.

Personajele ce alcătuiesc grupul de pelerini au o tipologie diversă fiind din toate categoriile sociale. Pe lângă cele descrise mai sus, mai există un răzeș, un boiangiu, un dulgher, un țesător, un tapițier, un bucătar, un corăbier, însă aceștia nu pot concura în privința virtuților cu cavalerul, călugărița, diaconul sau notarul. Spre exemplu, vorbind despre notar, poetul menționează că acesta este însotit de un răzeș pe care îl ironizează pentru lipsa lui de virtute: „Pe acesta un răzeș îl însotea/ Ce barbă albă ca un crin avea./ Îi dogoreea-n obrajii prisos de sînge./ Căci vinul de cu zori porni a-l stînge/ Era plecat spre pofta și huzur/ Ca vrednic fiu al tatei Epicur,/ Cel care-a zis c-a inimii-mplinire/ E pe pămînt deplina fericire.”² Pe lîngă spiritul epicureic și patima alcoolului, răzeșul mai este stăpânit și de patima îmbuibării. Este un gurmand notoriu, iar mesele pantagruelice sunt o obișnuință în casa sa: „Din casă nu i-ar fi lipsit bucate/ De pește sau de frupt îmbelșugate./Te luau de nas mirodii felurite/ De toate cîte-n lume-s jinduite./ În an, precum creștea sau nu lumina/Așa-și schimba el prînzul său sau cina./ Avea-n coteață prepelițe grase,/ Plătici și știuci în iaz, pe lîngă case./ Vai lui de bucătar de nu brodea/ O zeamă iute-n focuri de boia.”³

Alt personaj comun, dar nu lipsit total de virtute e reprezentat de o tîrgoveață de la Bath: „Era și-o tîrgoveață de la Bath,/ Nițel cam tare de urechi, păcat!/ Nici Ghentul și nici Yprul nu avea/ Mai de ispravă țesător ca ea./ În parohie nu aflai cocoană/ În drept să ducă mai întîi pomană,/ Iar cînd i-o luanainte vreo surată/ Uita de milă și zbiera turbată.”⁴ În cazul acestei „cocoane” virtutea milosteniei se manifestă atâtă timp cât nu apare concurența. Atunci

¹ Ibid., p. 35-36

² Ibid., p. 36

³ Ibid.

⁴ Ibid., p. 39

milostenia trece pe locul al doilea, iar ceea ce primează este vanitatea sau mândria personală pe care autorul nu ezită să o trateze cu ironie și umor.

Din grupul de pelerini face parte și un doctor care este priceput nu numai într-ale medicinii, dar și în literatura antică precum și în domeniile scolasticii medievale: „Cu noi era și-un doctor, vrednic vraci,/ Ca el pe lume nimeni mai dibaci/ La medicină sau la firurgie;/ Temeinic cunoștea astronomie./ La căpătii şedea să-ți dibuiască/ Ce ceasuri ai prin vraja lui firească,/ Si chipurile de la zodiac/ Le potrivea pînă îți dădea de leac./ Știa din ce se trage orice boală:/ Din cald sau frig, din sec sau umezeală,/ Unde nașteau și de la ce umoare./ N-aflai asemeni lui alt vraci sub soare./ Cum dibuia a răului sorginte/ Știa să-ți dea și leacul cel cuminte./ Spițerul îi sta gata la chemare/ Cu toate cele tămăduitoare/ (...) / Știa pe Esculap pe dinafară,/ Pe Rufus și Dioscorid, și iară,/ Pe Hipocrat, Hali și Galien,/ Serapion, Razis și Avicen,/ Damascul, Averoe, Constantin,/ Bernard și Gatesden și Gilbertin./ Mîncarea lui – în totul cumpătată,/ Cu de prisos nimica încărcată,/ Ușor de mistuit și hrănităre.”¹

Din descrierea plină de superlativă a poetului, doctorul este un profesionist desăvîrșit, fără egal în lumea sa, un model de viață cumpătată pentru semenii săi și, în același timp, un erudit strălucit. Chaucer pare încântat și onorat de un asemenea tovarăș de drum.

Având în vedere scopul călătoriei, din grupul de pelerini nu putea lipsi preotul: „Și mai era un popă dintr-un tîrg,/ Om nevoiaș, dar vrednic, plin de sărg/ La trebi și în evlavie bogat./ Era un grămatic și-un învățător/ Care grăia curat ca la Scriptură/ Si turma și-o-ndemna la-nvățătură;/ Blajin și săritor nevoie mare/ Si plin, în ceasuri grele, de răbdare;/ Adeseori se dovedise-a aşa./ Pe răii platnici nu-i afurisea/ Ci mai curând îi miluia el însuși/ Pe bieții săi enoriași, rupindu-și/ De la pomeni și de la el din pungă./ C-un te-miri-ce putea să se ajungă./ În larga și răzleața-i parohie/ Cutreiera pe ploi și vijelie/ Si-i cerceta neostenit mereu/ Pe mari și mici la molimi și la greu,/ Cu cîrja-n mînă drumețind pe jos/ Pe poporeni îi pildua frumos/ Întîi lucrînd și apoi predicînd;/ Din Biblie luase-acest cuvînt./ «Cînd aurul coclește - mai spunea-/ Ce să mai facă biata tinichea?»/ Căci dacă însuși preotul greșește/ Au te mai miri că mirul o scrîntește?/ Si ce rușine-i - dacă stai să cați -/ Cioban slinos la mielușei curați!/ De neprihană, popa e dator/ Să deie pildă întregului popor.”²

Și acest personaj dovedește o pleiadă de virtuți cu care a câștigat admirarea poetului pelerin. Mai presus de toate, preotul este tipul creștinului autentic, plin de dăruire și devotament față de aproapele său pe care îl păstorește cu sufletul său iubitor și cu mintea sa înțeleaptă în toate zilele vieții lui, dar mai ales în momente de cumpănă. Milostiv și îngăduitor cu alții, dar sever și neiertător cu sine însuși, preotul reușește să îndeplinească exigențele misiunii sale. Conștient de puterea exemplului personal, de importanța

¹ Ibid., p. 38

² Ibid., p. 40

misiunii sale de preot și de răspunderea pe care o are față de enoriașii săi, acesta devine un reper de moralitate, de asumare și de trăire autentică a credinței pe care o propovăduiește prin cuvinte. El nu dorește să piardă autoritatea morală pe care trebuie să o aibă un propovăditor al Evangheliei lui Hristos și de aceea nu permite păcatului să-i întineze viața.

Cât privește virtuțile sale de predictor, preotul adoptă modelul hristic – „blând și smerit cu inima”, pentru a-i aprobia pe oameni de divinitate: „Bun păcurar era, nu simbriaș./ Dar cît era de smernic și pios,/ El nu-l disprețuia pe păcătos,/ Nu predica răstîit, vorbind de sus,/ Ci blînd rostea cuvîntul lui Iisus./ Se ostenea, neîntinat, să-ndrume/ Spre Cer, prin pilda lui, mireana lume./ Dar cînd dădea de-un încăpătînat,/ Domn să fi fost sau om de rînd, îndat'/ Îl și punea frumos la locul lui./ Mai bun pe lume popă cred că nu-i./ Nici înălțări nici fală nu căta,/ Nici har de fariseu nu arăta,/ Ci seamă a cuvîntul Mielului/ Urmînd el cel dintîi pe calea lui.”¹

În mod evident, valoarea acestui preot nu constă în posesiuni materiale, ci în virtuțile sale creștinești - credința și dragostea, care-l transformă într-un adevarat liant între umanitate și divinitate. În pelerinajul său, preotul nu poate fi însotit decât de un om la fel de evlavios și de cucernic care își trăiește și el viața în conformitate cu preceptele creștine și cu modelul hristic – un plugar: „Avea cu el și-un frate, un plugar;/ Cărase-acesta munți de bălegar;/ Blajin era, trudea cu hărnicie,/ Trăia în pace și în curăție./ Îl îndrăgea la bine și la rău/ Din inimă pe bunul Dumnezeu/ și pe aproapele cît și pe sine/ Săpa și treiera pentru oricine/ Nu prididea - de dragul lui Hristos-/ Fără arginți, cît se simțea vîrtos,/ și zeciuiala o plătea cinstiț/ Din muncă și din cea agonisit.”²

Un ultim exemplu de personaj virtuos și meritos din grupul de pelerini este reprezentat de un econom fără multă carte. Acesta reușește să stârnească admirația poetului prin calitățile sale native - inteligență, intuiție, fler, putere de persuasiune – care îl ajută nespus în carieră: „Putea să ieie pilda orice om/ De la acest drăguț de econom,/ De se voia dibaci la neguțat./ Atîta se codea la cumpărat/Că, ori plătea, ori lua pe veresie,/Tot în cîștig ieșea din prăvălie./ Au nu e ăsta har dumnezeiesc,/ Cînd oameni fără carte dovedesc/ Înțelepciunea multor învățăți?”³

Dacă plugarul este modelul omului religios preocupat mai mult de cele sfinte decât de cele materiale, economul este modelul omului pragmatic și întreprinzător care știe să cadă mereu în picioare și să își asigure succesul în carieră.

Prin *Povestirile din Canterbury*, Geoffrey Chaucer aduce în atenția cititorilor de azi multiple fațete ale umanității secolului XIV englez. Parcugând paginile acestei prețioase opere literare, realizăm complexitatea și unicitatea ființei umane, varietatea și universalitatea caracterelor, a virtuților și a

¹ Ibid.

² Ibid. p. 40-41

³ Ibid., p.41-42

defectelor omenești. Și, poate că mai realizăm un lucru, și anume faptul că noi, cei din secolul XXI ne numim tot oameni și, în esență, nu suntem atât de diferiți de cei care au trăit cu multe secole în urma noastră.

◆◆◆◆◆

Diana Dobrița BÎLEA

Virtutea, o poveste despre slăbiciuni

„Virtutea e-o poveste... cînd gîndul ți-l ascuți,/ Tu vezi că slăbiciuni sunt vestitele virtuți” scria marele Eminescu în poezia *Urît și sărăcie*. Așadar, nu e simplu ca faptele tale (dar și gîndurile, spusele, sentimentele) să se păstreze constant între granițele virtuții stabilite de normele etice în general și de morala creștină în special. De altfel, complexitatea vieții omului, prin nevoile sale variate și prin relațiile multilaterale cu tot ce-l înconjoară, impune o divizare, în sensul limpezirii, a ceea ce generic numim virtute. Virtuțile se împart în două mari categorii: teologice (religioase) și morale (numite și firești sau cîștigate). În timp ce virtuțile teologice – credința, nădejdea și dragostea – nu vin și nici nu rămîn în om decît cu ajutorul lui Dumnezeu (Sfântul Ioan Damaschin ne spune că orice adevărăță virtute este expresia lucrării în noi a harului lui Dumnezeu, dar și rodul ostenelilor noastre cu ajutorul harului divin), cele morale – înțelepciunea, dreptatea, cumpătarea și curajul – se cîștigă în timp, sunt rodul dorinței de a fi cinstit cu sine și cu ceilalți semeni și oferă temeiul pe care să se sprijine celealte posibile virtuți sau, mai bine-zis, întreaga conduită morală a omului.

Mulți filozofi, corifei și cărturari s-au pronunțat, încă din timpuri străvechi, cu privire la înțelesul și rolul virtuții în viața omului. Socrate, de exemplu, cunoscut ca unul dintre cei mai înțelepți gînditori eleni, considera că „virtutea e o parte a sufletului nostru, și dacă în chip neapărat e folositoare, atunci ea nu poate fi altceva decît chibzuință”. Pitagora socotea că virtutea constă în armonie. Seneca punea accent pe următoarele virtuți: mila, blîndetea și iubirea față de oameni, motiv pentru care a fost foarte prețuit de către exponenții Bisericii creștine. Michelangelo ne propunea să fim cinstiți cu noi însine și să depăşim universul strîmt al neajunsurilor noastre sufletești ori caracteriale: „Două virtuți ar trebui să nu le pierdem niciodată: curajul de a ne înfrunta propriile slăbiciuni și puterea de a ne trăi propriile emoții”. Pe de altă parte, poetul George Coșbuc, în poezia *Puntea lui Rumi*, atrage atenția asupra păcatului de a te împăuna cu virtuțile pe care crezi că le ai și de a le etala cu emfază: „Multe bunuri are omul,/ Dar virtutea cea mai mare/ E să nu se tje mîndru/ Cu virtuțile ce are”. Și mai precaut, pesimist în privința voinței și consecvenței omului de rînd de a se manifesta în lume în linia aspră și inflexibilă a virtuții, Andrei Pleșu scrie în cartea sa *Minima moralia* (Ed.

Humanitas): „Nu există virtute care să nu conțină un risc involutiv, un viciu subteran, rezultat din excesul sau din anemia ei. [...] Capacitatea de a distinge între bine și rău, între viciu și virtute, dreptate și nedreptate pare a fi la îndemîna tuturor. În materie de etică, funcționăm constant printr-o nedemolabilă autocomplezență. Trăim într-o inflație barocă a competenței morale, într-o lume a cărei principală dezordine riscă să fie faptul că toți membrii ei se simt moralmente în ordine sau că toți resimt dezordinea proprie drept neglijabilă. *L'enfer c'est les autres* – părem a concede cu toții. Prin urmare, *le paradis c'est nous-mêmes*.“

Părintele Dumitru Stăniloae își intitula una dintre cărții *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*. Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea Sa dintr-o nejârmurită iubire, „Dumnezeu este iubire” afirma Sfântul Apostol Ioan (4, 8), și tot el ne-a revelat măsura dragostei divine: „Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan* 3,16). Tocmai iubirea trebuie să fie și cea mai înaltă dintre virtuțile unui om, motorul tuturor acțiunilor, reper indubitatibil în fiecare moment, busolă în orice tip de relație, chiar și în aceea cu vrășmașii. „Și acum rămîn acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea”, ne spune apostolul Pavel (*Corinteni*, 13, 13). Unde iubirea nu poate face nimic, ne învață părintele Stăniloae, nu există altă putere care să mai poată ajuta. Pentru a fi înțeleasă deplinătatea importanței acestei virtuți, pentru a fi respectată, Iisus o ridică la grad de poruncă: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul precum v-am iubit Eu” (*Ioan* 15, 12). Toma de Aquino avertizează că nici o virtute nu poate exista fără iubire și că aceia care vor să deosebească virtutea de vicii să cerceteze dacă ceea ce vor să facă au la bază virtutea iubirii.

„Iubește și fă ce vrei!” este tot mai des citat Fericitul Augustin. Dar este posibilă o libertate totală de acțiune și de gîndire sub auspiciile iubirii și strict între hotarele ei? Pot fi toți oamenii niște sfinți, niște ascetii care se roagă pentru binele lumii întregi și nicedecum pentru ei însiși, niște Maica Tereza, Mahatma Ghandi, Papa Ioan Paul al II-lea, prințesa Diana de Wales sau Martin Luther King? Oare îndreptarea unor sentimente puternice către o persoană care face obiectul îndrăgostirii nu are aceeași consistență și aceeași esență a virtuții iubirii? Marea și bogata poezie de dragoste a lumii răspunde afirmativ la această întrebare.

Îndrăgostitul găsește posibil bunul mers al succesiunii lumină-întunerici numai datorită ochilor iubitei: „Frumoaso,/ și-s ochii-asa de negri încît seara/ cînd stau culcat cu capu-n poala ta/ îmi pare/ că ochii tăi, adînci, sunt izvorul/ din care tainic curge noaptea peste văi/ și peste munți și peste șesuri/ acoperind pămîntul/ c-o mare de-ntuneric./ Așa-s de negri ochii tăi,/ lumina mea” (Lucian Blaga, *Izvorul noptii*¹). Lumina și întunerlicul sunt de altfel jumătăți inseparabile ale aceluiasi întreg. Semnificatele lor, în opozиie, dar indisolubil legate prin raportarea continuă una la cealaltă, au sfere de conținut mult mai largi și reprezentă lupta continuă dintre bine și rău: în mazdeism,

lupta dintre Ormudz (geniul binelui) și Ariman (geniul răului), în creștinism, cea dintre înger și demon, în mitologia vedică, cea dintre deva și asura etc. În viziunea poetului, întunericul indică pământul, iar lumina simbolizează cerul, iubirea desăvîrșită, absolutul.

La A. S. Pușkin, iubirea anunță drum deschis sentimentelor în ciuda oricărui precept moral sau inconvenient, chiar dacă acesta ar trebui să însemne alegerea sacrificiului suprem. Țigana Zamfira, colindând cu satra „prin Basarabia”, își dă seama că iubește pe altcineva și nu se sfiește să-și mărturisească, în felul ei „copilăresc”, mierea inimii în fața soțului „gelos și crud”, anticipînd deja deznodămîntul poveștii de iubire, dar râmînînd credincioasă pînă la sfîrșit simțămintelor sale: „Eu pe altul iubesc/ Și iubind am să mor.// [...] Nu-ți place? Treaba ta să fie!/ Eu una pentru mine cînt./ De mă tai, de mă frigi,/ Nu ți-l spun eu de fel;/ Soț bătrîn, soț cumplit,/ N-ai să știi cine-i el.// Primăveri poartă-n trup,/ Calde veri ce m-atrag./ Tânăr e și-ndrăzneț,/ Dragă-i sunt și mi-i drag.// Nopți întregi îl dezmirerd,/ Lîngă el toate-nfrunt” (*Tiganii*²). Sacrificiul Zamfirei nu e cu nimic mai prejos decît sinuciderea Annei Karenina lui Tolstoi, moartea amîndurora avînd drept cauză iubirea capabilă să meargă pînă la capăt. Esența acestui tip de sentimente paroxistice este desprinsă, cum altfel?, din cea mai înaltă și mai veche virtute, aceea a iubirii.

Copilul-minune al literaturii, boemul Esenin, asociază marii iubiri neuitarea și păstrarea/recunoașterea adevărului (despre existența și puterea perenă a acesteia) oricînd, oriunde, în fața oricui, cu orice risc: „Mi-oi trece suferințele-n uitare/ La vechea rană nu vreau să mă uit./ Tu chip iubit! Tu voce-alinătoare!/ Pe tine numai n-am să te mai uit.// Chiar de-oi iubi pe alta, pe oricine,/ Din amintiri te-oi scormoni mîhnit/ Și povestindu-i, scumpo, despre tine,/ I-oi spune că iubită te-am numit” (din ciclul *Corăbiile iepei*³).

Friedrich Hölderlin vede în iubire o putere mult dincolo de abilitățile fiziei umane, timpul și spațiul putînd fi anulate cu magia sărutului și a cuvîntului rostit: „Ah, prin dragoste din lanțuri/ Ne desprindem, suntem tari;/ Spiritele-ating în danțuri/ Aștrii, libere și mari!/ Sub sărut și jurăminte/ Timpul leneș l-am strivit,/ Pe cînd sufletul îți simte/ Desfătarea, Infinit!” (*Imn iubirii*⁴). Pe Socrate, considerat un creștin înaintea apariției creștinismului, care, la momentul acuzațiilor ce i se aduc, poartă grija pentru postumitatea acuzatorilor și nicidecum pentru viața sa, spunînd că mult mai mare nenorocire e să faci o nedreptate decît s-o înduri și „nu a-i pedepsi pe alții, ci ati da toată silință să fii cît mai bun tu însuți”⁵, poetul german îl socotește un „sfînt”, introducîndu-l în categoria înțelepților ce ar fi putut recunoaște Frumosul nu doar ca un rost al lumii, ca bunătate, ci și ca desfătare pentru suflet și, de ce nu, pentru rațiune: „Pentru ce îl cinstești mereu, sfinte Socrate,/ Pe Tânără-acesta? Ceva mai măret nu cunoști?/ Pentru ce ochiul tău îl privește/ Cu dragoste, ca pe un zeu?// Cel ce-adînc a gîndit mereu viața iubește,/ Înalta virtute-o-nțeleg cei ce-n lume-au primit,/ Și se-nțimplă că ades Înțelepții/ La urmă tînjesc spre Frumos” (*Socrate și Alcibiade*⁶).

Un virtuos al Iubirii, cu majusculă, se definește a fi poetul Ion Horea în poezia *Eu trebuie să fiu*: „Eu sunt îndrăgostitul viu/ De lume și de omenire,/ Legat ca într-o osîndire,/ Eu sunt îndrăgostitul viu!”⁷. Această imagine artistică este în fapt o efigie a poetului, expresia tuturor virtuților adunate într-o singură: iubirea. O efigie care ar trebui să reprezinte pe fiecare om, fie că are coroană de împărat, fie că-și oblojește tălpile rănite cu zdrențe. Apostolul Pavel a pictat în cuvinte nespus de frumoase poate cel mai frumos și mai grăitor tablou al iubirii: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuvintă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată”⁸.

Note:

- ¹ Lucian Blaga, *Poemele luminii*, Editura Pentru Literatură, București, 1968, p. 30;
- ⁰² A.S. Pușkin, *Poeme*, traducere de George Lesnea, Editura Junimea, Iași, 1972, p. 39;
- ³ Serghei Esenin, *Poezii și poeme*, traducere de Lucian Raicu, Editura Minerva, București, 1976, p. 44;
- ⁴ Friedrich Hölderlin, *Imnuri și ode*, traducere de Ștefan Augustin Doinaș și Virgil Nemoianu, Editura Minerva, București, 1977, p. 62;
- ⁵ Adrian Agachi, *Ziarul Lumina, Socrate, un gînditor creștin înainte de creștinism*, 27 martie 2009;
- ⁶ Friedrich Hölderlin, *Imnuri și ode*, traducere de Ștefan Augustin Doinaș și Virgil Nemoianu, Editura Minerva, București, 1977, p. 127;
- ⁷ Ion Horea, *Locul și ceasul*, Editura Minerva, București, 1994, p. 73
- ⁸ *Epistola întîi către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 4-8.

Cristina RUSU

„Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea”

Creștinul îl are ca model de virtute pe Mântuitorul Iisus Hristos, pentru că în El se regăsesc toate virtuțile în cea mai absolută formă. Hristos este modelul desăvîrșit după care să ne conducem în viață, pentru a trăi frumos aici, pe pămînt, în armonie cu El, cu semenii noștri. și cel mai important lucru, virtutea cea mai înaltă ce ne-a lăsat-o Hristos, prin apostolul său, apostolul iubirii – Sfântul Ioan este: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul precum v-am iubit Eu” (Ioan, 15, 12). și completează „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul său să-l pună pentru prietenii săi” (Ioan, 15, 13), căci „Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a

dat, ca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan, 3,16). Acesta este modelul autentic de iubire – Hristos. Toți sfintii, dreptii și mărturisitorii au avut acest desăvîrșit model.

Toate virtuțile se strâng cu multă muncă duhovnicească, însă cel care a ajuns să dobîndească dragostea, se face asemănător lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire, după adevărata mărturisire a Sfintului Ioan Evanghelistul: „Cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire” (Ioan, 4, 8). Dragostea ca virtute teologică este cea mai mare dintre toate, deoarece, prin natura sa, le implică pe celelalte virtuți. Nu poți să iubești dacă nu ai credință puternică și statornică, nu poți să iubești pe Dumnezeu și pe aproapele dacă nu ai spirit jertfelnic, nu poți să iubești dacă nu ai smerenie, nădejde, supunere, ascultare, răbdare îndelungată.

Sfântul Serafim de Sarov spunea: „Să faci toate cu încetinitorul, cu ușurelul și nu deodată; virtutea nu e pară, nu poți să-o mănânci dintr-o îmbucătură”. Și Sfântul Grigore de Nyssa spunea, de asemenea: „Fiecare din noi este pictorul proprietiei sale vieți. Sufletul nostru este ca o pânză; virtuțile sunt culorile; Iisus Hristos este modelul pe care trebuie să-L pictăm.” Nu e simplu. Totul se obține luptând cu înverșunare un anumit timp. Sfântul Ioan de Kronstadt scria: „Să nu-ți fie frică de luptă, nu fugi de ea. Când nu se luptă, nu sunt nici virtuți; când nu ne sunt puse la încercare credința și dragostea, nu putem să dacă avem credințioșie și iubire către Dumnezeu. Credința, nădejdea și dragostea noastră pot fi manifestate numai în situații de luptă, în condiții grele și apăsătoare, subiective sau obiective, la boală, la necaz, la lipsuri.” Izbînda este capătul drumului, acolo unde se liniștește sufletul. Evagrie Monahul spune: „Virtutea este hrana sufletului.” Virtutea potolește pornirile rele ale omului, înlătură ispitele, îl face pe creștin slobod de păcate și rodește în sufletul lui binele cel căstigător de mântuire. Ea îl face pe creștin plăcut lui Dumnezeu, mulțumit în viață pământescă și fericit în viață viitoare. Căci, „trăind în virtute, suntem ai lui Dumnezeu”, spune Sfântul Antonie cel Mare.

Dacă ne uităm în Vechiul Testament la cartea psalmilor, găsim un psalm care este cîntat deosebit de frumos în timpul Sfintei Liturghii, psalmul 17. este un psalm de mulțumire. David îi mulțumește lui Dumnezeu că a biruit dușmanii. Psalmul e rostit și de Hristos, care se exprimă cu grai omenesc: se referă la coborîrea din ceruri a Fiului Unul-născut, la înălțarea Sa, la biruința asupra diavolilor și la chemarea neamurilor. Text aproape identic cu psalmul din II Regi, 22, 1-51.

„Iubi-Te-voi, Doamne, vărtutea mea,/ Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu.

Din primele versete observăm că David vrea să îi cînte Domnului cu dragoste, un cîntec ca o răsplată, deși știe că Domnul i-a dat această încercare. „Să iubești – zice – pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău și din toată vărtutea ta”. El singur își spune fericitul David și vrea să îl iubească pe Dumnezeu, doar pentru că simte infinit această dragoste ce vine ca un izvor de la El. Așa îl numește pe Dumnezeu: „vărtute”, fiindcă s-a

împărtășit de aceasta; „întărire”, că s-a întărít împotriva vrăjmașilor; „scăpare”, că Dumnezeu a fost zid; „izbăvitor”, ca acela ce s-a izbăvit prin Dumnezeu de dușmani. David explică viziunea sa prin metafore și epitetă de mare valoare stilistică. Cuvintele apar ca un vuiet, o furtună: „temeliile munților au fremătat și s’au clătinat, [...] negură sub picioarele lui/ [...] pe aripile vântului zburat’ă/ [...] apăntunecoasă în norii văzduhului/ [...] fulgere înmulțit-a și i-a răvășit.” Și deodată s-a făcut liniște. Acea pace care coboară de la Dumnezeu peste toate. Și după furtună, apele s-au potolit, iar David spune: „Trimis-a [mâna Lui] din înălțime și m’a luat, ridicatu-m’ă din ape multe”. Din tot zbuciumul acesta, și din această luptă, Dumnezeu îl scoate pe David la liman. Și el se vede izbăvit gîndindu-se că a fost răsplătit pentru că nu a făcut nedreptate, că a păzit căile Domnului. Întotdeauna Dumnezeu apare la timp și știe ce să facă cu omul pe care îl ajută.

David este fericit, cîntă și slăvește pe Dumnezeu. Și noi rămînem uimiți de frumusețea versurilor sale. Iubirea lui Dumnezeu este atît de puternică, că luminează și risipește întunericul. „Că Tu vei lumina ceea ce mă luminează, Doamne;/ Tu, Dumnezeul meu, îmi vei lumina mie întunericul.” Versurile acestea au mare greutate. În text, literal se traduce „îmi vei lumina lampa”, adică sufletul. Ideea este extraordinară. David știe că poate să fie înselat pe viitor și de aceea a găsit această exprimare. Una din cele mai mari înselări ale omului este aceea de a lua întunericul drept lumină, minciuna drept adevară iar răul drept bine. Chiar Iisus spune: „Dacă lumina care este în tine este întuneric, cu cât mai mult întunericul!”. Căci adeverata lumină vine numai de la Dumnezeu. Iar lumina nu poate fi descoperită decît acelora ce știu să împărtășească iubirea.

David știe că cea mai mare încununare a tuturor virtuților este iubirea. De aceea îl numește pe Domnul „vârtutea mea”, adică iubire completă, totul. Sfîntul Simeon Noul Teolog spune: „Dumnezeu pururea voiește să-și descopere și să ne arate iubirea Sa față de noi, ca și noi, înțelegând și respectând marea Sa bunătate, să voim să-L iubim pe El” (Sf. Simeon Noul Teolog, Cuvântări morale, cv. 10, în *Filocalia...*, vol. VI). De nu ne-ar fi atins cu iubirea Lui pînă în adîncul inimii, noi nu L-am fi căutat. Ceea ce ne cere Hristos este să înțelegem cît de mult ne iubește El, căci această înțelegere este începutul iubirii de El și al sălașluirii Lui în noi: „Ai început să-L iubești pe Dumnezeu? Dumnezeu a început să locuiască în tine. Iubește pe Cel care a început să locuiască în tine pentru ca Desăvârșitul tău Locuitor să te desăvârșească și pe tine” (Fer. Augustin, *Comentariu la Ioan*, I, P.L., XXXV). Așadar, noi îl iubim pentru că am fost iubiți de El mai întîi, și astfel, uniti cu El prin iubire, primim iubire din iubirea Lui față de noi care este infinită, noi, cei care ne-am simțit iubiți, sub îndrumarea Sfântului Duh, devenim mai iubitori, mai iertători, sub îndrumarea Sfântului Duh, devenim mai cinstiți. De aceea, omul nu are ce face cu o singură virtute. Cu una singură nu îl poți descoperi pe Dumnezeu. Este nevoie de toate ca încununarea iubirii să rodească și să sporească în sufletul nostru. Nimici nu poate porni la luptă dacă ia ca virtute numai iertarea. Îl iartă pe cel de lîngă el

că aşa este creştineşte să o facă, dar dacă nu simte iubirea, nu îl mai iartă şi a doua oară.

Şi acest lucru îl vede David ştiind că Dumnezeu l-a iertat pentru că l-a iubit şi, aşa cum spune la final; „şि-i faci milă unsului Tău, lui David şi seminţiei lui până'n veac”. Lauda lui David va fi transmisă întru neamuri ca şi dragostea lui Dumnezeu să fie peste toată seminţia lui David. Adică, începînd cu Moise şi peste timp, toate neamurile ce mai vin din seminţia lui David. Că Dumnezeu răsplăteşte cu iubire aşa cum numai El poate să o facă.

Şi rămîne cea mai mare virtute dragostea, aşa cum spune şi Sfîntul Apostol Pavel în Epistola Întâi către Corinteni, pentru că dragostea „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată.” (Cor. 13)

Note:

Omilia la Psalmi, Sfântul Ioan Gură de Aur, Editura Doxologia, Iaşi, 2011

Biblia, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009

Omilia la Psalmi, Fericitul Ieronim, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2017

Tâlcuire la Psalmi, Sfântul Vasile cel Mare, Editura Sofia, Bucureşti, 2004

Avertismentul lui Faust

În prima parte a incitantului său poem dramatic, *Faust*, când eroul își căuta consolarea marilor sale dezamăgiri în revelația pe care spera să-o obțină tălmăcind, în grai german, un fragment din *Noul Testament*, Goethe a avut intuiția unui mare adevăr: temeiul întregii creații este *Fapta*.

...Stă scris: La început a fost *Cuvântul*.

Mă și opresc. Cine m-ajută să fac pasul?

Cuvântul? – Nu pot să-l prețuiesc aşa de mult!

Altfel va trebui să-l tălmăcesc

Dacă de spirit eu ascult.

Stă scris: La început a fost *Ideea*.

Dar cântărește bine-ntâiul rând,

Ca pana să nu fugă, slove goale așternând.

Ideea e, ce-nfăptuiește și creează totul?

Ar trebui să scriu: La început a fost *Puterea*.

Dar iată că scriind sunt îndemnat.

Să nu fac nici aici popasul.

Din ce adâncuri vine șoapta?

M-ajută duhul și-mi dă sfat.

La început voi pune *Fapta*...¹

Atribuind faptei un rol atât de covârșitor, poetul legitima, prin chiar autoritatea cuvântului sacru, puternica prezență a manifestărilor unei ere noi, cea modernă. Însă până să descindă din sfera speculațiilor și a învățăturilor aride în cea a unei existențe active, omul medieval a avut nevoie de aproape trei secole.

După apariția și consolidarea primelor cuceriri ale Renașterii și Reformei, asistăm la descătușarea unor energii umane nemaicunoscute până atunci pe harta spirituală a Europei. Locul colectivităților obediente și evlavioase este luat, treptat, de individualitatea titanică, conștientă de forță și drepturile sale. În aceste condiții, cunoscutul personaj al unor cărți populare germane de pe la 1587, Johann Faust, care pentru a dobândi cunoaștere și putere a făcut un pact cu diavolul, revine în prim plan devenind purtătorul acestor tendințe înnoitoare. Ceea ce a urmat nu a făcut decât să adâncească și să desăvârșească această zestre, în alte contexte istorice. Piesa lui Christopher Marlowe, *Tragica istorie a doctorului Faust* (1601) avea să definiteze acest

1Johann Wolfgang Goethe, *Faust*, Buc. Ed. de Stat pentru Literatură și Artă, 1955, p.80. Toate citatele din capodopera germană aparțin tălmăcirii realizată de Lucian Blaga.

proces, transformând, grație puterii de generalizare a modelului, motivul medieval într-un mit.

Momentul care a marcat, în chip decisiv, traiectoria mitului a fost reprezentat de Lessing. Într-o proiectată dramă despre Faust, acesta operează o modificare de vizuire crucială privind eroul. Promotor de prestigiu al Iluminismului german, scriitorul nu putea concepe „ca cineva să cadă victimă instinctului celui mai nobil pe care Dumnezeu l-a sădit în sufletul omenesc”¹. Din aceste considerente, cel care năzuiește, printr-un efort continuu, să sporească binele în lume, nu merită pedeapsa eternă, ci mântuirea.

Înscriindu-se în prelungirea acestei tradiții, Goethe o duce mai departe îmbogățind-o cu înțelepciunea decantată din cloicotul lăuntric și iluminările sale, determinate de convulsile ori momentele de grație ale timpului în care a trăit sau ale istoriei universale, încât prin acumulări și clarificări succesive, vreme de aproape șaizeci de ani, *Faust* a dobândit dimensiunile unei veritabile epopei și semnificația unei drame a omenirii creațoare.

Altminteri spus, purtându-și eroul atât prin tumultul epocii sale (*die kleine Welt*), cât și prin acela al istoriei umanității (*die grosse Welt*), Goethe a ajuns să deslușească, în vâltoarea unor evenimente majore, un sens superior al existenței omenești. Astfel, după eșecul pe care l-a suferit studiind filozofia, dreptul, medicina și teologia, Faust se dedică magiei, însă, nemulțumit de rezultatele obținute, renunță, încheie pactul cu Mefisto și se cufundă în vârtejurile unei vieți devorante prin varietatea și intensitatea ei: savurează senzațiile pe care î le oferă, tovărășia unor cheflui în cărciuma lui Auerbach, se bucură de plăcerile iubirii în brațele Margaretei, gustă din plin satisfacția puterii la curtea împăratului și fericirea de a se fi însotit cu cea mai frumoasă femeie a lumii antice, Elena, apoi ancorează definitiv în viața practică „executând o mare lucrare în folosul oamenilor și cucerind astfel înțelesul definitiv al unei vieți moderne”². Pretutindeni însă, în ciuda densei încărcături alegorice și simbolice a poemei, în cuprinsul căreia sugestiile, aluziile și ideile se întrelăsă sau se contrazic în mod constant, impresia de viață autentică rămâne intactă, încât concluzia la care Faust ajunge, în final, dobândește înfățișarea firescului și a necesarului.

Faptul acesta nu poate fi pus decât pe seama strănselor conexiuni ale operei cu problematica vremii în care ea s-a născut. Astfel, însotirea lui Faust cu Elena, idealul suprem al frumuseții antice, își avea obârșia în preocupările unor mari filozofi și scriitori germani de atunci. Râvnind să atingă pierduta unitate a omului cu natura și societatea, Winckelmann, Schiller, Hölderlin și.a. au celebrat idealul de armonie al vechilor greci și au militat pentru reînvierea lui. Goethe care, inițial fusese entuziasmat de un asemenea program, treptat, și-a dat seama de imposibilitatea realizării lui. Nu întâmplător, Euphorion,

1 După Tudor Vianu, *Idealul clasic al omului*, Ed. Enciclopedică Română, Buc., 1975, p.34.

2 Idem, p. 39.

rodul iubirii dintre Faust și Elena, este sortit morții. Și, cu toate că sentimentele pentru Elena l-au făcut să trăiască în zone de beatitudine nemaicunoscute înațe, totuși îndemnurile mai adânci ale firii sale nepotolite nu l-au putut determina pe Faust să implore oprirea zborului grăbit al clipei. Chemările unei lumi abia întrezărite îl călăuzeau către alte valori și atitudini umane care, exact în acel moment, se închegau în conștiința socială a timpului. Într-o convorbire cu poetul, datând din 21 februarie 1827, Eckermann nota că, după lectura unor studii publicate de Alexander von Humboldt, Goethe vorbea cu multă însuflețire despre marile realizări ale viitorului, menționând posibilitatea străpunerii istmului Panama, a realizării unui canal care să unească Dunărea cu Rinul și a unui canal al Suezului. Grație acestor răsfrângeri contemporane, personajul lui Goethe depășește strădania și experiențele înațașilor săi, pe care, de fapt, le reeditează prin propria-i evoluție, și dobândește cea mai înaltă înțelegere a sensului creației și activității umane. „Goethe – observă Tudor Vianu – valorifică legenda faustică din unghiul noii civilizații a muncii, care poate recunoaște în el un precursor”¹.

Într-o altă convorbire cu Eckermann, Goethe îi explică interlocutorului său ceea ce înțelege el prin așezarea destinului uman sub semnul major al *faptei*: „izbucnirea extraordinarului o vom găsi totdeauna legată de tinerețea și productivitatea omenească, și Napoleon, incontestabil, a fost unul din cei mai productivi oameni (...) Nu este neapărat nevoie să scrii poezii și drame, spune el, ca să fii productiv; există și o productivitate a faptelor care, în multe împrejurări, stă deasupra celeilalte”². În aceste condiții, orice activitate omenească desfășurată sub auspiciile providenței sau ale demonicului³, „care, atotputernic, face cu omul tot ce-i convine, și căruia omul i se dă inconștient, crezând că lucrează din proprie inițiativă”⁴ devine o productivitate de natură superioară care poate da sens unei vieți întregi. În lumina acestor reflecții, *Faust* se recomandă ca un poem dramatic al celebrării puterii creatoare universale. Secolului XIX, care tocmai începea, îi va reveni menirea de a consfinții o atare impresie, realizând dezideratul goethean al *faptei*. „Acesta – scrie Jaspers, citându-l pe Niebuhr – va fi secolul oamenilor capabili, practici, care înțeleg cu ușurință lucrurile și sunt înzestrați cu o anumită dexteritate; ei se vor simți superiori, chiar dacă nu sunt înzestrați cu aptitudini deosebite. Noi

1 Tudor Vianu, *Prefață la Faust*, versiunea Blaga, p.27.

2 J. P. Eckermann, *Converbiri cu Goethe*, Ed. pentru Literatură Universală, Buc., 1965. Este vorba de convorbirea din 11 martie, 1828.

3 „Demonicul – scrie Lucian Blaga – e ieșirea din sine a divinității, o evadare a acesteia din ordinea logică și morală ce și-a impus-o; de aici puterea irezistibilă ce-l caracterizează, de aici latura pozitivă a manifestărilor sale, care diferă așa de binefăcător de cele negative ale drăcescului Mefistofel; de aici și întâmplătorul, capriciosul și providențialul în toate izbucnirile demonicului (Lucian Blaga, *Zări și etape*, Ed. pentru Literatură, Buc. 1968, p.237)”.

4 Lucian Blaga, op. cit. p.228.

– și poate, încă câțiva – suntem ultimii oameni ai unei epoci care nu va mai reveni”.¹

Însă consecințele care decurg dintr-o asemenea orientare a civilizației pot duce, în lipsa unor măsuri raționale de prevenire, la un deznodământ funest. În lumea pe care o controlează Faust, tot ceea ce întreprinde sfârșește în chip lamentabil. Nenorocirea care se abate asupra Margaretei, eșecul de la curtea Împăratului de a transforma nisipul în aur și, la sfârșit, incendierea căsuței lui Philemon și Baucis etc. sunt numai câteva exemple de acțiune necugetată. Mai mult decât atât și mai revelator, există, în *Faust*, un pasaj pe care nici un comentariu nu l-a reținut. Ca toți marii vizionari, Goethe are intuiția impasului la care, lipsit de necesara prevedere, poate ajunge omul faustic, și-l sugerează cu mijloacele artei în imaginile care-l înfățișează pe Faust în ultimele zile ale vieții. În noaptea adâncă a orbirii (moment plin de conotații simbolice !) în care l-a cufundat Grija, cutezanța și nerăbdarea lui, călăuzite numai de lumina sa lăuntrică, ajung la apogeu. Mai imperativ ca niciodată, el cere lucrătorilor să termine canalul:

...Sculați, voi, slugi și salahori cu toții!

Faceți să văd ce îndrăzneț am conceput!

Luăți unealta, târnăcopul și lopata!

Să izbutească planul chiar de la-nceput...²

Dar strigătul de bucurie cu care întâmpină loviturile de târnăcop nu este decât reacția firească a unui om care, aidoma Ucenicului vrăjitor, nu știe cum se vor comporta, până la urmă, forțele pe care le-a pus în mișcare. Căci nu la albia canalului săpau lemurii, ci la groapa care se deschidea tot mai amenințătoare pentru el însuși:

...E vorba, dacă sensul nu îmi scapă,

Nu de-un canal, ci despre-o groapă...³

Eludând consecințele elanului pe care l-a declanșat, el va sfârși în mormântul pe care și l-a pregătit singur, prin propria-i strădanie. Dar Faust nu este un personaj oarecare, ci prototipul omului modern, în speță al celui occidental. Materialist și practic, acesta urmărește – observă Lucian Blaga – ca ideal de viață, realizarea completă a posibilităților, ce zac ascunse în individualitatea sa”.⁴ În această lumină, sfârșitul său ar putea fi interpretat ca o sumbră previziune privind sfârșitul civilizației apusene, sortită eșecului din pricina cecității unui prea mare zel necontrolat. Faptul acesta nu diminuează cu nimic exemplaritatea intențiilor lui Faust, dar atrage atenția asupra riscurilor și urmărilor ce amenință adeseori cele mai nobile năzuințe umane. Înainte, deci, de cunoscuta teorie a lui Spengler referitoare la „declinul

¹Karl Jaspers, *Texte filosofice*, Ed. Politică, Buc., 1987, p. 337.

²*Faust*, p. 520.

³ Idem, p. 522.

⁴ Lucian Blaga, op. cit. p. 60.

Occidentului”, scena neputinței lui Faust de a controla energiile pe care le-a pus în mișcare este mai mult decât semnificativă.

Astfel, după ce și-a deschis pieptul suferinței omenești, cel care a dorit să pătrundă „lăuntric... prin ce se ține universul” a sfârșit, în cele din urmă, prin a se apropia de semenii săi și a făptui ceva pentru ei. Un vers conclusiv, rezumă lapidar întreaga chintesență a cloicotului faustic, izvorul minunilor creației umane grație căreia lumea care va veni, va putea urca în sfere de civilizație superioare sau, dimpotrivă, se va prăbuși în neant :

...Căci fapta-i totul, gloria nimic...¹

¹*Faust*, p. 466.

CRONICI ȘI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacție multe cărți de poezie de diverse фактури. Și, cum de multe fie timpul fie spațiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Con vorbiri literare”, nici în „Poezia”, ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am spus și în numărul din vară, la unele vom reveni, probabil, fie aici, fie în „Con vorbiri”. Poate, și astfel, aceste cărți vor atrage atenția cititorilor, dar și confrăților și vor beneficia și de alte comentarii.

*

Editori **Mihaela Cristescu, Se Crawford**, ilustrații de Luminița Șerbănescu *Pounding the pavement*, 2016, 126 p.; *On the Wallaby track. A journal across memories*, 2017, 140 p.; *Between dusk & Dawn*, 2018, 170 p., antologii de versuri și proză, toate trei tipărite la Editura Sfântul Ierarh Nicolae din Brăila

În vara lui 2017 scriam despre o selecție alcătuită în Australia, dar tipărită la Brăila, anume *Pounding the pavement*, antologie de versuri și proză, editori Mihaela Cristescu, Se Crawford, *Pounding the pavement*, ilustrații: Luminița Șerbănescu, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2016, cu subtitlul „23 de scriitori contemporani din Australia și România”.

Interesat fiind de ceea ce face Mihaela Cristescu în Australia (și de felul în care păstrează legătura cu alți confrății ai ei români și din țară și din zona în care locuiește, de colaborarea cu autorii/ editorii din noua sa țară) am realizat, în numărul din toamna lui 2018 o colaborare aparte. Am prezentat cititorilor revistei un grupaj cuprinzător cu poeții din reprezentanța Galați-Tecuci a Filialei Iași a USR, împreună cu o selecție, alcătuită de Mihaela Cristescu, în colaborare editorială cu Se Crawford, cu autori români de la Antipozi, din Australia și Noua Zeelandă.

Acum completăm, pentru moment, imaginea de ansamblu a antologiilor de proză și poezie editate cu eforturile Mihaelei Cristescu, trei la număr, inclusiv cea despre care am amintit deja. Celelalte două sunt editate în 2017 (*On the Wallaby track. A journal across memories*), respectiv 2018 (*Between dusk & Dawn*), toate trei tipărite la Editura Sfântul Ierarh Nicolae din Brăila. Dacă primul volum cuprindea creațiile a 23 de autori, în al doilea sunt 28, iar în cel mai recent 38 din diverse țări (bună parte din România, din toate colțurile țării – unii și din Moldova, din Iași –, dar și din emigrația noastră peste hotare) din ambele emisfere. Sunt cărți frumos realizate și editorial/ tipografic, ilustrațiile semnate de Luminița Șerbănescu aducând un plus fiecărei selecții tematice în parte.

Un efort de remarcat al unei autoare plecată din România, dar care a ales să păstreze și în acest mod elegant legăturile cu țara. Cum spuneam cu altă

ocazie, antologii în care lumile se întâlnesc pe tărâmul poeziei, al literaturii, editate de o autoare plecată din România în Australia, și de o australiancă care a dorit să se apropie și astfel (și) de cunoașterea României, ilustrată de o altă româncă, azi trăitoare în Canada. Ar fi frumos ca acest proiect să continue, să se dezvolte.

*

Itamar Yaoz-Kest, *Accident și miracol, seara*, poemă, traduceri: Menachem M. Falek, Editura Eked, Ierusalim, Israel, fără an precizat, 54 p.

După un accident de circulație, cu urmări destul de complicate, pe care l-a avut în 2006, Itamar Yaoz-Kest și-a așternut gândurile despre această cumpănă și alte trăiri ale sale, despre viața sa și lumea din jur. Iar Menachem M. Falek, căruia și alți poeti israelieni îi datorează pătrunderea în limba română, i-a transpus această „cumpănă” redată în haină de vers în limba română. Citim despre cum a început totul, când plecase pe malul unui mic râu din Tel-Aviv, Yarcon, și, în „scrâșnet de metal”

Mașina l-a acroșat, a simțit cum „corpu meu se zvârcolește și plutește prin aer/ Ca un balon eliberat din mâna unui copil visător” și, apoi, ochiul său a înregistrat, în cădere, tot felul de detalii din jur. Pas cu pas, percepție după percepție, autorul pășește din acea clipă până ce ajunge în camera de spital, pe o targă „ca scara lui Iacov orizontală”, durerile, operația, vindecarea și gândurile/ visele care l-au încercat în acele momente.

Așadar, o experiență terifiantă, o cumpănă a vieții pe care Itamar Yaoz-Kest, punându-și, într-un fel, sufletul „pe tavă”, a ales să o împărtășească astfel, dăruind cititorului, uneori, și imagini poetice. Încheiem cu un fragment din *Situatii în amurg*: „Eu știu că/ Dacă voi folosi imaginea, chiar și o clipă,/ Aș putea vedea și chipul tatălui meu/ printre doctorii intrați în salon.// Și el chiar apare,/ Îmbrăcat în paltonul de iarnă cu care intra/ În coliba bolnavilor de febră tifoidă/ La Bergen -/ Belzen/ La ne-timpul ce s-a ars./ Privirea lui intră în a mea și șoptește: «doar asta e un miracol!»”.

*

David Boia, *Cu îngerii la drum*, 2015, 100 p. *Portal cu îngeri*, 2016, 100 p., Casa cărții de știință, Cluj Napoca, *Consemne îngerești*, Editura Napoca Star, Cluj, 2017, 106 p.

David Boia adună în paginile acestor două cărți compozite diverse tipuri de încercări poetice, în dorința de a fi epigrame ori tanka, care nu sunt, totuși, conform cerințelor genului, ori poeme din două versuri, cu titlu ș.a. Dorință se vede, și experiență de viață, însă mai sunt și multe... „naivități”.

Cităm, și spre exemplificare/ și ca argument, dintr-un text intitulat *Poveste de iubire*: „Consemn primordial/ la intrarea-n univers/ un licăr gingăș de lumină/ Ce se izvorăște din suflet”; și, din al doilea volum, din textul *Amendamente*: „De un sfert de veac întruna/ Le promulgă în mod dubios/ Aflați undeva sus la tarabă/ Dealeri oportuniști cu firea”. Sau un text care are

titlul „haiku”, dar are prea puțin a face cu acest tip de poem: „Oracol cu nimbi/ Titular de prognoză/ Reper adulat”.

Așadar, pentru a merge mai departe pe această cale mai este de lucru, dar nu știm dacă și unde poate ajunge autorul acestor versuri după ce va mai parcurge și lecturi, și se va mai aplica mai cu sărg asupra a ce înseamnă limba română și fiecare gen abordat în parte și va trece dincolo de „etapa” de truisme. Remarcăm însă îngerii din toate cele trei titluri.

*

Gabriel Petru Băetan, *Cotloanele ironiei*, culegere de aforisme și cugetări, cuvânt pe coperta a IV-a de Felix Nicolau, Editura Mirador, Arad, 2016, 58 p.

Gabriel Petru Băetan a publicat și versuri în revista „Poezia”, am semnalat două cărți de versuri ale sale (*Iluzii în ambalaje de carne*, 2011, *Rugăciunea nefericiților*, 2013) în „Con vorbiri literare” și i-am consemnat, scriind despre niște antologii de aforisme, activitatea și în acest gen care pare să fie agreat de un număr parcă în creștere de autori.

Aforismele și cugetările, grupate tematic (Despre frumusețe, bogătie și bani, femeie, iubire, fericire, Dumnezeu și credință, tehnologie etc.) arată, din nou, dacă mai era nevoie, că poate tinereții îl lipsește experiența, dar astă nu înseamnă că nu poate avea aplomb, pricepere și înțelepciune. Doar câteva exemple, nu înainte de a adăuga că aşteptăm să vedem cum va fi drumul autorului pe mai departe, și în poezie, și în aforism/ cugetare: „Capitalismul în România – pentru unii icre negre, pentru alții zile negre!”; „Literatura fără cititori este ca un cântec de pian închis într-o stâncă.”; „Poetul – pentru unii Profet, pentru alții proscris.”; „Atitudine este locomotiva succesului”.

*

Menachem M. Falek, *Voci din camera răcoroasă*, poeme, cuvânt înainte și interviu cu autorul, de la final: Mihai Barbu, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015, 124 p.

Cu Menahem, pe care-l știi, cred, de mai bine de 15 ani, am colaborat la multe proiecte de tot felul, bună parte legate de traducerile lui din poemele confrăților, pe care le-am publicat mai cu seamă în „Poezia”. Odată, vorbind cu el, i-am spus (și nu știi dacă a băgat de seamă asta) o zicere a lui Rabi Ishmael, cunoscut și pentru cele 13 principii exegeticice ale sale prin care, spunea el, ar putea fi interpretată *Tora*: „Primește bucuros pe toată lumea”.

Uneori, cum se întâmplă și acum, am avut în față cărți ale sale de versuri alături de traduceri din opera altor confrății. În *Voci din camera răcoroasă* îl regăsim pe același Menachem M. Falek „de altădată”, împărțit între copilărie și „azi”, și, într-un alt fel, între România și Israel ori între zilele de „ieri” și oriunde ar fi „acum”, dar a mai apărut și altceva. Anume poemele despre bătrânețe („E greu să-mbătrânești/ și crud!”), despre o anume nevoie de spațiu de securitate, de adăpost în fața singurătății (în fond, „bărbății sunt niște copii mici care/ sunt pierduți fără femei”), despre femei și bărbăți sub

curgerea timpului. Dar citim și despre posibila, uneori, „dezamăgire a zilei”, dar și despre poeti, poezie, „luptele literaturii”, Ierusalim – un oraș pe care îl descrie în culori complexe, fascinante, din mai multe perspective, călătorie, rețetă pentru vise și-a.

Un poet despre care cititorii noștri probabil vor mai auzi și legat de alte volume, dar, acum, încheiem cu un fragment din Mantaua poeziei: „Dumnezeu a îmbrăcat mantaua poeziei/ Și a coborât să viziteze oamenii/ Speră că-L vor asculta în limba asta/ Și-L vor urma./ [...] În poezie vorbea când a coborât./ Așa a vîrt să audă și să vadă suflete./ Dar a auzit numai limba pieții/ Sau cel mult pe cea prozaică./ Că oamenii au uitat poezie/ Și numai puțini din liderii religiei cărții/ Și-au mai amintit jargonul acela vechi”.

*

Evelyne Maria Croitoru, *Secretele macilor*, Editura Eikon, București, 2017, 80 p.

Cu poezile Evelynei Maria Croitoru (născută în Șcheii Brașovului, mutată de timpuriu cu familia la Bacău – unde a început să publice –, actualmente locuind în București) cititorii noștri s-au mai întâlnit de mai multe ori, în grupajele oferite spre publicare de către Cenaclul „Schenk”, coordonat de Christian Wilhelm Schenk, din Germania. Este singurul volum de versuri al autoarei care a ajuns la îndemâna mea.

Interesant este că poemele din această carte relevă un alt fel de a fi al autoarei, cel puțin din punct de vedere formal, comparativ cu grupajele amintite. Sunt texte cu versuri scurte, multe dintr-un singur cuvânt, uneori din strofe de două-trei linii. Pe de altă parte, tematic, putem vorbi de o „extindere” a ceea ce am văzut până acum la Evelyne Maria Croitoru, cele mai multe texte din volum fiind dedicate, într-un fel sau altul, „vremii de iubit”/ iubirii, curgerii timpului, „tărmului memoriei” și-a..

Să vedem și alte cărți; acum, încheiem, și cu titlu de exemplu, cu poemul *Lumile*: „Lumile tale,/ în mine-s topite/ precum misterele nopții/ în vise/ Uitate./ Ploile mele-s/ Descânt/ În văpaia ce urcă/ Dimineți/ În suflet./ Lumile... ploile...”.

*

Sorin Cotlarciuc, *Reverențe*, sonete, Editura PIM, Iași, 2016, 140 p.

Un volum de versuri al lui Sorin Cotlarciuc (deschis cu o fotografie alături de statuia sonetistului Mihai Codreanu, aflată în fața casei acestuia), care scrie că „Sonetul e un univers viabil”, „E-un mod de viață agreabil” și că „În forma stabilită-n stricte coduri,/ Concisa și severa armonie/ Răsună sobru, ca o simfonie.” Între textele lui Sorin Cotlarciuc sunt multe „reverențe” față de orașul nostru: Invitație la Iași, Palas-Palat, sau Casa „Sonet”, vizavi Bolta Rece”. De altfel, lui Mihai Codreanu îi sunt dedicate mai multe dintre textele autorului acestei cărți. Altele vorbesc chiar despre sonet, „lirică sculpturală”, despre vremurile în care trăim, Emigrare, Obscurantism etc. („Ciudate și neprevăzute

vremuri/ Abrutizate sunt, eminamente,/ Prin legi ce par a nu fi coerente,/ Şi care, chiar, te fac să tremuri" – *Timpuri noi*) . Sunt şi texte intitulate – Sonetul satirei, Sonetul unei parodii, Doctorul şi sonetul ş.a., care deşi sunt formal alcătuite conform cerinţelor, pe care autorul arată că le cunoaşte, mă duc cu gândul (cum e cazul şi cu amintitul *Timpuri noi*) şi la poezia umoristică/ epigramele autorului („Specialistul salvator de trupuri/ Durerea şi-a calmat-o prin sonet,/ Har izvorât din sufletul ascet,/ Nefolosind deloc subtile trucuri.”) Sigur, sunt şi alte teme abordate de Sorin Cotlarciuc – de pildă credinţa, condiţia umană sau rănilor istoriei de care suferim şi azi – *Bucovina răstignită, Sonetul Bucovinei* ş.a.

Aşadar, iată şi o altă valenţă a creaţiei lui Sorin Cotlarciuc, un autor despre care au scris mai multe voci ale criticii contemporane, inclusiv în revista noastră. Şi despre care, probabil, vom mai pomeni şi legat de alte cărţi ale sale.

*

, ***Containerul cu umor, epigrame, fabule, poezii vesele, proză scrută, caricaturi, antologie, Editura Dobrogea, Constanţa, 2016, 240 p.

Cu ceva timp în urmă am primit de la Traian Brătianu o antologie interesantă din mai multe puncte de vedere. Odată că reuneşte creaţiile membrilor „Clubului umoriştilor constănţeni” (CUC, cum îşi spun, mai în glumă, mai în serios), despre care am scris câteva materiale ample în „Oglinda literară”, cu ani în urmă, dar şi pentru că selecţia este pusă sub semnul unei aniversări – a transportului maritim containerizat. Aceste „nou capitol” în branşă a fost deschis în 26 aprilie 1956, când nava „Ideal X”, a lui Malcom McLean, a operat primul transport maritim containerizat. În România s-a trecut la asta în primii ani ai deceniului al şaptelea al secolului XX. Sunt mai multe detalii interesante despre asta în cuvântul de deschidere al antologiei. Antologie pe care Traian Brătianu o deschide cu epigrana *Hotărâre*: „Vreau şi eu un premiu mare/ Ca un vajnic creator/ Şi-am trimis, deci, ca atare,/ Un container cu umor”. Şi „containerul” cuprinde creaţii semnate de Tr. Brătianu, Petru Brumă, Claudia Croitoru, Florentina Loredana Dalian, Ananie Gagniuc, Constantin Gornea, Constantin Iordan, Liviu Kaiter, Leonte Năstase, Dan Norea, Aron Petru, Ana Ruse, Ion Ruse, Luminiţa Scarlat, Ion Tiță-Călin, Ionuţ-Daniel Tucă şi Roland Voinescu.

Din păcate, putem să mai cităm doar câteva epigrame, dar ar fi păcat că acest container cu umor să nu îşi transporte „marfa” în mâinile căt mai multor cititori. Liviu Kaiter, *Femeilor cinstite*: „Fiind femei desăvârşite,/ Bărbaţilor le sunt pe plac/ Fi'ndcă mereu au fost cinstite.../ Cu... votcă, whisky şi coniac.”; un senryu al lui Dan Norea, din grupajul „Senectute”: „Împotriva babei/ moşul are-un dinte - / unul singur.”; Ana Ruse, *Dorinţa unei soţii*: „Vreau container pe terasă/ să-mi închid în el bărbatul/ ce mă-nșeală u tot satul,/ ca să stea mai mult pe-acasă.”; Ionuţ-Daniel Tucă, *Imnul escrocilor*: „Nici o lege în vigoare - / cătă vreme ne priveşte - / nu se calcă în picioare,/ Ci atent se ocoleşte”.

Cărăușii de timp

Caracteristică liricii ardelene de totdeauna este, fără îndoială, tema rădăcinilor, iar poezia lui Lazăr Avram din *Poeme Cărunte* (1994), *Ning spicale tăciune* (1997), *Rădăcini albe* (2000), *Ritmuri măierene* (2008) și *Poezii* (2018) nu face excepție: „Cînd vor cădea zăpezile/ peste întinderea poemului tău,/ nu uita, poete,/ vor veni după tine *rădăcinile albe*/ ca o haită de lupi”, scrie Lazăr Avram în *Semn* (115). Folosind, adesea, gerunziul în a cărui valoare *durativă* poetul unește ceea ce va fi fost, timpul rădăcinilor albe cu acela al unui mîine care este, iată, al unei neoprite căderi („Doamne, uneori mă sufoc/ De gînduri./ Ies din joc/ Mă scufund/ Mă afund/ În nisipuri,/ În marne/ – Pietroi de carne./ Nu există – căzînd/ Mai amară pedeapsă/ De piele arsă/ Decît biciul de creier/ În cutreier/ Peste alt gînd/ Căzînd/ și căzînd...”, scrie poetul în *Cine*), în construcții lexicale ca la poeții din alt veac (despre „plutinda vatră” se vorbește în *Marină*), asumînd metafora ca pe vehicolul principal al liricii („ciulinii piaptănă aerul mut”, mama povestește „cum se crește o lacrimă”, iar cineva ne învață cum „să bei rouă/ din ochii unui cal alb/ cu arsura beției/ pe limbă”, se spune că „mortii au murit de dragul zăpezii,/ precum fulgii” și „bunicii pogorau steaua în farfurie”), selectînd, mai ales, *metaforele obsedante ale ninsorii* („Azi-noapte/ mi-am uitat ninsoarea/ în sînge./ Urlă în mine/ cățelul pămîntului./ și ninge, iubito,/ și ninge...” – *Semn*, 12) și *ruginei* a cărei culoare o poartă privirea, florile, „beciul pupilei”, seara, adevărul, ochii celui singur etc.), în tonalitatea de romanță, cum spune Al. Cistelecan (ca în *Romanță*: „Te strigă gura serii, domnișoară,/ Cu nostalgia de sfîrșit de veac:/ Te-a despletit un fluviu de cerneală/ Pe albăstrimea mării, fără leac./ În crizantema nopții, zdrențuită,/ Puținul din iubire s-a surpat,/ Te strigă, domnișoară, cerbul lunii/ Cu cornul lui deja pietrificat./ Te strigă gura nopții, domnișoară.../ Pe nava ce-a plecat spre Ararat,/ În locul dintre lacrimă și sare/ Va dăinui un ochi însîngerat...”), poezia lui Lazăr Avram este a rădăcinilor albe, dar și, printr-un efect de ecou controlat, a dezrădăcinării și înstrăinării, în poeme admirabile: „Mai bate tata coasa pe șoldurile verii/ Cu cotul stînd pe zare, cu palma pusă cer/ și răspilit ecoul se bate vag, stingher/ În stîncă de privire călită-n trei imperii./ Prin pași coboară caii – prunceștile ispite/ Cu nechezat ce mușcă dihai ca o rindea;/ Mă sună a chemare lovind cu stea în stea/ Blîndețea lor o coamă și țepe în copite./ Ușor, prin toporîște, ia cerul în spinare/ Să nu-i strivească fînl sub nesfîrșire ţui;/ Pitit în miezul humii deschide între grui/ Doi ochi pierduți în pulberi, ca rugă de plecare./ Mai duce tata lemnul ieșit solemn din zare/ Atemporal și totuși atât de pămîntean/ și nu-i mai mare cruce pe chivotul mirean/ Ca tata pe golgota cu coasa în spinare” (*Mai bate tata coasa...*).

Intens reflexivă, poezia lui Lazăr Avram se structurează în jurul unui *topos*, *spațiul ființial* și al unei figuri lirice originale și foarte puternice, *cărăușii de timp*; în *Poeme Cărunte*, dar și în *Semnele* din *Rădăcini albe*, poetul

scrie povestea eternei reîntoarceri în sine, „cu stră bunii în spinare”, lîngă străbuni, unchiul-moș, părinți și bunici, între căruțașii de timp, de la care ființa redobîndește „cîteva veacuri” păstrate în căruța acelora: „Ce folos că eram sus,/ pe scară?/ (...mai aveam doar/ cîțiva pași/ pînă la vară...)./ M-am prăbușit în suflet/ ca un făcut,/ cu toată suflarea dedesubt/ – a bunicii, a unchiului-moș,/ a căruțașilor de timp,/ de spațiu, de tipăt dureros/ de cocoș.../ Doamne, mi-am zis:/ între două suflări/ distanță cît între zări.../ (Poate de aceea/ lăcrămarea/ pe obrajii vîntului/ o zvîntă doar marea)./ Eram sus, pe scara/ dintre EU și EI/ – cei care m-au tîrît/ pe roată, pe floare/ din mișcare în nemîșcare.../ Eram – oare –/ statuie de lut/ sau țaran căzut/ cu opinca pe soare?” (*Din mers*). Vîrsta de aur e căutată în „măierenele răscruci”, într-o geografie filtrată prin conștiința artistică: „De-o vreme bate vîntul în frunze și în sfinți/ – privirile-i tăioase ca săbii se deschid –/ bătrînele Bîrgaie, în mersul lor candid,/ adună munții Rodnei ca să-i încerce-n dinți.../ Pe drumul frînt de Someș și dres în Cîrlibaba/ se-ntîmpină sfîlnic, părtăș la ghinion,/ sleit de așteptare, de rădăcini, de somn,/ pămîntul, Preacuratal și maică-meа, Silaba./ Se poartă-n talpă dealul și zarea într-o mînă,/ cu brazda se sărută grăunțele vîrtos./ În patria croită din carne și din os/ măsură veșniciei e cerul din fintină.../ În Rîpa Doamnei stîncă se-ngoasă, precum frica/ se subțiază-n vulturi, domol, la Năsăud.../ E tot aceeași piatră, e tot același prund,/ din tot ce-a fost aievea nu s-a schimbat nimică...” (*Nostalgică*). Adoptînd, cîteodată, tonalitatea litanilor lui Octavian Goga, poetul se întîlnește cu sine la făgădău, unde „se cîntă de la începutul lumii”, în venirea/ plecarea cocorilor, în tristețea plecării, dar și în bucuria revederii, lîngă „amintirea plopilor”, copaci plînsului și nostalgiei, ca la Coșbuc, cel „de peste deal” de Maierul lui Lazăr Avram, pe prundul jucat de iele în lumina lunii, în-ființat de „duhul bunului și-al bunii”. Dominantă în toată poezia lui Lazăr Avram este tema întoarcerii la obîrșii, în (în)cîntarea amintirii părinților – mama, „uriașă risipă de lumină”, tatăl, cireșul „însingurat pe Mureș” –, într-o continuă cădere din sine în sinele mai profund; lăsînd să pătrundă, din cînd în cînd, aromele unei „seri bizantine”, în poezia lui Lazăr Avram, aducerile-aminte trag „spre îngenuncheri de rai”, afirmînd *sacralitatea* vîrstei de aur și poezia care o(re)compune, ca un *pelerinaj* spre ființa interioară: „În de marginile lumii/ Cu un deal ce mă răsfrînge/ Într-un spic mirean ce ninge/ Duhul bunului și-al bunii.../ Trag aducerile-aminte/ Spre îngenuncheri de rai:/ Cui să-i spun că-n loc de cai/ Pun căpăstru la cuvinte?/ Scîrție a coasă gîndul/ Dincolo de timp și roată,/ Gestul veșnicit în vatră/ Cară sufletul, cu rîndul...” (*Scîrție a coasă...*).

Stilistic, segmentul cel mai important al poeziei lui Lazăr Avram se află în cele două sute cincizeci de *Semne* din volumul *Rădăcini albe*, „semn” fiind cuvîntul care tutelează, de altfel, și cele trei volume de memorialistică și reflectî, *Memoria inimii* (2010), *Leac de singurătate* (2013) și *Dincolo de semne* (2017); în *Semnele* cărții din anul 2000, expresia poetică se esențializează, se distilează, reconstruindu-se într-o sintaxă limpede, coerentă, acroșantă; în volumele lui Lazăr Avram sunt poeme precum *Sagrada Familia*, altele, ca niște

catedrale gotice, în sfîrșit sănt Semne ca niște case în stilul arhitectonic brîncovenesc sau, altfel, ca în Hiperboreea, de pe bătrînele Bîrgaie, pe drumul „frînt de Someș și dres în Cîrlibaba”, lîngă Rîpa Doamnei, la Năsăud și la poalele pădurilor din Munții Rodnei, în satele bistrițene, în spațiul ființial de la Maieru („Prin satele bistrițene/ mai trec și astăzi care/ cu visuri trase de boi./ Pașii lor mari/ Par a despica./ Trecătoarea Bîrgăului” – *Semn*, 68), de pe cuptorul copilăriei; „Trag din cuptorul copilăriei/ amintiri coapte și rumene./ Din miezul de pîne/ ies zile fierbinți/ duse pe lopată de mama/ în cer” (*Semn*, 162): acolo așteaptă căruța, cu „caili stelari” și îngerul copilăriei care altoise „merele pădurete”, în aceeași legătură *sacré* cu vîrsta de aur a ființei: „Copilăria /- icoană cu sfinti/ necunoscuți,/ uitată în pronaosul/ bisericuții din deal...” (*Semn*, 222).

Lazăr Avram e căruțașul, iar poezia e căruța în care duce *vremea* ființei pentru a o nărui în *timpul* ce crește în urmă, întunecîndu-l, cum spune Unicul în *Trecut-au anii...*: o eternă reîntoarcere împotriva uitării și a neantizării în tăciunele spicelor ori în „cătușa de-ntuneric” a frigului din sine.

Muguraș Maria VNUCK

Marcel Miron între flux și reflux poetic

„*Eu nu sănt nici legea
nici bucuria
nici plînsul
iar moartea n-aștept.*”

Marcel Miron, *Eu nu sănt...*

M-am regăsit cu Preotul Marcel Miron după zeci de ani. Vorbim cu multă bucurie și emoție la telefon, el la Huși, în România, eu la New York, în casa cusrului său, Preot Profesor Universitar Dr. Theodor Damian. Surpriza acestei întîlniri, pe calea undelor, după atîția ani, m-a făcut să retrăiesc nostalgie, amintiri oarecum uitate „ale copilăriei teologice nemțene, vatra de lumină”, aşa după cum afirma Marcel Miron (fost elev al Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamț), într-un autograf pe care mi l-a oferit pe una din cărțile lui de poezie. Brusc, sufletul mi s-a umplut de soare, de bucuria unei reîntîlniri, chiar dacă pe meridiane diferite. Am simțit că distanța geografică nu afectase cu nimic adolescența petrecută pe acele meleaguri. Că, de fapt, trăim într-o altă dimensiune umană, în care spațiul și timpul nu mai au acea întindere de necuprins cu mintea, Contează doar impresia adîncă lăsată de două versuri simple: „Unde ești copilărie/ Cu pădurea ta cu tot?” (Mihai Eminescu, *O, rămîni*). Și iarăși am simțit cum o bucurie imensă mi-a invadat sufletul ca o lumină. Am înteles, în timp ce vorbeam la telefon cu preotul

Marcel Miron, că între el, preotul Theodor Damian și mine există niște legături foarte puternice asupra căroru nu știu cît de mult ne-am aplecat toți trei: acel loc pur și special de la Mănăstirea Neamț, tatăl meu Pr. Prof. Constantin Sîrbu care paisprezece ani la rînd a polarizat în jurul lui generații de elevi, formîndu-i preoți adevărați, care-și păstoresc și astăzi enoriașii cu drag și destoinicie. Este plină Moldova de discipolii lui. Așa și în acest caz: preotul Marcel Miron în Moldova, preotul Theodor Damian la New York. Și cîți ca ei! Dar mai este ceva ce ne leagă pe toți trei: dragostea de poezie, pe care o păstrăm în suflet cu mare sfîntenie, cu pietate, așa cum foarte frumos și definitoriu spune poetul Theodor Damian în *Semnul Isar/ The Isar Sign*, (versiunea în limba engleză de Muguraș Maria Petrescu, Editura Călăuza v.b., Deva, 2011, p. 204): „...ca orice lucru și poezia/ are drumul și regula ei/ nu de drumul de afară vorbesc/ pe care poate merge oricine/ ci de drumul ascuns/ cum cel de la Neamț la Sihăstria/ pe acolo se scrie cu adevărat/ poezia/ pe drumul acela”. Este o altă credință de suflet a doi oameni hărăziti să-și găsească bucuria și libertatea interioară prin cuvîntul zidit în poezie, altfel spus să se apropie, cu smerenie și curătenie de Dumnezeu. Mi-am permis să încep prin a cita câteva versuri din poezia lui Theodor Damian, (84), nu pentru a face o paralelă între cei doi poeti, ci pentru a arăta încă o dată, dacă mai era nevoie, cît de importantă a fost acea etapă nemțeană în viața lor, precum și în devenirea lor teologică și lirică ulterioară. Marcel Miron vorbește cu nostalgie despre lunca satului Nemțisor, evocînd amintiri, profesori, care i-au marcat viața pentru totdeauna, povestind legende auzite de pe valea Rîului Neamț sau de la poalele muntelui Pleșu. Amîndoi amintesc despre Dresleuca, o apă curgătoare, pe malurile căreia s-au plimbat, în care s-au scăldat, care le-a auzit gîndurile, le-a rămas o prietenă statornică și care, chiar și acum, după atîta vreme, le poartă mai departe în lume cuvintele meșteșugit scrise în versuri.

Vom analiza, în cele ce urmează, maniera în care poetul Marcel Miron își conduce cititorii, prin prisma preotului. Poezia lui își are rădăcini adînc pornite din adolescența elevului seminarist. Locul acela și anii trăiți acolo i-au deschis poarta vieții către lume, către observația ei. Apoi contactul permanent cu poezia a avut loc mai peste tot, templul lui poetic devenind un locaș de cult universal. De aici nevoia de a scrie, de a se mărturisi altora și nu de a se izola în propriile-i versuri. În acest caz, poemele lui nu sînt decît acel flux care-l atrage, oferindu-i malul la care a sperat să ajungă, ancora de suflet, aspirația aceea permanentă către fascinația divină, așternută pe hîrtie cu simplitatea și curătenia trăirilor unui om matur rămas un permanent adolescent. Universul lui poetic este paradoxal. El este curat și limpede asemenea unei dimineți proaspete, scăldată în razele soarelui. Este ca rouă, acele boabe de mărgăritar, așezate cuminți pe firele de iarbă verde. Toate acestea i se trag din înțelepciunea Vechiului Testament și a unui ținut minunat, aproape uitat sau nu (!?) de lume: Mănăstirea Neamț.

Poezia lui Marcel Miron este acea descriere lină, firească și curgătoare pornită dintr-o seninătate, o curătenie sufletească, așa cum se întîmplă după

mărturisirea de dinaintea Sfintei Împărtășanii. Ea nu este doar purificarea păcatelor, ci exprimarea unui preaplin de sentimente și gînduri, ofranda „ale Tale dintru ale Tale, Tie-Tî aducem de toate și pentru toate”. Pentru Marcel Miron poezia este refluxul care îi dă posibilitatea să-și dăruiască poemele tuturor, plecînd de la sine, ca să se întoarcă apoi, tot la sinele lui. Citindu-i cărțile ne dăm seama că el nu ar fi putut trăi fără acest flux-reflux poetic, versurile lui fiind, de fapt, însăși ființa lui. În mare parte, ea este amintirea copilăriei teologice nemțene, un paradis terestru descoperit cu ochii visători ai unui tînăr, avid de cunoaștere și de dialog permanent. Cusută parcă pe un gherghel cu fir de borangic, în aşteptare și speranță: „mă plec în fața chipului Tau, Iisuse,/ o pînză cusută de mine când eram copil/ [...] / stau în genunchi și aştept” (*Chipul lui Iisus în goblen*), poezia lui este o lungă Odisee lirică, pe care o reia iar și iar cu o sensibilitate deosebită. Cuvintele sunt încărcate de semnificații aparte, abia rostite. Preotul și poetul Marcel Miron ne permite, cu o hotărîre nebănuitură, accesul într-un univers aparte. Chiar dacă nu este spusă în mod direct, invitația în această lume populată de bărbați și fete care își iau viața în piept este clară. Pe de altă parte, călătoria aceasta prin timp este lungă de mai bine de 2000 de ani, iar Marcel Miron este ghidul.

În *Caiere de lumină*, autorul ne oferă lumina ca un fir dătător de viață, care să fie cît mai lung și asemenea celui tors de Ariadna, să ne conducă spre cît mai departe. O altă trăsătură specială și întotdeauna greu de realizat în artă (pictură sau sculptură) e cea a portretului, în cazul de față vorbim de portretul literar, care trebuie să conțină acele elemente deosebite, sugestive și de nuanță pentru a scoate în evidență personalitatea celui descris. Greutatea intervine aici, cu atât mai mult cu cît mijloacele artistice de care dispune poetul nu sunt cele ale artelor vizuale. În final, autorul apelează și trimite desigur, cu măiestrie și precizie, tot la un vizual, dar imaginativ, iar pentru a obține efectul scontat,adică acea împletire fericită între sugestie și viziune, cuvintele au cea mai grea pondere: „Atât de frumos împodobită!/ Îți rîdeau primăverile/ pe părul de foc/ ca o pălărie de soare/ peste ochii verzui/ și buze lenășe” (*Evghenie*). Aceste portrete se găsesc peste tot în poezile lui Marcel Miron. Personajele lumii lui (mama, tata, nepoții, foști profesori, prieteni, săteni etc.) trăiesc, în cea mai mare parte, într-un spațiu bine delimitat geografic, de exemplu „la deal de bazinele de apă al tîrgului” (*Doi oameni fericiți*). Eroii lui sunt prezentați succint, într-un tablou de maximum două sau trei versuri: „două suflete umblă slobod pe alei/ ea salută florile/ el se ascunde printre arbuști” [...] „două suflete mătură frunzele/ ea le adună în album pentru iarnă/ el suflă și le împrăștie” [...] două suflete stau la gura sobei/ ea își piaptăna razele de vise/ el doarme la marginea luminii” (*Doi oameni fericiți*).

Din mărturisirile autorului nu putea lipsi explicația menirii preotului, „acest împărtășitor de Dumnezeu” (*Preot*). El este veriga care, prin harul hirotoniei îl împarte pe Dumnezeu la nesfîrșit, încercînd să urce, alături de credincioși, Golgota vieții. Poeziile și explicațiile curg firesc dintr-o intr-alta. Viața, existența în sine ca și preoția lui sunt o datorie de suflet, de credință

curată și luminoasă. Totuși Marcel Miron face o demarcație clară între cele două lumi: aceasta de aici, de pe pămînt și cea la care, fiecare aspiră în felul său. Hotarul lui este exprimat, fără ca să ne surprindă, printr-un simplu semn de carte. Este o revenire firească la cărțile fundamentale ale lumii din care el, după lecturi aprofundate, obosit de existență, precum și de experiențe copleșitoare, uneori îndelung veninoase, se roagă să mai aibă puterea de a întoarce încă o pagină. Aceasta ar putea fi una din posibilele explicații ale tuturor cărților pe care Marcel Miron a simțit nevoie să le scrie până acum. Poetul se vede pe el însuși ca pe o imagine a unui bătrân, care, deși obosit de lectura vieții, continuă să citească și să descopere, trăind în smerenie. După părerea lui, poezia nu este un înscris „în cuvinte tăcute”, ci este o „tăcere a durerii” (*Pateric (1)*), iar el preferă, fără echivoc, să aibă în veșnicie, un dialog tăcut în smerenie cu Dumnezeu. Din acest punct de vedere poetul pendulează între un trecut sigur, semnul de carte fiind linia despărțitoare a „două tablouri diferite/ ale aceleași existențe/ în urmă cîmp tomnatic”, iar în viitor „o primăvară care întîrzie”. Versurile lui sunt încă o dată acea permanentă pendulare (flux-reflux) între trecut și prezent, dilema lui de a alege în care dintre aceste dimensiuni să trăiască. De aici încep să decurgă firesc întrebări, la care răspunsurile date pot avea ton grav sau notă ludică (*Noptile*); ce este dorul de mamă? O întrebare la care în răspuns, poetul folosește cu predilecție cuvinte blînde, meșteșugit alese, pornite dintr-un suflet de copil, care încă mai dăinuiește și acum la maturitate. Iar dacă am încerca să atingem aceste lucruri, cu siguranță nu am reuși decât să provocăm râni adînci, chiar fără să vrem.

Un alt aspect indirect pus și pornit de la afirmația „mulți chemați, puțini aleși” este cel al dramei omului modern. De fapt, poetul, tot cu finețea caracteristică versurilor lui, spune cu ironie că omul modern este debusolat. El își caută nordul în permanență, figurînd pe o lungă listă de așteptare înfrigurată: „La bazarul din centru se vînd busole/ multă lume caută nordul/ debusolații s-au înscris pe liste de așteptare/ vine un agent care adună semnături/ să se deschidă raiul pentru toata lumea/ doar tuți am fost chemați” (*Al cincilea anotimp*). Zbaterea aceasta între speranță și disperare, între putință și neputință, între afirmație și negație, între o existență limitată și limitativă, pe de o parte, și o aspirație către găsirea absolutului și aducerea divinului la nivelul mentalului uman, pe de altă parte (din nou acea mișcare de flux-reflux) este exprimată ca o concluzie în finalul acestei poezii: „Unde să te mai ascunzi? Prin ceruri fulgera aprigul Ilie/ marea este străvezie/ orizontul înelător/ stai liniștit/ nimeni nu te caută/ cine să caute un nimeni?” În contrareplică și pentru a nu rămâne în permanență debusolați în căutări și întunerici, poetul mai oferă o sănsă: aceea a simbolului perpendicularității în care drumul către cer (ascensiunea) este linia verticală, dreaptă, în timp, existența noastră este linia orizontală, rectilinie, lipsită de perspectiva înălțării. Întrebarea firească ar fi: „de ce să te agăți/ dacă nu de cuiul din palmă/ și să te bucuri/ de floarea de la inimă?” (*Casa nouă*). Si ca să nu ne abandoneze doar într-un orizontal plat, din bunătatea lui sufletească, poetul vine din nou cu o soluție, cu

un ajutor, prin care parcă ar spune, „ridică-te!” (adică urcă pe linia verticală). Îndemnul acesta nu este exprimat pe un ton poruncitor, ci mai degrabă amintește de seninătatea pastelurilor lui Vasile Alecsandri (pe care aproape că le-am uitat demult, care au rămas undeva departe și de care încă mai avem atîta nevoie, fără să ne dăm seama, că, de fapt, ar trebui să ne aducem sufletul aici, aproape de noi și să-l aşezăm în noi): „Mă ridic cu-n stol de păsări/ printre nori, fire de gînduri/ mai deschid fereastra casei/ cu lumina printre rînduri/ Și se duc cocorii toamna/ tremurînd de dor prin ceruri/ Rămînînd fereastra noastră/ mîngîiată doar de geruri./ Primăvara cînd se-ntoarce/ puf de păsări năpîrlite/ tremură pe la ferestre/ de lumină zdrențuite./ Și ne cheamă ciocîrlia/ s-o urmăm în ceruri sus/ printre nori de lîngă soare/ unde nu este apus” (*Seara, storurile la ferestre*).

O altă întrebare: ce este viața? Răspunsul îl aflăm în poezia *Versuri albastre și aurii*. În loc de celebra frază „*O, desertăciune a desertăciunilor, totul este desertăciune*” (*Biblia, „Eclesiastul” 1:2*) poetul alege două culori oarecum complementare (albastrul și aurul) care exprimă nesfîrșitul, lucrul de necuprins cu mintea, Marcel Miron nefiind un poet mistic, religios, chiar dacă se folosește de elemente religioase. El transpune totul într-o cheie modernă a zilelor noastre. Iar această lucrare este rezultatul unei combinații perfecte între firescul nuanței de albastru, încununat de blîndețea și căldura oferite de auru. Deși versurile lui abundă de problemele cotidianului, nu putem spune despre această poezie că ar fi plină de angoase sau de contorsiuni dureroase. Chiar și marile întrebări filosofice (existența noastră, viața, moartea, timpul, definiția omului – ce este el prin această trecere pe care noi o credem și ne-o dorim a fi reală) sunt abordate cu seninătate (de unde preferința pentru albastru) și optimism, cu speranță și lumină (auriu).

Există totuși poeme cu un pronunțat caracter social. În *Balada celor douăzeci și patru de sfinți de la Mănăstirea Neamț* autorul nu uită să-i menționeze, cu multă amârăciune, pe sfinții martiri din închisorile comuniste din România: „uite Satana/ s-a vopsit în roșu/ a închis mănăstirile/ a pustuit bisericile/ acum sunt mai mulți preoți și călugări în pușcării/ decît în iad.” O poezie cutremurătoare, nu doar prin mesajul ei istoric adevărat, cît mai ales prin exprimarea credinței de neclintit de izbîndă împotriva iadului roșu numit comunism: „voi sînteți preoții mei/ pe voi mă odihnesc// cu voi priveghez/ cu voi mă laud și mă înalț/ obișnuîți-vă să fiți vii printre morți/ slabî printre puternici/ liberi printre sclavi/ veseli printre plîngăreți/ tari în suferințe/ răbdători pînă la orizont/ salvamari pe marea vieții/ voi sînteți salvamarii generației voastre/ și nu vă îndoîji ca Petru./ Eu nu întotdeauna vă voi întinde mîna/ fiți buni înotători pe valul înselător.” Torționar sau răzvrătit, omul zilelor noastre se va căuta și se va regăsi prea tîrziu „aura mea va încolțî în voi/ și vă va durea/ cu amare rădăcini” în urma trădării în destinul lui Iisus și nimeni, nici măcar el, preotul, nu va reuși să răspundă la întrebarea zguduitoare: „am rămas singur cu țărîna pe cap/se face întuneric/ atîta pămînt deasupra/ și dedesupt cenușa/ oare unde mă aflu?” (*Îmi iau destinul în brațe*).

Marcel Miron se exprimă în poezie cu o deosebită ușurință, preferînd ideile simple, ca într-o joacă de copii, uneori inventînd sau aducînd în prezent cuvinte mai puțin folosite, poate chiar uitate: „nepînsele lacrimi” (*La Curtea de Argeș*) nu înseamnă că amintirile nu sînt îndeajuns de plînse, ci că încă nu le-a venit rîndul să curgă. El scrie în vers alb sau perfect în vers clasic, valoarea literară a textelor sale putînd să fie cotată la un nivel de mare măiestrie și cunoaștere a regulilor prozodiei. Autorul dovedește cît de ușor se exprimă într-un canon muzical poetic, depânîndu-și ideile dintr-un vers într-altul cu seninătate: „Cruce care-mi stai la gît/ să-mi ţii vieții de urît/ nu ești de-aur, nici de-argint/ nici de lemn, nici de pămînt, de-o albină ești făcută/ adunată-n trudă multă/ din lumină luminată/ în metanii însemnată/ de speranță agătată/ și cu dragoste smâlțată, cruce scumpă, scump lucrată” (*Cruce*).

În prefata semnată de Ioan Holban „Locul unde se rostogolesc îngerii” (*Caiere de lumină*) citim că poezia lui Marcel Miron ar fi „o poezie a departelui” aproape (am mai adăuga noi), pe care îl intuiști, dar pe care parcă nu-l știi pe de-a-ntregul; ai vrea să-l atingi, dar nu poți, crezi că l-ai trăit cîndva aievea, dar totuși îl experimentezi pentru prima oară într-un permanent du-te vino, în același flux-reflux. Chiar dacă amintirile sînt copleșitoare, nu putem spune că Marcel Miron se refugiază într-o poezie a trecutului. Din contra, el este o ființă a prezentului care, și mai mult, prin prisma formațiunii teologice de preot, încearcă să ofere un posibil exemplu de auto-situare între Dumnezeu (ca putere creatoare) și omul modern, care își cauță un iluzoriu Eden terestru. De aici preotul-poet își pune întrebarea: „Cine știe/ poate nu-i bine că am plecat/ voi prin a cui grădină veți mai hălădui?” (*Îmi iau destinul în brațe*).

Cărțile lui sînt ca un album de fotografii. Citindu-le, retrăim alături de autor amintiri și impresii dintr-o lume oarecum apusă, dar și adusă în prezent. Timpul poezilor lui este ceasul miezului de noapte cînd, „bîjbînd pe întuneric după/ amnare și feștile umede” (*La miez de noapte*) poetul își amintește de basmele copilăriei, de Valea Plîngerii, invocînd și punîndu-și toată nădejdea în Dumnezeu: „ajută-mă să Te iubesc!” (*La miez de noapte*). Zbaterea aceasta între agonie și extaz, între arșiță și dorință, izvorâtă din patima vinovată de a scrie „în spate-i istoria/ în față-i neantul/ în dreapta un înger/ și-n stînga un drac// [...] / sub tălpite tale desculțe/ aricii aducerii aminte/ te vor iubi/ și nu vei greși” (*Prietene*) își găsește refugiu tot în izvorul basmului românesc, transpus prin curajul faptei scrisului, în încercarea de a depăși obstacolele ce amintesc de *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*: „ești urmărit de zmeii ce îți vor pieirea/ aruncă pieptenul/ și oglinda/ în păduri de gînduri se vor pierde/ și în rîuri de lacrimi se vor îneca” (*Prietene*).

Cărțile lui Marcel Miron sînt o reflectare a sinelui prin mulțimea de umbre, care cîndva, s-au simțit și ele puternice în casa lor. Autorul se multiplică în progresie geometrică cu fiecare poezie pe care o scrie, retrăind cu seninătate, curătenie sufletească și bucuria de a împărtăși tuturor tot ceea ce l-a înfiorat în trecut iar acum, după atîția ani, reușește să-și transpună amintirile, gîndurile sub forma unui album lîric.

hăuri/ să zdrobească tăcerile/ care potinesc inima/ să strige, să salte/ sau măcar să murmure despre tine ceva" (*Într-un poem*); „Aș fi putut să-ți fiu cel din urmă păcat/ te-aș fi lăsat să aluneci pe pielea mea/ [...] Aș fi putut să tac/ pînă aș fi destrămat/ într-o lacrimă/ miezul zilei/ și miezul nopții// Fără îndoială m-aș fi putut pierde/ [...] dacă n-ar trebui să privesc întîmplarea asta/ ca pe o expoziție de culori/ în care tu ești un tablou de Picasso/ pe care nici măcar nu-l pot atinge” (*Aș fi putut*).

Sentimentul zădărnicii transpare încă din titlu, autoarea regăsindu-se în povestea lui Sisif. Interesant este că, de multe ori în economia volumului de față, vocea auctorială aliniază actantul liric la realitatea celorlalți oameni. Autoarea smulge măștile semenilor într-o încercare disperată de a-i ajuta să se vadă unul pe altul aşa cum sunt, adică niște Sisifi purtând pe umeri piatra păcatelor de a nu iubi, de a fi lipsiți de credință, orgolioși, robi ai amăgirilor și ai așa-zisei fericiri, aflați la o distanță constantă de momentul (auto)eliberării și de lumina adevărului. În aceste condiții, durerea este continuă, „plânsul” este „moștenit”, „surâsul stă să cadă în groapa cu lei” (*Plânsul moștenit*), iar „pe trotuar defilează amăgirile/ au tocuri cui și rochii roșii ca focul/ să scoată din ochii privitorilor flăcări// Sodoma și Gomora coboară încet” (*Sodoma și Gomora*). Imaginile dinamice accentuează consistența funebră, imposibil de neutralizat, a arealului fizic și temporal rezervat condiției individului uman, oricare ar fi el: „Oamenii se modelează ciocnindu-se unii de alții/ – cruci îngheșuite într-un cimitir prea strîmt –/ [...] Moartea nu-i ușor de trăit/ nici viața de murit” (*Plouă*); „Pipăi zidurile în căutarea ușii/ viața a devenit o ieșire imprevizibilă/ înainte înapoi –/ un drum bine croit pe pielea/ destinată să ajungă o ruină” (*Risipire*). Motivația acestei deconspirări a semenilor ascunși de ei însiși, ca și de toți ceilalți, ne este relevată în arta poetică *Scru*, în care fiecărui semen fi este adresată invitația, subînțeleasă prin puterea exemplului personal, de a-și asuma, conștient și sincer, raiul și iadul dinlăuntru, în scopul revenirii la normalitate: „Pentru că așa trăiesc lacrima/ zborul înfrîngerea și rareori bucuria.// E felul meu de-a mărturisi/ nu doar cum văd/ ci simt/ cu toate buricele sufletului/ încordate la maxim/ și asta mă face să iubesc/ să urăsc/ să alin/ să mă revolt/ să urlu/ sau să tac/ să îmbrățișez deopotrivă/ raiul și iadul/ al meu și al tuturor/ pentru că dincolo de toate/ basmalele puse pe răni și pe ochi/ asta înseamnă pentru mine să fii Om”. Același sentiment al zădărnicii se conjugă la prezent cu senzația că drumul (vieții) nu duce nicăieri. În viziunea autoarei, acestui drum nu-i este permisă nici măcar ipostaza de Golgotă. Motivul? Indiferența. Vinovatul? Toți ceilalți și mai abitir oamenii apropiati, dragi, iubiți în ciuda neprofilării unui feed-back real: „Nu știi cum e să pictezi fluturi pe o inimă/ de broască țestoasă/ să bați drumuri/ prin deșert să aduni curcubeu/ solare cu o desagă spartă în spinare// să pictezi și să nu știe nimeni absolut nimeni/ că dincolo de culori viața ta e o/ Golgotă prăbușindu-se în sine” (*Golgotă prăbușindu-se în sine*).

Legătura indestructibilă cu mama plecată la ceruri este o altă temă a acestui volum. Stările rezultate din aceasta sunt diferite și nu întotdeauna

legătura respectivă pare benefică pentru prezentul fiicei: „și nu pot ieși din coșul de nuiele/ rămas la mama în piept” (*E liniște de păienjeni*), coșul de nuiele fiind tot o colivie în fond. Chemarea mamă-fică, continuă, pentru reîntîlnire/ contopire/ reîntregire este irezistibilă, obsedantă: „Și dorul un jug/ pe care abia îl pot duce/ [...] Cînd ai o măicuță tăcută sub cruce/ bat clopotele-n săn/ și aripi de lut/ se izbesc în trupul mărunt/ mintea e un jgheab/ de clipe năuce” (*Cînd ai o măicuță tăcută sub cruce*).

Tema morții este, de asemenea, importantă. Poeta simte permanent moartea înlăuntrul său prin legătura cu părinții „mutați la cer”. Pe de altă parte, o percepse apropiindu-se și arătîndu-i un capăt al drumului, deși senzația este că n-a reușit să-și ducă la bun sfîrșit menirea de poet: „Îndur și-i cer pămîntului/ să îndure și el încă puțin/ umbra copacului cu trunchi gîrbovit/ care n-a reușit să-și destrame fluturii la timp/ să culeagă curcubeel/ din ochii nebunilor” (*Fiecare cruce își poartă omul*); „Vine moartea ca un greiere/ mare și negru/ îmi suflă pămînt în ceafă/ [...] Vine moartea scrîșnind/ stele negre în dinți/ [...] Mă răzvrătesc în umbra de coasă și-i spun să mă lase/ că nu mă încape./ Îi pun crucea mea în spate/ o ia blestemînd/ și pleacă// Vine moartea iar și iar” (*Moartea*).

Cine este Mihaela Aionesei? Deși, în marea-i modestie, întreabă „Cine-i, cine-i poetul?” chiar dacă iubitorii de poezie o arată pe ea dintre mulți aspiranți la acest titlu, noi o recunoaștem după versurile sale blînde sau aspre, dulci sau amare, tulburi de plînsete și tăceri sau limpezi ca bolta cerului nostru sufletește în ziua Învierii, versuri pe care nu obosește să le scrie pentru fiecare (posibil cititor) în parte: „În pietre cad și tot din ele mă ridic stîncă/ dinții macină liniștea/ o aripă-mi crește timid/ din mîna stîngă/ cu care-ți scriu” (*Uneori*). Scrisă cu mîna dinspre inimă, poezia Mihaiei Aionesei nu poate fi altceva decît iubire, cea mai mare dintre virtuți.

Dușita RISTIN

Clipa de poezie a vieții noastre

Antologia poetică din creația Elenei Liliana Popescu intitulată *Clipa aceea*, care a văzut lumina tiparului în această toamnă la Editura Eikon, este cea mai nouă apariție a autoarei în limba română, care strânge între copertile sale peste 400 de pagini de poezie și referințe bibliografice. Este o selecție amplă din lirica poetei, rostuită într-un moment jubiliar, la împlinirea celor 70 de ani de viață, cu poezii începând de la volumul *Tie* apărut în 1994 și până la poemele inedite scrise în ultima perioadă de timp. Cititorilor li se oferă un bogat și frumos tablou al liricii Elenei Liliana Popescu, de unde fiecare își poate alege ceea ce corespunde cel mai mult cu propria sa sensibilitate și trăire sufletească. Cartea este structurată în șapte părți principale ordonate

cronologic, cu o prefată a poetului și traducătorului de origine poloneză Dariusz Pacak, alături de însemnările poetei despre procesul de creație și rolul poeziei, ce poartă titlul *Poezia – un veșnic mister și Tie, cel ce deschizi această carte...*, plus un capitol de *Referințe critice* la finalul acestei cărți.

Regăsim în paginile acestei antologii o poetică ce trebuie să se încadreze în cadrele clasice ale acestui gen literar și care se distinge printr-o continuitate lirică de-a lungul timpului. Între poemele de început și cele de astăzi se poate remarcă legătura nemijlocită la nivelul temelor abordate de Timp, Spațiu, Existență, Iubire, Logos, Viață și Moarte și care apar ca o constantă în poezia Elenei Liliana Popescu. În mod consecvent se afirmă ideea dorinței firești a omului pentru o armonie a existenței, de multă vreme pusă în cumpănă de realitatea spațiului și timpului nostru istoric.

Poeziile Elenei Liliana Popescu au o structură lirică originală, cu o transpunere a proprietății vizuale a poeziei, și care se bazează pe o erudiție construită foarte temeinic, purtătoare a unei culturi academice deosebite. De aceea, poezia să realizează o privilegiată legătură între textul poetic clasic și cel modern, fără a-i adăuga un anume ermetism al structurii, și reprezentă de cele mai multe ori o remarcabilă *poezie eseistică*. Ineditul și implicit originalitatea ideilor exprimate în aceste comentarii poetice de proporții mai mult sau mai puțin extinse asupra temelor menționate sunt redate cu mijloace literare limpezi, aparent simple, fără intenția de a epuiza cadrele fiecărei probleme în parte. Ipostaza *conceptuală* a mesajului poetic (*Solomon Marcus*) al autoarei exprimă una din modalitățile principale prin care sunt formulate o anume năzuință spre echilibru și „armonie matematică”, văzute ca un rezultat al căutării de soluții și răspunsuri la problemele și întrebările din lumea noastră înconjurătoare. Elena Liliana Popescu știe cum să își „poetizeze” ideile, propriile sale teze eseistice și concepte și apelează pentru aceasta atât la motive biblice, cât și la imagini din viața de zi cu zi, aşa cum acestea apar îndeobște: „Ne-am întâlnit Odată, pe când întreaga Fire/ se concentrase-n Punctul atotcuprinzător,/ Atunci noi eram Unul, cuprinși în neclintire/ și nerostit Cuvântul – de Viață dătător. (*În Existenței*, 2000); „Să să repet întruna greșeala dinceput/ pe drumul amăgirii - întâiul pas făcut,/ să ocoleșc dreptatea în faptă și-n cuvânt/ să-nchei cu neștiință un strășnic legământ,// Nesăbuință, teama, să nu pot să-mi măsor/ să nu știu ce-i rușinea, să fiu slab, trădător/ prin faptele-mi mărunte să preamăresc mereu/ cădere în puterea fățărnicului eu...” (*Pelerin*, 2003).

În esență, se poate spune că întreaga bogăție de cunoștințe, începând de la lectura marilor opere literare și până la cunoașterea aprofundată a vastului domeniului matematicii, la un loc cu propria sa experiență de viață, Elena Liliana Popescu le cuprinde într-un mod eseistic în cuvintele din poezia sa, cu gândul de a oferi o mărturie cât mai veridică, dar neobișnuită, despre viață, lume, trecere și moarte: „Ai vrea să poți privi prin lespezi/ cum noua viață se-nfiripă,/ dar până gândul nu ți-l lepezi,/ cum poți să te dezlegi de clipă// Si de

fiorul ce te-ngheătă/ când timpul pare a desface/ tot ce ți-e drag în scurta-ți viață,/ la neștiutele-i soroace?... (*Să poți privi*, 2003).

Imaginea acestei lumi, în care omul, natura și fortele superioare, Dumnezeu, își au rostul lor, reprezintă o constantă a poezilor din această carte. Într-o astfel de lume, poeta își concentrează toate trăirile sale, moștenirea artistică și filozofică, pentru a ne înfățișa existența în toată enigmatica sa complexitate. Poezia Elenei Liliana Popescu își urmează calea firesc, asemenea cuvintelor care își iau zborul din cugetul său și trec în poezia și sufletul cititorului. Versurile și poezile sale nu reprezintă imagini variate care se amestecă între ele în multitudinea neoromantică a propriilor sentimente, ci conturează caleidoscopul emoționant al unor viitoare tablouri selectate cu pricere și introduse în atelierul poetic al autoarei, unde prind contur imaginile sublime sau dramatice ale vieții noastre. Este vorba aici nu doar de o delectare estetică prin poezie, ci despre o dorință a acestei poezii de a schimba sau măcar orienta cititorul spre o nouă percepție și raportare la propria sa existență. Poezia are astfel și un important rol educativ, de formare și instruire umană asupra unor lucruri esențiale, instalând, prin vocea autoarei, o *clipă* la un secol, clipă în care se naște *Imnul inimilor spirituale*, dacă ar fi să-l cităm pe Ion Barbu, pe a cărui tradiție culturală matematică poezia Elenei Liliana Popescu poate fi înscrisă.

Dialogul interior al poetei, reflecțiile sale, exprimă dorința autoarei de a păstra cadrul armonios al creației sale artistice, cu toate valențe estetice și etice ale existenței pământești și cerești, în pofida evidentei distrugeri a echilibrului nostru existențial, prezente în fiecare punct al vieții și în fiecare *clipă* a timpului nostru.

Lirica Elenei Liliana Popescu e destinată fiecărui cititor care caută în poezie răspunsuri la întrebările sale de viață, căci existența noastră e o enigmă sau doar o întâmplare care ne preocupă mereu, din zorii vieții la dispariția și plecarea noastră în lumea veșniciei. Strădania autoarei merge într-acolo în a-i deschide omului un orizont de o luciditate spirituală și energie devenite vers, spre care acesta se cuvine să se îndrepte, simplu și cu toată încrederea.

Ion Gheorghe PRICOP

Sub cheia metaforei integratoare

Oana Andrei, autoarea volumului *Un fel de înțelegeri*, născută la Bârlad pe 24 septembrie 1976, actualmente trăind în Londra, unde lucrează ca informatician, după o perioadă bună petrecută în S.U.A.), este o poetă autentică nu pentru faptul că-i fiica binecunoscutului bard bârlădean Petruș Andrei și a profesorei cu apăsate preocupări literare Livia Andrei, ci pentru firea pe care i-a dat-o Domnul prin naștere, cu aplecare către introspecție și meditație, cu vibrație la cuvântul care sună frumos, și, nu în ultimul rând,

dotată cu un simț al realității sufletești ieșit din comun. Oana Andrei este *trestia cugetătoare* prin fibrele căreia trec întrebările acestei lumi, ale istoriei pe care o trăim, întrebările unui destin aflat în ipostazele impuse de viață, dintre care iese în evidență aceea când omul este aşezat la zid de propriile sentimente: dragoste, suferință, demnitatea, atașamentul la un principiu, mirarea, uimirea, încrederea, și nu rareori, îndoiala și circumspecția... Toate acestea traduse într-un limbaj propriu și direct, cu o sinceritate debordantă și de o gravitate lejeră.

Oana Andrei debutează în anul 1996 în paginile revistei „Sympozion” din Iași. Este autoarea a șapte volume de versuri, publicate în străinătate, dar și în țară, în română și în engleză, după cum urmează: *Sărutul curcubeului*, 2008, *Sărutul mării*, 2014, *A Kind of Insight* (engleză), 2015, apărută în S.U.A., *Cartea a cincea a celor trei săruturi*, 2016 și *Cartea a șasea a celor patruzeci de poezii de dragoste*, 2017, *Sărutul cerului și Un fel de înțelegeri* (*A kind of insight*) 2018.

Am spune că poeții sunt de două categorii, în raport cu actul creației: așa-zisii „profesionalizați”, care *se duc spre poezie* printr-un travaliu deliberat ce presupune un plan anume, un stil, o gestică specială și o trăire de multe ori contrafăcută. Ei își impun să scrie versuri și pornesc la treaba aceasta cu toată râvna, dar se întâmplă, uneori, dacă zâna Euterpe întârzie să le vină în ajutor, să fie neinspirați și demersul lor să bată în gol; în a doua categorie ar intra „fortuiții”, cei care scriu din nevoie de a supraviețui. Către aceștia, *vine poezia*. Așa, ca o apă, ca o inundație carte te înconjoară, te copleșește și te pune în situația de a striga, de a cere ajutor, de a te apăra. Este situația în care se află și poetesa noastră. Un *eu* încercat de furtuni existențiale ajuns la pragul de jos al suferinței, care găsește în poezie, în divinitate și dragoste o patrie iluzorie de bine, un spirit care oscilează între fatalitatea divină și introspecția propriei fințe, și care poate, astfel, să-și găsească echilibru: „Azi mă eliberez de mine/ și o iau de la capăt,/ fără trecut și fără viitor./ fără să fie acum un început/ și nici un sfârșit, ca și cum deja aș fi murit.” (*Zenit*)

„Sărutul” în creația Oanei Andrei este un cuvânt-cheie, prezent în majoritatea titlurilor de carte publicate, fiind în măsură a numi preocuparea de căpătâi a creatoarei: spinoasa problemă a dragostei. Avem de a face cu un poet pentru care esența universului creat de Dumnezeu, substanța și principiul vieții este iubirea. Aceasta este văzută sub cele două ipostaze: de credință, adică de iubire față de divinitate, și de dragoste telurică, adică aceea față de partenerul-om. Aproape în fiecare text cele două aspecte ale iubirii sunt prezente, iubirea de partener declanșându-se în prima parte a poemului, cealaltă, iubirea universală încununând finalul. Poema de început demonstrează această linie pe care o urmează eul liric: „O parte din mine/ se scaldă fericită/ în cuvintele tale/ dulci, aromate/ cu flori de câmp/ și pământ de-acasă./ O parte din mine/ e mult mai frumoasă/ când tu spui/ cu sufletul/ că mă iubești,/ *orcine-aș fi,/ oricine ești.*” (*Destăinuire*). De altfel, în poemă a două, *Tăcere*, poetesa își deconspiră strategia: cuvintele de dragoste sunt

„divine potire/ pline de iubire/ în care te chem.“ Mai evidentă este această intenție creatoare în poema *Mulțumesc*, scurtă, edificatoare și profundă: „Mă aprind ca o lumânare/ în timpul liturghiei pentru tine/ dar rămân sinceră cu mine/ orice ai face tu și oriunde/ m-ar purta gândurile haine.// *Respir grație divină/ și mulțumesc Domnului/ pentru că a zidit în lut/ chipul tău binecunoscut.*“

Învecinată și chiar în confluență cu rugăciunea și litania, poema Oanei Andrei vibrează în primul rând prin sinceritatea trăirii sentimentului, apoi prin simplitatea rostirii ei. Citind-o, și se declanșează imaginea ființei umane căzută în genunchi și, cu privirile spre icoană, invocându-l pe Dumnezeu. Flacără poemei se consumă odată cu respirația, în primul rând cu expirația, iar dacă este nevoie și cu inspirația. Lungimea și durata zicerii lirice este egală cu aceea a versului de 7-8-9 silabe, pe care poetesa îl fragmentează, simulând astfel ritmul bătăilor inimii, care pare mai important decât ritmul însuși al scrierii: Așa încât, un text ca „Doamne, fă-mă masă sfântă,/ să se audă îngerii cum cântă/ de câte ori te ducem la gură/, proslăvind bucătură cu bucătură.“ poate deveni „Doamne,/ fă-mă masă sfântă,/ să se audă îngerii cum cântă/ de câte ori/ Te ducem la gură/, proslăvind bucătură/ cu bucătură.“

Oricare din cele peste 50 de poeme ale cărții comportă ideea divinității conjugată cu cea a iubirii umane cel puțin la nivel conceptual. Însă 20 din texte se intitulează *Rugăciune pentru...iubire adevărată*, „lumină“, „iertarea păcatelor“, „curaj“, „adevăr“ etc. Toate inspirate din *Sfânta Scriptură*, cu citate celebre menționate la sfârșitul textului. Astfel, *Rugă pentru adevăr*, ușoară, aburoasă, la îndemâna până și a copiilor de la grădiniță, și care zice „Doamne,/ lasă-mă să simt/ cât iubesc/ când vin la tine/ să mărturisesc.// Adu-mi în inimă/ căldură, credință,/ mai presus de frică/ și de dorință“, consemnează: „Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi“ - Ioan/8:32. Apar citate din *Ecleziastul*, după Matei, după Luca, din *Psalmul 12* al lui David, din *Rugăciunea inimii* și chiar din *Proverbe*.

Un alt element de remarcat în poezia Oanei Andrei ar fi tonalitatea discursului liric. Aceasta deurge tot din mesajul general al creației ei și care este criptic sintetizat în *Ars poetica*. În finalul acestei poeme, autoarea mărturisește, recurgând la metaforă: „Ascund în scoici/ fire de nisip/ pentru ca/ înotători temerari/ să descopere cândva/ tainice perle.“ Alte două cuvinte-chei apar enunțate aici: *ascund și tainic*. Ele sunt specifice întregului discurs liric și pun sub pecete tonul domol, în surdină, parcă abia șoptit la urechea iubitului sau a lui Dumnezeu. De la șoaptă la meditație, fie pe tema iubirii, fie pe cea a existenței umane, nu e decât un pas. Așa încât atunci când în centrul poemei nu este nici Dumnezeu, nici iubitul, este sigur Sinele. Poemele dedicate autocunoașterii, însă, folosesc drept contrast aceleași identități moral-spirituale: Dumnezeu și iubitul. Admirabile în acest sens sunt poemele *Nesperat de încrezătoare și Tie*: „Chiar și atunci/ când plâng/ fără vreo speranță/, lumânările încă licăresc,/ Lumina Ta/ dansează divin/ prin perdeaua de lacrimi,/ ani și ani de-a rândul.“ Sau: „Eu sunt doar așa cum mă

ştii/ nu am ascuns/ nimic din mine// Cuvintele mele/ sunt doar adevară,/ frumusețea lor/ e la trine. „ Meditații sincere și profunde sunt și poemele *Lumea mea, Vremea împreună, Laitmotivul zilelor, Aici, în vizită, Încrederea de sine* și.a. Gândind la alcătuirea lumii și la rosturile vieții, încă nu am ajuns la finalul investigațiilor lirice ale poetesei. Ar urma cunoașterea, adică „*Un fel de înțelegeri*“. Așadar, autoarea este conștientă că modului ei de a pătrunde lucrurile, prin credință și dragoste, ar putea să-i lipsească obiectivitatea. Iar dacă realitatea universului pe care imaginarul poetic i-l creează este îndoieifică, atunci rămâne autentică starea de bine pe care acesta i-o oferă: „Astfel, dragul meu,/ măcar atât poate fi adevarat:/ dacă eu nu sunt reală,/ atunci nici tu nu poți fi./ Si-n acest loc sfânt/ despre care poate mă mint,/ e cu adevarat uimitor/ cât de vie mă simt.“(*Încredere de sine*).

Orice discurs liric, sincer și direct, este pândit de prozaism și plătitudine. Oana Andrei știe bine să nu cadă în asemenea capcane. Mânuiește cu multă dexteritate metafora. Aceasta nu este, de obicei, una la nivelul cuvântului sau al expresiei. Multe dintre poeme sunt puse sub cheia metaforei integratoare, adică aceea care angajează tot textul. Așa se întâmplă în *Zenit, Aici, în vizită* sau *Uniune*. Cum poți exprima mai figurat ideea de *monadă* a dragostei în care se topesc cei doi parteneri decât astfel: „Îmbrățișează-mi tu/ durerea din piept,/ sfârmându-i colțurile/ tăioase și crude,/ alungă orice frică/ și desprinde-mi foile,/ de lacrimi ude.“

Poezia Oanei Andrei n-o poți parcurge decât cu sufletul, căci prin versurile ei, aparent simple, dar împovărate cu sarcini moral-cognitive, un semn de regăsire și coagulare se naște în oricare dintre cititori, dumerirea venind de acolo că *dacă Dumnezeu e, și dragoste e, parcă totul e...*

(Oana Andrei, *Poezia ca rugă și meditație*)

Constantin MĂNUȚĂ

POEZIA LUI DAN MOISII

Motto: „O națiune fără de cultură
 Legată e de mâini și de picioare,
 Nu are orizont, iubire, ură,
 Nimic ce-i viu, frumos sub soare.”
 (D. Moisii, *O națiune fără de cultură*)

Dan Moisii s-a născut la 18 februarie 1954 în comuna Hlipiceni, județul Botoșani, în familia lui Emil Moisii, fost ofițer în garda Regelui Mihai, și a Elenei Moisii, casnică. Studiile gimnaziale le face în satul Victoria, comuna Hlipiceni – Botoșani (1969-1972), își continuă studiile la Liceul industrial *Nicolina* din Iași, devine maistru instructor la același liceu, apoi la Liceul Industrial nr. 8

(CUG) din Iași. Debuteașă cu poemul *Copil frumos* în revista *Con vorbiri literare*, coordonată de poetul Corneliu Sturzu (1976). Editorial debuteașă în volumul colectiv *Incantații*, Editura Junimea, Iași, 1983. Este autorul cărților de versuri: *Ninsoarea cireșilor*, Editura Cronica, Iași, 1996, *Hoinar prin săngele meu*, Editura Cronica, Iași, 1999, *Și mâine e o zi*, Editura Samia, Iași, 2007. Este colaborator al publicațiilor: *Cronica*, *Luceafărul*, *Con vorbiri literare*, *România liberă*, *Vatra*, *Amfiteatru* și reporter la publicația *Mesagerul* din Chișinău, Radio România – București, Iași, TVR Iași.

Poezia autorului cuprinde teme și motive literare diverse și complexe, începând cu evocarea copilăriei, a locurilor natale, a părintilor și a bunicilor, a primilor ani de școală, poetul fiind atras ca un magnet de rădăcina străbunilor, a neamului din care face parte și nu uită să-l proslăvească în versuri.

Clopotul din frunze, poezia cu care se deschide volumul care-i conferă și titlul, e una programatică, un fel de testament literar: „...Sună frunze, cred că sunt de plop.../ Numai ele, săngele din ele/ Clopot de sfârșit și de potop/ Fac să se audă până-n stele...” care nu-i alta decât acel *glas tainic* ori *șoaptă divină*, din sufletul poetului, urmată de poezia *A crescut pădurea*: „A crescut pădurea, mamă.../ Și cântecele-mi bat în geam/ Cât de mică mai era.../ Clopotul din frunze sună-n ram...”. Titlul volumului ne amintește de volumul de versuri *Pământul din frunze* (1976) al lui Silviu Rusu. Ca-ntr-o *Horă neîntreruptă* apare imaginea satului natal Victoria – izvoditor de clădiri vechi și noi ca-ntr-o fascinantă arhitectură: „Victoria un sat cu umbrele subțiri/ zidiri înalte și abia-incepute/ clădiri mai vechi și iarăși noi zidiri/ mai sunt și azi de noi necunoscute.// Minunile făcute de natură/ minunile făcute de români/ sunt toate o fascinantă arhitectură/ pe glia mea se nasc minuni între minuni...” (*Întoarcerea la izvor*), alături de râul Răchiți, Dărânga și Misiri – terenuri agricole, Odaia localitate unde Regele Mihai a avut o herghelie de cai, Dragalina cu fanfara vestită, Caruzul etc., toate la un loc apar într-o aură de legendă și mit, însuflându-i inima poetului, învelit într-un *Fulger fără grai* este pământul strămoșesc: „Învelit în fulger fără grai/ Și drept având la libertate,/ Pământu-acesta bun, curând va fi/ Plin de cuvinte adunate...” de unde apare pâinea din bobul de grâu curat, iar *mirabila credință* de care vorbește poetul amintește de poemul *Mirabila sămânță* al lui Lucian Blaga: „Curată urce pâinea în sufletele noastre/ Peste-un pământ ce-alunecă-impăcat,/ S-au dezlipit copaci gătiți de înflorire/ Înmiresmând genunchii a bob de grâu curat.// De aur îți sunt pomii și-n păsări e lumină/ Rotindu-se-nspore slava numelui tău lin/ Ca ploile rodirii ca ele-n noi se-mbină/ Mirabila credință sub care veșnicim” (*Cântec pentru bobul de grâu*). Un fel de *râu al nașterii*, Răchiți – îi curge poetului prin piept, imaginând linia grea a destinului: „...Oamenii se duc și duse-s toate/ Drumul care-l urc e însă drept/ Merg pe el doar în genunchi și-n coate/ Râul nașterii îmi curge-n piept” (*Dorință*), amintindu-i de casa părintească: „Casa părintească ce îmi e sub pleoape/ Ca un văz anume zămislită mi-i,/ Doar prin ea părinții-i văd mereu aproape;/ Arde-n loc de candeli, suflet de copii...” (*Reîntoarcere*), unde în prag îi apar bunicii

Gheorghe și Profira: „Mai trec pe la vecini/ Să-ntreb ce fac bunicii/ Dar casa-n mărăcini/ Mă întâmpină chitucii.// Doar treptele din Jiji/ Albite tot mai chem/ Pe Gheorghe și Profira/ Într-un târziu îndemn” (*Întoarcere târzie*).

Natura și iubirea se îmbină armonios în poezia lui Dan Moisii, ca-n poezia clasică. Iubirea din poezia *Apusele iubiri* este una estompată cu fața spre trecut în comuniune cu pământul: „Apusele iubiri din suflet se îndreaptă/ Cu siguranță, mânături, treziri,/ El ne sărută, ne răsfăță,/ În suflet apusele iubiri.// Când trenurile vor amuți pe şine/ Lăsându-ne suflarea la marginea pădurii/ Pământul acesta ce mereu ne ține;/ Îl vom simți cândva în cerul gurii.”, iar natura îi oferă prilejul de a se ridica spre neant: „Când stau pe roata morții și mă gândesc mai bine/ La oameni și natură, la tot ce e și nu-i/ Un univers mai Tânăr se zămislește-n mine;/ Nu mor cum mor atâtia... eu în neant mă sui...” (*Stele căzătoare*). Într-un fel de *nor de marmură*, titlul volumului poetului Nicolae Panaite, e localizată iubirea, chiar la noi în stația de autobuz Alexandru – Minerva: „Mângâi în părul tău o stea, iubito/ Genunchii miros a ierburi crude/ Sub norul de marmură ne întâlnim/ Iar pasul nostru dincolo se-aude...// Te știu, c-adesea-ți este dor/ În stația Alexandru îți stă bine/ Când raza luminii o-mpletești/ Pe umbra serii ce rămâne-n mine...” (*O aripă de nor*).

Cum era și firesc pentru orice creator Dan Moisii este preocupat și de condiția poetului și a poeziei în societate, definindu-o ca pe un *înger de zăpadă* în *Oseminte de greier*, dedicată lui Nichita Stănescu exclamând ca altădată Ioanid Romanescu în *Trăiască poezia și marii visători*, a pus patimă în toate, poetul nu este altceva decât un trubadur înflăcărat pe străzile Universului ca François Villon: „El merge gol ca la început/ el nu are semne pe făptură/ că în puritate e născut/ nu înjurat la băutură...” (*Poetul*). *Fugit irreparabile tempus* este dictonul pe care sunt construite unele poezii din acest volum. Eternizarea clipei în *Ceasul singuratic* ori rătăcirea prin timp sau sederea cu el la taifas este un moment de reculegere pentru poet, o meditație asupra trecerii vietii: „Pașii hoinari legănați de vânt/ în negura vânătă a serii/ Ceasurile se aud încet murmurând/ Robite de straja tăcerii...” (*Ceasurile*).

Prezentarea anotimpurilor întregește tema naturii într-o poezie ca *Poem II*, apare primăvara, toamna, unde simbolul mărului amintește de poezia *Mărul de lângă drum* de Mihai Beniuc, în *Fuga din toamnă*: „Mi-a fost ucis acest secret efort/ Cu mărul plin de sevă în grădină/ Venind și de la pomul lăudat/ A adormit cu mine-n rădăcină.//...Mi-a fost ucis acest secret efort/ De a rămâne-n foi de calendarare/ Din teamă mi-am făcut un cort/ La piept cu mărul din cărare...”, în *Brumă de mireasă* este descris anotimpul de iarnă.

Nu lipsește filonul popular al creației lui Dan Moisii în poezii ca *Balada lumii* și *Cu sufletul curat* din care redăm câte o strofă: „Lună maică lună/ iarba-ți este crudă/ pietrele tăcerii/ și-ale depărtării/ m-au trezit din noapte/ cu murmur de ape...” și „Pentru că mi-i zborul/ îmbrăcat în rouă/ luna-i vânătorul/ ce îmi fură dorul...”. Tendința de a se prezenta pe sine ori autoportretul apare în majoritatea poezilor lui Dan Moisii. Exemplificăm prin câteva strofe: „E liniște încât se-aude în cuvânt/ și se zărește rază în rostire;”

Sunt, dintr-o dată cel ce nu mai sunt/ Un om de lut și-o fire peste fire..." (*În prag de sărbătoare și de dor*). Nu știm dacă poetul se vrea *O clipă de îndoială*: „Sunt umbra unui verb în îndoială/ De m-am născut a fi sau a nu fi/ Să-ți ceri din tine socoteală/ Când timpul aleargă zi de zi...”, atunci când la vremea de rugă, simte că a rămas o jumătate din marea iubire a lumii: „Rămân plângând în rugăciune/ Cu mâinile împreunate/ Cu trupul tras pe roata lumii/ Mort de iubire jumătate...” (*Când voi rămâne*).

Alegând viața s-a călăuzit după zicerea eminesciană *că lipsește viața din această viață*. Poezia *În ziua asta grea* este dedicată lui Dumitru Hânceanu: „Poemul plecărilor departe/ L-am scris cu suferința mea/ În loc de slovă pentru carte/ L-am scris în ziua asta grea./ Poemul plecărilor departe/ L-am scris în ziua asta grea/ În loc de slove pentru carte/ Îți scriu Hâncene, cu suferința mea.” și *Fulger singuratic* lui Ion Chiriac: „Mă doare sufletul din mine/ Când la un pas de 72 de ani/ O aripă s-a spulberat ce nu mai vine/ Pierzând din viață prieteni și dușmani./ Mă doare sufletul din mine/ A timpului ce-apune-n noi.../ Un fulger singuratic ne-aparține/ Desculți pe cer, de mâna amândoi”.

Despre creația poetică a lui Dan Moisii au scris, printre alții, Nicolae Turtureanu, Vasile Constantinescu, Ion Chiriac, Emilian Marcu, Marinică Popescu. Precizăm că în acest volum lipsește *influența labișiană*, prezentă în volumele anterioare.

DIN POEZIA NORDULUI

Daniel ONACA

Lirica Birgittei Lillpers sau a scrie cu finețe despre fânațuri

Născută la Orsa, orașel în regiunea Dalarna, la nord de Stockholm, Birgitta Lillpers (n. 1958) a făcut studii de limbă suedeză, estetică și filozofie practică după care a lucrat ca menajeră, chelnerită și îngrijitoare de bătrâni. Familia ei s-a ocupat de multe decenii cu creșterea oilor, prelucrarea lânii și cositul fânului. După debutul cu o plachetă de versuri, fapt înregistrat în 1982, a publicat șase romane și o lungă serie de culegeri de poezie. Dintre cele mai importante pot fi numite: *Krigarna i den här provinsen/ Råzboinici din această provincie*, 1992, *Propolis*, 1995, *Silverskäp/ Dulapul cu argintarie*, 2000, *Dikter frän betet/ Versuri de la păsune*, 2006, *Industriminnen/ Amintiri industriale*, 2012 și *Anteckningar om hö/ Însemnări despre fân*, 2016, Considerată a fi unul dintre cele mai importante nume ale poeziei contemporane, scriitoarea a fost distinsă cu numeroase premii literare oferite de instituțiile și organizațiile suedeze, începând cu cele mai modeste și terminând cu cel acordat de Academie.

1. Natura poeziei și poezia naturii

Birgitta Lillpers este recunoscută ca fiind o remarcabilă poetă a naturii, însă tablourile sale nu sunt deloc idilice. Natura dobândește la ea o dublă semnificație. Pe de o parte se prezintă ca un mediu de existență vital, pe de alta este fundamental însuși al culturii și al civilizației citadine. Acest cadru este schițat de autoare încă în culegerea de poeme cu care a debutat. Este un peisaj rural, cu ogoare și gospodării țărănești, unde oamenii trăiesc în anonimat, tăcuți și preocupați doar de ale lor. Limbajul viguros și bogat în imagini al colecției următoare, *Gry și bärga* (1986), rezumă condițiile de viață ale scriitorului care își petrece existența într-un astfel de mediu.

Poemele din *Krigarna...* sunt mai stricte și mai stilizate. Ele zugrăvesc un peisaj asemănător Bäråganului nostru, cu întinderi pustii, câmpii vaste și vegetație expusă unui soare nemilos. Abstracție făcând de pregnantă imaginilor câmpenești, poemele pot constitui și material de reflecție asupra rostului pe care îl presupune scrisul și publicarea versurilor. În chipul războinicilor pot fi bănuiri criticii literari și toți cei care își închipuie că înțeleg gândul autoarei. Astă în ciuda afirmațiilor dintr-un interviu unde spune: „...sunt foarte încurcată atunci când cineva încearcă să găsească sensuri simbolice în versurile mele. Știu că atunci când scriu îmi asum și acest risc, dar găsesc că vânarea simbolurilor este o întreprindere inutilă. Fiecare are dreptul să lectureze aşa cum dorește, desigur, a proceda astfel însă înseamnă să te complici fără rost.” Ținând cont de cuvintele autoarei, înseamnă că și eu sunt unul din acei cititori păguboși care consideră că multe din poemele ei pot fi interpretate ca fiind răspunsuri la obiecțiile criticilor.

Tema de bază din *Dikter frän betet* – relația dintre centru și periferie – constituie și ea una din obsesiile autoarei. B. Lillpers e de părere că „a considera unele locuri drept periferice și că viața din centru ar fi mai valoroasă, este o atitudine eronată. Realitățile mărginașe posedă aceeași importanță ca orice altă realitate.” În acest volum oaia ocupă locul central, omul fiind obiectul contemplației sale. Și în *Însemnări despre fän* privirea poetei pendulează între doi poli opuși. Poemele din culegere alternează cu texte în proză, închegându-se într-un flux continuu și dând naștere unor pregnante imagini vizuale, unde fänul semnifică viață și moarte, carne și amintiri, aşteptare și împlinire. Descrierea străngerii fänului o face aproape palpabilă. Fânețele de la câmpie, cele de pe dealuri, fânețele pământului gras – toate deosebindu-se între ele – au propria lor faună și propria menire. Și... lucrul cel mai important: din fän ne-am născut și în fän ne vom întoarce căci viața este condiționată de iarba uscată. Pădurile din Dalarna sunt și ele prezente, precum o vădește poemul următor:

<i>Jag stannar och hör på hur det blåser.</i>	<i>Stau și ascult cum se suflă vântul.</i>
<i>Grannen har byggt hela natten, och eldat skräp. Det är nästan vinter.</i>	<i>Vecinul a muncit toată noaptea și a ars gunoaie. E aproape iarnă.</i>
<i>Om någon frågar: „Ar du ensam?”</i>	<i>Dacă cineva întreabă: „Ești singură?”</i>

*kan flera sanningsenliga svar givas.
Man far genom de svartaste skogar,
kommer fram och visar sig: sâhär. Det
kan inte vara på något annat sätt än detta.
Stjärnorna stora, kalla, magra
kakor. Åta månen? Står
inne i rummet och gapar.*

*Det ska bli oväder. Ska trots detta
ta mig långt bort. Nu
är det framtidens tur. Framtiden
är oviss. Men alla har rätt till det bästa.
Välkommen in till en stilsäker höst.*

*pot fi date mai multe răspunsuri veridice.
Mergi prin codrii cei mai întunecați,
ajungi și spui: iată aşa. Asta
nu poate fi altfel decât aşa.
Stelele mari, reci, prăjituri
sfrijite. Să mânânci luna? Stai
în cameră și caști gura.*

*Se apropie furtuna. Cu toate astea
du-mă departe. Acum
e rândul viitorului. Viitorul
e incert. Dar toți au dreptul la mai bine.
Bine ați venit într-o toamnă liniștită.¹*

Pe lângă drumețiile de prin pădurile din Dalarna, volumul cuprinde și prelucrarea unor impresii din cursul unei vizite la Manchester, leagănul industrialismului. Puține sunt urmele rămase din înfloritoarea industrie care a existat acolo odată. Vizitatoarea rătăcește printre ruinele marilor fabrici de textile, calcă peste mormane de moloz și se lasă copleșită de amintirile trecutului. Nu este nicidcum vorba despre notații impregnate de nostalgie, ci schimbarea este cea care îi atrage atenția. Printre altele, poeta reflectează asupra felului în care natura, cu invincibila ei forță, își recuperează fostele proprietăți.

*Oak Street, Thomas Street,
Withy Grove komma ut vid
the Printworks,
Människor äter, höet!
Höet, som båst tidlös och
hög skattat i menyerna,
ligger i rullar,
människor äter, höet! Och
teglet! teglet!
dödstanken som ett inre välide [...]*

*Oak Street, Thomas Street,
Withy Grove dă în
the Printworks,
Oameni mânâncă, fânul!
Fânul, cel mai bine atemporal și
foarte apreciat în meniuri,
zace în baloți,
oamenii mânâncă, fânul! Si
cărămizile! cărămizile!
gândul morții ca un imperiu interior [...]*

Imagini de un realism aproape brutal menite să ne transmită gândul că în locurile unde acum crește iarba altădată se înălțau mândre imobile.

2. Poezia locului și locul femeii în lume

Indiferent de genul abordat, în textele Birgittei Lillpers se remarcă prezența sa intim legată de cadrul natural descris. și în romane și în culegerile de poezie autoarea aproape că venerează locul în care trăiește. Oamenii se mișcă între hotarele unui ținut familiar. Autoarea a declarat cu mai multe ocazii că poetul este credibil doar atunci când se pronunță cu privire la plaiul

¹ Traducerea tuturor versurilor îmi aparține (n.m. – D.O.)

său natal. Afirmația aceasta este făcută de pe poziția celei care a consacrat o bună parte a timpului său cercetării atente a documentelor din arhivele locale. Autoarea ia distanță față de relatările de călătorie de tip impresionist, fiind convinsă că, dacă cunoști în profunzime natura unui anumit loc, poți intui și esența din adâncul altor locuri. Apartenența la un topos anume însă nu exclude deschiderea față de altele întrucât limitarea se poate manifesta oriunde.

Birgitta Lillpers abordează și problema poziției marginale a femeilor în peisajul cultural al zilelor noastre. În poemele sale, bărbații se află întotdeauna în centru. Ei nu sunt răi, ci doar lipsiți de griji, infantili și plini de sine. Egocentriți. Ființe care preferă să-și asculte propria voce. De aceea, pe tărâmul limbajului, bărbații se mișcă siguri de ei, iar femeile sunt ființe mărunte, care nu dețin un loc bine definit printre semenii lor masculi. Iată cum zugrăvește poeta suedeza condiția acestora, într-unul din poemele sale fără titlu:

<i>Ser unga kvinnor med dåliga ben och alltför billiga, snedgångna skodon.</i>	<i>Văd femei tinere cu dureri de picioare și încălcămintă mult prea ieftină, călcată pe-o parte.</i>
<i>Orsak och verkan och orsak ovh verkan împreună bildar länk, en glanslös legering som luktar.</i>	<i>Cauză și efect și iar cauză și efect fac un lanț, un strat opac care pute.</i>

*Dessa kvinnor liksom lutar, hela de,
liksom inåt, de vacklar
inåt sig själva.*

*Aceste femei parcă se pleacă de tot,
cumva înăuntru, se clatină
în ele însle.*

*Kanske ramlar de en dag
in i sig,
försvinner inåt sina egna
lutningar sina egendomars
slutningar
och hörs aldrig mera av.*

*Poate că într-o zi se prăbușesc
în sinele lor,
dispar în propriile lor
clinuri pantele propriilor lor
domenii
și nu se mai aude de ele.*

Femeile nu au nici măcar un limbaj propriu. Ele sunt obligate trăiască nevăzute, să ducă o existență anonimă. În lumea mare, se simt mute. Dacă deprinde limba lumii înconjurătoare, femeii î se pare că trădează ceva întrucât, oricât de vizionară ar fi ea ca artistă, nu se poate să nu Tânjească după un cămin primitor, cu perdele apretate și frigidierul plin. Ilustrativ în acest sens e poemul „Casa profesorului”, din volumul *Gry, och bärga*. Venind din regiuni înzăpezite, femeile ajung la o casă cu ușile blocate, bineînțeleas. Ele intră prin ușa de la bucătărie, și găsesc un loc curat, extrem de bine aranjat. La vederea acelui interior, femeile „își pierd uzul rațiuni”, cum s-ar spune. Astfel este tradusă relația existențială a femeii cu limbajul și cu literatura. Femeile pot extinde granițele artei lor, bineînțeleas, dar să nu se iluzioneze cumva că ar putea depăși cadrul teritoriului trasat de bărbați.

3. Limbajul cultivatorilor și cultivarea limbajului

„În Orsa, bunicul meu a fost un potcovar respectat încă din anii 1910. Știa multe despre cai și despre meșteșugul potcovitului, dar, astăzi, cine să transmită mai departe astfel de cunoștințe?”, se întreabă B Lillpers adăugând ca aceasta este problematica căreia vrea să i se consacre. Din poemele autoarei transpare într-adevăr această preocupare. Referiri la îngrijirea animalelor din gospodărie și a câmpului cu semănături, ecouri ale vieții domestice a țăranilor pot fi des întâlnite. În fragmentele de proză din *Însemnări despre fân*, de exemplu, este descrisă munca grea depusă la strânsul fânului, aninatul lui la uscat, pe corzile lungi (în Suedia, fânul nu se adună în clăi), șuieratul vântului, căratul și depozitarea lui în șură pentru iarnă. Vegetația mustește de felurite ierburi și flori, fiecare cu miroslul ei specific. O realitate care, transferată asupra celorlalte elemente din cadru, capătă valențe noi:

<i>Krogen erbjuder fôda</i>	<i>Birtul oferă mâncare</i>
<i>pocherad i hö</i>	<i>înfundată în fân</i>
<i>kokt i höbuljong</i>	<i>fiertă în supă de fân</i>
<i>tillagad med rökt höölja</i>	<i>pregătită în ulei de fân afumat</i>
<i>och serverad med bränt hö [...]</i>	<i>și servită cu fân ars [...]</i>

Rămâнем cantonați în aceeași temă a cultivatului atunci când observăm că Birgitta insistă adesea asupra importanței impunerii unei anumite stringențe în procesul scrierii. Autoarea nu se sfiește să vorbească despre rușinea resimțită de ea atunci când constată că nu a scris cinstit, că s-a abăut de la principiul autenticității, și dezvăluie că, dezamăgită de rezultatul propriului său scris, de multe ori a fost nevoie să arunce materialul proaspăt scris. „Îngrijitul, cultivarea este un cuvânt care îmi place mult”, spune ea și continuă: „Limbajul și sentimentul de a te ocupa de lucruri în așa fel încât să nu fie uitate. Sau cultivarea pământului sau orice altceva. Și scrisul presupune un fel de cultivare. Să îngrijești oile și să păstrezi pășunea în bună stare, la fel.” Munca la fân este o îndeletnicire a cărei pricepere s-a transmis de la o generație la alta timp de sute de ani. Autoarea mai declară că este o adversară a folosirii metaforelor, dar nu se poate nega faptul că, în universul său poetic, fânul devine o emblemă a ciclului vieții și a perisabilității lucrurilor. Poemele sale sunt un mozaic compus din imagini cu flori de câmp, din secvențe ale cositului cu coasa, și din cele ce surprind, odată cu trecerea de la un anotimp la altul, transformarea peisajului din mediul campestru.

4. Farmecul limbajului și limbajul femeii

Limbajul poetic al Birgittei Lillpers este împănat cu expresii arhaice, regionalisme din Dalarna și expresii colocviale. Cuvintele mărturisesc despre existența unor deprinderi străvechi, despre munca pe ogor, despre conservarea recoltei și păstrarea produselor câmpului. Sunt formulări lente, vocabule îngrijite, puțin folosite în zonele urbane. Este un limbaj mai puțin exploatat. Dar ce fel de limbaj folosește femeia (tratată la modul generic)? Așa cum menționam deja, femeia e nevoie să se păstreze în limitele domeniului

prescris de bărbați, la semnele și cuvintele lăsate în urmă de ei. Dacă vrea să vină cu ceva nou, o poate face doar acolo, în acel cadru strict delimitat. O realitate care în poemul „Besök på en främmande kennel” (*Vizită la un adăpost de câini străin*, 1990) este exprimată astfel:

*När så ofta ingenting annat än uteblivna tecken finns att hålla sig till,
måste man skapa närvoro åt just dem.*

*

*Când nu îți rămâne altceva de care să te folosești decât resturile semnelor
ești silită să creezi prezență tocmai pentru ele.*

Poemele Birgittei Lillpers exprimă viziunea sa despre ceea ce înseamnă rostirea pentru o femeie. Poate limbajul exprima experiențele sale? și este acesta un lucru de dorit? Cât de mult sunt ele deformate pe drum? A scrie presupune și o simplificare a intenției inițiale. De aceea, pentru ca cele trăite să-și păstreze autenticitatea, limbajul trebuie să rămână complicat și enigmatic „astfel / încât durerile să nu fi distorsionate”, explică autoarea. În poemul „Igenom: härute” (*Prin: aici afară*) e recurge la un mod de redare indirect atunci când scrie despre femeia care face echilibristică între două voci: una permisivă și alta opresivă. Este un episod plin de umor despre gospodina care, sub masa ei de călcat, are un coș în care stă un omuleț care îi semnalează tot timpul erorile.

Cel care citește aceste poeme ar trebui să facă la fel ca și cum ar asculta o piesă muzicală: în mod repetat și, dacă se poate, îngânând versurile cu propria-i voce. Preluând parcă spusele lui Cezar Ivănescu, Birgitta explică: „Se știe că, inițial, poezia s-a născut din muzică. A fost discurs cântat pentru desfășarea urechilor. În ce mă privește, eu simt că lipsește ceva dacă din versuri nu răzbește sunetul care are darul de a pătrunde direct.” Poate că de aceea ritmul versurilor așternute de poeta suedează crește și coboară, sonoritatea lor aduce a șopante și a muzică. Staffan Bergsten, profesor de literatură la Universitatea din Uppsala, care a scris mai multe texte despre creația timpurie a Birgittei Lillpers, a numărat odată vocalele și aliterațiile din poeziile ei tocmai pentru a le pune în evidență muzicalitatea. Merită poate a fi menționat și faptul că, în tinerețe, autoarea a făcut studii de pian, dar, nefiind încurajată de profesorul de muzică al școlii, a renunțat să mai cânte. Noțiunea de instrument însă apare frecvent în scrisul său. Referindu-se la sensibilitatea și la abilitatea scriitorului de a-și formula trăirile, Birgitta a subliniat, în mai multe rânduri, importanța menținerii instrumentului tot timpul acordat.

Mulți au fost cititorii și criticii literari care i-au reproșat Birgittei Lillpers ermetismul versurilor. Autoarea s-a apărat afirmând că, de fapt, într-un anume sens, tot timpul a scris despre același subiect, indiferent dacă rezultatul a fost poezie ori text în proză. Receptat din această perspectivă, universul său liric se deschide într-un mod aproape neașteptat. Autoarea recurge adesea la metapoezie pentru a surprinde stări psihologice foarte precise. Eul poetic este de multe ori de sex feminin, precum în „Igenom: härute”, „Gry och bärga”, sau

în „Besök på en främmande kennel”. Majoritatea poemelor sale pot fi considerate perifraze ale situației în care se află femeia ca persoană marginalizată, ba chiar exclusă. Persoană marcată deopotrivă de teama dar și de voința de a se rosti. „...întreaga lume este un secret/ în care numai eu/ nu sunt inițiată”, scrie ea într-unul din poemele incluse în volumul *Krigarna i den här provinsen*.

5. Excluderea femeii și iminența morții

Bine încastrat în metaforica fânului se ascunde subiectul morții – albă ca rufăria de spital. Albă și sterilizată ca o antiteză la fânul dătător de viață. Multe din poeme exprimă în mod vizibil boala care a făcut ca autoarea a fost supusă la radiații. O realitate care, în volumul *Însemnări despre fân*, este transpusă chiar în poemul de deschidere. Este vorba despre imaginea rămășiștelor unui pui de vulpe și ale mamei sale, descoperite într-o poiană din pădure.

<i>I iuni dog en rävhona här.</i>	<i>În iunie, a murit aici o vulpe.</i>
<i>Hon hade en kull.</i>	<i>Avea un pui.</i>
<i>På den plats</i>	<i>În locul acesta</i>
<i>på åkern</i>	<i>pe ogorul</i>
<i>där nu den stora elden brinner</i>	<i>unde acum arde focul cel mare</i>
<i>blev den rävunge nedgrävd</i>	<i>puiul ei a fost îngropat.</i>
<i>som jag, ledd av starkt flugljud,</i>	<i>Condusă de bâzâitul tare al muștelor,</i>
<i>fann ihjälsvulten vid en södervägg.</i>	<i>l-am găsit răpus de foame lângă drum.</i>

Vulnerabilitatea pacientei bolnave de cancer, epuizarea și dorința ei de a trăi, reiese cu extremă pregnanță din aceste versuri, unde, printre descrierile ședințelor de radiații și a vizitelor medicale, răsare conștiința faptului că firul vieții are totuși un sfârșit. Fânul hrănitor coexistă cu radiațiile ucigătoare ale instituțiilor. Pornirea sa de a-și cumpăra o bijuterie, care i-a atras atenția undeva, este reprimată rapid și laconic:

<i>Smycket med biet</i>	<i>Bijuteria cu albina</i>
<i>hade varit en sak att föra hem,</i>	<i>a fost ceva bun de luat acasă,</i>
<i>kedjan dinglande över ett finger.</i>	<i>lăncișorul trecut pe după deget.</i>
<i>Men den avrådande tanken är</i>	<i>Dar gândul descurajant ivit</i>
<i>plötslig och</i>	<i>brusc și</i>
<i>ohanterlig i sin styrka, sat den</i>	<i>nestăpânit în forța lui, ivit</i>
<i>i sin styrka och känslighet,</i>	<i>în forță și sensibilitatea lui,</i>
<i>i sin känslighet</i>	<i>în sensibilitatea lui</i>
<i>tung och gripande, bleknar</i>	<i>greu și apăsător, pălește</i>
<i>och blir tystare:</i>	<i>și tace: cei ce</i>
<i>den snar döda skaffar inte</i>	<i>vor muri curând nu-și procură</i>
<i>prydnadssaker [...]</i>	<i>obiecte de podoaabă [...]</i>

Mediul natural care formează materia din poemele Birgittei Lillpers este, aşa cum am mai arătat, zona rurală cu gospodării, păduri și câmpuri cultivate din care cresc nu doar roadele pământului, ci și reflectările sale. Aceste gânduri,

înrădăcinate în lucrurile și faptele cotidiene, se pliază pe forma lor binecunoscută până când, dintr-o dată, textul o ia razna ca o vîtate sălbatecă părăsind cadrul strict al redării realiste. Cititorului nu-i rămâne altceva de făcut decât să le urmeze.

La scară istoriei, civilizațiile poartă și ele propria lor boală. În aceste vremuri, marcate de polemica stârnită în România de drepturile persoanelor LGTB, poate că s-ar potrivi să încehi cu rezumarea conținutului dintr-un poem care descrie o comunitate de oameni „normali”. În mijlocul acestei comunități apar brusc niște însă care se adăpostesc în corturi. Cine sunt ei? Nu se știe. Poate că sunt protestatari din Piața Victoriei, poate că sunt toți acei sărmani excluși de la masa celor bine integrați în societate. Autoarea oscilează între nivelul prozaic al existenței și cel poetic. Balansul ei este chiar echilibrul dintre viață și moarte, ori, dacă vrem, veșnica, inextricabilă uniune dintre Yin și Yang.

Radu ȘERBAN

Ritmul amfibrahic în haiku?

Paralela între doină și haiku duce cu gândul la dimensiunea muzicală a poemului popular nipon. Melodicitatea limbii japoneze în haiku se disipează prin traducere. În românește, citind un haiku, trăiesc senzația unei elipse. Lipsește „ceva” subînțeles: muzicalitatea. Limba japoneză mi-a rezonat ca o melodie necunoscută, dar tot mai agreabilă, zilnic, timp de patru ani și jumătate, la ea acasă. Frecvențe în conversațiile cotidiene, unitățile sintactice scurte, din cinci sau șapte silabe, se regăsesc în haiku. În românește, asemenea construcție își pierde „cadența”.

Măsura poetică de 5-7-5 silabe s-a preluat la noi, ca un „tabu”, pentru haiku. Doar că o asemenea „măsură” în limba română nu rezonează în lirica poetică. Romanțele noastre, doinele sau alte cântece, nu se potrivesc acestei măsuri. Sunt extrem de puține compozиtiile muzicale românești după haiku. De ce? Unde este muzicalitatea haiku-ului în limba română? Pare de ne-nțeles, cu atât mai mult cu cât numele și prenumele nipone strălucesc prin muzicalitate. Oricare din numele japoneze famioase sună armonios: Yoko Ono, Toshiro Mifune, Yoshinobu Tokugawa etc. Totuși, în morfosintaxa niponă, majoritatea numelor nu se accentuează, adică se pronunță aplativ, ceea ce în limba română pare imposibil. Când am încercat să-i explic unui amic român, mi-a replicat scurt, că aşa ceva nu există. Degeaba i-am comparat silabele cu frunze plutind pe un lac neclintit, unde niciuna nu se ridică deasupra celeilalte!

În fonologia niponă accentul nu se distinge limpede ca în română, devenind aproape irelevant în haiku. Herman van Rompuy, fostul președinte al Uniunii Europene, ca și alții hajini, a recunoscut că scrie haiku datorită simplității lui. Dar dacă vrea să complice lucrurile, în limba română, cineva ar putea adăuga regulilor clasice ritmul, pentru un plus de strălucire, ca lustrul

dăruit unei sculpturi de marmură. Teoria versificației și prozodiei (în greacă, „prosodia” înseamnă intonare), confirmă, dacă mai era nevoie, că poezia, spre deosebire de proză, îl încântă pe cititor prin armonia cuvintelor. Fără ritm și rimă, însă, haiku în limba română pierde din armonia formală. „Vers alb”, dar nu „vers liber”, haiku în limba română ignoră, deocamdată, accentul silabelor, respectiv ritmul, element de bază în muzică. Tot deocamdată, „măsura” (numărul silabelor din vers) pare a rămâne regula centrală a haiku-ului în limba română, 5-7-5, alături de cuvântul-cheie ce desemnează anotimpul: „kigo”.

Haiku-ului românesc îi lipsește „unitatea metrică” a poeziei clasice, adică regula succesiunii ritmice de silabe accentuate și neaccentuate. Dacă în poezia populară românească predomină unitatea metrică numită „troheu” (o silabă accentuată urmată de una neaccentuată), în haiku-ul tradițional nipon lipsește orice fel de unitate metrică.

Care ritm s-ar potrivi în haiku, dintre cele mai simple: „trohaic” sau „iambic”? În mod firesc, dacă iambul se potrivește poeziei culte, dând glas sentimentelor elegiace și meditației, atunci în haiku ar merge, dimpotrivă, ca în doină, „troheul”. Dar și mai bine s-ar potrivi un al treilea ritm, „amfibrahic” (silabă accentuată urmată de două neaccentuate). Ar rămâne un neajuns, anume că încheierea primului vers ne lasă în „suspans”. Dacă nu vrem să renunțăm la ritm, atunci putem folosi această construcție mai complexă, „amfibrahică”, plătind prețul unui plus de dificultate în compunerea poemului: începem al doilea vers cu o silabă neaccentuată, în continuarea celei cu care se termină primul vers.

Așadar, dacă un poet de haiku și-ar propune mai multă rigoare prin luarea în considerare a ritmului, atunci și-ar îngărdă libertatea de mișcare, în schimb sporind calitatea poemului prin virtutea muzicală, într-o apropiere de doină. Am ajunge la un poem în ritm amfibrahic, de acest gen:

Spiritul nopții	10010
Topindu-le tainele -	0100100
Stele-n cădere.	10010

Ritmul acestui poem respectă ordinea amfibrahică, însă fără pauză la sfârșit de vers: o silabă accentuată, urmată de două neaccentuate, de 17 ori. Ritmul de vals dă prin muzicalitate o nouă dimensiune poemului. Melodia poate atrage mai mult atenția asupra posibilei duble interpretări a stelelor, ca „aste dansând” sau „vedete”. Dacă decriptarea tainelor „vedetei”, într-un concert nocturn, îi poate stârni căderea, atunci scena spectacolului estival se încarcă de simbolismul fatalității, al „steliei căzătoare”.

La confluența sufletului cu natura, aşa cum îi stă bine unui haiku autentic, tot începând cu o silabă accentuată urmată de două neaccentuate, ne transpunem într-o lume simplă, spirituală:

Arșiță-n suflet; 10010
 Cădelnița crezului - 0100100
 Fum de speranță. 10010

Eludând verbul, sau mai degrabă trecându-l în subînțelesul versului, acest instantaneu spiritual ne scoate, într-o unduire binară, 1-00-1-00, din starea de suferință.

Un exemplu diferit, de data aceasta începând cu o silabă neaccentuată, continuând apoi în ritm amfibrahic:

Străvechiul Ardeal 01001
 Revenit printre semenii 0010010
 De-o sută de ani. 01001

Întrerupt brusc, Haiku-ul dă notă de solemnitate, iar juxtapunerea Ardealului cu „semenii” confirmă firescul Unirii.

Lipsa ultimei silabe neaccentuate, la finele poemului, poate sugera o întrerupere bruscă a cursului lin, o „cădere”.

Întreruperea bruscă din final, ca o stâncă deasupra prăpastiei, amintește de famosul trompetist din turnul Cracoviei, ucis de o săgeată în secolul XIII, în timp ce dădea semnalul că orașul era atacat de mongoli. Astăzi, turiștii sunt surprinși de această bruscă oprire a melodiei, din oră în oră, întrebându-se ce se întâmplă.

*

Ca în oglindă, poezia și muzica se completează și complimentează reciproc.

Când Paul McCartney a compus melodia *Yesterday*, după un mic dejun la Paris, se jucase cu vorbele: „*Scrambled eggs*” (omletă). Aproape fără sens, banalele vorbe împăneau scheletul unei melodii geniale. Abia apoi s-a ajuns la versurile „*Yesterday*”, dând substanță lirică vorbelor ce aveau să însoțească faimoasa muzică.

În oglindă, limba română ar suplimenta valoarea poemului haiku, dacă unabil compozitor l-ar pune pe note, împănându-i cu muzică scheletul poetic. Ar fi o mică „inovație”?

Novator în haiku, la finele secolului XIX, Masaoka Shiki a salvat acest gen de poem în „Era Meiji”, reformându-l prin renunțarea la „vechea școală”, în favoarea unei „observări realiste a naturii”. În mod evident, și-a împrumutat realismul din Occident, odată cu Restaurația Meiji, dând o nouă față tristihului.

Oare haiku în limba română și-ar spori atraktivitatea, prin ritmul și accentul silabelor, într-un plus de muzicalitate, amfibrahică?

O antologie de poezie Tânără românească

O carte frumoasă, în format relativ mare (28,5 / 17,5 cm), hardcover, bilingvă, apare cu sprijinul financiar al TRADUKI.

În mod amuzant editorul Bogdan Coşa îi vede pe cei unsprezece poeți antologați în „Prefața” să ca pe o echipă de fotbal, ba și găsește chiar fiecărui postul potrivit în echipă. Dar, aşa cum tot el arată, media lor de vîrstă nu depășește 39 de ani, cu o singură excepție. Este vorba despre Vasile Leac, născut în 1973. Cel mai Tânăr poet antologat este Alex Văsieș (n. în 1993), urmat de Cosmin Moroșan (n. 1989). Fiecărui autor îi sunt rezervate între 14-22 de pagini, dar, de fapt, antologia fiind bilingvă, acestea se reduc la jumătate și apoi dintre acestea două sunt rezervate prezentării autorului.

Dacă în poezia tinerilor poeți germani de la începutul secolului douăzeci aflai unde anume își petrec aceștia concediul și cine sunt prietenii lor, în cazul tinerilor noștri se cuvine să subliniem faptul că multe titluri de poezii sunt în engleză, întâlnеști, la lectură, versuri în engleză și, pe alocuri, expresii picante, cu intenția sădătă de a face impresie. Poeții antologați fie că vorbesc despre ei însiși, fie că, generoși, dau sfaturi cititorilor. Ciudat fiind, adesea, modul cum vorbesc despre ei însiși precum și sfaturile pe care ni le dau... De preferință ei scriu poeme ample, fiindcă... au multe de spus. Poeții antologați sunt: Ionuț Chiva, care locuiește la Weiten, în Germania, Andrei Doboș, Andrei Dósa, Gabi Eftimie, Vasile Leac, Vlad Moldovan, Cosmina Moroșan, Ruxandra Novac, care, de asemenea, locuiește la Weiten, în Germania, Dan Sociu, Alex Văsieș și Elena Vlădăreanu.

Andrei Dósa rămâne în memoria lecturii prin varianta adaptată a rugăciunii „Tatâl nostru”, din care cităm: „Amorul nostru care ești în amor, / amor numele tău, amor împărația / ta, amor voia ta, precum în amor, / așa și pe amor...” (p. 62). Vasile Leac continuă seria sa de poeme cu Seymour, eroul său dintr-un volum anterior, devenit acum S. Simplu dar ingenios este poemul *S. face o anchetă*, în formă de interviu, în care copii între 6-10 ani răspund (ciudat) la întrebări, precum: „Ce este literatura?”, „Ce este geniul?”, „Ce este inspirația?”, „Ce este autorul?”. Frumos este răspunsul: „Inspirăția este Duhul care îți intră în sânge,/ merge în creier și îți șoptește la ureche ce ai de făcut” (G.P. 8 ani) (p. 88).

Elena Vlădăreanu este singura axată pe probleme sociale cu privire la România, precum și de ecologie.

O antologie care datorită diversității privind tematica și modul de a scrie, se citește cu interes.

Bogdan Coşa (Hg.): **Die Spalten Elf / Primul unsprezece.** Aus dem Rumänischen von Daria Schnut-Hainz, Danube books Verlag e.k., Ulm, 2018, 219 p.

Însemnări

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (IX)

Satul ca metaforă a rădăcinilor ancorate și leagăn al copilăriei eterne

Fiecare poartă cu sine, într-o măsură mai mare sau mai mică, nostalgia copilăriei. Ne este dat uneori să redescoperim trăiri de mult uitate prin viața fiilor ori nepoților și atunci să le simțim mai intense. Alteori povara amintirilor ne copleșește obsedantă. Nu am întâlnit până acum la niciun al autor din diasporă atâtă dorință de a recompune atmosfera din satul în care și-a petrecut vacanțele, cu toate imaginile, oamenii și tradițiile care i-au legănat copilăria, ca la Mihaela Dana Chioariu-Topârcea. De parcă îndepărtarea în timp și spațiu de acea vîrstă a adăugat amintirilor, pe lângă patina timpului, o strălucire mai intensă, în urma unor reflecții de maturitate artistică și intelectuală. Ceea ce ar putea fi considerată o refugiere în trecut, în amintiri reale sau imaginare, datorată refuzului de a accepta realitatea imediată cu asperitățile ei și trecerea inexorabilă a timpului, pe plan artistic se traduce la ea într-un motiv de inspirație care-i traversează în mod emblematic întreaga creație.

Dacă pentru Lucian Blaga „veșnicia s-a născut la sat”, iar George Topârceanu (ai cărui bunici dinspre tată erau originari din satul Topârcea) se săturase de „dulceața traiului patriarhal”, parcă pendulând între cei doi antipozi, la Chioariu se observă o statornică credință în valorile perene primite ca educație și moștenire spirituală, într-un areal delimitat geografic și definit simbolic *Satul copilăriei*, ce constituie chiar titlul volumului de poezii de debut, apărut în 2010 în ediție bilingvă româno-italiană la Editura Arhip Art din Sibiu.

Care este acest sat, autoarea a ținut să îl evidențieze într-o contopire onomastică, prin adăugarea denumirii acestuia la numele său, ceea ce îi dă vizibilitate de blazon pe coperta cărților, alături de o imagine panoramică, devenită și ea leit-motiv în mai multe apariții editoriale. Înțelegem că ideea nu este cu totul originală ba, mai mult, pare să fi fost preluată de la un celebru predecesor, autor al *Baladelor vesele și triste*, față de care se revendică a-i fi strănepoată și își exprimă mândria pentru originile comune. Din poezia *Rădăcinile*, lui dedicată, transpar de fapt ecouri ale propriei experiențe:

„Sărăcia și durerea
Părăsirii satului
Hotărî să-și schimbe totul
Până chiar și numele
Din Vecerde-a-n Topârceanu.”

Transpunându-se în lumea celor mici, retrăind odată cu ei o perpetuă copilărie, în această carte poeta se adresează aparent doar lor, prin versuri

sprințare și subiecte specifice vârstei, fără însă a omite să concluzioneze deseori cu expresii moralizatoare, mai mult pe înțelesul adulților:

„Omenia-i floare rară
Crescută printre negară
În negară și ciulini
De care pământu-i plin.”

Bună parte din poeziile strânse în volum au primit girul colegial al unor vecni colaboratori, fiind publicate în revista „Rapsodia” a cenaclului „G. Topârceanu” din Sibiu, al căruia membru fondator a fost, și în care a activat până la plecarea în Italia. Receptarea favorabilă din partea publicului ne dă prilejul să constatăm încă o dată că versurile nesofisticate, de factură populară, găsesc mai lesne calea către cititorii. Pe de altă parte, în plan editorial, succesul se explică prin prisma interesului editorilor, manifestat la acea vreme și în oarecare măsură încă de actualitate, în a prezenta ca inedite manifestările lirice și universul de sentimente la „badantele” române, ca expresie a evoluției unui fenomen social de anvergură. În aceste condiții, de sub lupa criticilor și a publicului pot ieși la lumină în format mărit și creații minuscule, proiectate pe același plan cu cele de un real nivel valoric.

Poate că cea mai potrivită apreciere asupra conținutului poezilor din volumul de debut o reprezintă chiar cuvintele autoarei, din preambulul la volumul de „istorioare și povești pentru mari și mici”, publicat în anul următor, dintr-o firească dorință de continuitate în a aduce dovezi de înțelepciune și spiritualitate autentică, volum intitulat *Amintiri din satul drag/Memorie dal mio villaggio lontano*, Editura ARHIP ART Sibiu 2011: „Topârcea, ca și oricare alt sat, reprezintă satul românesc generalizat cu toate elementele sale majore care au asigurat durata în timp a națiunii noastre. [...] Se cuvine, deci, a aduce prinosul nostru de recunoaștere pentru tot ce a însemnat și trebuie să însemne satul românesc în viața poporului nostru, prin mărturii, impresii, concluzii din frumusețea și bogăția spirituală, cu obiceiuri și datini ale oamenilor din vechea vatră”.

Demnă de menționat este și mobilizarea în rândul prietenilor și cunoșcuților din comunitatea românilor de la Torino, care s-au arătat dormici de a-și aduce aportul la valorizarea acestor idealuri și le-au transformat în obiective comune. Unii cu traduceri în limba italiană, alții cu corecturi la una sau la cealaltă dintre versiuni, autoarea neomîțând să-i menționeze pe toți ca realizatori în carte. De altfel Mihaela Dana Chioariu este și o membră activă a Asociației socio-culturale româno-italiene „Lumina”, și în această calitate este înconjurate de mulți prieteni.

„Autoarea a încercat cu micile ei puteri să dea mărturia a ceva important: memoria rădăcinilor. Rădăcina culturală, morală, comportamentele nu trebuie pierdute de nicio persoană, de niciun popor.” - aprecia ziaristul Emilio Bertolino în prefața cărții, fascinat de acele „povestiri dintr-o cultură

veche, în care se îmbină perle de înțelepciune și amintiri reale sau chiar imaginare, trăite prin istorisirile bunicilor".

În anul 2012 Editura Pentarco din Torino a publicat sub titlul „Emozioni in simbiosi” o selecție de traduceri din primele două volume ale autoarei, apariția editorială fiind premiată de Accademia Internazionale di Belle Arti e Lettere și de Regiunea Piemonte, precum și de unele asociații românești din Torino.

În 2014 a urmat un nou volum de proză intitulat *Copilării furate*, apărut la Editura Sargo din Sibiu, conținând o serie de întâmplări adevărate. „Aceste relatări sunt confirmate de martori care și-au plâns durerea sărăciei și a violenței, dar mai ales maltratarea repetată”, a precizat autoarea.

Volumul de poezii *Departă sunt*, publicat la Editura Națiunea, a fost lansat la Bookfest în mai 2017, în absența autoarei, aflată efectiv „departă”, în Italia. Un moment emoționant a fost atunci când cei prezenți i-au adresat online, într-un videoclip, felicitările și aprecierile de „româncă care ne cinstește limba și literatura noastră, ca un adevărat ambasador al culturii și tradițiilor românești”.

Casa de sub cenușa focului din satul fără căini este o carte de anchete și documentare publicată la Editura Națiunea în 2015, conținând relatarea unei adevărate drame personale, iarăși legate de satul copilăriei și de casa bunicilor: „trăirea unei tragedii și a unei distrugeri, nu numai a casei, dar și a unui suflet”. În încercarea disperată de a descoperi adevărul în fața celor au încercat să-l mușamalizeze și de a-și lua o revanșă morală când posibilitățile de a recupera pagubele materiale și morale s-au dovedit imposibile, va plângе sufletul neîmpăcat al poetei pe cenușa rămasă, într-un final ca de film apocalitic:

„Bate vântul la răscruce
Bate fără de folos
Vântul e, răscrucea este
Casa mea arsă-i de hoți.”

Recent, la o întâlnire organizată de asociațiile românești din Piemonte, Mihaela Dana Chioară ne mărturisea că lucrează la o carte care se va intitula *Amara pâine a străinătății*. Nu știm de va fi în versuri sau în proză, de va fi scris în țară sau în afară. De un lucru putem fi siguri însă, și anume de sinceritatea mesajului transmis. „Scriu din pasiune, fără o finalitate imediată – pur și simplu îmi istorisesc gândurile așa cum ele vin, în versuri sau proză.”, declară ea într-un interviu cu privire la pendularea aceasta între poezie și proză, în căutarea celei mai potrivite forme de exprimare a sentimentelor.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Mihaela Soare

Încep cu o glumă: cei care se tem de sfârșitul lumii, să vină în România pentru că suntem cu 50 de ani în urmă. Mulți se tem de sfârșitul poeziei, dar ei nu știu că ar trebui să se bazeze pe noi pentru o infuzie de optimism. Pentru că noi nu ne lăsăm, nu plecăm acasă. Ar trebui înființată o mișcare „Rezist” și în poezie. Aceasta s-ar baza cu siguranță pe oameni ca dumneavoastră, pentru care perseverența este formula magică. Și buclucașă, s-ar putea spune. Dacă am avea cititori de poezie la fel de mulți precum armata poeticească, tare bine ar fi!

În fine, este o cale ocolită de a spune că vă admir pentru puterea de a crede în steaua dumneavoastră, chiar dacă nu aveți cititori nici în familie, din câte îmi spuneți. Să nu vă pese, s-au văzut eșecuri și la case mai mari. Dacă simțiți nevoia să scrieți, nimeni nu vă poate opri, nici măcar eu. Deci... continuați!

Miruna Ionescu

Bine ați revenit! Formația dumneavoastră intelectuală mă face să cred că interesul pentru poezie este un hobby. Cert este că vă prinde bine, aveți o inteligență artistică înăscută și nu bateți câmpii fără grație, urmăriți un fir aproape epic în textul poetic, construiți din detalii semnificative un portret, o stare, o ambianță. V-aș recomanda să încercați și proză. Cine știe de unde sare iepurele? Poate că aceea este vocația dumneavoastră.

Gheorghe Stănilă

Cultivați un sentiment de vinovăție care îi stă bine unui poet, ce-i drept, el simțindu-se prin vocație responsabil pentru toată nefericirea lumii, dar totul este o problemă de măsură. O vinovăție exacerbată, fără obiect, se poate transforma în inhibiție. Autoanaliza permanentă poate zădărni comunicarea de orice fel, inclusiv cea poetică. Cerebralitatea exagerată încorsetează metafora, sufocând-o. În ceea ce scrieți actualmente se simte o îngrijire dincolo de care nu-mi dau seama dacă se ascunde un talent răvășitor sau doar niște emoții comune. Dați frâu liber bucuriei de exprimare, riscați mai mult. Totul sau nimic ar putea fi o deviză de succes.

Dana Marcu

Mi se pare că vă cunosc din spațiul online, unde vă exprimați cu aplomb opiniile politice și, în mare, ideile noastre concordă. Pentru că vă arătați atât de beligerantă când vine vorba de guvernanți, nu m-am așteptat să fiți sensibilă până la diafan în creația literară. Este un fel de dedublare pe care o considerați necesară în tentația autorlăcului sau nu v-ați hotărât încă în privința mijloacelor de exprimare care vă definesc cu adevărat? La fel de posibil este ca poezia modernă și contemporană să vă fie complet străină și din acest motiv recuzita romantică, în ciuda aerului vetust, vi se pare singura opțiune posibilă. Eu nu am nimic împotrivă, numai că ar trebui să vă exersați atât de mult condeiu, încât să puteți trasa o linie personală într-un vast câmp semantic, îndelung exploatat, în care s-ar părea că nu se mai poate spune nimic. Cititorul actual strâmbă din nas când aude de îngerii, aripi, petale de trandafir pentru că totul seamănă prea mult cu o experiență culturală consumată. Dacă vi se pare că puteți aduce ceva nou, dovediți-o.

AI NOŞTRI TINERI...

Ai noştri tineri la Paris învaţă
La gât cravata cum se leagă, nodul,
Ş'apoi ni vin de fericesc norodul
Cu chipul lor isteţ de oaie creaţă.

La ei îşi cască ochii săi nerodul
Că-i vede – în birje răsucind mustaţă,
Ducând în dinţi ţigara lungăreaţă...
Ei toată ziua bat de-a lungul Podul.

Vorbesc pe nas, ca saltimbanci se strâmbă:
Stâlpi de bordel, de crâşme, cafenele,
Şi viaţa lor nu şi-o muncesc – şi-o plimbă.

Ş-aceste mărfuri fade, uşurele,
Ce au uitat pân' şi a noastră limbă,
Pretind a fi pe cerul ţării: stele.